

بیرهوہری

بہ خہونی گہورہوہ کہوتینہ ری

منتدی اقرأ الشافی
www.iqra.ahlamentada.com

مامؤستا جہعفر
(فازیل کہریم نہ حمہد)

2020

بہرکی
2

بہ خہونی گہورہ وہ کہوتینہ ری

بہرگی دووہم

۲۰۲۰

به خهونی گهورهوه
گهوتینه ری

نووسینی: ماموستا جه‌عضر (فازیل که‌ریم نه‌محمد)

بابه‌ت: بیره‌وه‌ری

دیزاینی به‌رگ و ناوه‌وه: نومید محه‌مه‌د

تیراژ: ۳۰۰۰ دانه

نرخ: ۸۰۰۰ دینار

چاپی به‌که‌م: به‌رگی دووه‌م ۲۰۲۰

چاپ: چاپخانه‌ی تاران

له به‌رپوه‌به‌رایه‌تیی گشتیی کتیب‌خانه

گشتیبه‌کان ژماره (۱۶۸۴) ی سانی ۲۰۱۹ ی پتدراوه

مافی نه‌م کتیبه‌ پاریزراوه بو‌خودی نووسه‌ر، هیچ که‌س‌یک مافی چاپ‌کرده‌وه یا‌خود
له‌به‌رگرتنه‌وه‌ی نییه، جا که‌ر به‌ شیوه‌ی نه‌لیکرتونی، کاغذی، و‌ننه‌یی، یان هه‌ر شیوازیکی تر بیت.

بہ خہونی گہورہ وہ کہوتینہ ری

مامؤستا جہ عفر
(فازیل کہریم نہ حمہد)

بہرگی دووہم

۲۰۲۰

پیشکشہ بہ:

عہدولرہزاق فہیلی
نمونہی مروّقی خاوهن ہلویست و جوامیتری و
رہوشت بہرزی گہلہکہمان

پېرست

- ۱۱..... پایتهختی شوېرش
- ۱۵..... ره دووکه وتن
- ۲۱..... باره گا
- ۲۳..... کوبونه وهی شینینی
- ۲۷..... شهړی مامه نده
- ۳۴..... روژی ۱۹۷۸/۱۱/۲۱
- ۳۶..... کادره کان کادربوون
- ۳۹..... پیشیلکردنی مافی مروف
- ۴۲..... خو پیشاندانی شماره کانی ئیزان
- ۴۴..... حه مه ئه مین ناغاو عومه رفه تاح
- ۴۷..... به ره و سابلاخ
- ۵۲..... شینخ عیزه دینی حوسه ینی
- ۵۸..... زانکوی ته ورئیز
- ۶۲..... به ره و بۆکان
- ۶۵..... سه ردانی خومه ینی
- ۷۱..... جیگری سه روک وه زیران
- ۷۳..... نوینه رایه تی ریکخراوی رزگاری فه له ستینینی
- ۷۵..... داریوش فروهر
- ۷۷..... ئایه توللا طالقانی
- ۷۹..... خو پیشاندانی ژنان
- ۷۹..... سازمانی ئینقلابی
- ۸۱..... رابه پینی شاری یان خهباتی چه کداری شاخ؟

۸۲.....	که‌رانه‌وه.....
۸۶.....	جیابوونه‌وه و لیکترازان.....
۹۱.....	مه‌کته‌بی سیاسی.....
۹۸.....	دامه‌زاندنی ئیزگه.....
۱۰۰.....	چادریکی بچووک و ده‌نگدانه‌وه‌یه‌کی گه‌وره.....
۱۰۳.....	غاندی په‌یکه‌ری بۆ‌ناتاشریت.....
۱۱۱.....	درامای گرتن.....
۱۱۳.....	گومان و تارمایی.....
۱۱۹.....	دوا‌دیداری سیروان و حه‌سه‌ن خاویی.....
۱۲۱.....	له (کملک)ه‌وه بۆ‌کۆره‌ک.....
۱۲۳.....	داوداوی.....
۱۲۵.....	د. فوئاد و عه‌لی حه‌ویز.....
۱۳۱.....	هاوینی ۱۹۷۹.....
۱۳۳.....	په‌رۆه‌ی راگه‌ینراو.....
۱۳۹.....	ناوه‌ندونه‌ و شیروان.....
۱۴۱.....	کولتووری گه‌ره‌که‌چینی.....
۱۴۳.....	میکیا‌فیلی.....
۱۴۷.....	مام جه‌لال شیکاری مه‌نتیقی په‌سه‌ند کرد.....
۱۵۱.....	کۆمه‌له و سه‌رکرده‌کانی.....
۱۵۳.....	کۆمه‌له له ئاوینه‌ی میژودا.....
۱۵۶.....	دامه‌زاندنی کۆمه‌له.....
۱۶۱.....	دروشم و راستی.....
۱۶۵.....	شیهابی شیخ نوری.....

- ۱۷۲..... فوناد قه‌رده‌داخی
- ۱۷۵..... فازیلی مه‌لا مه‌حمود
- ۱۷۹..... نه‌وشیروان مسته‌فا
- ۱۹۷..... نازاد هه‌ورامی
- ۲۱۳..... گروه‌زیندان
- ۲۲۰..... کوتاریک گۆمه‌که‌ی شله‌قاند
- ۲۲۶..... ئالا راده‌ستکردن
- ۲۲۷..... راگه‌یاندن و پرووناکییری
- ۲۲۹..... د. قاسملق
- ۲۳۲..... هه‌لوه‌شانندنه‌وه‌ی بریاری م. س
- ۲۳۶..... میهره‌جان - ته‌قینه‌وه
- ۲۴۵..... که‌شه‌کردنی مه‌کته‌بی راگه‌یاندن
- ۲۴۸..... جۆش و خروش
- ۲۴۹..... سیروان مه‌جید ماوه‌تی و نه‌وشیروان
- ۲۵۱..... روژی نوی ته‌مووزی ره‌ش
- ۲۵۹..... که‌شتی که‌رمیان
- ۲۶۱..... تییه‌ت
- ۲۶۵..... ده‌ستپیکی که‌شت
- ۲۶۷..... په‌رینه‌وه
- ۲۶۹..... ملمان له‌چه‌قوی کول ده‌سوی
- ۲۷۱..... کانی مۆتان
- ۲۷۳..... گفتوگۆی من و سه‌دام حسین
- ۲۸۰..... که‌سنه‌زان

- ۲۸۲.....خالد گەرمياني.....
- ۲۸۹.....كۆتايى گەشت.....
- ۲۹۳.....نامە يەك بۇ بەغدا.....
- ۲۹۷.....لە خېرى نىوزەنگە ۋە بۇئەشكە ۋە تەكانى سوورين.....
- ۳۱۷.....كۆبۈنە ۋە كانى زەلى.....
- ۳۳۹.....كونفرانسى مالىمۇس.....
- ۳۵۷.....توقاندىن ۋە كۆ ئامرازى خۇسە پاندىن.....
- ۳۵۹.....تيرۆر كىردى ئۆپۈزسىۋنى نەبىنراۋ.....
- ۳۶۲.....مام جەلال ئاگاى لە تاۋانەكە نەبوو.....
- ۳۶۶.....بەيانىك ژىز بەرەى خىستە سەر بەرە.....
- ۳۶۹.....ورىارى ۋە ستا ۋە ھاب.....
- ۳۷۴.....ترس ۋ تارمايى.....
- ۳۷۹.....كولتورى بكوژپە رىستى.....

سوپاس و پيڙائين

زور سوپاسي ٿم هاوڙي و هه ڦالانه دهڪم، كه بق ٿاماده ڪرڻي ٿم ڪتبه يارمه تيان دامو زانباري به نرخيان بير هينامه وهو ڪتبه ڪه يان دهوله مه ندر ڪرد:

سالار عزيز، مهلا به ختياڙ، فوئاد قهره داخي، شيخ ٺه شريف تاله باني، فوئادي مه جید میسری، موحسین علی ٺه ڪبر، عیماڊ ٺه حمده، سامان گه رمیانی ماموستا جه لالی شیخ ڪه ریم، شیخ تاهیری خاوی، ڪه مال شاکر، هادیه سور، د. موشیر، شیخ محمده عزه دین، محمده سوری شینی، ٺه حمده ساروخ، پشکوی سه عید ناکام. ڪاوهی مهلا مه حمود، شیخ میقداد شیخ به هائهدینی داربه روو، نازاد توفیق، ٺه سه د حوسین، دلاوهر ٺه حمده مه جید، روسته م ڪه رکوکي ، د. سه یوانی علی رهزا، مهلا صه بار (سه بار) چرچه قه لا، سه لامی فهقی علی، حمه می ٺیعلام. به هادین ٺیعلام (به هائهدین عه بدوللا)، خه باتی شیخ جه ناب، شالو خه راجیانی، شلیری ماموستا غه فور ڙاله یی، عه تا قهره داخي، عبدالڪه ریم مه ولود....

حه سه ن یاسین ٺه رکی هه له بری له ٺه ستز گرت، مالی ٺاوا بیتو هاوار توفیق به تاپڪردن، سه بری ٺه یوبی نواند، سامی هادی ڪارٺاسانی زوری بق ڪردم و سه ره رشتی پاڙیکی گه وره ی ڪاره ڪانی ڪرد...

إن هي إلا فتنتك

سورة الأعراف

پایتهختی شورش

(۱)

- ((ئەری کۆرەکه! رەدووم ناخەیت؟))

پاش قوناخی چاوبرکی، چاوداگرتن، زەرەدەخەنە و بە یەک
گەیشتن لەبن دار ھەناراندا. کێژیکێ شوخ و شەنگ ئەم پرسیارە
زۆر سادەییە لە پێشمەرگەییەکی نەکردەو بێ ئەزموون دەکات.
ئەویش بە کورتی ولامی دەداتەو:

- ((من خۆم رەدووی* شورش کەوتووم!))

پێشمەرگەکه لەبن باری تەفەنگ و تاقم و ئایدیۆلۆژیای زەردو
سوور خۆی بارکردبوو. ئەو دلە گەورەییە ئەو، جگە لە
شورش، جیگەیی خۆشەویستی تێدا نەدەبوو. ئیمە بە ھەلە لە
ژن و ژیان و شورش تێگەیشتبووین!

شینی ئەو زەمانە پایتەختی سەربەرزى شورش بوو. رەنگە
تاقە گوندی کوردستان بوو، کە بە ھەلمەتی بەرەنگاری و
لوولەیی تەفەنگ، رژیم نەیتوانی راییگۆیزیت. ھێرشە یەک لەدوای
یەکەکانی سوپای رژیم لەسەر دەستی ژن و پیاوی ئەم دنیە
تیکشکینران..

* رەدووکەوتن: لەخۆشناوەتی دەبیته (بەدووکەوتن) لە گەرمیان دەبیته
رفاندن. کچیک و کۆریک پیکەو دەپۆن، بەبێ ھەلا و مارەیی و رەزامەندی
مالی باوکی کچەکە و لەھەندێ شوینی کوردستان خوینی لێدەکەوێتەو،
لەچەندین دەفەریش (رەدووکەوتن) نەریته. لەبن کاریگەری کولتووری
عەرەبی رووبەری جوگرافیای (رەدووکەوتن) بەرتەسک بۆتەو.

سەد خیزانی ئازاۋ دەستپەرەنگین لیرە دەژیان، سەنگەری
پیشەوہی شۆرش بوون.

ئەم گوندە لەناو رەزو باخ و لیرەواردا، سی وەرزی سال
سەری سەوزە. زستانان جلی بووکتی سپی لەبەر دەکات و بە
بزە و پیکەنینی کیژە جوانەکانی خۆی دەپارزینیتەوہ. شیننی
کۆرپە یەکی ساوایە و لە ئامیزی شاخی مامەندەدا خەوی
لیکەوتووە. بەرخۆلە یەکی زیوینە و خۆی گرمۆلە کردووە.
مامەندە دیواری چینی مەزنە و ئەم دینە دەپارزینیت.

شیننی و زەلی و خەری نیرزەنگی (کەشتی نووح)ی شۆرش
بوون. لافاو و تۆفان ھەلیدەکرد، کەشتی بەسەر دەریادا
دەرۆیشت (وإستوی علی الجودی). خەلکی شیننی ئاسایشی
خۆراکیان بۆمان دا بین دەکرد، شوورە ی پۆلایینی شۆرش بوون.
تۆریکی بازرگانی کارا و رایەلە ی کارو کەسابەتی فراوانیان
لەسەر سنوور دامەزراندبوو. ئەحمەد ساروخ* خاوەن
گەورەترین ئیمپراتوریەتی ئابووری و دراوی ئەو چەمە بوو:

((کاک ئەحمەد دەنگ و باس چییە؟))

* ئەحمەد ساروخ: ئەحمەد عەبدوللا رەسوول، خەلکی شیننی و
لە دەورووبەری سالی ۱۹۲۸ لە دایکبوو. نازناوی ساروخیش لەوہە ھاتووە:
لە شۆرشنی ئەیلوو لە بەشی مەشق پیکردنی ساروخ و ھارەندا بوو. بۆیە
پینیان وتوہ ئەحمەد ساروخ. ئەحمەد ساروخ گوتی: مام جەلال (۷۰.۰۰۰)
حەفتا ھزار دیناری بە قەرز لێوہەرگرتم.)) ئەم دەزانیت باری دارایی
شۆرش کزەو ئەوان ناتوانن پارەکە بە ئاسانی بدەنەوہ، بە مام جەلال
دەلیت: مام جەلال من پارەم بە دیاری داویتی و بە قەرز نەبووہ.

((چل و ههشت تمهن و چوار قران!))*

شۆرش گومرگی خۆی هه بوو. به و پاره یه پتویستیه کانی
خۆی دابین ده کرد. ئەحمەد ساروخ کیشه داراییه کانی (کهشتی
نووح) ی به ئاسانی چاره سهر ده کرد. هه چهنده ئه و
نه خوینده وار بوو، به لام پاره گۆپینه وه، پاره ره وانه کردن،
قه رزی گه ورهش بو (مه کته بی دارایی) به هاوئا ههنگی له گه ل
ئه ودا جیبه جیده کرا. وه زیری دارایی ئه و سه رده مه بوو..

ئه حمەد ساروخ گوتی: ئیمه هه وت سال شۆرشمان
به خێو کرد. ئیمه دلی شۆرش بووین. دوا ی سه رکه وتن، روویان
لیوه رگی پراین.. ده سه لات ی پایته ختی دیرین و زیرینی خۆیان
له بیر کرد.

((ئه ی له ئه که تیو نیم!))

ولا خدار یکی شینینی له هه یستره که ی تو وره ببوا یه به م شیوه یه
جوینی به (ئه که تی) ده دا. به ردیکیش له و ئاسمانه به ربوا یه ته وه،
ئه وه قی به سه ره وه نه بوو، یه کیتی به تاوانبار ده زانی و جوینی
مزی خۆی ده دا (ئه ی له ئه که تیو نیم!) روژی سه دجار به رگویت
ده که وت..

- (ئه ی له فسیت نیم ئه که تی!).

له دامینی روژه لات ی دیکه، چه می (پشکاو ی) عیراق و ئیران
له یه کتر جیا ده کاته وه. تو زی سه رووتر، ئه م چه مه ناوی چۆمی
نۆکانه. له خوار ئاشی پشکاو ی شه وه ناوی ده بیته (زه ندان) و لای
ژاراه و ماره دووان ده بیته چه می ژاراه.

* مه بهستی نرخ ی به ک دیناری عیراقی به رام بهر تمهنی ئیرانی بووه.

گوندى گۆره شير به رامبه ر شينيه. چياي بيندەلانىش به رامبه ر
شاخى مامەندەيه. پردىكى دارىنى رزىوى خۆكرد، لاي ئاشى
پشكاوينه دوو پاژى كوردستان به يەكەوه گرئەدات. بيندەلان
شاخىكى سەوزە. تەنيا لىرە داربەپووى زۆر به رزو پىك و پىك
بينيو، هەرچى داروبەپووى كوردستان هەيه، هەمووى نزم و
خوارو خىچن.. شىنى كانياوى زۆرە. باخ و بىستانى ئەم دەفەرە
جوان و رازاوهيه.

رهدووکهوتن

(۲)

دیتهاتی ئەم دەفەرە، هەر لیترەوێ تا سەردەشت، بەکراوێی
لەسەر رهدووکهوتن دەدوین. کانی زەرد، بەنوخەلەف، بیوران،
(خری نیرزەنگی) بەسەردەشتەوێ گریژدەدەن. ژنم لە مەجلیسی
پیاواندا بینیو، هانی کورپیکی داوێ فلانە کچ رهدووخبات. لەگەل
شیرکۆ عەبدوللادا* لە دۆلی سویسنایەتی بووین. ژنیک و
بەگەرمی باسی رهدووکهوتنی دەکرد. شیرکۆ لەپەناوێ پینگوتم:
(مامۆستا زوو هەستە با برۆین! نیو سەعاتیتر لیترەبین
دەمانخەنە سەر کەلکەلەیی رهدووخبستن و ئیمەیش هیچی
لینازانین!!)

من (نایشە سوار)م بینیو. ئەوکاتە ژنیک سەرەبوو، پرسیم:
(چما ئەم ژنە ناوی نایشە سوارە؟)

* شیرکۆ: حسین عەبدوللا کادرو پینشمەرگەیکێ بەرێز بوو. پیاویکی قسە
خۆش و خاوەن هەلوێست بوو. زۆر حەزی لە گالتە و پێراباردن و قسە و
قسەلۆک نەبوو. ماوێیەک فەرماندەیی کەرتی راگەیاندن بوو. رۆژی
۱۹۸۸/۱۰/۱۱ لەگەرمیان شەهید کرا. نازادی سەگرمە بۆی گێرامەو:
(رۆژیک پیش هیرشی سوپای رژیم پینکەوێ بووین. پینگوت: کاک شیرکۆ
سبەیی رژیم هیرش بۆ ئێرە دەهینیت. ئێو دەتوانن دەرچن. ئەو گوتی: من
لەم هەل و مەرجه چون ئێو جێدەهێلم. نامادەم بمرم، بەلام نامادە نیم یەک
هەنگار لیتان دوور بکەومەو. بەراستی پیاویکی نازاو بە هەلوێست بوو.
چی هەولمدا بپروات نەپوێشت. رۆژی دواتر هەلیکۆپتەرەکان پەلاماریان
داین. یەکەم ساروخ بەر ئەو کەوت...)

((تاقه ژنه له م دهقرهدا، که بهسواری ئهسپ و دههۆل و زوپنا، شایی و ههلهپرکئ، مهلاو مارهیی، لهمالی باوانهوه بۆ مالی زاوا بهرئ کراوه!!))

ژنانی ئیره وهکو ژنه فهرنسیهکانی شاری لۆزان جوین دهن: ((ئهگر ژنکی جوان بای رهدوویمان دهخستیت!!)). ژنان له م ديهاتانهدا بهم شيوهيه، يهکتر وهبهر تانه و تهشهر دهن. بهشیک له گهنجانی ئهمرۆی شينی به ئهقلی ئهمرۆيان بېر له دياردهيهکی کوردانهی کۆن دهکهنهوه. ههروهکو چۆن ئهمرۆ لهپاریس و ئهستهردام و پراگ(رهدووکهوتن) عهيه نييه، لهزۆر ناوچهی کوردستانیش رهدووکهوتن عهيب نهبووه و باو بووه. هاتنی کولتوری عهربهی نهرینهکی گۆرپوه. ههقال کوستانی جارێکیان به پووره کهسکی گوت. *هه به ئه شه رله که بېرۆری* ((پووره کهسکی چهند جاران رهدووکهوتوی؟)) *ئیسرايه* ((ئهن حهفت جاران رهدووکهتیمه!!)).

مام ئهحمهد مېردی پووره کهسکی بوو، هه ر له حهمه کهولهی باوکی خوله پیزه دهچوو. سهرو گوێلاکی لهوه نهدهچوو ژنانی رهدوو خستیت، کهچی بهرسیقی پرسارهکهی ههقال کوستانی بهم شيوهيه دایهوه:

((ئهن سئ جاران ژنم رهدوو خستیه!!)) ئهमेیه رۆله..

پووره کهسکی (۱۹۰۵ — ۲۰۱۵) له تهمهنی ۱۱۰ سالییدا مالئاوایی لهژيان کرد. ئه و نهماوه، سئبهرهکهی ئه و بهسهر زهلی، کئوه سوور و گۆجاردا ههست پئندهکریت و قسهکانی له گویمدا دهرنگینهوه.

لەناو گوندی شینیی و دەورو بەری دیالیکتی خۆیان ھەبە:

- ئامۆزامە ← دەبیتە: ئامۆزانم
- برازامە ← برازانم
- ھی خۆمانە ← ئی دەخۆنە
- یەکییتی ← ئەکەتی
- ئاوا: ئاوا ← ئیوھەیی

لەوی، لەسەر (رەدووکەوتن) نوکتە و قسەیی خۆش و سەربوردەیی سەیر ھەبە، ئەوان لەگەڵ دۆست و ئاشنای خۆیاندا بۆ کۆرگەرم کردن و مەجلیس رازاندنەو، چیرۆکی ئەوتو دەگێرنەو، لەھیچ کتیبیکدا بەرچاوت ناکەوێت. من زۆر حیکایەت و داستانم بیستوو، ئەمە یەکیکیانە:

کیزیکی شینیی دووگیان دەبیت، داماوە خۆیشی نازانیت ئەم منالە منالی کئیە؟ خەریکە بارودۆخی ناو دێ بەھۆی نادیارێ ناسنامەیی باوکەو، بەتەواوی تێک دەچیت. پاژیک لەتەم و مژی گومان لە جغزی (ئی دەخۆنە) چەق دەبەستی!

پاژیکی تری سێبەری گومان دەکەوێتە سەر پۆلیسی مەخفەرەکە. پیاویکی زۆر ئاقل، پیاوانی دێ کۆدەکاتەو، چارەسەریکی زۆر زانستی و لۆژیکی بۆ کێشەکە دەدۆزیتەو، بە چارەسەری سیحری و ئەفسوناوی دادەنریت و پیاوانی دیش ھەر ھەموویان بەگونجاوترین و باشترین چارەسەری دەزانن.

((با جارێ ماوہیەک چاوەروان بین و ھیچ دەنگی نەکەین. ئەو کێژە مندالی دەبیت، یان ئی دەخۆنە یان ئی پۆلیسانە! ئەگەر

ئەو منالە قۇبچە و ماشەللای پۈتۈبۈ، ئەو ە ئى پۇلىسانە.
ئەگەر ەپچى پۈتۈ نەبۈ ئەو ئى دەخۇنە. ئىدى بابم ەپچ قسەى
ناوئىت و چاۋەرەن دەبىن..))
(قەحبۇكى.. قەحبۇكى..))

بەيانىان بەدەنگى فۇكە و رېژنەى گولە بە ئاكا دەھاتىنەو،
كەچى پۈورە كەسكى وشەى قەحپەى بچوۈك كرىبۈو،
لەگەل بەھائەدىن باسى شۇرپشى درىژخايەن دەكرە. بەم
شۈوھەش بانكى كچە بچوۈكەكەى دەكرە.

پىاۋانى ئەم ناوە زۇربەيان نىۋىيان خدر، رەسول، ەوللا،
ووسوۋە. ئەمە زنجىرەى مەلىك و شاكانى فەرەنساۋ ئىسپانىايى
جارانم بىردەخاتەو: لوىسى چۈاردە و لوىسى پانزە.. كارلى
دوۋەم كارلى و سىيەم و كارلى چۈارەم.. نارى زۇربەى
كوئخاكانى ئەم ولاتە كوئخا خدر بوو. كوئخا خدرى شىنى،
كوئخا خدرى زەلى، كوئخا خدرى بەنوخەلەف، كوئخا خدرى
نەلاس و....

چىرۈك و داستان و (خدرنامە)كان ئىجگار زۇرن و من
بەكىكتان بۇ ەلەدەبۇرەم:

كوئخا خدر لەگەل دەمپوتىك تۈۈشى قەرەقرو پىك ەلپۇزان
دەبىت. كوئخا خدر خراپ تۈۈرە دەبىت و بىرارى تۇلە
سەندنەو دەدات و ەپەشەى زۇر تۈندى لىدەكات:

((سەگباب! چاۋ بەرەو ژىرانت دەكەم!

ئەگەر كوئخا خدرىم شەرت بىت نەھىلم ئەمەت بەسەرەو
بچىت. دەبن چاۋ بەرەو ژىرانت بەكەم! سەگباب!))

کویخا خدر، هر خوی کویخا خدر بوو. پیاوینگی ژیر، زانا، دانا، زورزان، خاوهن ناوونابانگ، خاوهن دیوه خان له گهل حمهد ناویک له سهر میگهل له وه پرانندن دهیکاته ههرا. به بهرچاوی پیروکاله وه هه ره شهی توندی لیده کات. ده چیته وه مالی و نه خشه و پلانیکي زور ورد و ترسناک ده کیشیت.

فاتولهی کچی حه فده سالان ده بوو. زور جوان، ئه برو که وان، لیو قهیتانی فه رهنگی زورئال، مه مک پرته قال، رووگه ش، له میک ئاپ و ئارایش بییه ش، چاو سحر اوی و خان و مان. زمان، ههنگوینی کویستان. باوک به کچ ده لیت:

((حه مدهی کورپی ووسوه چاو گیرپی ده ناسیت؟))

((به لی بابه!))

((ئه گه له ریگهی سه رکانی چاوت پنی که وت، دوو قسانی

له گه لدا بکه! به خودای ئه تو کچی بابی خوتی..))

فاتوله به پیتولی و ژیری خوی له مه به ست و پلانی بابی تیگه یشت.

فاتوله و حمهد له سهر ریی کانی به یه کتری ده گهن.

(رؤمیوو جۆلیت)) و ((شیرین و فه رهاد)) داستانیکی نوی تۆمار

ده که نه وه. کات و جی ژووان دیاری ده که ن.

راسته کویخا خدر نه خوینده وار بوو، به لام ده یتوانی ده نکه

جۆ به دیواراندا هه لگیریت. ئاگای له خشه ی مارو میروو بوو.

حمهد زوو زوو له گهل فاتولهی به یه کتر ده گهن. کویخا

خدر چاودیژی بارودوخه که به جوانی ده کات. رۆژیک له ناو په له

چناریکی به رامبه ر دینه ره که ده بیت. هه ردووکیان ده بینن روو

له کادینی ده که ن. به دوو قه له مbazان ده گاته لایان و له ژوور

سەريانەو دەست لەسەر مەشتى خەنجەرى دەبان دەوەستەيت.
ئەو چەركەيە ھەردووکیان پيس لە يەكتر ھالابوون، ھەمەد ھەر
بەراستی چاۋ بەرەو ژیران دەبیت! كۆیخای زۆرزان و لەبلەبان
بە دەنگیكى نیرانە دەلیت: ((ھەمەد! ھەتیم! ئیوھەى چاۋ بەرەو
ژیرانت دەكەم!))

من بپروا ناكەم لە فلۆرەنس و لۆزان و سانفرانسیسكۆش
تۆلە سەندنەو بەم شێوھەى سپۆرت و پۆست مۆدیرنە بیت!!

بارهگا

(۳)

ناوه‌راستی نۆفه‌مبه‌ری ۱۹۷۸ وێرای چوار (پ. م) به‌ره‌و زه‌لی و خ‌ری نیوزه‌نگ به‌رێ که‌وتین. مام جه‌لال، نه‌وشیروان و ملازم سه‌ید که‌ریم له‌دۆله‌کۆگی مانه‌وه. هه‌ر له‌به‌نده‌نی بێده‌لان به‌م دیودا هاتین، هه‌ستیکی سه‌یرم لا دروست بوو: له‌جیهانیکه‌وه بو جیهانیکی تر چاومان کرده‌وه. پینچ مانگ داب‌ران له‌ کۆمه‌ل و ژیا‌نی ئاسایی. ژنان بو میترگۆلان ده‌چن. گوند، خانوو، جووتیار ماله‌غانی له‌سه‌ر شان داناوه. قیره‌ی قان، قه‌ل، مریشک، زه‌ره‌ی نیره‌که‌ر، وه‌رین، دوکان، قاچاخچی و باره‌لگر... تاد. له‌سه‌یرکردنی هه‌چ شتیگ تیر نه‌ده‌بووین. پیتشمه‌رگه و کاده‌کان له‌وسه‌ری (زه‌لی)وه، له‌بن ره‌شمالیکی که‌وره‌ی مالی پوره‌که‌سکی بوون. دلێری سه‌ید مه‌جید، عه‌لی شامار، م. سه‌لام عه‌بدو‌للا، م. نووری حه‌مه‌ عه‌لی جه‌باری، پشکۆی سه‌عید ناکام، مولازم جه‌مال مه‌ندلاوی و عه‌بدو‌لخالق (ناکه‌ه‌یی) له‌بن ئه‌و تاوه‌دا پیشوازییان لیکردین. چه‌ند شه‌قاویک له‌مالی پوره‌که‌سکی و مام ئه‌حمه‌ده‌وه دوور بووین.

یه‌که‌م رۆژ وه‌ستایه‌که‌مان دۆزیه‌وه ناوی (حه‌سه‌نی حاجی ئه‌حمه‌د) و دانیشتووی شینن بوو. ئیدی خۆی ئه‌ندازیار و ئه‌رشتینک و به‌لینده‌ری گشتی بوو. له‌سه‌ر کرێ و کرێکار و کات رێکه‌وتین. شوینی دوو ژوورمان، به‌بی گوریس دیاریکرد: ژووریک بو مام جه‌لال و ژووریک بو (م.س) ره‌چاوکرا. وه‌ستا حه‌سه‌نی حاجی ئه‌حمه‌د گوتی: ((سه‌رووی ئیره (زینۆی سووره) و ئیره سی چوار کانی جوانی لێیه و هه‌ره‌س

نايگريته وه...) من هر بيرم لای بوردومانی فرۆکه ی جهنگی و
تۆپبارانی رژيم بوو! کوئی دهگريته وه و کوئی ناگريته وه؟

په له هه ور، زورجار ئاسمانی داده پۆشی. له نیتوان کيپيکي
وه ستاو کريکار له گه ل وهرزی باران و ته پوتووشی رامابووم.
زوو دیوار بهرز بکهينه وه. تۆزيک شاره زای سروشت و کesh و
هه وای کويستان بووم. ده مزانی هاتی (م.س) بۆ نيوزهنگ و
هاتووچۆی هيزی (پ.م) نوایه کمان له وهرزی سه رماو سۆله دا
نه بيت، هه موومان په ريشان ده بين. خه لکی کويستان
له ناوه پاستی زستاندا، پاچ و خاکه ناز له سه ر شان دانانين. چوار
چين دیوار بهرز کرایه وه، سنی چوار رۆژ باران دایکرد. دوو رۆژ
خۆشی کرد، چوار پينچ چينتر بهرز تر کرانه وه.. به بيوران
که وتينه دار به پروو برينه وه: کاريته، دنگه و داره پا. به په له په ل،
به جه گهن* و لقی دارو گه لا داپۆشرا. به چهند سه عاتيک
گله بانمان کرد. شه و تا به ره به يان ديسانه وه به خور باری.

پاش نيوه پرو سه ره و ژوور هه لکشاین. له دووره وه
ژووره که مان له جيگه ی خوی مابوو، کۆليک دلمان پینی خۆش
بوو! ريکه وتيکی زور سه ير. درزو و تليسانم به دیواره کانه وه
نه بينی. به گه رمی فه رموو! فه رموویان ليکردم بچه ژووره وه.
ته نیا يه ک هه نکاوم نا. هه ستم به باله فه ره و سه مای کاريته و
بنميچه کرد. هه روه کو فيشه کی گپدار به ره و دواوه پاشه و پاش
گه رامه وه. پيش ئه وه ی رسته يه ک بليم: ((ئاگادارين! سه ربانه که
ده پروخيت بکشينه دواوه)) سه ربان هه ره سی هينا. له نیتوان ژيان
و گۆری به کۆمه ل، چاوترووکانيکی ته ليسماوی جیای کردينه وه.

* جه گهن: زه ل: رووه کيکه له ناو زونگا و قه راخ رووبار شين ده بيت.

كۆبونەۋەي شىئىنى

(۴)

كۆمەلە لەنتىۋان ۲ - ۱۹۷۸/۱۱/۲۶ زنجىرەيەك كۆبونەۋەي كىرد. تاشەۋى ۱۹۷۸/۱۱/۸ سەرکردايەتى و كادىرە پىشكە وتوۋەكان كۆبونەۋەكەيان* لە شىئىنى لەدىۋەخانەكەي عەبدوللاي كويخا رەسۋول بوو. ئەم كۆبونەۋەيە لەسۆنگەي پەلامارى گوندى شىئىنى لەلايەن سوپاي عىراقەۋە، كە نۆرۇژى خاياند (۸ - ۱۹۷۸/۱۱/۱۷) پچرانى تىكەوت. دواي كۆتايى پىھاتنى شەرەكە (ناۋەندى كۆمەلە) ھەلبىزىردا:

۱. نەۋشىروان مستەفا

۲. سالار عزيز

۳. مەلا بەختيار

۴. ئازاد ھەورامى

۵. مامۇستا جەعفەر

لەكۆتايى كۆبونەۋەكەدا، پەيامىك بلاوكرايەۋە، كە ئەمە ناۋنىشانەكەيەتى (فرمانەكانى قۇناخى ئىستاي خەبات مان

* ناۋى ئەۋانەي لەم كۆبونەۋەدا بەشداربون:

((نەۋشىروان مستەفا، مەلا بەختيار، مولازم عومەر عەبدوللا، ئازادى سەگرمە، دلپىرى سەيد مەجىد، رىپاز، مامۇستا نورى جەمە على جەبارى، جەلال توفىق، ئىحسان نەجم - ئەبو شەھاب، ئاۋات قارەمانى، ۋەھاب - بەھائەدىن شىخ ئەحمەد - شۇرپ شىسماعىل - مەحمود - ، جەمە سەئىد، ھاۋرى جەبار، زىرۋى عەبدوللا رىۋى، شىخ تالىب بەرزنجەيى، على نامەخان، ئىبراھىم جەلال، م. جەمال مەندەلاۋى، نەبەز، شاخەۋان، جووتيارو مامۇستا جەعفەر...)).

لهكۆبونهوهی فراوانی کادرانی کۆمهلهدا (١٨) لاپه‌ره و ناوی (ناوه‌ندی کۆمه‌له‌ی مارکسی – لینینی کوردستان)ی له‌سه‌ر نووسراوه. نه‌وشیروان مسته‌فا ئه‌م ده‌قه‌ی داپ‌شتووه. ئازاد هه‌ورامی و شیخ عه‌لی و عه‌لی شیعه و حامیدی حاجی خالید لای پ. د. ک ده‌ست به‌سه‌ر بوون. چاره‌نووسیان دیار نه‌بوو. بۆیه وه‌کو ریزلینانیک به‌یئ سئ و دوو کردن ئازاد هه‌ورامی له‌ناوه‌ندی کۆمه‌له دانرايه‌وه..

مه‌به‌ستی کۆبوونه‌وه‌که، به‌پرووکه‌ش شتیکی بوو، له‌دیوی ناوه‌وه شتیکی تر بوو. ئه‌م کۆبوونه‌وه‌یه ته‌نیا شه‌ش مانگ پاش کۆبوونه‌وه‌ی ئۆکان کرا، که تیندا سه‌رکردایه‌تی و ناوه‌ندی کۆمه‌له هه‌لژێردران. نه‌ سه‌رکردایه‌تی بێریاری کۆبوونه‌وه‌ی دابوو، نه‌ هه‌یچ پێویسته‌یک له‌ئارا‌دابوو. کۆدیک به‌دلی که‌سیک نه‌بوو، ویستی کۆدیک له‌به‌رچاوی بیت، که به‌ دلی خۆی بیت، ئه‌وه‌ش سه‌ری نه‌گرت و ره‌شه‌با به‌دلی ئه‌و هه‌لینه‌کرد.

نه‌وشیروان به‌ زاره‌کی راپۆرتیکی له‌سه‌ر هه‌لومه‌رجی ((کاره‌ساتی هه‌کاری)) هه‌نایه‌ سه‌ر زمان. کادره‌کان تیبینی و سه‌رنجی خۆیان له‌سه‌ری ده‌ربهری. هه‌ریه‌که تیشکی خسته‌ سه‌ر بارودۆخی ریکخستن له‌ سنووری کارو چالاکی خۆی.

یه‌کیک له‌ سه‌رکرده‌کانی کۆمه‌له‌ی ئه‌ودیه‌و وه‌کو میوان له‌وئ ئاماده‌ بوو. تیبینی ئه‌وه‌ی کرد: له‌ کۆبوونه‌وه‌که‌دا ئه‌وه‌نده‌ بایه‌خ به‌ خه‌باتی چینایه‌تی نه‌دراوه، خه‌باتی نه‌ته‌وه‌یی پتر زه‌ه‌قراوه‌ته‌وه‌.. نه‌وشیروان تیبینی ئه‌و سه‌رکرده‌یه‌ی به‌دل نه‌بوو، ده‌م و چاوی به‌ یه‌کدا دا. به‌ کورتی وه‌لامی دایه‌وه، گوايه ئیستا کاتی خه‌باتی چینایه‌تی نه‌هاتووه.

روژی ۱۹۷۸/۱۱/۷ مام جلال به شداری کۆبوونه‌وه‌که‌ی کرد. نزیکه‌ی دوو سه‌عات له‌سه‌ر پینکھاتن و پینکھاته‌ی به‌کیتی و گرنگی به‌کیتی بۆ کۆمه‌له‌ قسه‌ی کرد. خۆی سه‌رله‌نوێ به‌دامه‌زڕینه‌ری کۆمه‌له‌ دانا. گوتی: دروستکردنی به‌کیتی بۆ به‌هیزکردنی کۆمه‌له‌ بووه. به‌کیتی گۆماویکه و کۆمه‌له‌ ده‌توانیت به‌ ئاره‌زووی خۆی مه‌له‌ی تیدا بکات.

مام جلال گوتاره‌که‌ی نه‌گه‌یانده‌ کۆتایی، پینشمه‌رگه‌یه‌ک هاته ژووره‌وه و گوتی: ((ئه‌ژده‌ر - کملک ئه‌ندامی کۆمه‌له‌یه و ئیستا له‌ شاره‌وه هاتووه و ده‌نگوباسی ناو شاری سلیمانی پێیه و ده‌یه‌ویت بێته ژووره‌وه...)) گوتاره‌که‌ی ته‌واو کردو ریگه‌ درا ئه‌ژده‌ر - کملک* بێته ژووره‌وه. ئه‌ژده‌ر به‌ کلێته و کوله‌بال و پوزه‌وانه و جلی خاکیه‌وه، وه‌کو ره‌شه‌بای ئاگر خۆی به‌ ژووردا کرد. به‌گه‌رمی به‌خیره‌هاتنی کرا.

مام جلال پرسبیری لیکرد:

((ناوت چیه‌؟))

((ئه‌ژده‌ر - کملک!!))

((له‌شاره‌ حه‌یاته‌که‌وه هاتووی؟))

((به‌لێ مامه‌ گیان!!))

((کۆمه‌له‌ی یان به‌کیتی؟))

* ئه‌ژده‌ر - کملک: عومه‌ری زیرنگه‌ر: ئه‌ژده‌ر پیاویکی قسه‌ خوش و به‌هیمه‌ت بوو، له‌سه‌ر رووداوه‌کانی ئه‌وکاته‌ روژانه‌ شیعری داده‌نا. ئه‌م به‌یته‌م بیرماوه، که له‌سه‌ر زیرۆی عه‌بدوللا رینوی داینابوو: سه‌گیک په‌لاماری ئه‌ژده‌ری داوه‌و وتویه‌تی له‌سه‌گ نه‌ترسی: ئه‌و

سه‌رکرده‌یه‌کی بییری مارکسی

به‌ پینشمه‌رگه‌ی ده‌گوت له‌سه‌گ نه‌ترسی

به ئوپه پى حماسه وه ((مامه گيان كۆمه له! كۆمه له!
كۆمه له!))

((له سلیمانی کارت چی بوو؟))

به دهنگینکی زور بهرز و زولال: ((کریکار! کریکار! کریکار!))
هر جاریک هه لده ساو دهستی راستی به مست نووقاوی،
سی چوار جار بهرز ده کرده وه:

((له کوی کریکار بووی؟ له کارگهی چیمه نتۆ؟ کارگهی جگه ره؟
له کوی؟))

خوی له پشت دوو سی پ. م شارده وه به دهنگینکی زور
کزۆ نزم: ((زیرنگه ر!))

بوو به پیکه نینک و کهس نهیتوانی خوی بگریت.
ئیاره ی ئه و رۆژه نامه یه ک بو مام جه لال هات. رژی م
هیزیکی زور گه وره ی به ره و (قوته ی مامه نده)) به پئی کردو وه و
ئهمشه و هیزش دهکات. نامه که جه ختی له سه ر ئه وه ش کردبوو،
چل هه لیکۆپته ری جهنگی و سه ربازه لگر لای قه لادزه ن. ئیدی
ناچار بووین بلاوه ی لیبکه یین!

له م کۆبوونه وه یه دا به هیچ شتیه یه ک باسی گۆرینی ناوی
کۆمه له نه کراوه*. پاش ئه م کۆبوونه وه یه چوار ژماره ی (کۆمه له)
دهرچووه، که ئۆرگانی کۆمه له ی مارکسی - لینینی کوردستان
بووه و گۆران به سه ر ناوه که دا نه هاتووه. په یامی
کۆبوونه وه که ش هه ر به ناوی (ناوهندی کملک) هوه بووه.

* بڕوانه: نهوشیروان مستهفا: له که ناری دانوبه وه بو خپری ناو زهنگ ل
٢٥٨

مانگی ئه یاری ١٩٧٩ ناوی کۆمه له (کملک) گۆردرا بو کۆمه له ی ره نهجده رانی
کوردستان (کۆره ک).

شەرى مامەندە

(۵)

شاخى مامەندە بەسەر ھەموو دەشت و دۆل و دىھاتى ئەمبەر و ئەوبەرى سنووردا دەروانىت. ھەر لايەك (قوتەى مامەندە) داگىر بىكات. بە ئاسانى دەتوانىت دەسەلاتى رەھەى خۇى بەسەر جموجۆل و ھات و چۆى ناوچەكەدا بەسەپىنىت. سوپاى رژىم شەوى ۱۹۷۸/۱۱/۸ سەعات ۱:۲۰ يەك و بىست دەقىقە، بەھاوەنباران و تۆپباران پەلامارى قوتەى مامەندەى دا. دەستەيەك (پ. م) ى كەم ئەزمون لەوى بۆ پاسەوانى بە بەردەوامى جىگىرکراپون، بە چەند سەعاتىك ھەلكەنران. سەربازەكان سەنگەرە چۆلكراوھەكانيان داگىرکرد.

مولازم عومەر عەبدوللا بە ئەوپەرى گىانى بەرپرسىيارىتییەو، ئەركى سەرپەرشتىى بەرەكانى شەرى دەستۆگرت و بۆ ھەر ھىرش و پەلامارىك خۇى لەپىشى پىنشەوھى پىشمەرگەكانەوھ بوو.

مەلا بەختيار و دەستەكەى لەشەرەكاندا رۆلىكى بەرچاويان ھەبوو. كاتىك زانرا پىشمەرگەكانى ئەو قۆلە خۇيان پىنەگىراوھ، قادر خەبات و زۆر بەى پىشمەرگەكانى ھەرىمى حەوتى بالەيان، كە بەرپىكەوت بۆ سەردان ھاتبون، نەيان ھىشت سەربازەكان سەنگەر لىدەن و بچەسىنەوھ، ھەرۆكۆ ھەلۆى توورپە ھەلىان كوتايە سەريان و قوتەى مامەندەيان لىسەندنەوھ. ئەم ھەلمەتە رەوتى ھىرشەكەى رژىمى ھەلۆھەشاندەوھ و چارەنووسى يەكىتى

و رژیمیسی گۆری. هه‌لۆی قهندیل، جارێکیتر شوێنێی قه‌رزاز کرده‌وه..

پلانی هارینی سه‌رکردایه‌تی و هینزی پ. م له‌نیوان دوو به‌رئاشدا، به‌ تۆکه‌یه‌ی، تان و پۆی چنرابوو. سوپای عیراق له‌رۆژاواوه به‌رزاییه‌کان بگریت و سوپای ئێران له‌رۆژه‌لاته‌وه تۆپارانمان بکات و له‌گۆشه‌یه‌کی ته‌سکدا بمان پلێشیننه‌وه. شاندی سه‌ربازی هه‌ردوولا، چه‌ندین کۆبوونه‌وه‌یان کردبوو. له‌سه‌ر ورده‌کاری و هاریکاری و هاوئاهاهنگی ریکه‌وتبوون. کات و شوین دیاریکراوون. وینه و نه‌خشه‌و زانیاری وردیان به‌ یه‌کتر دا‌بوو. ئیمه‌ پیمانوا‌بوو ته‌نیا له‌یه‌ک قۆله‌وه هینرش ده‌گریت. ئاگامان له‌وه نه‌بوو، ئه‌م دیو، چ ریکه‌وتنیکی عه‌سکه‌ری له‌گه‌ل سوپای عیراقدا ئیمزا کردوه.

هاوینی ۱۹۷۹ ژماره‌یه‌ک ئه‌فسه‌ری پله‌ بالای کوردی سوپای ئێران له‌تووژه‌له سه‌ردانیان کردین (سه‌ره‌نگ سمکۆ عه‌لیار، سه‌ره‌نگ ره‌بیعی، سه‌ره‌نگ ئیره‌جی قادری، سه‌رگورد حه‌بیبوللای عه‌باسی، سه‌روان ئه‌حمه‌دی جاویدفه‌ر (هه‌ژار) و سه‌رگورد که‌ریم)*، زانیاری ئه‌وتویان له‌سه‌ر شه‌ری مامه‌نده داینی، ئیمه‌یان تووشی سه‌رسوو‌رمان کرد:

(رۆژی ۱۹۷۸/۱۱/۷) ئیمه‌ له‌ پادگانی بی‌وران بووین، ژه‌نه‌رالێکی ته‌وریزی فه‌رمانده‌ی ئه‌و پادگانه بوو، کۆبوونه‌وه‌ی پیکردین و پلانی په‌لاماری هاوبه‌شی سوپای عیراق و ئێرانی

* مه‌به‌ستم ئه‌وه نییه، هه‌موو ئه‌فسه‌ره‌کان له‌بی‌وران بوون: سه‌ره‌نگ سمکۆ عه‌لیار بۆ نمونه ئه‌وکاته له‌ شوینێکی تر بووه.

خسته بهرده‌ستمان، که ده‌بی ئیمه به هیزیکی گه‌وره‌وه برۆین و پشتیان لینگین و نه‌هیلین ئه‌و گروپه یاخیه‌یه دهربازیان بیتت..
 ئیمه‌یش گوتمان، جه‌نابی ژهنه‌رال، دنیا ساردی کردووه و ریگاو‌بان قور و چلپاوه، دیو به‌دیوی خوی ناگاته ئه‌و شوینه. ئه‌و گروپه‌ی تو باسیان ده‌که‌یت، ئه‌وانه، که‌سانی بی دهره‌تان و هه‌ژار و داماو و ليقه‌وماون، عیراق دینه‌ته‌کانی ویران کردون، ئه‌وانیش له‌ناو به‌ردو ئه‌شکه‌وت خویان قایم کردووه. گریمان ئیمه‌ رویشتین و لیمان‌دان، سوودی بو ده‌وله‌تی شاهنشاهی ئیران چییه؟

ئه‌وان سنووریان نه‌به‌زاندووه و زیانیان بو ئیمه‌ نه‌بووه. ئه‌و ناوه ئیستا به‌فر و توفان و زریانه. برۆین نیوه‌ی سه‌ربازه‌کانمان له‌سه‌رماندا ره‌قه‌ده‌بنه‌وه‌و زیانیکی زور ده‌ده‌ین. ئه‌م‌رو له‌سه‌رانه‌ری ئیراندا خۆپیشان‌دان و نا ئارامی هه‌یه و که‌س نازانیت چی رووده‌دات؟ ئیمه‌ سه‌رمان نائیشیت و سیتامان پیوه به‌ستوه!

ژهن‌راله‌ ته‌وریزییه‌که‌ خوی مروفتیکی باش و ریک و پیک بوو، قسه‌کانی ئیمه‌ی سه‌لماندا. گوتی: ((چی به‌سه‌ره‌وه‌ی خۆمان بلین؟)). ئیمه‌ گوتمان: ((برووسکه‌یه‌کیان بو لینه‌ده‌ین: که به‌فریکی زور باریوه‌و ریگاو‌بان تیکچوووه. برۆین زیانیکی زور ده‌ده‌ین. فه‌رمانتان به‌ چییه؟

تا وه‌لامی سه‌روه‌مان پیده‌گاته‌وه، دوو هه‌فته‌ی پینه‌چیت. ئه‌وکاته‌ کاتی په‌لاماردانه‌که‌ کوتایی پیدیت)).

فه‌رمانده به‌ قسه‌ی کردین و برووسکه‌ی بو تاران لیداو هه‌روه‌کو پیشبینیشمان کردبوو، وه‌لام نه‌هاته‌وه‌و ئیمه‌ش له‌جیگه‌ی خۆمان نه‌جوولاینه‌وه).

هه‌لیکۆپتەرەکان ژمارەیان هێجگار زۆر* بوو. زۆرەیان وه‌کو دال بەسەر شینیی و سوونیی و لووتکەیی جاسووسان دا دەسوورپانەوه. دوو دۆشکەمان هەبوو. یەکیکیان محەمەد سیاسی** لەسەری بوو. دووهمیان ئەحمەد خدر! رۆژی چوارەم ئەحمەد خدر بە پەلە بۆ لامان هات. مام جەلال، نەوشیروان، سالار عەزیز و بەندە لەسەر (زینۆی سوور) وه‌ستابووین و سەیری سوورپانەوه‌ی هه‌لیکۆپتەرەکانمان دەکرد. ئەحمەد خدر گوتی: ((هه‌لیکۆپتەرەکان تەقەیان لێکردم و گوللەیه‌ک بەر دۆشکەکه‌مان کهوت و شکاندی!)) قسەکانی تەواو نەکرد، هه‌لیکۆپتەرەکان بەدوایه‌وه بوون. ئێمە‌یشیان بەر دەستپێژدا. مام جەلال هاواری کرد: بلاوه‌ بکه‌ن و هه‌ریه‌که‌ خۆی بداته‌ بن بەردیک.

ئێمە تۆپەل تۆپەل وه‌ستابووین، چاودێری سوورپانەوه‌ی واشە ئاسنینه‌کانمان دەکرد. ئەوان شەلم کوێرم هه‌یچ نابوێرم، هه‌رچییان دەبینی دایان دەدووری. مام جەلال بیست دەقیقه پیش ئەو رووداوه‌ بۆ لامان هات. چادریکی بچووکی له‌

* چەند کەسیک نووسیویانە پەنجا هه‌لیکۆپتەر دەبوون. خەلکی شینیی دەیانگوت (٧٣) هه‌فتا و سێ هه‌لیکۆپتەر بووه!

** محەمەد عەبدوللا ره‌سوول پێشمەرگه‌یه‌کی قاره‌مان بوو. پیاویکی فیداکارو قسەخۆش، رۆژیکیان ئەوه‌ی بۆ گێژامه‌وه: مام جەلال زۆر هه‌ولی داوه‌ دلێ رابگریت و چەند نامە‌ی بۆ نووسیوه، بەم شینوه‌یه‌ی خواره‌وه: (برای خوشه‌ویست و به‌رێزم کاک محەمەدی سیاسی و عه‌سکەری..). ئەو نامە‌یه‌م پیشانی دکتۆر محەمود دا. ئەویش گوتی: ((خەمت نەبی سێ چوار رۆژی تر دەنووسیت: برای خوشه‌ویست و به‌رێزم کاک محەمەدی سیاسی و عه‌سکەری و ئیقتسادی و جوگرافی..)). بەداخه‌وه ئەم کادره‌ پێشکە‌وتووه‌ بەدەستی غەدر و خیانه‌ت له‌ رۆژی ١٩٨٨/٨/٨ له‌ سابلاخ شه‌هید کرا.

سەرلوس، رووکاری ئەودیوی (زینۆی سوور) هەلداوو. گوتی:
(ریشم دەتاشی هەلیکوپتەرەکان چادرەکیان بەر دەستپێژدام.
چادرەکەم کون کون بوو. پێم جوان نەبوو بێمە دەرەو. ریش
تاشین تەواو نەکەم و بە دەم و چاوی کەفاوییەو بێمە دەرەو.
ریشم تاشی ئینجا بۆ ئێرە هاتم...!!)

دانیشتوانی گوندی شینئ، کە زۆر بەیان پ. م بوون، ژن و
پیاو، گەرەو و بچووک شەری مان و نەمانی بەرەنگارییان
دەکرد. رۆلێکی قارەمانانەیان دەگێرا لە پێناوی ئەوێ دیکە، بە
تیکشکاوێ و دۆراوی بەر دەستی سوپای داگیرکەر نەکە و یت.
شەوو رۆژ ئێشکیان دەگرت و چاودێری زەوی و ئاسمانیان
دەکرد، نەوێک لە کەلینیکەو، لە درزیکەو، دەستەبەک دزە بکەن
و گورزی کوشندەیی خۆیان بوەشینن.

لەرۆژانی کوتایی شەردا، هەوالیک بە (م.س) گەیشت، هیزیکی
بچووکێ سوپا بەرزاییەک لە بەرزاییەکانی رۆژاواي شینئ
گرتوو، بە مەبەستی ئەوێ مەخفەری کۆنی چۆلکراوی
کوندەکە بگرنەو. ملازم عومەر، بە پەلە هیزیکی هەلبژاردەیی
پیکەوێنا: (ئازادی سەگرمە، ئەحمەد مولوود، وە هەب*، عیزەت
شەمسوایی، مستەفا سەرگەلوویی) ئەو هیزە زوو دەگەنە ناو
شینئ و دەبینن هیزەکە شوێنێکی قایمی گرتوو. م. عومەر
پێشیان دەکەوێت و هیزشیان بۆ دەبەن. ئەحمەد مولوود
ئازایەتیەکی کەم وێنە دەنوێنیت. بەو سەرما پرۆکینەرە
پالتۆکەیی لەسەر بەفر رادەخات و ناھێلێت هیچ سەربازیک سەر
بەرز بکاتەو. هیزە عەسکەرییەکە لە ماوێیەکی کورتدا

* وە هەب: بەھائەدین شیخ ئەحمەد.

تهفروتون دهکهن. سهربازیک به رهشاشینکی (دیکتاریوف) تهقه لهناو ئاواپی دهکات. هسهنی عهولا، که خه لکی شینن بوو، گوللهیهک به عهسکه ره که وه ده نیت و دهستی راستی برده که ویت، ئیدی چه که که ی جیده هیلیت وه کو تاژی را دهکات. سی روژی دوا دواپی روژه کانی شه، ئه وهنده به فری تیکرد، ورچ به ورچی خوی نهیده توانی رچه بشکینیت. مام جهلال قسه یه کی ناپلیونی دووباره ده کرده وه، که ژهنراله روسه کان ئه ویان نه شکاندوو، ژهنرال به فر سه رکه وتوو بووه. هر به راستیش له م شه په دا ژهنرال به فر له ده لاهه سوپای رژیمی عیراقی تهفروتون کردو برستی لیبرین و ژماره یه کی زوریان له و شاخ و کتوه دا رهق بوونه وه.

ئیسواری روژی ۱۹۷۸/۱۱/۱۷ مه لاهه ختیار له شینن که پایه وه. مام جهلال پرسیری به ره کانی شه پی لیکرد. مه لاهه ختیار گوتی: ژماره یه ک سه رباز بو سیله ئاواپی دزه یان کردبوو. ئیمه به رده ممان گرتن. گریان به ردا یه گوئسه بانهی مالیک. له دوو لاهه په لامارمان دان. به په له پروزی خویان دهرباز کرد. له هه موو لایه که وه پاشه کشه یان کرد...

کوتایی به هاری ۱۹۷۹ دهسته یه ک له کادرو پینمه رگه کانی راگه یاندن و خه لکی شینن و کادرو پ. م بو سه ر قوته ی مامهنده به ریکه وتبوون. له وئ کلاشینکوف و جیهازی بی تهل، خوده و مه تاره و کهل و په لی عهسکه ره کانیا ن دوزیبوه وه. هاوپی کاوه یار ئه حمه د* چه ندین وینه ی گرتبوون. وینه ی ئه و

* هاوپی کاوه: کاوه یار ئه حمه د: سالی ۱۹۷۶ له شاری سلیمانی ریکخراو بیان گروپی (یه کیتی ئازادیخوازانی کوردستان) داده مزینیت. پاش دوو سال خه بات و چالاکی رایه ل و په یوهندی له گه ل کومه له (کملک) دروست

عەسكەرەنە چەند سامناك بوو، كە لەناو بەفر رەقەبوونەو. ئیسك و پرووسك بە پۆستال و جل و بەرگەو، لەبن تاشە بەردەكاندا گیانیان سپاردبوو. خەلكی شینئ و كەسانی خیرخواز ئیسكەكانیان شاردهو.

دەكەن و لەناو كۆمەلە و ریزەكانی ی. ن. ك دریزە بە خەباتی خویان دەدن. دیارترین ئەندامانی ئەم گروپە ئەمانەیی خوارەو:

۱. كاوه یار ئەحمەد.
۲. بەرھەم ئەحمەد سەلح (پاشتر دكتور).
۳. هۆشیار سەلح (پاشتر شەھید بوو).
۴. جەبار مەحمەد فەرەج (پاشتر شەھید بوو).
۵. رزگار فەتاح.
۶. سەلح نائەو.
۸. سەتار مەحمەد هیندی (سەتار كاراتە).

چالاكترین ئەندامانی ئەم گروپە (كاوھیار ئەحمەد و بەرھەم سەلح) بوون. دوو قۆلی گۆفاری (دواروژ)یان دەركردوو: كاوه: سەرنووسەرو بەرھەم: بەرئووبەری نووسین بوو. لەماوەی دوو سەلدا چوار ژمارەیان بلاكردۆتەو. هەردووکیان بابەتەكانیان نووسیبو، هەرچەند ئەوكاتە هەردووکیان گەنج و میرد مەنال بوون. بە گۆرەیی توانا و تیگەیشتنی خویان هەولیان داو بەیری نەتەوایی و گیانی بەرەنگاری بلاوبكەنەو.

كاوه لەمالەو تاییكی گەورەیی هەبوو بە كاغەزو كاربۆن و ماندبوونیکي زۆر ژمارە ژمارە گۆفارەكانیان بەیەكەو ناو و بەناو ئەندام و لایەنگرانی خویاندا بلاویان كردۆتەو. حەمە حەسین (ئەفسەری ئاسایش، پاشان لە ۲۷/۸/۲۰۰۳ لە سەھۆلەكەیی سلیمانی تیرۆریستیکی ئیسلامی شەھیدی كرد). ئەندامی گروپەكە نەبوو، پەيوەندی دۆستایەتی لەگەڵ یەك دوو ئەندامی گروپەكە هەبوو..

رؤڙي ۱۹۷۸/۱۱/۲۱

(۶)

يادي له سيداره داني شيهاب شيخ نووري، ماموستا جه عفر
عبدالواحيد دلير و نهوهر زوراب له مزگه وتي شيني كرا. مام
جهلال گوتاريكي چروپري له سهر هم ياده پيشكش كرد. مه لا
به ختیار خوتبه يكي حماسي له سهر هم ياده جه رگبره دا.
پيشمه رگه و كادره كان زور به ماتي، به پيز له بهر روونايي
لوكس دانيشتبون.

سهيره ته نيا چوار رؤڙ پاش هو شه ره خويتاويه يادي هو
سي شه هیده كرايه وه.

له بري ناوبر دليري سهد مه جيد به په له په ل تيپيكي
موسيقاو سرودي نيشتماني و سروده كاني كومه له ي
پيكتي نابوو. وه هاب: بالابه رز، شوپش: كورت، سه يفه دين هاواري
بالابه رز، سه يوان علي رها: كورت.. له پشت نه مانه شه وه
ته سجيليكي قه به دانرابوو. تپه كه سروديكي ده گوت،
ريكزده كه سروديكي تري ده چري. هر بو نمونه تپه كه
سرودي:

رني خه باتمان چنده سهخت و دووربيت
با چوار دهورمان گلپه ي ناگربيت

له سهر ريكزده كه:

هي هاوپتيان... قاره مانان

ئېۋەن پېشەنگى كارۋانى رېي تېكۆشان
 رۆژى دواتر ناۋەندى كۆمەلە لەگەل دلېرى سەيد مەجيد
 كۆبۈنەۋەيەكى كرد و بەتۈندى رېژنەي رەخنە داىكرد و سالار
 عەزىز پېنگوت: تېپى مۇسېقاكە شىعەرەكانيان باش لەبەر نەبوو،
 ئاۋازەكەيان نەدەزانى. دلېر بېدەنگ بوو. سالار گوتى: ((ئەم
 تەسجىلە حىزە چى بوو لە پىشتەۋە داتنابوو! يان، تەسجىلەكە
 كارى بگردايە يان تېپەكە سرودى خۇيان بگوتايە!)).
 دلېر گوتى: ((كاك سالار بەسەرى تۆئەو تەسجىلە نەبوايە
 جەماعەت عالادلەونەيان * دەگوت...)).

* گۇرانييەكى مىللى عەرەبى زۇر باو بوو (علا دلەونا علا دلەونا).

گادرهگان گادربوون

(۷)

لهدهراوی گورگان بو ماوهی ده رۆژیک یه کهم خولی
گادرانمان کردهوه: مام جهلال و د. مهحمود، نهوشیروان، بهنده
وانه مان تیدا دهگوتهوه.

- مام جهلال: یه کیتی نیشتمانی کوردستان.

- د. مهحمود عوسمان: میژووی پ. د. ک.

- نهوشیروان مستهفا: ئابوری کوردستان.

پاش رۆژانی شهرو ئاگر باران، هاوینه چکۆله هات. ئه گهر
پاش به فرو بارانی زور، دوو سئ ههفته یه ک دونیا خوشی کرد،
ئینجا سه رماو سۆله و به فربارین و رینه ندان دهستی پیکرده وه،
ئهو ناوبره (هاوینه چکۆله) ی پینده گوتری. دوو ژووره که
قوتکرانه وه. له ناوه وه به جوانی سواخ دران. سالار عهزیز، مهلا
بهختیار و ملازم عومه ر عه بدوللا ئه وانیش له سه رووی ئه م دوو
ژووره هه ریه که یان یه ک دوو ژووریان دروست کرد.

کۆتایی مانگی نۆفه مبه ر، دکتۆر مهحمود عوسمان پینگوتم:

((نزیکه ی ۲۷ کادریک لیره کۆبوونه ته وه. من پینباشه
خولیکی پینگیانندن و پهروه رده کردنی کادران بکهینه وه. من و
مام جهلال پیمانباشه تو بیته بهرپوه بهری دهوره که.

۱. مام جهلال باسی پیکهاتن و میژووی یه کیتی دهکات.

۲. دکتۆر مهحمود باسی میژووی بارزانی و پارتی

دیموکراتی کوردستان.

۳. نهوشیروان له‌سهر میژووی حزبی دیموکراتی کوردستانی ئیران (حدکا) چهند لیکۆلینه‌وه‌یک پیشکەش بکات. هەر ئیواریه‌ک یه‌کی سه‌عاتیک ده‌توانین قسه‌ بکه‌ین و کادره‌کان له‌کوۆتایی وانه‌کاندا ده‌توانن پرسیا‌ری خو‌یان بکه‌ن...)).
ئهم خوله ۱۹۷۸/۱۲/۱ ده‌ستی پیکرد و ۱۹۷۹/۱/۱ کوۆتایی پیتهات.^{*}

راسته‌ خولیکی چروپ‌بوو، به‌لام بۆ کادره‌کان زور به‌سوود بوو. مام جه‌لال به‌ زمانیکی پاراو ده‌رباره‌ی پیو‌ستی له‌دایکبوون و پیکهاتنی ی. ن. ک ده‌دوا. فوکۆسی ئه‌و له‌سهر گرنگی کارکردن بوو له‌ناو ریزه‌کانی ی. ن. ک و په‌یداکردنی ئه‌ندام و کادر و لایه‌نگر بۆ یه‌کیتی.

نهوشیروان زانیاریه‌کی وردی له‌سهر میژووی حزبی دیموکراتی کوردستانی ئیران (حدکا) پیشکەش کرد. دیاربوو له‌گه‌ل ئه‌و بابته‌ زور خو‌ی ماندبوو کردبوو.

دکتۆر مه‌حمود عوسمان، نوکته‌ و قسه‌ی خو‌ش و میژووی پارتی دیموکراتی کوردستانی تیکه‌لاو ده‌کرد. ئه‌مه‌ وای له‌گوینگره‌کان ده‌کرد، به‌ جوانی گو‌ی بۆ قسه‌کانی رادیرن و تووشی باویشک و وه‌نوز نه‌بن. ئه‌و سیاسه‌تی پشت به‌ ئیران به‌ستنی به‌ گه‌وره‌ترین هه‌له‌ داده‌ناو ئه‌ویش له‌گه‌ل مام جه‌لال

* ناوی به‌شیک له‌کادره‌کانمان بیرماوه: مامۆستا عه‌زیز سه‌رسه‌پی، دلاوه‌ر، مه‌لا سلیمان، مه‌مه‌د مه‌حمود سیکانی، ئه‌ژده‌ر - کملک، سامان زوراب هه‌ورامی، عه‌بدولخالق ئاکره‌بی، عومه‌ر عه‌لی هه‌له‌بجی، (عومه‌ری سه‌لمه‌) جووتیار (طه‌)، سه‌یفه‌دین هاواری، سه‌یوانی عه‌لی ره‌زا هاواری، خه‌بات، شیخ ئه‌حمه‌دی سه‌رگه‌لوو، نه‌ب‌ز (جه‌مال) یاوه‌ر ئه‌نوه‌ر سادق، فوئاد ساپییر سادق، سه‌عدی خه‌لیل... تاد.

لەم خالەدا یەکیان دەگرتەو: دەبێن سیاسەتی پشت بەخۆبەستن
بگرینه بەر. سیاسەتی پشت بە دوژمنی داگیرکەر بەستن،
شۆرش تووشی پووکانەو و دارمان دەکات و هیچ ناسۆیەکی
رووناکی نییە.

روژی ۱۹۷۸/۱۲/۲۳ عومەر شیخمووس گەیشتە خەری
نیوزەنگی و ئەویش چەند وانەیەکی پوخت و نایابی لەسەر
شەپە دەنووی نێوان چین و سوڤیت پێشکەش کردین.

پیشیلکردنی مافی مرؤف

(۸)

ژووره که مان جمه‌ی دههات، له‌پر دوو (پ. م)،
پیشمه‌رگه‌یه‌کی چه‌ککراویان هینا. پیاویکی دامه‌زراو بوو، ته‌مه‌نی
سه‌رووی سی سال ده‌بوو. پیشمه‌رگه پاسه‌وانه‌که گوتی: ((ئه‌م
پیشمه‌رگه‌یه به‌ه‌له پیشمه‌رگه‌یه‌کی کوشتووه.. هیناومانه بو‌لای
تو، به‌لکو لیکولینه‌وه‌ی له‌گه‌لدا بکه‌یت...)). ئه‌وه‌ی راستی بیت من
ده‌مزانی لیتپچینه‌وه کاری من نییه، پیشم جوان نه‌بوو، ده‌ست به
روویانه‌وه بنیم. گوتم:

((مام جه‌لال ده‌بینم و باسی بابه‌ته‌که‌ی له‌گه‌لدا ده‌که‌م.
به‌سه‌رچاوان...)).

پیشمه‌رگه گیراوه‌که گوتی:

((من له‌نزیك ره‌بیه‌ک خۆم مات کردبوو. ده‌مویست
سه‌ربازیك ده‌ربکه‌ویت و ته‌قه‌ی لیتکه‌م. له‌ئاقاری ره‌بیه‌که‌وه،
یه‌کیك ته‌قه‌ی لیکردم. منیش وامزانی سه‌ربازی سوپای عیراقه،
ته‌نیا یه‌ک فیشه‌کم پنه‌ناو رویشتم. من وامزانی سه‌ربازه.
پیشینی ئه‌وه‌م نه‌کردبوو پیشمه‌رگه‌ی خۆمانه...)).

کادره‌کان به وردی گوتیان بۆی راده‌دیرا. هه‌موویان
پیشنیازیان کرد، لیژنه‌یه‌کی شاره‌زا و به‌ئه‌زمون لیتپچینه‌وه‌ی
له‌گه‌لدا بکات: پیشمه‌رگه‌یه‌ک له‌سه‌ر هیج له‌ده‌ست چوو. نابین
پیشمه‌رگه‌یه‌کی تر له‌سه‌ر هیج له‌ده‌ست بروات!

مام جه لال و دكتور مه محمودم بينى. رووداوه كه م وه كو خوى
گنپرايه وه. ليژنه يه كي لينيچينه وه به سه ره رشتى زيروى عه بدوللا
ريوى پيگه يترا. يه كسه ر دهست به كار بوون. مه فزه زيه ك
تومه تباره كه يان بو شوينى رووداوه كه بر دو پاژيكي شيكاري
خويان له وي كرد.

ليژنه ي لينيچينه وه به گهرمى كارى خوى ده كرد و به وردى
گوينى بو كا برابى تومه تبارو شايه ته كان ده گرت. شه ويك
دهسته يه ك (پ. م) بزووتنه وه ي سؤسياليس ت (بالى ره سوول
مه مهن د) ده رگاي زيندان ده كه نه وه و پيشمه رگه دهست
به سه رگراوه كه يان بر دبوو. له زه لى به به رد سه ريان پان
كرد بو وه!

ئه م هه واله كادره كانى وروژاند و هه موويان هه لچوون و
ئاگريان ده كرده وه، به كادره كانى بزووتنه وه شه وه. يه كسه ر
به ياننيكيان نووسى و كاره كه يان به پيشيكر دنى مافى مروف و
دپندانه و و فاشيانه وه سف كرد.

سه ر كرده ي بزووتنه وه هه مان روژ به ياننيكي تونديان دژى
مام جه لال نووسى و به كه سايه تيه كي ديكتاتور و تاكره و
دانرابوو. گوايه ئه و ده وري له هاندانى كادره كان هه بووه و.. تاد.
ئه وه ي راستى بيت ئه وان له برى ئه وه ي دان به هه لى خوياندا
بنين، داخى دلى خويان به مام جه لالدا رشتبوو.. مام جه لال
ئاگاي له به يانى كادره كان هه ر نه بوو، به لايه وه سه يريوو ناوى
ئه و له خوڤرايى خراوه ته وه ناو ناوانه وه. ويستى هيژنيك ره وانه

زەلن بکات و سەرکردایەتی بسک بە جوانی تەمەن بکات. دکتۆر مەحمود و من کەوتینە هیورکردنەوێی مام جەلال، ساردمان کردەو، ئیدی دەستبەجێ بەیانیکێ نووسی* و ناردی بۆ ئیمە بۆی تاپ بکەین. تاپ کرا. لەبری سکریتی گشتی ی. ن. ک، من (کۆمیتە ی سەنگەسەر) ی. ن. ک) م لەبەوێ بەیانە کە نووسی. مام جەلال ناوگۆرینە کە ی بەلاو سەیری بوو. من گوتم: ((ئاستی بەیانە کە ی ئەوان زۆر لاواز بوو. هی ئەو نییە تۆ وەکو سکریتی گشتی وەلامیان بەدەیتەو. بە لە ئاست کۆمیتە ی سەنگەسەر دابنریت و وەلامی کۆمیتە ی ک بەدەنەو نە ک سکریتی گشتی...)). ئەو بیروکە کە ی پەسەند کردو بەیانە کە بلاو کرایەو.

دکتۆر مەحمود گوتی: مام جەلال پیاویکی روشنبیرە و هەرچی بویت، دەتوانیت، بە قسە قەناعەت پێکات و ئەو لەسەر راستەو تۆ لەسەر هەلەیت. کەچی خراپ تووڕە دەبیت و هەول دەدات کێشە بچوو کە کان بە توندوتیژی و زەبروزەنگ و دەنگ دەنگ چارەسەر بکات. ئەگەر مروفینکی هیمن و لەسەر خۆ بوایە دەیتوانی قازانجی زیاتر بە گەلی کورد بکەیت و خۆیشی کەمتر تووشی سەرئێشە ی لایە لا دەبوو.

* سەیان عەلی رەزاو مامۆستا سەیفەدین هاواری دوو لای خۆین گەرم و قسە خۆش بوون، پشکو تاپیکێ لە نەوشیروان وەرگرتبوو هەر بۆ ئەوێ خۆی فیزی تاپکردن بکات، هەرسیکیان پیکەو بەیانە کە یان نووسی و کادەرەکانی تریش ترش و خۆییان پێو کرد و هاودەنگ بوون لەسەر بەدەنگەو هاتن.

خۇپيشاندانى شارەكانى ئىران

(۹)

دەوروپەرى سەرى سال بوو. ئىواران مام جەلال، د. مەحمود، د. جەغفەر، ئازادى سەگرمە... تاد، ھەرىكە رادىئوئىكە بچووكى بە دەستەو دەگرت، گويمان لە BBC و مۇنتىكارلۇ و تاران دەگرت. رۇژ بە رۇژ شەپۇلى مانگرتن و خۇپيشاندان بەرفراوانتر دەبوو. رۇژى ئەوتۇ ھەبوو دە ملیون ھاوولاتى دەپژانە سەر شەقامەكان و داواى رووخانى رۇژىمى شايان دەکرد. دىوارى ترس ھەرەسى ھىتابوو..

لەسەردەشت و سابلاخ و بۆكانەو دەستە دەستە لاوان سەردانىان دەگردىن و چەك و دەرمان و جل و بەرگيان دەھىنا. ئەوئەندەى كوردى ئەو دىومان دەبىنى، چارەكى ئەوئەندە كوردى ئەمدىو لايان لىتە دەگردىنەو. زۇرچار لاوانى ئەو دىو داوايان لەمام جەلال دەگرد، لەدىوى ئەو دىوئىش رىكخستى يەكىتى دروست بگرت. مام جەلال بىرۇكەكەى پەسەند نەدەگرد. ھانى دەدان رىكخستى تايبەت بەخۇيان دروست بگەن و دوور بگەونەو لە جەنجالى كۆپى كردن و لاسايىگردنەو و دۇستى ئىمەبن سوودى زۇرتەر.

لەماوئى دوو سالى رابووردووبا لە ھەلگىرساندنى شۇرپشەو تا رووخاندنى رۇژىمى شا، سنوور بەچرى تەزراوو. رۇژىمى ئىران ھەر زۇر ئازارى دەداين و گوشارى دەخستىنە سەر. پىشمەرگەيەك شەوارە بووبىت يان بەھەلە پىنى خستىتە

ناو خاکی ئیرانهوه، به کورتترین کات دهگیراو رادهستی عیراق دهکرایهوه. خهباتی شیخ جهناب تهمنی زۆر منال بوو، گرتن و رادهستکردنی تهنیا سنی ههفتهی خایاند. ماموستا داود عهلی پیاویکی زۆر ئازاو چاونهترس بوو، کاتیک سهربازی ئیرانی گهمارۆیان دا و داوای چهک دانانیان لیکرد، ئهوه گوللهیهکی بهخۆیهوه نا..

حه مه ئه مین ئاغاو عومەر فهتاح

(۱۰)

حه مه ئه مین ئاغاى بارى، پياويكى مه زن و ئازاو قسه خوش و زور به پيز و قوورس و گران بوو. ئه و مامى گه وره و جيگه ي برواى من بوو. له شوپشى ئه لول سه رلق بوو. له كاتى په لاماردانى سه نگره ريك له سه نگره كانى رژيم له كوله جو گولله يه ك بهر قولى كه وتبوو، قولى وردوخاش كردبوو. تا شوينه كه ي به ته واوى نه گرتبوو، به پيشمه رگه كانى نه گوتبوو: به خه ستي بريندارم!

له ديوه خانى ئه م پياوه دا سالى ۱۹۷۶ عومەر فه تاحم ناسى. باسى بارودوخى كوردستانمان پيكه وه كرد، گه رمه ي شالاوى راگواستن و ديهات ويران كردن بوو. دواى ئه م دانيشتنه: من دلنيابووم ئه و كومه له يه، ئه و يش يه كسه ر زانى من كومه له م. ئه و كاته هه ردووكمان ره بن بووين، به لام پاژيكي فراوانى قسه كانمان ده رباره ي (ئازادى ژنان) بوو. هه ردووكمان دژى چه وساندنه وه و توندتيژى به رامبه ر ژن بووين. نازانم بو پنى له سه ر (زه و اجى كاتوليكي) داگرت. گوتى: ((من بروام به زه و اجى كاتوليكي نيه)). دوو سى سال له مه و بهر پيم گوت: ئه وه پيش چل سال ده تكوت: ((بروام به زه و اجى كاتوليكي نيه!!))، واته: ژن و ميردايه تيبه ك، تا دوا روژى ژيان، جيا بوونه وه و ليكترازانى تينه كه و يت. ئه و زور به قسه كه م پيكه نى و گوتى: (ئيستاش بروام به زه و اجى كاتوليكي نيه! به لام من و كافيه خان هاوسه رو هاورنى ژيانين..).

حه مه ئەمىن ئاغاو سەردارى كۆرى و چەند پىشمەرگە يەك بۆ لامان هاتن. ئاغا ھەر لەكۆنەو ھاورپى مام جەلال بوو. چەند جار يەك يەكتريان بىنى. ئەو زۆر بەى كات نوكتە و قسەى خۆشى دەگىراپەو. ئىوارە يەكيان ئەژدەر بۆ يەكتەر ناسىن و دىدەنى ميانەكان هات. حە مه ئەمىن ئاغا پرسى: ئەم پىاو ھە كىنە؟ منىش گوتم: ((ئەم ئەژدەر - كەلك)) ھ. ئاغا ھەر زۆر بە گەرمى بە خىرھاتنى كردو رىزى لىگرت. ئەژدەر دوو سى چاى فركردو گوتى: سەردانى مام جەلال دەكەم. رۆىشت. ئاغا گوتى: ((مامۆستا خىرت دەكات بۆمان روونكەرەو ھە بزانه ئەم ئەژدەر - كەلك چىيە و چى دەگەننىت؟))!

منىش گوتم: ((ئەم پىاو ھە عومەرى زىرپىنگەرە و لە پىشمەرگە يەتى ناوى خۆى گۆرپو ھە بۆ ئەژدەر - كەلك كورتكراو ھى كۆمەلە يە... تاد)).

حه مه ئەمىن ئاغا گوتى: ((ئەم كاك ئەژدەرە مانگ و نىو يەك لەمە و پىش لە بنارى گمۆو سوركىو بوو، نامە يەكى دوورودرىژى بۆ ناردم و لە كۆتايىدا نووسىو يە ئەژدەر - كەلك)) نامە كەى لە بەر باخەلپا بە گەرمى پاراستبوو. نامە كەى كردەو ھە دەستمان بە خويندەنەو ھى كرد، لە بنەو ھەش نووسرابوو ئەژدەر - كەلك.

ئاغا گوتى: ((كاك ئەژدەر نامەى بۆ سەر جەم ئاغاكانى ئالان و سىو ھەل رەوانە كردبوو. داواى لە ھەمووى كردبوو، بە زووترىن كات واز لە ئاغا يەتى بەننن و بىنە ئەندامى كۆمەلە. ھەموو خەلكى كوردستان بۆتە ماركسى - لىنىنى ھەر ئىو ھە ماون و ئەو ھە من بۆ لاتان دىم و دەبى ئىو ھەش جىگەى خۆتان لەناو كۆمەلە دا بەكەنەو ھە..)).

ئاغا چايەكى تىرى نۆش كىرد و بەردەوام بوو لەسەر
گىرپانەوھى داستانەكە:

((ھەرچى پىشەمەرگە و كادرو خويندەوار و مامۇستاو مەلا
ھەن ھەر ھەموومان لە ديوەخاننىك كۆبووینەو، دەمانوئىست
بزانىن ئەم سەر كىردە نوئىيە كىيە و ناوى چىيە؟ ھەر يەكەمان
ناوھەكەى بەجۆرىك دەخويندەوھ:

يەككى دەيگوت: ئەژدەر - بىن كلك!

يەككى تر گوتى: ئەژدەر - كملك.

يەككى تر دەيگوت: نە بابە وانىيە، ھەبى و نەبى ئەژدەر - لە
كلكە! دوو سەعات كۆبوونەوھەمان لەسەر ئەم ناوھ كىردو
نەگەيشتىنە ئەنجام. خوا خىرت بنووسىت گرىكوئىرەكەت بۇمان
كىردەوھ)).

بهره و ساباخ

(۱)

دوا رۆژه‌کانی سالی ۱۹۷۸ دیاربوو رژی می شا خوی ناگریت و گۆرانکاری ریشه‌یی به‌پریوه‌یه. شه‌قامی شساره‌کانی ئیتران له‌سه‌ره‌پن بوون. رژی می شا له قوناخی گیانه‌لادا بوو. زه‌بروزه‌نگی رۆژه‌لاتی شکستی خواردو نه‌یتوانی جه‌ماوه‌ری گرگرتوو کپکاته‌وه. ئایه‌توللا خومه‌ینی له‌تاراوگه‌ی (نۆقل لۆش‌اتوو) له‌پاریس به‌تۆپی دوور‌هاو‌یژی سه‌ده‌ی دوانزه‌هه‌مه‌وه فه‌رمانزه‌وایی ناره‌وای شاهنشای ژیروژوور کرد. به‌ئاماژه‌یه‌کی ((ئیمام)) به‌ملیۆن ده‌رژانه‌ سه‌ر شه‌قامه‌کان.

به‌هه‌زاران، خه‌لک کفنی سپی له‌به‌رده‌کرد. له‌سه‌ر شه‌قامه‌کان داده‌نیشتن، تانک به‌سه‌ریاندا ده‌رپویشت. ده‌پلیشانه‌وه، ژن و پیاوی پینکه‌وه هه‌له‌ه‌شیلا، که‌س نه‌ده‌بزووت: بۆ نمونه: هه‌ینی ره‌ش (جمعه‌ سیاه) که‌ له‌رۆژی ۱۹۷۸/۹/۸ روویدا و هه‌زاران قوربانی لیکه‌وته‌وه. کۆمیته‌ی شوڤرش (شورای انقلاب) له‌شارو لادی به‌کرده‌یی ولاتی به‌پریوه‌ده‌برد. خراپ نه‌خۆش که‌وتم. خیزه‌ی سینگم ده‌هات، سییه‌کانم هه‌ویان کردبوو! دکتۆر جه‌غفر ده‌یگوت: ئامیزی پشکنین و ده‌رمانمان به‌گۆیره‌ی پتیوست نییه. چه‌ند جارێک (ئه‌نتی بیوتیکا)م وه‌رگرت، هه‌چ سوودیکی نه‌وتۆی نه‌بوو. ئه‌ی بی ده‌رمانی؛ توونی بابا و ئاوی ئاموون چی! رۆژنیکان پتیگوتم: ((ئه‌ری جه‌فه‌ گیان! رژی می شا هه‌ر به‌ناو ماوه! ئه‌گه‌ر ئه‌م نه‌خۆشیه‌ت هه‌روا ب‌روات، ماوه‌یه‌کی

تر چاکبونه و هت ده چیته کەلی شەیتانەو! بڕۆ بۆ سابلاخ و لەوئ سەردانی دکتۆریکی باش بکە. بزانه لەشارەکانی ئەودوو چباسە! بڕۆ بەچاوی خۆت ئینقلاب ببینە!!

من و دکتۆر جەعفەر دەربارە ی رووداوەکانی ئەودوو سنوور دەدواین، مام جەلال لەژووورەکە ی هاتە دەرەو. گوتی: ((مامۆستا جەعفەر! بۆ سەردانیکی سابلاخ ناکەیت؟ لەوئ دکتۆری باشی لێتە و خۆت چارەسەر بکە و وەرەو. ئەو لەگەل دکتۆر جەعفەر و هەقالانی ئەودوو جیۆریت بۆ دابین دەکەین. مەلا ئەحمەدی بانخیلانی گەیشتۆتە ئێرە و ئەویش دەیهوێت سەفەری ئیزان بکات. پێکەو بەرۆن باشترە!!

دەستەبەک (پ. م) و پیاویکی ریزان و شارەزا ئامادەبوون. مەلا ئەحمەد هات. بە گەرمی بەخێرھاتنمان کرد. دوور بەدوور بەهۆی برای شاعیر و نووسەری گەورە ئەنوەر قادر محەمەدی خوشکەزایەو یەکترمان دەناسی. لەو رۆژەو ئیمە بووینە خزم و هاوڕێ و جیگە ی بەرۆی یەکتر، هەرچەند سەنگەری ئایدیۆلۆژیمان زۆر لەیەکەو دووربوو. ئەوان سەر بە فێرگە ی ((کرملین)) و ((سۆفیت)) و ((برجنیف)) بوون. ئیمەیش ((بەیزین)) و ((تیان ئان مین)) و ((ماوزەتۆن))! مام جەلال هەر زۆر بە گەرمی بەخێرھاتتی کردن. بەھیوای ئەو ی ئەوان پشتیوانی سیاسەتی یەکیتی بن. مائاواوی لەسەنگەری بەغدا بکەن و لەسەنگەری ((خەری نێرزەنگی)) جیگە ی خویان قایم بکەن! مام جەلال ئەوکاتە پێیوابوو: پارتی کۆمۆنیستی عێراقی، کە لە ۱۹۷۴ چەکیان لە شۆرش هەلگرت، درێژە بە دزایەتی پارتی دەدەن. ئیدی هەردوولا بە ئاسانی پارتی لەگۆرەپانەکە وەدەرنین یان

پهراویزی دهخن و یه کیتی سوفیت ده بیته دوستی (ی. ن. ک) و سوفیت ناچار ده بیته دست له به غذا به ردا، یان لایه نی کهم له مه و دوا کیشه ی گه لی کورد پشتگوئ نه خه ن! ده مه و ئیواره مائاوا بی کرا. به ره و نوکان شو ربووینه وه. له ریگا پرسیری سنور به زان دن و پاسه وانی سنور و ریگا کمان کرد. ریژانه که مان گوتی: ((پاسگا و سه ربان، ته نیا پاسه وانی خویان ده کهن و سه ره ریگا له کهس ناگرن. ((داو داوی)) و ((ماما کواوی)) سه ره ریمان بوون. ئیمه په ری ئاوا ایمان گرت. سه عات یه کی شه وی گه یشتینه گوندی ((گردینه)) و روزمان له م دینه کرده وه. به رچایمان کرد. خانه خوی ده یگوت: ((ئه مه نانی ئیوه نه بوو. به خوا هیچتان نه خوارد)). مه لا ئه حمه د گوتی: ((تیر خواردن شه رته، نه ک زور خواردن!!)). ماوه یه کی کهم به پیمان رویشترین. هه ره سی به فری دوو مانگ له مه و پیش گوندیکی خنجیلانه ی له شیرینی خه ودا رامالیبوو. یه ک کهس نه ی توانی بوو له خه و هه لسیت!

له نزیکی گوندیکی سه ر ریگای سه رده شت - ره بهت لامان دا. سواری ماشین بووین و بی وه ستان به ره و سابلاخ رویشت. شوفیره که رادیوی داگیرساند بوو. تیگه یشتین (شاه رفت - شا رویشت)، شای ئیران روژی ۱۹۷۹/۱/۱۶ خاکی ئیرانی جیهیشتوو. شاپور به ختیار دوو هه فته و چند روژنیک ببوو سه روک وه زیران. ئه و یه کیک بوو له سه ر کرده کانی (جبهه ملی ایران) کابرایه کی سه رسهخت بوو. شا درهنگ و به نا به دلی پاژنیک ده سه لاتی پیسپارد. سالیک پیشتربوایه و هه لباردن بکرایه و سیستمی مه له کی ده ستووری بچسپنترایه، رهنگه

بیتوانیبایه هندی مانۆفهری سیاسی بکات، به لام پاش (جمعه سیاه) و هاتنه وهی خومهینی بۆ تاران له ۱۹۷۹/۲/۱، میزه کهی به سهر شاپوور به ختیاردا قلیکرایه وه..

پاشان له سابلاخ روژنامهی ئه و روژه م بینى (اطلاعات)، مانشیتته کهى (شاه رفت) بوو. رووناکییرانى ئه وى گوتیان: ((ئمه سوکایه تی کردنه به ((شا)))! پینستر رویشتن و گه پانه وهی شا به ئه و په ری ستایشه وه رسته کان داده پیزران. ئمه هه وه کو ئه وه یه بنووسریت: (شا ملیشکاند) و حه وت به رد به دویدا بده.

ئیمه یان گه یانده مالى ئەندازیار (باقى نه غه دهیى)، پیاویکی چالاک، گورج و گۆل، ساده، رووخۆش، خاوه ن په یوه ندییه کی کۆمه لایه تی فراوان. برازای (ره سول نه غه دهیى) بوو، که یه کیک بووه له که سایه تییه ناسراوه کانی (ژ.ک) و له سه رده می کۆمار ئه فسه ر بووه. پاش رووخاندنی کۆمارى کوردستان ره سول نه غه دهیى و سى ئه فسه رى تر له سیداره دران. سى و سى سال به سه ر شه هیدبوونی ره سول نه غه دهیى تیپه پیبوو، که چی ئه و ماله به شیوه یه ک بۆی خه مباربوون، پیتوابوو هیشتا ئه وان پرسه ده گین.

باقى له خۆپیشاندانه کانی سابلاخدا، له پینشى پینشه وه ده بیته، سه ربازه کان گولله بارانیان ده که ن، گولله یه ک به ر ته پلی سه رى که وتبوو. گولله یه ک نه یتوانیبوو حه ماس و گیانی به ره نگارى ئه و سارد بکاته وه. روژانه به ده یان چالاکی جه ماوه ریبه وه سه رقال بوو. نووسینگه یه کی ئەندازیارى له سه رى سه ره وه ی ته لاریکی به رز کردبووه وه، هاوړیکانی ناویان لینابوو (هیلانه که ی باقى). باوک و دایک و براکانى باقى هه ر زۆر میهره بان بوون. ئه م

ماله ناوهندی چالاکیی جه ماوه‌ری بوو. مه‌لا ئەحمەد دوو رۆژ لامان مایه‌وه. ده‌یویست خۆی بگه‌ینیته ((مۆسکۆ)) و ((لینینگراد)) له‌ریگه‌ی حزبی (توده‌ی ئێران و حدکا)وه. ئەم دوو حزبه‌هر زۆر به‌هاوئاهاهنگی کاریان ده‌کرد. باقی ناسنامه‌ی ساخته‌ی بۆ ده‌رکردین. من بوومه (ئەحمەد مورادی) و ئەویش (ئەحمەدی ئەحمەدی) و کارمه‌ندی به‌نداوی مه‌هاباد بووم.

پێکه‌وه سه‌ردانی (غهنی بلوریان)مان کرد. ماوه‌ی بیست و پینج سال زیندانی کرابوو. هه‌ستت ده‌کرد، ئەم پیاوه‌ بیست و پینج سال له‌ناو به‌سته‌له‌ک شاردراره‌ته‌وه. تازه له‌ناو به‌سته‌له‌ک ده‌رچوو. نه‌یده‌زانی چی له‌و ژبانه‌ روو ده‌دات؟ شیوه‌ی ئاخاوتنی، له‌ رۆبۆت ده‌چوو. خه‌ره‌ندیک له‌ شه‌خته و سه‌هۆله‌ندانی نامۆیی، ئەوی له‌کۆمه‌لی ئەو سه‌رده‌مه‌ جیا ده‌کرده‌وه.

نیلسۆن ماندیلا پاش بیست و هه‌وت سال زیندانی ئازاد کرا. به‌ قسه‌و کرداری جوان و مؤدیرن، کۆمه‌لی مرۆفایه‌تی له‌سه‌رانه‌ری جیهان تووشی فرۆسمان و سه‌رسوپمان کرد. سن چوار مانگ دوا‌ی ئازادبوونی (مام غهنی) له‌ زیندان، خه‌لکی مه‌هاباد خۆپیشانانان ده‌کرد و ده‌یانگوت:

مام غهنی قاره‌مان

بگه‌رپۆه بۆ زیندان

به‌راستی ئەمه‌ لووتکه‌ی کاره‌ساته‌ بۆ مرۆفیک نیه‌وی ژبانی به‌فیداکاری و زیندان و ئازار به‌سه‌ر بردییت، له‌ ئەنجامدا له‌ناو که‌س و کاری خۆیدا خۆپیشانانان دژی بکریت و سووکایه‌تی پێ بکریت..

شیخ عزیزدینی حوسهینی

(۲)

به‌شداریم له کۆریک کرد، که شیخ عزیزدینی حوسهینی گوتاریکی به پتزی پیشکەش کرد. پیاویکی سه‌نگین و قسه‌زان. ده‌نگی نووسابوو، به زه‌حمەت قسه‌ی ده‌کرد. له‌ماوه‌ی چه‌ند مانگی‌دا بووه‌ گه‌وره‌ترین و ناسراوترین سه‌رکرده‌ی کورد. پیاویکی ئایینی بوو، به‌لام وه‌کو مرۆفیکی کراوه و پۆست مۆدیزن و رۆشن‌گەر ده‌دوا، نه‌ک وه‌کو مه‌لايه‌ک، که گوتاری ئه‌وان چوارچێوه‌ی و کلێشه‌ی دینی دیاریکراو هیلێ گشتی خۆی هه‌یه.

ئهو ده‌یگوت: ((راسته ئیمه موسلمان و خواپه‌رستین، ئه‌مه بپروای ئیمه‌یه و هه‌رکەس ده‌توانیت نوێژی خۆی بکات و رۆژووی خۆی بگرت، به‌لام من بروام به سۆسیالیزم هه‌یه. ئه‌مه شیوه‌یه‌که له‌شیوه‌کانی ریکخستنی ژیان و کۆمه‌ل..)).

دوای کۆرپه‌که ((باقی)) پێیگوتم: ((با سه‌ردانی شیخ عزیزدینی بکه‌ین. ئه‌م سه‌رکرده‌یه، ئیستا ده‌وریکی زۆر گرنگ ده‌گێریت..)) که‌سایه‌تیه‌کی ساده. زوو سه‌رنجی دلانی بۆ لای خۆی راده‌کێشا. ئهو ده‌یان په‌رسیاری لیکردم سه‌باره‌ت به بارودۆخی شۆرش و سیاسه‌تی رژیمی به‌عس.

گوتم: ((ئیمه کۆمه‌له‌ین و به‌م زه‌قییه ناوێرین باسی سۆسیالیزم و خه‌باتی چینایه‌تی بکه‌ین!)).

ئهو گوتی: ((تا له‌م ولاته‌دا سیستیمی سۆسیالیستی جێبه‌جێ نه‌کری، ئه‌م کۆمه‌له‌ خێرو خۆشی له‌خۆی نابینیت! من بروام به

ئاینی ئیسلام ههیه. دین و سیاست نابی تیکه لاوی یه کتر بکرین. ئەوانه‌ی به‌ناوی ئاینه‌وه ده‌سه‌لات ده‌گرته ده‌ست، ناتوانن دیموکرات بن، هه‌زیان له‌تاکر‌ه‌وی و سه‌رکوتکردن و خۆسه‌پاندنه! ده‌بی دوا‌ی سه‌رکه‌وتنی شو‌رش، مه‌لاکان بو مزگه‌وته‌کانیان بگه‌رینه‌وه. سیاست و ئیداره‌ی ولات راده‌ستی سیاسی و که‌سانی شاره‌زا بکری! جارێ ئیمه‌ ده‌مانه‌وی رژی می شا بروخینن. هیوادارم دوا‌ی شا، رژی میکی دیموکراسی حوکم بگریته ده‌ست...!!

یه‌که‌مین جار بوو له‌گه‌ل زانایه‌کی ئاینی گه‌وره‌دا دابنیشم، که به‌ بی دوودلی، خۆی به‌ ((سۆسیالیست)) دابنیت و داکۆکی له‌مافی چه‌وساوه‌و هه‌ژاران بکات. هه‌ستیکی ئەوتوی پیتده‌به‌خشی، که ئەو ده‌یه‌ویت ((په‌یام))ه‌که‌ی قازی محمه‌د به‌ نوژه‌نی پیشکesh بکات. جاریکی دی ((کۆماری کوردستان)) رابگه‌یه‌نریت و ((ئالای))ی کوردستان به‌رز بگریته‌وه. ده‌یزانی کات و سه‌رده‌م گۆرانیان به‌سه‌ردا هاتوه‌وه. سه‌ره‌تا خۆپیشانده‌نه‌کان شه‌قلینکی ((چه‌پ)) و ((سیکۆلار))یان پینوه دیار بوو. روناکییرو شاریه‌یه‌کان پینشه‌نگ بوون.

شیخ عیزه‌دین و ئایه‌توللا خومه‌ینی جاریک له‌ قوم چاویان به‌ یه‌کتر که‌وت، زۆریه‌ی خه‌لک پینانوابوو: ئەگه‌ر ئەم دوو زانا ئاینیه‌ یه‌کتر ببینن، ده‌توانن کیشه‌کان چاره‌سه‌ر بکه‌ن. یه‌کتریان بیینی و هیچی لی سه‌وز نه‌بوو. ئەم دووانه‌ له‌هه‌موو شتیکیدا جیاوازی بوون: خالی یه‌کانگیرو هاوبه‌ش له‌نیوانیاندا که‌م بوو. هه‌ریه‌که‌ جیهانبینی و تیروانین و پلانی سیاسی خۆی هه‌بوو. بواری به‌ یه‌ک گه‌یشتن و تیکه‌یشتنی هاوبه‌ش نه‌بوو. شیخ

عیزه دین پیایوکی سهر راست بوو، نهک له بله بان و فره زان و فرتوفیل بان، بتوانیت کلاو بخاته سهر هموو لایهک و کس ههستی پینه کات. نهگه ر شیخ عزیزه دین دلنیا ی ئایه توللای خومه نی بکر دایه، که ده بینه شیعه و به لین دعات کورد هموو بکاته شیعه و ناهیلیت کس ورته ی لیوه بیت، نه وه پیشوازی لیده کراو جیگه ی خوی ده کرده وه. نه وه نه ایده توانی کاژگورکی و روچگورکی بکات.

پاییزی سالی ۱۹۸۰ له دئییهک یه کترمان بینی. نه و مال و حالی خوی و سابلاخی جیهیشتبوو. زور قسه مان پیکه وه کرد. نه و بوچوون و تیورییه کانی ترؤتسکی به راست ده زانی و به راشکاوانه داکوکی لیده کرد و ره خنه ی توندی له ستالین و خرؤچیف ده گرت.

شیخ عزیزه دین، وه کو مه ولانا خالی دی نه قشبه ندی، سهر کرده یه کی بی چهک بوو دامه زراوه ی سهر کو تکه ری ده ولته ی به ده سته وه نه بوو: نه سو پای هه بوو، نه میلشیا، نه سهرچاوه ی دارایی له بن نه هاتوو.

ترؤتسکیش سهر کرده یه کی بی چهک بوو. ته نیا قه له م و بیرو باوه ری خوی هه بوو. حزبی بؤلشه ویکیش راده سستی ستالین کرا. بویه هه ر زوو تووشی راوه دوونان هات و پاشان له تاراوگه به ئاسانی تیروورکرا.

نه وکاته ی له سابلاخ بووم نه وشیروان مسته فا به نه وپه ری سوزو په روشییه وه نه م نامه یه ی بو نووسیم. مام جه لالیش به سه ری ده کرده وه. هاوریکانی ترمان که متر تاقه تی نامه نووسین و هه والپرسینیان هه بوو. نه م نامه یه به لگه ی پروا

به يه کببون و نزيکاتييه، نهک سارودو سپري و گرژي، بويه من
ليزه دا به بي دهستکاري وهکو خوي دايدهنيم:

هاورقي ي بهريزو خوشهويستم ماموستا جمعهر

سلاويکي گهرم. هيوادارم تهنديروست و لهش
ساخ بيت و ئيستا نهختيک ماندويهتي و نهساغيت
که م بوبيتهوه. چهند ناميهکت بو هاتبوو وا بؤم
ناردي وهزعي لاي ئيمه ههروهکو ئهوساکه وايه
که خوت بهجيت هيشتوه. بهلام بهداخهوه فرج
تريفه يي امر کهرت و قادر عهولاي امر مفرهزه ي
خومان و بکر سيکانياناي قارهکانهکهي دوکان
شهيد بون. له سلیماني هندی چالاکي نوينراوه
لهوانه نزيکه ي ۲۳ ئافرهتي جاسوس وخراپ
کوژراون. تهقه له علي عارف* که خبهري له
جمالهرش دابو وه ههروهها له قاسم رهش
کراوه بهلام برينداربون و نه مردون. چهند
هاورقيهکي پيشکهوتو هاتونهته دهرهوه لهوانه
دکتور بهختيار و يهکيک له ليپرسراواني

* نه م ناوه به ههله نوسراوه. من ناوي راستي ئه و کهسه دهزانم، بهلام
ناينوسم. بههيواي نهوهي کهسيک بي لايهنايه راستيهکان وهکو خوي
بنووسيتهوه. زورچار پياوي پاک و بيوهي له سؤنگهي زانياري ههله
کوژراوه. پياوي ناپاکيش وهکو بهرزهکي بانان به (پاکي) خوي دهرباز
کردوه!

ریکخراوی جه مالهرهش له سلیمانی که خریجی
اقتصاده.

کاک دلیر قسه و بابه ته کانی ئیرهت بۆ
ئهگیریته وه. وه زعی ناو شار باشه تا ئیستا
چاره نوسی ماموستا عزیز و ئهوان دیار نیه و
هر له که رکوکن. خوت بۆ گفتوگو و نامۆزگاری
و سه ره رشتی برایی لای خۆمان چی به باش
ئه زانیت بیکه و چه ندی بمینیته وه خوت بریاری
بده و ئه م شتانه مان داوه ته دهست تقدیری خوت.
براده ران هه مو سلاو و تمنیاتی قلبی یان هه یه
بالشفاء العاجل

ئیتیر خوشیت

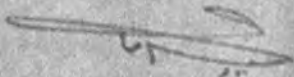
نهوشیروان

۱۹۷۹/۱/۲۶

صورتها به فرزندش که توجیه دارد که

سوادیک گاهم. صید زایم کرد بیوت ولش باغ بیت دستا نطق
 ماند و یک و نه ساعتی کم برون شده. چون نامش بیوت به صاحب و از هم ناموس
 ده زان لب تیب هر دو که بخرساکه زای گرفت به جفته هشتاد. بنوا که از غده
 فرج تریبی انکورت و تا در غده زای آرزو نماند خود را و بگر سست بیانی
 مایه ها که در کج است همدیون. دستها که نه با جالیگ نوشتند که نه تریبی
 ۳۱ نوبت با کس فرج به وسطه کزان. به که بعد با یف که به بر
 این همه ش ایوب و به هم روی که تا کم پیش کراوه به لام پند برین و نه کوان
 چند صا درش یک پیشه درو ها که نه ده باده کوان و قتر به خند و رو
 کایک که لیب کزان ترنگه که به مایه ش لست که یون اصف و
 کات ولر قسه در به خانه بیوت به تر گریسته و. در این ناوش
 باشد که شیف عایه نوس مایه ش کزان و به پند که در کون
 صحت که کف که تا کزان و سه و شیری بیانی که به کوان به پیش
 که شیف که در کزان به شیف ده خوت بیانی که به و شیف که شیف که در
 ده سست نقد بر شفت
 زود این که در ستودر تمنای مایه بی صبر به شیف که در

کتابت صورتها

۱۹۵۹ / ۱ / ۱۶

زانکۆی تهوریز

(۳)

ماوهی ههفتهیهک له تهوریز گیرساینهوه. نهغهدهیی و یونسی په یوهندی باشیان له گهل مامۆستاکانی زانکۆدا هه بوو. له زانکۆ چالاکیی روشنگهری فراوان که وتبوون سه رهین: (هفتهه هههستی باخلق کرد) یه کیک له چالاکیهکان بوو. هۆلهکان پهبوون، له خویندکار: نازهری، فارس، قهشقائی، تورکن سه حرای و کوردی قوچانم ناسی.

ئای! ئای ره شهیدخان

سه ردار کورد قوچان

کورد قوچان، ئەم گۆرانیه فۆلکوریهی په ری زهنگهیی بیرخستهوه. دکتۆر حسین له بن چادره کهی دۆلهنی، رۆژی بیست جار هه لیده کردهوه، چونکه هه ریه ک کاسیتمان هه بوو. چوارسه د سال راگواستن و سیاسهتی تواندنه وه ههستی نه ته وایهتی نه سه ریوه ته وه. خویندکار و مامۆستا جمه یان ده هات: کۆریان ده به ست، سیمیناریان ده گهیرا، پینشهنگای فۆتۆگرافی و نامیلکهی پشتیوانی بق گهلی کورد بلاو ده کرایه وه. کهش و هه وایهکی پر له ئومید و خوشی: رژیمیکی دیکتاتۆری، نا دیموکراسی ده روات: یه کسان و ئازادی و کامه رانی ولات داده پۆشیت. سه ره پۆش و ژنی بالا پۆشی خه لیجی به ره چاو

نەدەكەوت. رومەتى گەش، خەندە لیوانی جینە دەهیتشت. پەیوھندی دۆستانە و شادی لەنیوان گەلاندا ھەستی پیندەکرا. زۆربەى مامۆستا پیشەنگەکانی روشنگەری دەرچووی زانکۆکانی کالیفورنیا، سۆربۆن و ئوکسفۆرد بوون. لەدەوھە پشٹیوانیان لە گەلی کورد دەکرد. کاتینک ئەم رووناکییرانە دەبینیت، پیتوایە لەناو ئازەرییەکاندا رک و کینە و رەگەزپەرستی دژی گەلانی تر ئەفسانە و درۆن. کەچی کاتینک تورکینکی شوقینتی دەم دەکاتەو، کە بەخویننی سەری ئەرمەنی و یونانی و کورد تینووه، وا دەزانیت تورکی مرقۇدۆست، مۆدیرن و نارەگەزپەرست، دەرمانە و لە قوتوی ھیچ عەتاریکدا دەست ناکەویت. روژی ۱۹۷۹/۲/۹ دیار دەیهکی سەرنجراکیشم بەرچاو کەوت: بەھەزاران خویندکارو مامۆستا و کارمەند لەناوھەرپاستی زانکۆدا کۆبوونەو، دەیانویست ریپییوان بکەن. سەرھتا دروشمی چەپ، دژە رژیمی شا، داوای دادپەرۆھری و دیموکراسی بەرزکرایەو. ئاپۆرەکە بەرھو دەرگای سەرھکی جولایەو. کۆمەلێک فەقئ و مەلا، بە نەعل و عەمامە و عەباو، پینشی پیشەوھیان گرت و رەوتی ریپییوانەکەیان گۆرئ: (اللە اکبر خمینئ رھبر) و چەپ و مەپ ھەر بە پالان تا بەردەم من رامالران. من لەسەر پلیکانەکانەوھ چاودیرئ زۆرانبازییەکەم دەکرد. مامۆستایەکی ناساوی زانکۆم، کە شەش مانگ پینشتر لە لۆس ئەنجلس بە برۆنامەئ ئەنداز یارییەوھ گەرابووھ، بە پەشوکاوی پینگۆتم:

((ئەگەر وا برۆات شۆر شەکەمان لە دەست دەردەھینن. ئیمە شۆر شمان ھەلگیرساند، ئەمانە ھەر وا بە ئاسانی دەیانەوئیت

له دهستان برفینن.. ئەمانه شۆرش به ره و مزگه و ته کان ده بن!
چیمان گۆری!! شەوی شۆرش ۲/۱۰ له مالی مامۆستا خەلیقی
بووین. له ریگه ته له فزیۆنه وه چاودیری رووداوه خیراکانی
هه ره سهیتانی رژیمی شامان ده کرد. مه هدی بازرگان له لایه ن
خومه یینی وه به سه رۆک وه زیران دانرابوو. شاپوور به ختیار
دوا چرکه کانی دارووخانی رژیمی ده ژمارد. سوپا و پۆلیس،
لایه نگری خۆیان بۆ حکومه تی نوێ ده رده بێری. گومان له وه دا
نه ما، که سه به ی سه رده میکی نوێ له دایک ده بیته و گزنگی
هه تاوی قوناخیکی جیاواز ده رگا کانه مان پیده که نه وه.

له سابلaxe وه په یوه ندییان به و هاوڕێیانه وه کرد: ده بی گه لی
کورد، هه ل بقوزیته وه، به زوترین کات ده ست به سه ر
(پادگان)) هکاندا بگیریت و گه لی کورد به لووله ی تفهنگ و هینز
مافه ره وا کانی خۆی سه پینیت. به ره به یان، مه هاباد بمانگره و
هاتین. ته وریز شه وی ۲/۱۱ تا خۆره لاتن نه نوستبوو.
ئۆتۆمبیله کان پرېوون، هۆرن لیده درا، هاوارکردن، چه پله و
سه ماکردن. شه قامه کان: لایه ک شادی و هه لپه رکی و خه لک
پیرۆزیایی له یه کتر ده کرد، له لایه کی تره وه راوی پاشماوه ی
رژیم بوو. ئەوانه خۆیان ده شارده وه. له م لا بۆ ئەولا هه لده هاتن،
هه ر که سیک به ر ده ستی جه ماوه ر بکه و تابه، په ت ئاماده بوو،
ملیش له موویه ک باریکتر. دادگای سه ر شه قامه کانم به رچا و
نه که وت، په ت و عاموودیش که م نه بوون.

له ده ره وه ی شار ئەو رۆژه م بیینی، که قه ره وه یسی تیدا
کوژرا. ده ریایه ک خوین، سه دان لاشه به سه ر یه کدا که وتبوون.
دادگایی ئاساییه و سزادان به گوێره ی قانون، به شیکه له

دادپەرورەری. بەلام شەلم کوێرم هیچ نابوێرم، ئاماژەیهکی باش نییه. مانگەشەو سەر لەئێواره دیاره.. ئەم دیمەنەم قەت بیرناچیتەوه. دەریایەک خوین. نامەوێت یەک دێری لەسەر بنوسم، چونکە دانیام هەر کەسیک نووسینەکە ی منیش بخوینیتەوه رەنگە دوو سی مانگ باری دەروونی بشیوینیت.

پاش نیوهرۆیهکی درەنگ گەیشتینەوه سابلاخ. کەسانی بیتهزموون و خوین گەرم، چەکیان کردبووه شان و دەسته دەسته، بەرهو پادگان رویشتیوون. هەر لەدوورهوه تەقە دامەزرینرابوو. رۆژەپێیهک لە دەرگای پادگانەوه دووربوون، بە گوللە ی وێل و تەق و تۆقی بی ئامانج، حەوت شەهید و سی چل بریندار. پادگان بریاری تەقەکردنیا نەبوو. ئامادەش نەبوون هەروا خۆیان بەدەستهوه بدن.

بەرەو بۇكان

(۴)

دەچمە سىم نالەشكىنى بەرامبەر بە بۇكانى

خەسەن زىرەك

يەك دوو رۇژىك لە مەھاباد مامەوہ. دلیری سەيد مەجیدیش پەيدابوو. سەرقالى سەردان و پەيوەندى و بەسەرکردنەوہى لایەنگرانى يەكىتى بوو. رایەل و پردى دۇستايەتى لەگەل گروپە سیاسى و کۆمەلایەتییەکانى ئەویندەرى گرىدابوو. دوو ناسیاو بەدوامدا ھاتن. نامەيەكى مام جەلالیان دامى وەکو چکلیت پیچرابووہوہ: عومەر دەبابە و د. فوئاد مەعسووم لە بۇكان چاوہروانم دەکەن. خومەینی برووسکەيەكى بۇ ناردبوو، داواى کردبوو شاندىک بەزوترىن کات سەردانى بکات. سىقولی بۇ تاران برۆن و ھەولبەدن پەيوەندى توندوتول لەگەل حکومەتى نوئى دامەزرىتن.

بە ئۆتۆمبیل منیان گەياندە بەردەم مالى د. جەعفەر. ئەوہى دەنکە جۆيەكى مالى پاشای خواردبوو لەوئى بوو، (عومەر دەبابە، د. فوئاد، جەعفەرى شەفیعى، سەلاخەدینی موھتەدى،...تاد)، دیوہخان جمەى دەھات. سەماوەر دانراوہو چای دیژلەمە بیوچان دادەنرا. دوو رووبارى لەيەک دابراو، لەيەکیان دایەوہ. ھیوایەكى گەورە لەسەر سەرکەوتنى شۆرشى گەلانى ئىزان ھەلچنرابوو. شارەکانى رۆژھەلات لەسەرپى بوون:

داوای ئۆتۆنۆمی (خودمختاری)یان دەکرد. شا رویشت، کورد زۆر دلی خوۆش بوو، که زولم وزۆرو دیکتاتوریهت کۆتایی پێهات، بهلام ئەم گهله خاوهن دامهزراوهی نهتهوهیی یهکگرتوو نهبوو: نه هیزی سیاسی یهکدهست و نه بهرچاوپروونی ههبوو. دهولهتی ناوهندی سهرحهم یهکه کارگیریهکانی به ناوهندهوه گریدابوو: سیاسهتی تواندنهوهو سپینهوهی کولتووری و هارینی نهتهوهیی پهیرهو دهکرا. هیزو گروپه سیاسیهکان بیریان لای خۆپهچهککردن و پهیداکردنی تهقهمنی و داهات بوو.

ریگهی شارهکان پچپینرابوون: هات و چۆ لهبازنهیهکی داخراودا به ئاسانی ریگهی پیندهدرا. پاشماوهکانی رژیمی پینشوو، لهوه لاوزتربوون بتوانن بهرهنگاری بههیز بکهن: بهرهی شوپش هینجگار فراوان و بهتوانا و دهسهلات بوو. د. جهعفهرو هاوپێیانی تری کۆمهله به تهلهفۆن دهنگوباسی ریگیان دهپرسی. لهبۆکانهوه تا تهووریز ریگاگان کیشهیان نهبوو.

عومهردهبابه، د. فوئاد، د. جهعفه، مامۆستا محهمهدی بۆکانی و بهنده بهبن کیشه و سهڕئیشه گهیشتینه تهووریزی پایتهختی ئازهربايجانی غهربی. لهوئ گوتیان: هات و چۆ بۆ تاران ریگه پینهدراوه، تهنیا ریگهی ئاسمانی هیه. ئهوان ههموویان پاسپۆرت و ناسنامهیان ههبوو، تهنیا من ههچ شتیکم پینهبوو. پینچ قۆلی بۆ لای ئایهتوللا (طباطبائی) چووین. نووسینگهکهی لهشاره زهردهواله دهچوو. ههڕ ژووړیک سی چل کهسیکی تیدا خزابوو، بواری ههناسهدان و هات و چۆی ئۆکسجین نهماوو. خۆمان گهیانده لای (طباطبائی) و گوتمان

دهمانه ویت سهردانی ئیمام بکهین و بانگه‌تشت کراوین. سهیری
دهموچاوی نه‌کردین و پرسسیاری نه‌کرد. کاغه‌زیکه داینی بو
فرۆکه‌خانه و تکتمان بری و به‌ره‌و تاران فرین. ئەمه‌یه‌که‌مین
جار بوو، گه‌شتی ئاسمانی بکه‌م.

سەردانی خومەینی

(۵)

ژووریکی پینج که سیمان له ئوتیلیکی مام ناوهندی گرت. من به که مین جاربوو گه رمکردنه وهی ژوور به (شوفاژ) بیینم. هه مامیکی روژئاوایشی هه بوو. خۆم دهزانم له قه ندیل چه نیک رشک و نه سپیمان پیوه بوو. جاری ئه وتۆ هه بوو، به سی مانگ فریای خوشتتیک نه ده که وتین. د. فوئاد و عومەر ده بابە ده یانزانی ((کافیار)) چیه و چون ده خوریت! منی لادیی داماو به که مین جاربوو له دوکان و بازاردا چاوم به ((کافیار)) بکه ویت! ئه وان ده یانزانی سوودی چیه؟ من ته قهی سهرم ده هات. عومەر ده بابە ده یگوت: کیشهی دلم هه یه و ده بی پاریز بکه م. ئه وان خوار دنیان له بازار ده کړی و ده بویه له بهر پاریز و پاریزگاری نانخواردنی ئیواران به گویره ی دلی ئه وان بیت. (زه لاتە، ماست، په نیر، نانی گهرم، کافیار...) له سهر میز داده نران. خومهینی له (مدرسهء علوی) بوو. د. جه عفر شاره زای تاران بوو. له ژماره ی ته له فۆن په یدا کردن و کات دانان کارامه بوو. ژماره یه ک که سانی نزیک (ئیمام) ی ده سته که وت و په یوه ندی له گه لدا گرتن. ئه وان گو تیان: سبه ی سه عات چه وتی ئیواره لای ده رگای سه ره کی چاوه پروانتان ده که یین. ئیمه ییش له سه ر به لینی ئه وان بو شوینی دیاریکراو رویشتین. ده یان هه زار که س له بهر ده م قۆتابخانه که ئاپۆره یان به سته بوو. هه زاران که س به عه مامه و عه با و نه عله وه وه کو روژانی عاشوورا ده سوورانه وه. که س که سی نه ده ناسیه وه! خه لک هه موو هاواریان ده کرد: (ما

منتظر دیدار تویم خمینی)* پینچ دهقیقه یهک سه د هه زار که سیک له که لاهی سه ره وه هاواریان ده کرد. ده رگایهک له سه ره وه کرایه وه و نیمام هاته بالکونه که و دهستی راستی بهرز کرده وه. یهک وشهی له زاری ده رنه چوو. خه لک به توندتر هاواریان ده کرد (زنده باد خمینی! زنده باد خمینی!). هه رجاره دهستی راستیان به مست نوقاوی بهرزده کرده وه.

سه رنجی محمه د و د. فوناد و عومر ده بابه و د. جه عفرم دا، سوزو هه لچوون و حماسیان له و خه لکه گهر متر بوو. من تاقهتی دهست بهرز کردنه وه و هات و هاویرام نه بوو. د. جه عفر به تنیشتمه وه وه ستابوو، سه رنجی دام، نه دهست بهرز ده که مه وه و نه هاوار ده که م.

گوئی: ((جه فه! دهست بهرز بکه ره وه!)).

((دهست بهرز ناکه مه وه!))

به دهستی چه پی مه چه کی دهستی راستی گرتم و به توپزی بهرزی ده کرده وه و له بری منیش هاواری ده کرد:

(زنده باد خومه ینی). دوو سی دهقیقه یهک ((نیمام)) ده رکه وت و گه رایه وه و ده رگاکه داخرا. د. جه عفر گوئی: ((دیمه نیکی سه یر بو!)).

من گوتم: ((نازانم پینچ شه ش مانگی تر چی رووده ات؟)). پاش ده سال له نه لمانیاو زانکو تیگه یشتم ((کاریزما)) چیه و بو دکتور جه عفر نه و چرکه یه ناگای له خوی نه ما بوو! وه کو دهرویشیک ((حال))ی گرتبووی، سوور سوور بیووه وه و هاواری ده کرد.

* نیمه چاوه پروانی دیداری توین خومه ینی.

زۆر چاوه‌پوان بووین! چاوه‌پوانی و پرسیار هیچ سوودیکی
ئەوتۆی نەبوو.

روژی دووهم و سێیەم و چوارەم.. کاتیان دیاری دەکرد،
ناونیشانی وردیان دەداین. لەو سەرەوه بەدەستی بەتال
دەگەراینەوه. هەفتەیک هەموو رینگاکانمان تاقیکردەوه.

روژیکیان محەمەد گوتی: ((ئەرئ برا ئێوه کەستان عەرەبی
نازانن؟ ئەمجارەیان یەکیک بە عەرەبی قسەیان لەگەڵدا بکات!!)).

دکتۆر فوناد بەعەرەبی داوای کرد، کە سێکی بۆ بانگ بکەن
عەرەبی بزانی. عەرەبیزانە کە زاوایەکی خومەینی بوو. سبە
ساعات هەشتی بۆ دیاریکردین و بەردەم دەرگایەکی چکۆلە
سەوز بوەستین!

لە کات و شوینی دیاریکراودا ئامادەبووین. سەعات هەشتی
رێک دەرگا کرایەوه. پیاویکی گەنجی سادە، عەرەبیزانیکی باش
پیشوازی لێکردین. بە پلیکانەکاندا سەرکەوتین. کۆریدۆریکی
دوورودریژ. سەدان ئاخووند بە عەمامە و عەبای رەشەوه
دەهاتن و دەچوون. ژورەکان پڕپڕبوون لە ئاخوون و عەمامە
بەسەر. دێمان بە قەلەباغیە کەدا.

حسین خومەینی، کورەزای ((ئیمام)) لاویکی تازە
پینگەیشتووی زۆر بەرێزو کراوەبوو، بە گەرمی بەپیرمانەوه
هات. تەوقەیی لەگەڵداکردین، ئەم لاو ئەولا ماچکردین.

ژورەکە ژووریکی زۆر سادە بوو. کومباریکی بۆری چلکن
راخرابوو. خومەینی لەسەر دۆشەگیکی ئیسفەنج چوار مەشقی

* حسین کورپی مستەفا خومەینی: تەمەنی بیست سال دەبوو، ماوہیک
پشتیوانی لە ئەبو حەسەنی بەنی صدر دەکردو ((ئیمام)) فەرمانی دەرکرد.
رەوانەیی تاران بکریتەرەو ئەگەر بە قسەیی نەکردن گوللەیکە پێوہبنین..

دانشستبوو. قهنه‌فه و کورسی و میزلی لینه‌بوو. وینه له‌سه‌ر دیواره سه‌وزباوه‌که هه‌لنه‌واسر‌ابوو. ئه‌م ژووره‌ش جمه‌ی ده‌هات. کامیرامانیک وینه‌ی ده‌گرتین. ژن و پیاو به دیواره‌کانه‌وه نووسابوون و چاوه‌روان بوون ((زیاره‌ت))ی ((ئیمام))‌بکه‌ن.

خومه‌ینی ته‌مه‌نی (۷۹) سال ده‌بوو. گوینی له‌میوانه‌کانی ده‌گرت. ژنیک به منالیکه‌وه داوای (دوعا)ی لیکرد، زاواکه‌ی و حوسینی کوره‌زای تکایان له‌میوانه منجره‌کان کرد، که ده‌میک بوو دانشستبوون، جینگه‌مان بو چۆل بکه‌ن. له‌به‌ر هه‌لسان و (تعارفات)ی ئیرانیم له‌ودا به‌دی نه‌کرد. دانشستین! حسین کاری وهرگێرانی ده‌کرد و د. جه‌عفر و محمه‌د به فارسی ده‌دوان و ئه‌وانیش هه‌ریه‌که چه‌ند دیرینکی وهرگێرا.

د. جه‌عفر گوتی: ئیمه شانیدیکی کوردین و بو پیرۆزبایی هاتووین! ((ئیمام)) هه‌روه‌کو که‌سینک پینستر زانیاری و زه‌نگی مه‌ترسیداری پینگه‌یشتیبت و چاوه‌روان بووبیت، له‌ده‌ستی یه‌که‌مه‌وه زانیاری پینگات. یه‌کسه‌ر گوتی:

((این زمزمه چیست که من در کردستان میشنوم؟))*

د. جه‌عفر و حسین زوو فریاکه‌وتن و گوتیان ئه‌مانه کوردی عیراقن و دژی سه‌دام حسین خه‌بات ده‌که‌ن و ئه‌وه‌ی روه‌ی داوه له کوردستانی ئیران روویداوه..

خوپه‌ی قه‌لبه‌زه‌ی گله‌یی و گازنده‌ی قووت دا، سه‌ریکی له‌قاندو بو سه‌ر هیلی گشتی بایدايه‌وه:

* واته: (ئهم هه‌رایه چییه، که له‌کوردستانه‌وه پیمان ده‌گات؟). مه‌به‌ستی له‌رووداوی په‌لاماری پادگاکانی سابلاخ و شوینه‌کانی تر بوو.

((ئەم شۆپشەى ئىمە دژى (طاغوت) و سستەمە، بۆ رزگارکردنى (مستضعفين)ە، خۆى لە سنوورى ئەم مەملەكەتە قەتیس ناكات. ئەمە شۆپشى ھەموو گەلانى موسلمانە دژى زولم و زور و سستەمكارى..)). ئىمام وەكو ئىمام دەدوا، نەك وەكو سەركردایەتى سیاسى رۆژھەلاتى ئاسایى. گفتوگۆ و دانوستاندن و دیالۆگ نەبوو. بیروپای خۆى دادەپشت و بۆچوونى لەسەر شۆپشى ئىسلامى و ئىران و ئىسلامى شىكردەوہ. تىبىنى ئەوہم کرد، لەكاتى وەرگىزانی قسەکانى بۆ عەرەبى لەلایەن حسینی كورەزایەوہ، ئەو وىرد و دوغای بەسەر منالیکى ساواوہ دەخویند، كە بە باوہشى دایكیەوہ بوو. ژنەكە نیوكیلۆیەك نوقلى لەكيسەيەك كوردبوو، لەبەردەمى داینا تكای لىكرد دوغای بەسەردا بخوینیت. ئەویش دللى ژنەكەى نەشكاندو داواكەى جىبەجىكرد. ئىمە داواى پشتگیری و بەدەنگەوہ ھاتنمان کرد، لەسەر ئەو ھىرش و پەلامارەى رژىم دژى گەلى كورد دەيكات. روى كرده زاواكە و حسینی كورەزای و گوتى: ((بە سەرۆك وەزیران بلىن، چاوى بەم شانده بکەویت و گوئیان بە باشى بۆ رادىریت.. تاد)).

ناوى شا و سەدام و بەكرى نەھینا. بەلینیشى نەداینى یارمەتیمان بدات. تۆپەكەى بۆ بەرپى سەرۆك وەزیران ھەلدا. من لەقسەكانى ئەوہم ھەلكراند، بەناراستەوخۆ وىستى پیمان بلىت: شۆپش دژى رژىمى بەغدا بەرپۆیە و عىراق و ئىران بە يەكدا دەتەقنەوہو ئامادەبن بۆ ئەو شەرە.

سەركردایەتى يەكیتى ھەموویان سونى و بەحىساب عەلمانى بوون، زور بە زەحمەت لەگوتارى نوینى ئىران تىدەگەيشتن و

چهند سه رکرده یه کیش نیویان ((عومه ر))^{*} بوو. ئه مهش دیوه که ی دیوه که ی تری کاره ساته که بوو!

من تییینه کی کومه لایه تی و سایکولوژییم له لا دروستبوو، کاتیک محمه د پیشنیازی بو کردین، له بری فارسی، که سینک به عه ربه ی قسه بکات، ئینجا ئه وان به باشی ده یخویننه وه، دیاره ئه وه په یوه ندی به گریکویره یه کی ده رونییه وه هه یه. ده وله تیکی مه زنی وه کو ده وله تی ساسانی، به رگه ی په لاماری ژماره یه کی که می عه ربه ی تازه موسلمان ناگرن و ژیاری و کولتوور و دامه زراوه ی هه زار و سه د ساله یان، له ماوه ی چهند مانگیکدا ژیر و ژوور ده بیت. ده وله تی ئیرانی دروستکرایه وه و شه قلی مه زه به ی لیدراوه، به لام ئه و گریکویره یه، که ته مه نی هه زار و چوار سه د ساله چاره سه ر نه کراوه! فیردهوسی (شانامه) ی پیش هه زار سال نویسی و رۆحی به بهر گه لی فارسدا کرد. شا ئیسماعیلی سه فه وی ده وله تی ئیرانی له سه ر بنه مای مه زه به ی شیعه گه ری دروستکرده وه، به لام هینستا قسه کردن به عه ربه ی کاریگه ری ده رونی زور جیاوازی هه یه.

* عومه ر ده بابه، عومه ر عه بدوللا، عومه ر شینخوس...
دواتریش: عومه ری سه ید عه لی، حاکم عومه ر عه زیز...

جیگری سەرۆك وهزیران

(٦)

له سەر راسپاردەى ((ئىمام)) په یوه ندىمان به ((دهفتهر)) ی سەرۆك وهزیرانه وه كرد. ئه و ماوه یه سەرۆك وهزیران (مهدي بازارگان) له تاران نه بوو. د. ئیبراهیم یه زدی (١٩٣١ – ٢٠١٧) جیگری سەرۆك وهزیران بوو. په یامه كهی پینگه یشتبوو، له نزیكترین كاتدا چاوی پیمان بکه ویت.

د. ئیبراهیم یه زدی* پنهوی دیاربوو پاژیکى زوری ته مهنی له ئەمەریکا به سەر بردوو. به پروویه کی گه شه وه پیشوازی لیکردین. ریشیکى ته نکى ماش و برنج و چاویلکه یه کی پزیشکی و قژیکی پر و له شیکى تۆکمه و دهم و چاویکی خری هه بوو. به وردی پرسپاری لیده کردین. نوکته و قسه یه کی خوشی ده دۆزیه وه. زور گهرم و گور بوو. هه لس و كهوت و جولانه وهی رۆژاوی بوو. چه زی ده کرد بزانیته وشه ی (دهبابه) چیه و له چیه وه هاتوه؟

رهنگه له دلی خۆیدا گوته بیتی پیاویک ناوی (عومەر) بیت و نازناوه كهی (دهبابه) بیت، خودایه ده بی ئه م دهبابه یه چی بیت؟ ئه میش په كسه ر گوته: (Tank).

د. یه زدی له ناخی دله وه له قاقای پینکه نینی دا Yes, Chieftain Tank! به (تانک) زور پینکه نی. گوته: ماشه لالا دهبابه یه کی ته واوی.. You are a Big Tank! پتر له

* له سالانی دواتر کیشه ی زوری بو دروستبوو. چه ند جاریکیش تووشی زیندانیکردن هات.

سه‌عاتیک پیکه‌وه دانیشترین. باسی خه‌باتی (ی. ن. ک) کرا دژی
رژیمی عیراق و ئیرانی سه‌رده‌می شا. داوای پشتیوانی و
هاریکاریمان کرد. جه‌ختمان له‌سه‌ر ئه‌وه کرد، رژیمی به‌غدا،
شه‌قلیکی شو‌قینی و مه‌زه‌بی و فاشی پی‌وه‌یه و کورد و شیعه
ده‌چه‌وسینتته‌وه. ره‌نگه زوری پی‌نه‌چیت له‌گه‌ل حکومه‌تی نویی
ئیران نه‌چیته سه‌نگه‌ره‌وه!

ئه‌و پی‌یگوتین: ریک‌خراوی رزگاری فه‌له‌ستینی نوسینگه‌یان له
تاران کردۆته‌وه و ده‌توانن سه‌ردانی (هانی الحسن) بکه‌ن، که
نوینه‌ری ئه‌وانه و له‌م نزیکانه‌دا (یاسر عه‌ره‌فات) سه‌ردانی ئیران
ده‌کات و بالۆیزخانه‌ی فه‌له‌ستینیش له‌تاران ده‌کریتته‌وه. من
پیم‌باشه ئی‌وه‌ش لیره نوسینگه‌تان هه‌بیت... ئه‌مه رسته‌یه‌کی
گرنگ بوو ئه‌گه‌ر ئیمه لیزان بوینایه.

گویی لیگرتین و هرچیمان له سهر رژیمی به غذا گوت، نه و نه
داکۆکی له به غذا کرد و نه پشتیوانیی له ئیمه کرد. له بواری
دیپلۆماسیدا که سێکی شاره زابوو. به رستهی جوان و ماریفهت
نواندن خۆی له کهند و له نده ندهدا و دلی به رامبه ره که ی
را ده گرت.

داریوش فروهر

(۸)

داریوش فروهر (۱۹۲۸ - ۱۹۹۸) پیاویکی که له گه تی، به هه یبه تی، سمیل ره شی، قیت و بادرای جوان. به سمیله کانیه وه ده ناسرایه وه و شانازی پیوه ده کرد. ماوه یه ک له بن مه ترسیدا بوو، بریاری دابوو بوی ده چیت. یه کیک پیی گوتبوو: ده رباز بوونت ئاسانه، به مه رجی سمیلت بتاشیت. به رسیقی ئه و: له ملم بدریت ئاسانتره، تا له سمیلم بدریت! یارسانه کانی کرند و گورانی قه لازلنجیرم بینیه مردنیان له سمیل تاشین پی خوشتره!

سالی ۱۹۴۱ فروهر و موحسین پزیشکپور، بزاقی (پان ئیرانست) دروست ده کهن. ئه م جوولانه وه یه بریای به یه کگرتنه وه ی (که لانی ئیرانی) و (ئاری نه ژاد) هه بوو. فروهر له ۱۹۵۱ مائاواپی له (پان ئیرانست) ده کات و (حزب ملت ایران) داده مه زرینیت. له ته مه نی پانزه سالیه وه دکتور (محمد مصدق) ده ناسیت و له ناو (جبهه ملی ایران) خوی ده دوزیته وه. تا سالی ۱۹۷۹ خوی و په روانه فروه هری خیزانی له سه رکرده کانی ئوپوزسیون بوون و چه ندین جار تووشی ته نگ پینه له چین و زیندان هاتبوون.

سه ردانی فروه هرمان کرد. مالیکی ساده؛ نه پاسه وان و نه پرسکه به رده می گرتین. زور حه زی له ئه ته کیتی مؤدیرن و (تعارفات) ی ئیرانی بوو: دهستی راست به سنگه وه گرتن و خو چه ماندنه وه به رامبه ر به میوان، به و سمیله جوانانه وه، که هه ر له خوی ده هات. نیوه ی سالونه که به نایلون و کاغه ز داپوشرا بوو. وه ستاو کریکار سه رقالی بویا خکردن و

دیگۆربوون. له سه‌ر رووبه‌ریکی بچووکێ سالۆنه‌که، نیو تاقمی شینی ئاسمانی و بیجی دانرابوو. به‌ ئه‌وپه‌ری گه‌رمیه‌وه پیتشوازی لیکردین. داوای لیبوردرنی کرد بۆ پشێوی ناو مال و ته‌ق و تۆقی کریکاران. ئیمه‌ش داوای لیبوردرنمان کرد و گوتمان ده‌توانین له‌ کاتیکی گونجاودا بگه‌ڕینه‌وه. به‌ تکای لیبوردرنه‌وه داینیشاندین و گوتی: ئه‌مه‌ مالی خۆتانه‌.. شانده‌که‌ خۆی ناساند و به‌ کورتی تیشک خرایه‌ سه‌ر هێرشێ رژی‌م و هه‌لمه‌تی له‌ ناو بردنی گه‌لی کورد و پیتاسه‌کردنی یه‌کیتی. من ده‌ستخۆشیم لیکرد؛ به‌ بۆنه‌ی گوتاریک، که‌ له‌ رۆژنامه‌ی (اطلاعات) له‌ سه‌ر کیشه‌ی کورد له‌ روانگه‌ی پان ئیرانسته‌وه‌ نوسی‌بووی. بزیه‌ک هاته‌ سه‌ر لیوانی و رووی گه‌شتر بوو، کاتیک زانی ئیمه‌ له‌و دووره‌وه، ئاگاداری نووسین و بیروپای ئه‌وین.

گوتی: ((من وه‌کو کوردیک* بروام به‌ رزگاری کوردستان هه‌یه، له‌ ناو پرۆژه‌ی رزگاری و یه‌گه‌رتنه‌وه‌ی گه‌لانی ئیراندا!!))

فروه‌ر به‌ دریزایی ئه‌وکاته‌ی پۆستی وه‌زیری کاری وه‌رگرتبوو، ده‌رگای بۆ یه‌کیتی له‌ سه‌ر پشت بوو. به‌ نامه‌یه‌کی مام جه‌لال له‌ تاران‌ه‌وه‌ ده‌گه‌یشه‌ سه‌رده‌شت. ئاماده‌بوو له‌ گه‌ل نوینه‌ری هێزه‌ کوردستانییه‌ چه‌کدارو سیاسیه‌کاندا بۆ گفتوگۆ دابنیشیت. ئه‌نجامی گفتوگۆ ((بی به‌ ره‌م)) بووه، یان نه‌بووه، ئه‌وه‌ پتیستی به‌ هه‌لسه‌نگاندنی بابته‌ی هه‌یه. من برواناکه‌م، له‌ ناو سیستیمی ده‌سه‌لاتی (نوێ) دا! تاوانی شکستی گفتوگۆکان ده‌ستۆی نیازپاکی فروه‌ر دابنیرت!

* داریوش و په‌روانه‌ فروه‌ر به‌ ده‌ست به‌ سراوی، له‌ لایه‌ن که‌سانی نه‌ناسراوه‌وه‌ به‌ چه‌قۆ له‌ ماله‌که‌ی خۆیاندا ونج‌ر ونج‌ر کران.
- فروه‌ر، له‌ ئه‌سه‌فه‌هان له‌ دایک‌بووه‌ و باوکی ژه‌نه‌رالیکی گه‌وره‌ بووه‌ و سالی ۱۹۴۱ کۆژراوه‌. من ئه‌وکاته‌ پیم جوان نه‌بوو بپه‌رسم کوردی کویت!!

نایه تولا طالقانی

(۹)

نایه تولا مه محمود طالقانی (۱۹۱۱ – ۱۹۷۹) ههشت مانگ دوای سه رکه وتنی شوپش له ته مهنی (۶۸) سالیدا کوچی دوایی کرد. یه کیک له نه یاره سه سه خته کانی رژیمی شا و لایه نگری (محمد مصدق) بوو. ئەندامی سه رکه دایه تی (حزب نهضت ازادی ایران) بوو. ماوهی (۱۵) سال به پچرپچری له ناو زیندانه تاریکه کانی شادا ژبانی به سه ر برد. سێ چوار مانگ پیش سه رکه وتنی شوپش ئازاد کرا. طالقانی و خومهینی ههردوکیان به گه و ره ترین سه رکه دهی دینی دژ به شا داده نران و دهوریکی گرنگیان له ئاراسته کردن و هاندانی خوپیشاندهران هه بوو. پاش تیرۆرکردنی مطهری ئەم بووه سه روکی (شورای انقلاب اسلامی) ۱۹۷۹/۹/۶ خومهینی به ئیمام جومعهی تاران داینا و سن روژ پاشتر ۱۹۷۹/۹/۹ کوچی دوایی کرد.

طالقانی به توندی دژی ویلایه تی فه قیهه و سه پاندنی حجاب و بالاپوشی ژنان بوو. جهختی له سه ر ئەوه ده کرده وه، که نابێ ژنان به ناچاری سه رپوش به کاربهینن و ده بی ئازاد بن. سه پاندنی حجاب پیچه وانه ی شه ریه تی ئیسلامه.

ئیواره یه کی سه ره تای ئازار سه ردانمان کرد. ماله که ی هه زور ساده بوو. ژووری میوان به کتیپی ئەستورر ئەستورر داپوشرا بوو. سێ کهس به چاکهت و پانتۆله وه له م لاو ئەولای دانیشتیبون. سه ره تا خویمان ناساند. گوتی: ((لای من ئاساییه به عه ره بی قسه بکه ن و من به فارسی وه لامتان ده ده مه وه!!)).

زانایه‌کی ئاینی کراره و لیبرال بوو. گفتوگۆی ئەم زۆر دۆستانه و خۆمانه بوو. هه‌ستت ده‌کرد: ده‌میکه ده‌یناسیت و له‌زمانی یه‌کتر تینه‌گه‌ین.

ئەو پاژیک له‌ کورده‌ زیندانییه‌کانی ئەو سه‌رده‌مه‌ی ئەو دیوی به‌ باشی ده‌ناسی. گوتی: ماوه‌یه‌کی کورته‌ ئیمه‌ پیکه‌وه‌ دانیشتوین. له‌سه‌ و گفتوگۆی ئیوه‌ ده‌رده‌که‌ویت، له‌رووی سیاسی و فره‌ه‌نگیه‌وه‌ ئیوه‌ له‌چاو کوردی ئەم دیو، زۆر رووناکییر و پیشکه‌وتووترن. من ماوه‌یه‌کی زۆر له‌زیندان له‌ناو کورده‌کاندا بووم، به‌داخه‌وه‌ هیچیان تیا به‌سته‌ نییه‌. ئیمه‌ پشتیوانی ئیوه‌ین بۆ رزگاربوونی کوردستان له‌ده‌ست رژیمی به‌غدا. بڕوامان به‌وه‌ هه‌یه‌، گه‌لان ئازادین و سنوور نه‌مینیت. ئیمه‌ هه‌موو موسلمانین. (واعتصموا بحبل الله جمیعا ولا تفرقوا).

خۇپپيشاندانى ژنان

(۱۰)

يەك دوو ھەفتە يەك بەسەر نەمانى شادا تىنەپە پىيوو،
خومەينى فەتوای حىجاب و لەچكى دەرکرد. ئىمە بەرىكەوت ئەو
پىشنيو ھەر يە پىاسەمان دەرکرد، رىپىتوانىكى مەزنى ژنانمان بىنى،
كە دژى ئەو فەتوایە ھەستابوون. رۆژنامەى كە يەھان ژمارەى
خۇپپيشاندەرانى مېنەى بە (۲۰۰۰۰۰۰) ژن مەزندە كەردبوو. ژنان
و كەسايەتە رۆشنىبىرى و سىياسىە لىبرال و دىموكراتەكان
ئەمەيان بە يەكەم ئاماژە و زەنگى مەترسىدار بۇ سەر ئازادى
دانا.

ھەستىكى سەيرم لا دروست بوو: ئەو ھە ژنان تا دوينى
سىنگيان بە فېشەكى سەربازەكانەو ھەنا. ئەو ئەوان بوون،
بەرامبەر تانك و زىپپوش و جەلادەكان دەيانچرىكاند، ئەمرو!
ئەو دەسەلاتەى ئەوان پشكى شىريان لەدامەزاندنى ھەبوو،
لەبرى فراوانترکردنى ئازادى و دىموكراسى و پاداشتكردنمان،
بىرپار دەدات دەست بخاتە بىنى ئازادى..

سازمانى نىنقلابى

(۱۱)

تارانى دوای شوپرش، نە لەتارانى ئەمرو و نە لەتارانى پىش
شوپرش دەچوو! ھەر كۆلاننىك بارەگای چەند حىزب و
رىكخراوئىكى لەخۇ دەگرت. تاران شارەزەدەوالەى رىكخراوى

سیاسی بوو. هه‌ریه‌که خۆی به‌خاوه‌ن شو‌رپش داده‌نا و پینو‌ابوو: مه‌لاکان بۆ ناو مزگه‌وته‌کانیان ده‌گه‌رینه‌وه* و سه‌ریان له‌کاری سیاسی ده‌رناچیت. ئەم‌ڕۆ یان سبه‌ی جله‌وی ده‌سه‌لات راده‌ستی ئەوان ده‌کریت: ئاش له‌خه‌یالیک و ئاشه‌وان له‌خه‌یالیک...

هه‌فالانی (سازمانی انقلابی)مان دۆزییه‌وه (د. حسین، ئیره‌ج که‌شکولی...). ئای خودایه‌ چه‌ند دل‌یان به‌هاتنه‌که‌مان خۆش بوو هه‌ریه‌که‌یان ناوی راسته‌قینه‌ی خۆی بۆ ده‌درکاندین. به‌سه‌رهاتی خۆی ده‌گه‌رپایه‌وه. زۆر دل‌یان خۆش بوو، که له‌داهاتووی نزیکدا ده‌وریکی گرنگ له‌ئیران ده‌گه‌رین.

سه‌رکرده‌کانی سازمانی ئینقلابی پیش ۱۹۷۰ له‌ به‌کره‌جۆ بوون و ئەوان بیروباوه‌ری (ماوزه‌تۆن) یان بۆ ناو کوردستان هینا. کملک له‌بن کاریگه‌ری ئەماندا به‌لای ئەندیشه‌ی ماوتسی تونگدا دایشکاند. مام جه‌لال و پاژیک له‌سه‌رکرده‌کانی کۆمه‌له‌ خۆیان به‌ ده‌رویشی سازمانی ئینقلابی داده‌نا. سه‌یر ئەوه‌یه زۆربه‌ی سه‌رکرده‌کانی سازمانی ئینقلابیش خۆیان به‌ده‌رویشی مام جه‌لال ده‌زانی.

سه‌رکرده‌کانی سازمانی ئینقلابی زۆربه‌یان (سه‌رۆک ماو)یان بینییوو، سه‌ردانی به‌یژنیان کردبوو. له‌چین و ماچین و ئەلبانیا و کوبا مه‌شق و راهیتانیان کردبوو. ئاستی رۆشنییریان به‌رز بوو، له‌گه‌ل سه‌رکرده‌کانی کملک به‌راورد نه‌ده‌کرا.

* ئایه‌توللا خومه‌ینی له‌پاریس ئاماژه‌ی بۆ ئەوه‌ ده‌کرد، خۆی تیکه‌لاوی کاری سیاسی و ده‌وله‌تداری ناکات!

راپه‌رینی شاری یان خه‌باتی چه‌کداری شاخ؟

(۱۲)

ئه و ماوه‌یه‌ی له ئیران بووم، فارسییه‌که‌م دهمه‌زه‌رد کرده‌وه. کتیبخانه‌ی فارسی زور ده‌وله‌مهنده. من به روژنامه و رادیو توزیک فارسی فیریبووم. جاران وامده‌زانی فارسییه‌کی زورباش ده‌زانم و له‌گه‌ل هاوړی فارسه‌کانمدا، به فارسی قسه‌م ده‌کرد. ئیستا ده‌زانم فارسیزانی ته‌نیا خویندنه‌وه‌ی روژنامه، گوینگرتن له رادیو قسه‌کردن نییه، ده‌بی له نیزامی، حافظ، سه‌عدی، ئه‌نوه‌ری و شاملو به باشی تینگه‌یت.

له‌تاران گوتاریکم له‌سه‌ر گورپانکاری سیاسی له ئیران نووسی. به‌خه‌باتی چه‌کداری شاخ (قیام جنگل، قیام سیاه‌کل...) یان خه‌باتی چه‌کداری ناو شار یا راپه‌رینی شاری گورپانکاری بنه‌ره‌تی روویداوه (قیام مشروطه، شوپشی ۷۹). له‌و نووسینه‌دا گه‌یشتمه بر‌وایه‌ک خه‌باتی چه‌کدار هه‌موو جاریک تووشی شکست هاتوو، به‌پنجه‌وانه‌وه راپه‌رینی شاری (خوپیشانان، مانگرتن و ریپیان) شیوه‌ی حکومت و ده‌وله‌تی گورپوه و سیستیمی نویی هیناوه‌ته کایه‌وه.

له‌و روژه‌وه، به‌چاوی ناو‌میدییه‌وه دهم‌روانیه، ده‌ستدانه چه‌کی کومه‌له و دیموکرات و چریکهای فدائی خلق ایران و... تاد. پیتشه‌کی ده‌زمانی ئه‌نجامی (خه‌باتی چه‌کدار)ی ئه‌وان هیچ دواروژیک‌کی گه‌ش و روون و ئومیدبه‌خشی نییه! قسه‌کردن و نووسین له‌م ولاته‌ی ئیمه‌دا سوودیان چیه‌ی؟

گمراڻو

(۱۳)

گهشته سياسييه يهڪ مانگيه كه مان پيش نه وروڙ ڪوتايي
پڙهات.

من ده بوايه زورتر له سهر رووداوه ڪان قسه بڪم و هموو
بابه ته ڪان وهڪو خوي بنووسم، له ترسي قسه ي ساردوسري ٿم
و ٿو، بڻ قولايي گومه ڪان شورنه بوومه وه. جگه له وه ي
نووسيومه زور چاوپيڻڪه وتن و گفتوگو له ليواري ٿه شڪه وته ڪاني
رابوردو دا، به جيٽه پيشتون و بروا ناڪم ته من ريگه م بدات،
به سهريان ڪه موه.

چهندين ڪه سايه تي و سه رکروهو به رپرس و حزب و
ريڪخراومان بيني. دياره له ناو گه رمه ي جهنجالي
ده سه لاتگورڪن: له ناو چووني ده سه لاتيڪي شاهنشايي ره ها،
به ده سه لاتيڪي ٿايني تيؤڪراتي - مه زهه بي ره ها، بواري ٿه وه
نه هاته پيشه وه، هر يه ڪسر نووسينگه و نوينه رايه تي له تاران
بڪريته وه. ٿيمه بڻ پيروڙبايي و خوناساندين و تيگه يشتني
(دراوسن) ي ديزين هاتبووين. حڪومت به ناو هه بوو: نه ڪه س
له جيگه ي خوي مابووه وه، نه ڪه سيش چرڻووي ڪه ته واوي
له گهردي ده سه لات گيرڪردبوو.

مام جهلال زور دلي به سهردانه ڪه خوش بوو، زور به رزيش
پهيوهندي و رايه له ڪاني نرخاندي. زوربه ي سه رکردايه تيش
سهردانه ڪه يان به سهرڪه وتوو دانا. ته نيا يه ڪه س قسه يه ڪي

کرد، که هه ق نیه پیاوی سیاسی به و شیوهی بیروپرای خوی
دهبرپیت:

((توانیتان پارهیهکی زور له گهل خوتانا بهیننه وه؟))!

دهلین: (کابرایهکی ریش دریز، ریشی سووتاو، که سیکیش
له ولاره هاتوو و گوتویه تی: ده توانم جگه ره که م دابگیر سینم؟)
بیرم نه بوو نه وه بنووسم، پیش نه وهی بگهینه وه نیوزهنگ،
دوو شهو له سابلخ له مالی خزمیکی سه لاهی موته دی ماینه وه.
سی قولی سهردانی شیخ عیزه دینی حوسینیمان کرد. ئیمه
ته و قه مان له گه لدا کردو ئه م لاو نه ولایمان راموسی. عومهر
ده بابه سیجار دهستی شیخ عیزه دینی ماچ کرد.

ئیمه باسی سه فهره که ی تارانمان بو کرد. بیروپرای خومان
له سه ر داهاتووی دهوله تی ئیران به وردی گیزایه وه. گومان:
پتویسته سهردانی خومهینی و تاله قانی و حکومت بکهیت. با
هر له ئیستاوه گومان و دردۆنگی سه ره له نه دات. نه و گوتی:
من جاری چاوه رپی بارودۆخه که ده که م. جهختی له سه ر نه وه
کرده وه: کورد هر له لورستانه وه تا ماکو یه کرپزه و هه موو
داوای ((خودموختاری) ده که ن. نه وان ئاماده نه بن هیچ بدهن،
ئیمه بو سه ری خومان بیتشینین؟

من گوتم: ((ماموستا پاژیک له لوره کان به ناوی لوره وه
روونکرده وه یه کیان له روژنامه ی (اطلاعات) بلاو کردۆته وه و
دهلین: ئیمه کورد نین! خه لکیک خوی به کورد نه زانیت، ناتوانین
به توپزی بیانکه یه کورد!))

شیخ عزه‌دین گوتی: ((ئه‌وانه‌ی هه‌فته‌ی پیش‌وو
روونکردنه‌وه‌یان بلاوکردۆته‌وه و ئیمزایان کردووه، چه‌ند که‌س
بوون؟)).

من گوتم: ((هه‌شت که‌س!!)).

ئه‌و گوتی: ((پیری چوارسه‌د کوردی لوپ میوانی من بوون.
هه‌موو ده‌یانگوت: ئیمه کوردین و له‌خۆتان جیامان مه‌که‌نه‌وه.
ئه‌و حه‌وت هه‌شت که‌سه به‌نوینه‌ری راسته‌قینه‌ی لوپ دانانرین و
ئیمه هه‌لبژارده‌ی هه‌موو لوپین...!!))

مالئاواایمان له‌ شیخ کرد. له‌به‌رچاوی د. فوئاد، به‌عومه‌ر
ده‌بابه‌م گوت: ((کاک عومه‌ر هه‌ق نه‌بوو ده‌ستی شیخ عزه‌دین
ماچ بکه‌یت؟)).

ئه‌و گوتی: ((سه‌رکرده‌یه‌کی گه‌وره‌یه و خۆشم ده‌وی و چ
قه‌یدییه‌؟)).

گوتم: ((تۆ پیاویکی گه‌وره‌و ناسراویت و ئه‌ندامی (م.س)ی
یه‌کیتیت، نابێ ئه‌م پیاوه‌شمان لیتکریته که‌سینک پاش ماوه‌یه‌کی
تر نه‌توانین قسه‌ی له‌گه‌لدا بکه‌ین...))

ئه‌و گوتی: ((زۆر ئاساییه و من هه‌روا ده‌که‌م!!)).

گوتم: ((تۆ نزیکه‌ی سی سال له‌من گه‌وره‌تری و ردینت سپی
کردووه‌و من نامه‌وی له‌سه‌ر قسه‌ی خۆم برۆم...)).

عومه‌ر ده‌بابه له‌ئیمه گه‌وره‌تر بوو. ئیمه ریزی زۆرمان لێ
ده‌گرت. زۆر سه‌وعه‌تی ناخۆلاشمان له‌گه‌لدا ده‌کرد عاجز
نده‌بوو! ئه‌ویش پیاویکی خاوه‌ن ئه‌زموون بوو، له‌قسه‌ی ئیمه
ده‌رنه‌ده‌چوو. نوکته و قسه‌ی خۆشی زۆر بوون. من یه‌کێکیان
هه‌ر بۆ شه‌وچه‌ره و دیوه‌خان و یادگاری ده‌نووسم:

(سالی ۱۹۶۹ خۆی و عەلی عەسکەری ھەردووکیان ئەندامی
 (م.س) ی بەالی مەکتەبی سیاسی بوون. دوو قۆلی دەیانەوێت
 سەردانی سەعدوون غیدان " بکەن. عومەر دەبابە بەعەلی
 عەسکەری دەلێت: تۆ لێرە دانیشە من بەتەنیا دەچمە ژوورەوہ.
 ئەویش دەلێت: ئەمن بۆ نەیمە ژوورەوہ. ئەو دەلێت: کاریکی
 نھیتی و پێویست ھەبە دەبێ بەتەنیا بڕۆم! نابێ تۆ لەگەلم بێتە
 ژوورەوہ! عەلی عەسکەری دەلێت: ((کاک عومەر بۆ تۆ کێزیت
 من گونم؟ تۆ بچیتە ژوورەوہ و من بەتەنیا لەدەرەوہبم..))! عەلی
 عەسکەری پێشەدەکەوێت و نوکتەکە بۆ سەعدوون غیدان
 دەگێزێتەوہ. سەعدون غیدان زۆر پیکەنیوہ و گوتیوہتی:
 ((دانیابن ئەم نوکتەییە کاک عەلی نەبواہ کارەکەم بۆ
 نەدەکردی کاک عومەر!))

* سعدون غیدان الکرووی (۱۹۳۰ - ۱۹۸۵) یەکیک بوو لەو سنی کەسەیی بوونە
 ھۆی سەرکەوتنی کودەتای ۱۷ تموزی ۱۹۶۸. سەعدوون غیدان لای زۆر
 کەس گوتیوہتی من کوردم. کروی (کەرۆیی)یە و کەرۆییەکان کوردن و
 دانیشتووی کەلارن! ئەمانە دەلین: کرویەکان ئاموزاو کەس و کاری ئیمەن و
 خۆیان کردۆتە عەرەب. (الوندای، صالحی...) بەشیکیان کوردن و
 بەشیکیان عەرەب. سەیر ئەوہیە (کروی)یەکان دۆژمنی سەرسەختی کوردن.

جیابوونەو و لیکترازان

(۱)

ئینواری نەو روژی ۱۹۷۹ گە یشتینە خری نیوزەنگ. بۆنی تۆران و دلشکان و بۆنکرووزی ناومیدی لی هەلەستا. ئاگر لەسەر شاخ و بەرزاییەکان هەلکرا بوو. دەم و چاوە توورەکان خۆلی مردوویمان بەسەردا بیژرابوو. دوو کەل، لەسەر باسک و لووتکە بەرزەکان، لەمبەر و ئەوبەری سنووری بەرامبەر یەکتەر، سەمایان دەکرد. سیمفونیای مالتاواپی و دەست لیکبەردان، دۆل بەدۆل دەرویشت. فرمسیک لەچاوان قەتیس مابوو. (پەروەشین) لەرۆندکبارانی (کانی کەنیز) سەری سوور مابوو. شەپ کۆتایی پیتەتووه: شەپکی بی تەق و تۆق و قوربانی. ناوچەکە لەپاشماوێ شەپگە یەکی تینووی تۆلە و یەکتەر پلیشانندەو دەچوو. ئالای سوورو سپی سەرکەوتن و ژیرکەوتن لەسەر بەردە خویناوییهکانی بەرە قیزەونەکانی شەپە نارەواکان بەرزەکراو تەو.

بزوتنەوێ سۆسیالیستی کوردستان (بسک)، ئەو روژه بارگە ی بۆ هەواری جیابوونەو و دووبەرەکی و براکوژی تیکنا، ئەستوونەکی تاو لی یەکریزی ناو یەکی تی وردوخاش کرا. ئەوان بەسەر پردی ناشی پشکاویدا پەپینەو و لە (گۆرەشین) لەشکر بەزیان* کرد. نو مانگ پاش گیرانی عەلی عەسکەری، زۆرایەتی سەرکردایەتی (بسک) لەرووی ئایدیۆلۆژی و

* لەشکر بەز: چەمکیکی سەربازی کۆنە: لەشکر لە جینگە یەکی نوی جیگیر دەکریت.

سیاسییه وه، سهنگه ره کانیا ن پته وتر ده کرد. به شینک له سه رانی
یه کیتی توپبارانی سه رانی نویی بزووتنه وه یان ده کرد. زمانی
دیالۆگ و گفتوگۆ مووی لی هات. قوناخی مؤره کردن و
خۆگیفکردنه وه و چه ق به ردۆکی بی نه نجام، به سه ر لۆجیک و
ئاوزه دا زالبوو. هه ریه که له بنه وه پاشقو لی له وه که ی تر ده گرت.

ئه و تراژیدیا پینکه نیناوییه چاوه پروانکراوه، که له میژووی
ئیمه دا به به رده وامی خۆی دووباره ده کاته وه، هاته دی،
ژماره یه که له نه ندامانی (م.س) و سه رکردایه تی یه کیان
گرتوه (ره سول مامه ند، دکتۆر مه حمود عوسمان، حاجی حاجی
ئیبیراهیم، عه دنان مو فتی، عادل موراد فه یلی، قادر جه باری، قادر
عه زیز، مه لا ناسیح، شیروان شیروه ندی...) له سه رکرده
سه ربازیه دیاره کانیش نه مانه بوون: (تایه ری عه لی والی به گ،
سه ید کاکه، سه ید سه لیم، عه بدوللا سوور، شیرکۆی شیخ عه لی،
مولازم نه نوهری مه جید سولتان، مولازم فوئاد چه له بی،
ئه حمه دی فه قی ره ش، عوسمانی قاله منه وهر..).

به م جیا بوونه وه و دوو که رتبوونه ئاسۆیی و ستوونیه،
ته رازووی هینزی یه کیتی له نگی تیکه وت. یه کیتی پینگه و خالی
به هیزو توکمه ی جارانی له ده ست دا. دابه شبوونی سه ربازی
به شیوه یه کی ئه وتۆ نه بوو، لایه ک به روژی نیوه رۆ بچینه سه ر
ئه وی تر.. دواتر هه ردوو مه کینه ی پروپاگهنده و ناووناتۆره
له یه ک نانیان خسته گه پ. سیاسه تزانان، تفه نگ به ده سه ته کانیا ن
له یه کتر تیژکرد. کاسه ی رق و تۆله و یه کتر دزیو کردن
لیوانلیو بوو. له سه رانسهری کوردستان راوه دوونان و یه کتر
چه ککردن و په لامارو خوین رشتن ده ستی پیکرد.

روژیکیان له کۆبوونه وه یه کدا مام جه لال پرسیاریکی لیکردم:

((دهبی ئەم تاقمه بنبر بکرین تو چی دەلێت؟!))
 من گوتم: ((بزووتنه وه کێشه یه کی سیاسیه و دهبی بهریگی
 سیاسی کێشه که یان چاره سەر بکریت!!)).
 نه وشيروان قسه مه شهووره که ی کردو گوتی: ((بزووتنه وه
 زیرابی بزووتنه وه ی رزگاری گه لی کورده. هه رچی گواوی
 بزافی کورد هه یه له ناو ئەم زیرابه دا کۆبۆته وه. ئەمه هه یچ
 په یوه نده یه کی به سیاسه ته وه نییه و به مه ناگو تریت کێشه ی
 سیاسی!!)).

بینگومان تا ئەو رۆژه ی عه لی عه سکهری له ژياندا بوو، هه ر
 خۆی برا گه و ره وه ده مپراست و بالاترین که سی بریار ده ری ناو
 بزووتنه وه بوو. ئەو دره ختیکی ئەوه نده گه و ره بوو، له بن
 سینبه ری ئەو داره دا، سه رکرده و که سایه تیه کانی تر به ئاسانی
 ده رنده که وتن و که سیش نه یده توانی قسه له قسه ی ئەو دا بکات.
 له کاروباری پێشمه رگایه تیشدا، ئەو فه رمانده ی گشتی هه یزی
 پێشمه رگی کوردستان بوو.

ته نیا نو مانگ پاش تیکشکانی هه مله ی هه کاری و
 بلا بوونه وه ی هه والی شه هیدبوونی (عه لی عه سکهری و خالید
 سه عید و شیخ حسینی بابا شیخ) رێگای کاروچالاکی ره سول
 مامه ند ئاراسته یه کی تری وه رگرت و له مپه ر له به رده م ئەو دا
 نه ما وه کو که سی یه که م خۆی پێناسه بکات. ره سول مامه ند و
 حاجی حاجی برایم، قادر عه زیز، مه لا ناسیح بریاریان دا له
 دووربینه که ی مام جه لاله وه سه یری ژیان و ده ورو به ر نه که ن.
 پێشتر دلی ده یان که سی وه کو عه بدوللا سوور و سه ید سه لیم
 شکێنرا. ره سول مامه ند له نامیزی گرتن. به ره به ره ئالای
 ئۆپۆزسیۆن دژی ئۆپۆزسیۆن له (گۆره شیز) به رزکرایه وه!

مام جه لال ئو راستیهی ده زانی، عهلی هه ژار* له هه موویان بهرچاو روونتر و رهسول مامه ند ئاموژگاری له و وهرده گریت. ئه و پیش که وتنه ریسی حهملهی هه کاری ۱۹۷۸/۴/۱۵ به بهرده وامی داوای ئه وه دهکات، بزوتنه وه خوی له ی. ن. ک دابریت و جیابیته وه. روژی ۱۹۷۸/۳/۱۹ نامه یه ک بو یه کینک له سه رکرده کانی (بسک)** ده نووسیت. من نازانم نامه که له کوپیه و چی لی به سه رهاتوه. دیاره که وتوته ده ست که سینک، که دواتر سه روتاری بو گوژاری (بزوتنه وه) ئورگانی بزوتنه وه ی سۆسیالیستی کوردستان نووسیوه و له کانوونی دووه می سالی ۱۹۸۰ بلاو کراوه ته وه. ئیمه ده قه که ی به بی هیچ ده ستکارییه ک داده به زینین.

(ئه وه بوو زۆری نه خایاند هه ر داوی ونبوونی کاکه عهلی و کاک خالید، تا قه که ی کاک رهسول مامه ند ئه و نه خشه یان هیتایه دی که عهلی هه ژار له نامه ی ۱۹۷۸/۳/۱۹ دا بو ی کینشاپوون و تینیدا گو تپوی که:

((به ره ئی ئیمه بگه رپینه وه سه ر ره ئی سه ره تای شو پش بهرپابوون، له پرووی عهسکه ری هاوبه شی هه موو شتی ده که یین

* عهلی هه ژار ۱۹۷۰ - ۱۹۷۵ ئه ندای سه رکردایه تی پار تی بوو. عهلی هه ژار و کار دو که لالی روژی ۱۹۷۹/۴/۹ له لایه ن رژیمی به غدا وه گیران و بی سه رو شوین کران. که س نه ی توانیوه به به لگه ئه وه پشترا ست بکاته وه چاره نووسیان چییه؟

** من پیم وایه عهلی هه ژار نامه که ی ره وانیه ی عهلی عهسکه ری کردو وه ئه ویش راده ستی سه رکرده یه کی تری کردو وه! ئه که ری گه وره ش ئه وه یه هه موو نامه کانی عهلی هه ژار ره وانیه ی رهسول مامه ند کرابن و ئه ویش نامه که ی راده ستی عهلی عهسکه ری کردبیت و ئه ویش له دلپاکی خوی لای که سینکی هه قالی خوی دانا بیت..

له‌گه‌لیان به‌مه‌رجیک به پنی حجم مه‌سؤلیات دیاری بکری و هر لایه‌نه ریکخستنی حیزبی خۆی بییت به سه‌ربه‌خۆیی... به‌لام له‌پرووی سیاسییه‌وه ده‌بی ئاشکرا بکریت که ئیمه مستقلین و له (ضمنی ی. ن. ک) نین و ته‌نها دۆستیانین.

بۆ ئه‌مه‌ش پینشیار ده‌که‌ین که به‌یانیکی ته‌وضیحی به‌ناوی بزوتنه‌وه به‌کوردی و عه‌ره‌بی ده‌ریکه‌ن پاشان نیشانی بده‌ن که له‌ئه‌نجامی له‌یه‌ک دووربو‌نمان له‌گه‌ل هه‌ندی براده‌ری ده‌ره‌وه‌ی و لاته‌وه‌مان و دووری سه‌رکرده‌یه‌تی (ی. ن. ک) له‌وولات هه‌ندی التباس رووی دا له‌تعبیرکردن و چۆنیه‌تی هاوبه‌شیمان له‌ ی. ن. ک و ئیمه‌ش بۆ به‌رژه‌وه‌ندی گشتی چاومان له‌ هه‌ندی مسائل پۆشی به‌و ئومیده‌ی به‌لقاءات و گفتوگوو بتوانین (ی. ن. ک) بگۆرین بۆ به‌ره‌یه‌کی نیشتمانی کوردستانی، به‌لام له‌ئه‌نجامی ممارسه و کوششمان له‌م ماوه‌یه‌دا له‌و باره‌یه‌وه نه‌گه‌یشتی نه‌نجام و له‌به‌ر ئه‌وه (ی. ن. ک) زۆر شعارات و بیروراکانی اساسی جیاوازی له‌ گه‌ل ئیمه‌ هه‌یه‌ که له‌ ئه‌نجاما ده‌وری بزوتنه‌وه و اتجاهاتی تر بزر ده‌کات.

بۆیه به‌ پێوستمان زانی ئاشکرای بکه‌ین که ئیمه ئه‌ندام نین له‌ (ی. ن. ک) وه هه‌موو شعارات و نوسینه‌کانیان تاییه‌تیه به‌ بیرورای خۆیان و تعبیر له‌ره‌ئی ئیمه‌ ناکات و ئیمه‌ش به‌رپرسیار نین له‌ئه‌نجامی).

له‌شوینیکی تری نامه‌یه‌کی تریش دا عه‌لی هه‌زار داوا له‌ کاک ره‌سول ده‌کات که ((هاوکاری کردن له‌گه‌ل براده‌رانی لیژنه‌ی ئاماده‌کردن زۆر ضروریه بۆ هه‌موو شتی و له‌ئه‌نجاما ده‌بیته به‌ردی بناغه‌ی یه‌کیته‌ راسته‌قینه‌ی هه‌نزه پیشکه‌وتنخوازه‌کانی کوردستان).

مهكتهبی سیاسی

(۲)

به پنیوستی دهزانم چهند دیریک لهسه ر پیکهاته و بهرنامه و ریکاری ئهم دامه زراوهیه بنووسم و هندی زانیاری گشتی بخمه پروو: ئیمه ئه گهر له سترکتور و سروشتی ئهم دامه زراوهیه تینه گهین، ناتوانین له سیاسهت و میژووی ئهم حزبه به جوانی تییکهین.

مام جه لال هه میسه ده یگوت: یه کیتی مه لیکه سی بالی هه یه: کومه له و بزووتنه وه و هیلی پان. پيشمه رگه یه کی، راوچی، قسه خوش به مام جه لالی گوتبوو: ((مام جه لال! من هیچ مه لیکم نه بیینوه سی بالی هه بی! ئیدی ئه ویش له و رۆژه وه قسه که ی خوی گۆری. دوو بال و له شه، مه له که: کومه له و بزووتنه وه دوو باله که ن. هیلی پانیش له شی مه له که یه!

مام جه لال کات و شوینی کۆبوونه وه کانی دیاری ده کرد. ئه جیندای کۆبوونه وه: هه ر ئه ندامیک پینشیازی بابه تیکی ده کرد و ئه و خوی ئیداره ی دانیشتنه کانی ده کرد. زورجار پیکه وهش نانمان ده خوارد، یان بۆ پشووی نانخواردن، به سه ر باره گا نزیکه کاندایه ش ده بووین!

له ماوه ی نیوان ۱/۱۱/۱۹۷۸ تا رۆژی دوو له تبون، نه ورۆزی ۷۹ مام جه لال په لپ و بیانوی زهردو سووری به دهسته وه بوو، خوی له کۆبوونه وه و سازانی نیوان باله ناکوک و نه کلوک و دژه کانی ی. ن. ک بیویریت. کیشه که ئه وه بوو: دوا ی له ده ستدانی عه لی عه سه کهری، مام جه لال نه ییده توانی کۆنترۆلی ره سول

مامەند و سەرانی بسک بکات! نەشەدەویست بێتە بەشیک
لەچارەسەر. لەسەر هەموو بەرەکانی شەری ئایدیۆلۆژی،
سیاسی و سەربازی، خۆی کردبوووە کەوا سووری بەر لەشکر.
بریا ئەو بیتوانییا لەناو هەموو کێشە و مەملانی و دەستشکانەوه
و شەری راگەیاندا، برا گەورو و ڕەشمالی بەرژەوهندی گشتی
با!

من بە پێچەوانەی وێنای هەلەئە ناو یەکیتی دەربارەی
رەسول مامەند، راستیەکان وەک خۆی دەنوسم. پاش راپەرین
ئەو هاتەوێ ناو ی. ن. ک و نەیتوانی درێژە بە (ریگەئە سییەم)
بدات. ئەو کەسێکی سادە و بێئەزمون نەبوو. پێش دووبەرەکی
١٩٦٤ ئەندام ناوچەئە قەلادزە بوو. مام جەلال پڕیاری
دەستگیرکردنی بۆ دەردەکات. ئەو بۆ لای بارزانی دەچیت. شەر
بە کۆنەقین دەکریت. هەردووکیان یەکتریان باش دەناسی. بە
ئاسانی بەشداری کۆبونەوێ نەدەکرد. لەبری خۆی حاجی
حاجی برابم و قادر عەزیز و مەلا ناسیح و سەید کاکەئە دەنارد.
ناچار بوایە خۆی بێت: دەستەئەکی لەخزمانی بەرەشانی و
شیلانەئە، ئەمبەر و ئەوبەرئە شوینی کۆبونەوێ کەیان
دەتەئەئە.

مام جەلال لەهەوت ئاوی دابوو. بەرامبەر جموجۆل و
زەمێنەسازی و ئامادەکاری وەک (ئاوئەندی هیز)، لەناو یەکیتی
و بەدووری چەند شەقاویک، مەنجهلی حەوتجۆشی زنجیر لەملی
دوو لەتیبون لەسەر ئاگریت، نە چاوی نوقابوو، نە خەوی
لیکەوتبوو. چاوەروانی هەل و مەرگی لەبارو گونجاو بوو.
دەست بوەشینیت و بیکاتە پۆری خوراو. حەملەئە پڕوپاگەندەئە
یەکیتی ئەو سەرەدەمە، ئەوانی وەک تاقمیکێ بچووکی

سەرلێشیاو وێنا دەکرد. راستیەکی ئەوەبوو: لەپرووی ژماره و هیزی پ. م ئەگەر شانیاں لەشانی یەکیتی نەداین، کەمتر نەبوون". یەکیتی هیچ هیزیکیشی نەبوو، راکەیاندنیکى بەهیزی هەبوو: کێچی دەکرده گا، گایشی دەکرده کێچ! دەیتوانی وێناوەکی جیاواز بەخوینەر و بیسهری خۆی ببەخشیت.

کەو ئەو کەوێه بەرامبەر کەو بخوینیت!

دروشمی سەرەکی مام جەلال لەم قوناغەدا، بەرامبەر بسک ئەم دوو دروشمە بوو: کە دوو پەندی پیشینانی ولاتی کۆیەن:
- بۆز بە لەپئی!

- مست لەدریشه دەگەرپیتەوه.

هەردوو دروشمەکە بە زەق و زۆپی بۆنی زەبروزەنگی لێوه دەهات. رووداوەکانی نەورۆزی ۷۹، دەریانخست، پاشماوەی سەرکردایەتی ی. ن. ک داھینەر نەبوون و لەئاست رووداوەکاندا کورتیان هینا.

رەسول مامەند لەناو هیزی پێشمەرگەى خۆیان خوشەویست و بەرێز بوو. پیاویکی سەرپاست و بئى فرت و فیل و راستگو بوو. بەدریژایی چیرۆکی مملانی و ئالەنگاری و بەرەنگاری، نە ترس و خۆراگر بوو. ئەوێ لەلایەن ئەم و ئەوێ دەلى دەشکینرا و هەستی بریندار دەکرا، ئامیزی رەسول مامەند بۆ پێشوازی و دلنەوایی کراوەبوو.

هەر هیندەى (بسک) لەپردی ناشی پشکاوئ ئاودیو بوون. نێوزەنگ بووه شامی شەریف! کۆبوونەوێ (م.س) وەکو ناشی

* زۆر بەى هەریم و کەرتەکانی هیزی پ. م لەپاریزگای سلیمانی یەکیتی بوون. زۆر بەى هەریم و کەرتەکانی هیزی پ. م لەپاریزگای هەولێر بەدەست (بسک) هوه بوون.

ئاگرى لىھات. زوو زوو كۆبۈنەۋە دەكراۋ بېرىار بەدۋاى
بېرىاردا دەردەچوو. پىنكھاتنى (م. س) و دابەشېۋونى پلەو پۈست
لەنئىۋان بالەكان بەم شىۋەيەى خوارەۋە بوو:

۱. مام جەلال: سكرتېزى گىشتى ى. ن. ك.
۲. نەۋشېروان مستەفا: بە پلە: ئەندامى سەرکردايەتى و
ئەندامى ناۋەندى كۆمەلەبوو. بەكردەيى، ئامادەى
كۆبۈنەۋەكانى (م. س) دەبوو. خۇى و مام جەلال
بەھاۋناھەنگى كارىان دەكرد و پىش كۆبۈنەۋە مەنجەلى دوو
قولى ھەردوۋلا لەسەر ئاگرېوو.
۳. سالار عەزىز: نوينەرى كۆمەلە لە م. س و ئەندامى
ناۋەندى كۆمەلە بوو.
۴. مامۇستا جەغفەر: نوينەرى كۆمەلە لە م. س و ئەندامى
ناۋەندى كۆمەلە.
۵. د. كەمال خۇشناۋ: نوينەرى ھېلى پان.
۶. د. فوناد مەعسووم: نوينەرى ھېلى پان.
۷. عومەر عەبدوللا: ئەندامى سەرکردايەتى كۆمەلە و
يەكېتى و لىپرسراۋى مەكتەبى عەسكەرى(لەھەموو
كۆبۈنەۋەكانى م. س ئامادە دەبوو).
- دوۋ ئەندامى (م.س) جىگەكەيان ھىشتا بەتال بوو (عەلى
عەسكەرى و رەسول مامەند). عومەر دەبابە مالى لە لەندەن
بوو. تاقە ئەندامى سەرکردايەتى بزۈوتنەۋە بوو، كە لەكەل
رەسول مامەند نەپۇشتېوو. ئەو بە تەمەنترىن سەرکردەى
يەكېتى بوو (۵۵ سال)، بە روۋالەت زۆر گەرەتر خۇى دەنۋاند.
دەيگوت: دلم تەۋاۋ نىيە. ئەو ناۋناۋە دەگەرايەۋە و ئامادەى

کۆبوونهوهکان دهبوو. مام جهلال زوو زوو کاریکی له شام و لهندهن و بهرلین بۆ دههۆزیهوه و رهوانه‌ی ئه‌وینده‌رتی ده‌کرده‌وه. عومه‌ر شیخ موس و ئه‌گنیتا خانی خیزانی بۆ ماوه‌یه‌کی دووردریژ له‌خری نیوه‌زنگ و تووژه‌له‌ ده‌مانه‌وه. عومه‌ر شیخ موس له‌هموو سه‌رکرده‌کانی یه‌کیتی خوینده‌وارترو وروناکبیرتر بوو. شیوه‌ی بیرکردنه‌وه‌یشی راتسیۆنال(عه‌قلانی) بوو. ده‌وری هیورکه‌ره‌وه‌ی له‌گرژه‌یه‌کاندا ده‌بینی. سالی ۱۹۸۰ - ۱۹۸۱ بۆ ماوه‌ی سالیک و سن مانگ مام جهلال له‌ده‌روه‌وه‌ بوو. عومه‌ر شیخ موس له‌کۆبوونه‌وه‌کاندا ده‌وری سه‌کریتی ده‌بینی و زۆر به‌جوانی ئیداره‌ی گرژی و ناکۆکیه‌کانی ده‌دا.

ئه‌گنیتا، که‌ توژیک له‌مه‌وپیش هه‌والی کۆچی دوایی ئه‌وم بیست (۲۰/۱۱/۲۰۱۹) ژنیکی زۆر سه‌لارو هیتن و ئازابوو. روژیکیان فرۆکه‌یه‌کی جه‌نگی ئه‌و ناوه‌ی ده‌کیتلا، خه‌لک له‌په‌نا به‌رد و کونه‌ ته‌یاره‌ خۆیان ده‌پاراست. ئه‌و چووبوو سه‌ به‌رزاییه‌ک. عومه‌ر شیخ موس بانگی کردبوو، دابه‌زیته‌ خواره‌وه. ئه‌و به‌قه‌سه‌ی نه‌کردبوو. له‌سه‌ر دابه‌زه‌ و دانا به‌زم خه‌ریک بوو قره‌ قره‌ دروست بیت. زۆرجار سه‌ردانی ده‌کردین و من له‌مه‌وه‌ فیری ژینگه‌پاریزی بووم. خاکه‌نازیکی به‌ده‌سته‌وه‌ ده‌گرت و چالیکی هه‌له‌که‌ند و هه‌رچی قووتووی به‌رچاو بکه‌وتایه‌ ده‌یخسته‌ چالیکه‌وه‌و دایده‌پۆشت ده‌یگوت: ئه‌م هه‌موو قوتوو ده‌یمه‌نی ئه‌م ولاته‌مان ناشیرن ده‌که‌ن!

مام جهلال هه‌ستی ده‌کرد: کۆمه‌له‌ به‌هیزه‌و هیتلی پان به‌ ته‌نیا پارسه‌نگ دروست ناکات، بزوتنه‌وه‌ش له‌وبه‌ر چه‌مه‌. خۆی کۆمه‌له‌ی دروستکردبوو، که‌چی کۆمه‌له‌ی به‌هی خۆی نه‌ده‌زانی،

به برده‌وامی هه‌ولی له‌قالبدان و بچوو‌ککردنه‌وه‌ی ده‌دا و چاوی له‌سه‌ر هه‌له‌ی سه‌رکرده‌کانی بوو. چاوی لیبز ده‌کردنه‌وه، وه‌کو کیسه‌که‌ی هه‌یاسی خاسی لیکردیوون. پینگه و ژماره و هیزی هیتلی پانیش ئه‌وه نه‌بوو! جه‌مال ئاغا هاته‌ده‌ره‌وه. له‌زپ‌گویزه‌وه پله‌ی ئه‌ندامی (م. س) پینشکه‌شکرا. مام جه‌لال پینگوتم: ((جه‌مال ئاغا پیاویکه وه‌زعه‌که ده‌گۆریت. کۆمه‌له‌ریکخراویکه ژماره‌یه‌کی زۆر که‌م له‌مارکسی و رووناکیبیره چه‌په‌کانی له‌خۆی کوکردۆته‌وه. جه‌مال ئاغا نوینه‌زی جه‌ماوه‌ری فراوانی زه‌حمه‌تکیش و خه‌باتگێری کوردستانه و ده‌توانیت هه‌زاران هه‌زار که‌س له‌خۆی کوکاته‌وه)).

منیش گوتم: ((ئه‌گه‌ر ئاغایه‌ک بتوانیت هه‌موو جه‌ماوه‌ری زه‌حمه‌تکیش به‌م شیوه‌یه کوکاته‌وه. ئه‌ی من و تو کارمان لی‌ره چییه؟ هه‌قه جینگه‌یه‌ک بۆ خۆمان بدۆزینه‌وه بۆ ئه‌وی برۆین!)). مام جه‌لال له‌قاقای پینگه‌نینی دا. ئه‌و خۆیشی ده‌یزانی جه‌مال ئاغا پیاویکی نوکته‌بازه‌و ده‌توانیت سه‌ربرده‌ی کۆمه‌لایه‌تی بگێریته‌وه. هه‌لسانه‌وه‌ی جه‌ماوه‌ر بۆ حزبه‌سیاسیه‌کان ئاسان نه‌بوو، چجای تاکه‌که‌سینک، که‌ده‌وری به‌رچاوی له‌رووداوه‌سیاسیه‌چاره‌نووسسازه‌کاندا نه‌بوویت.

١٩٧٩/٣/٢٢ کۆبوونه‌وه‌یه‌کی فراوان کراو بریاردارا: چه‌ند مه‌کته‌بیک دروست بکړیت و لێپرسراویشیان بۆ دانرا:

١. سالار عه‌زیز ← مه‌کته‌بی ریکخستن.
٢. مامۆستا جه‌عفر ← مه‌کته‌بی راگه‌یاندن.
٣. د. که‌مال خۆشناو ← مه‌کته‌بی دارایی و ئیداره.
٤. عومه‌ر عه‌بدو‌للا ← مه‌کته‌بی عه‌سکه‌ری.
٥. د. فوئاد مه‌عسوم ← په‌یوه‌ندیه‌کانی ئێران.

راسته ئەم مەكتەبانه وهكو مەكتەبهكانی ئەمڕۆ نەبوون، بەلام ههچيان نئويان (دهزگا) نەبوو. يهكێك به ئارهزووی خۆی پاژینکی به مەكتەب داناو (مەكتەبی عەسكەری، مەكتەبی ريكخستن) بهلام راگهياندنێ به دهزگا داناو. گوتم: كاكه بۆ نووسیوته (دهزگای راگهياندن) گوتم: چونكه ئەوكاته دهزگا بوو پاشتر ١٩٨٤ ناوهكەیان به (مەكتەبی راگهياندن) گۆڕی. گوتم: ئەو رستهیه بگۆریت راستتره، چونكه ئەوكاتهش هەر نێوهكەي مەكتەبی راگهياندن بووه. گوتم: لهگرتیهكی ئیدیویی كه نالینکی تهلهفزیونی فەرهنسیدا ١٩٨٠/٧/٧ من دهلیم: (من ناوم.. لئیرسراوی مەكتەبی راگهياندنێ. ی. ن. ك)، گوتم: راسته، بهلام مەكتەبێکی زۆر بچووك بوو!

ئەوه راسته سهههتا مەكتەبی راگهياندن لهناو چادریکی بچووكدا جیگهی دهبووه، به مەنجهلێك یاپراخ تیریان دهخوارد و نیههیش دهمایهوه. مەكتەبی عەسكەریش لهبن دار گویزێك دا بوو. بهلام ناو پهیوهندی به گهورهیی و بچووکییهوه نییه. ئەوهی راستی بیت، من ئەو كەسه بههاورپیهکی بهپرز دادهنیم و جهخکردنهوه لهسهه وردهکاری، راستگویی ئەو لای من بهدهم زریان و رهشهباوه نادات، بهلام من پیمباشه بهگۆیرهی توانا ههولبدهین بابتهی بین، نهك جلهوی سۆزو ئایدیۆلۆژیا لهسهه حیسابی كالكردنهوهی راستیهكان شل بکهینهوه.

دامه‌زاندنی ئیزگه

(۳)

روژی ۱۹۷۹/۳/۱۹ ئیزگه دامه‌زینرا و بۆ ماوه‌ی (۱۱) رۆژ په‌خشکردن بۆ تاقیکردنه‌وه‌و کاری هونه‌ری و ته‌کنیکی بوو. له‌نیوان ۱۹۷۹/۳/۱۹ تا ۱۹۷۹/۴/۱ ئیزگه‌که ناوی (ده‌نگی یه‌کیتی نیشتمانی کوردستان) بوو. ئیزگه‌که له به‌رزاییه‌کانی نۆکان دانرابوو. سرووده‌کانی کۆمه‌له و سروودی نیشتمانیی بلاوکرده‌وه.

روژی ۱۹۷۹/۴/۱ بپیاردرا ناوی ئیزگه‌که بگۆردریت بۆ (ده‌نگی شوپشی عێراق). هه‌ردووچاره‌که به‌ده‌نگی پشکو ناکام ناوه‌که خوینرایه‌وه: (ئێره ده‌نگی شوپشی عێراقه). بۆ کردنه‌وه‌ی فهرمی ئیزگه‌که مام جه‌لال په‌یامیکی به‌ده‌نگی خۆی تۆمار کردبوو، که ماوه‌که‌ی (۱۸) ده‌قیقه‌یه، په‌خشکرا. زۆرچار نووسینی خۆی بۆ نارده‌وین. به‌لام یه‌که‌مین جار به‌ده‌نگی خۆی په‌یامه‌که تۆمارکرا بوو. ناوگۆرکی په‌یوه‌ندی به‌داوا‌ی (التجمع الوطنی العراقی) وه بوو. یه‌کیتی ئەندامی (تجمع) بوو، نه‌یده‌توانی له‌وئ ئەندام بیت و ناوی ئیزگه‌که نه‌گۆریت و دروشمی رووخاندنی رژیم به‌رز نه‌کاته‌وه. په‌یامه‌که ئەوه‌بوو، که شوپشه‌که له‌کوردستان هه‌لگیرساوه و به‌ره‌و خواروی عێراق ته‌شه‌نه ده‌سینیت. ئەندازیار(تله‌عت گلی) ئیزگه‌که‌ی خسته‌گه‌ر و (ئهبو شه‌هاب) ئهرکی کاری ته‌کنیکی له‌ئسته‌تو گرت. تله‌عت گلی ئەندازیاریکی که‌رکویی نیشتمانپه‌روه‌ره. ئەوکاته له‌کوه‌یت

کاری ده کرد. قوربانیه کی زوری دا و خوی تووشی
سه ریشیه کی گوره کرد و ناچار بوو جاریکی دی بۆ کوهیت
نه گه ریتته وه.

دهسته ی به پرتوه به ریتی زور ساده بوو:

۱. ماموستا جه عفر ← نووسه ری سه روتار و لپرسراوی
ئیزگه.

۲. پشکوی سه عید ناکام ← بیژهری سه ره کی،
نووسه ری به رنامه ی کالا به قهه بالا، دارپژهری ده نگوباس و
چالاکی هیزی پیشمه رگه.

۳. فه رید نه سه سه رد ← نووسه ره به کوردی و عه ره بی.

۴. م. محسین علی نه کبه ر ← لپرسراوی کاروباری
ئیداری و گوتاری بۆ ئیزگه ده نووسی

۵. دلگیر جه مال رفعت ← بیژهر.

ماوه ی به رنامه که ته نیا به ک سه عات بوو ۶-۷ پاش نیوه پۆ.

چادریکی بچووک و دهنگدانهوهیهکی گهوره

(۴)

چادریکی بچووکمان هه‌بوو، له‌سه‌ر چۆمی نوکان هه‌لماندا. ته‌سجیلیکمان له‌ئهمده‌ساروخ کړی. به‌یانی پېش نیوه‌رۆ من سه‌روتارم راده‌ستی پشکو ده‌کرد. رۆژی وا هه‌بوو ناچاربووم، سنی گوتار بنووسم. هاوړی کاوه یار ئهمده‌پیتیگوتم: ((تو ئه‌وه‌نده‌ده‌نووسیت ده‌ترسم رۆژیک هیچت پی نه‌مینیت. کانیش ئه‌وه‌نده‌ئاوی لینه‌لگوزیت وشک ده‌کات!)) ماوه‌ی یه‌ک دوو سه‌عات ئه‌و ده‌ینه‌راند و ئیمه‌یش قروقپ داده‌نیشستین. تا تو‌مارکردن ته‌واو ده‌بوو. ئیتر ئه‌و خوی موسیقاو سرودی هه‌لده‌بژارد:

۱. ئیره‌ده‌نگی شوړشی عیراقه
۲. چهند‌ئایه‌تیکی قورئان
۳. سه‌روتار
۴. ده‌نگ و‌باس و‌چالاکي پ. م.
۵. کالا به‌قه‌د بالا.

رۆژیکیان له‌ریکۆردیکی تره‌وه‌پشکو سوره‌تیکی قورئانی خستبووه سه‌رو ده‌بویست پاش سنی ده‌قیقه مه‌لا بلیت (صدق الله‌العظیم) سنی ده‌قیقه بووه‌چوار و مه‌لا ئایه‌تی تری ده‌خویند. په‌نجه‌م به‌ریکۆرده‌که‌دا ناو گوتم: (صدق الله‌العظیم) هه‌موو که‌س هه‌ستی پیکردبوو، ده‌نگی یه‌که‌م مه‌لایه‌ک بوو، دووه‌م، که (صدق الله‌العظیم)ی خوینده‌وه‌که‌سیکی تر بوو!

مانگی نازار لەو کۆیستانە ساردە. ئێمە زۆپایە کمان هەبوو. چا لێتان و هیلکە و پۆن و تەماتە سوورکردنەو هەسەر زۆپاکە بوو. قاپینکی فافۆنی رەش و قۆریەک و پینج کۆپی چینکۆی سەوز و سێ چوار کەوچک و چەقۆمان هەبوو. بەیانیان قۆریمان دەخستە سەر زۆپاو چامان لێدەنا و نانیشمان لەسەر زۆپا شکاوەکە گەرم دەکردەو و خۆمان بە پاشا دەزانێ. نیوهرۆان هیلکە و رۆن، خورما و رۆن، گوشتی قوتومان گەرم دەکردەو. کاتی چیشت لێتان و سفرە رازاندنەو هەمان نەبوو. رۆژانە نزیکە (۱۵) سەعات کارمان دەکرد. دەبواوە بە بەردەوامی گۆی لەزۆربەیی رادیۆ جیهانییە گرنەکان بگرین:

۱. مۆنتیکارلۆ
۲. BBC
۳. تاران
۴. بەغدا
۵. قاهیرە
- ۶.

دەبواوە خۆمان نامەی فەرماندەیی هەریم و فەرماندەیی کەرت و پینشمەرگەکان بخوینینەو. هەوالەکان هەلبژیرین و مشت و مالبان بکەین. دەبواوە بە شیوەیەک بیت، پینشمەرگەکان هەست بە شانازی بکەن و ورەیی جەماوەر بەرز بێتەو و خۆیان بە قورگی شیردا بکەن!

رۆژنیکیان رەعد بەشیر ئەسکەندەر بەعەرەبی پرسباری

لێکردم

((أستاذ جعفر خاطر الله متکلی ال (پیاو خراپ) شلون
أترجمهه؟

أذا جاش ← أکتب = مرتزق.
أذا به کریگیراو ← أکتب = عمیل أو جاسوس.
بس اذا (پیاو خراپ) = رجل غیر جید ← رجل مو زین ←
رجل غیر صالح
منیش گوتم: ((ال (پیاو خراپ) عادة عملاء، جواسیس،
خونة..)).

ئو گوتی: ((خلی یکتبون (به کریگیراو) أو (جاش) أو (عضو
فی الاستخبارات)...)). دهستی کرده پیکه نین ((والله مکتوب پیاو
خراپیکمان گرت و به سزای گه لمان گه یاند.. هذا معناه/ تم القاء
القبض علی شخص غیر جید وتم إعدامه.. تعال فهم حجی أحمد
أغا!)).

غاندى پهيكمرى بۇ ناتاشريت

(۵)

چيروكى (غاندى پهيكمرى بۇ ناتاشريت)، پاش بيست سال له شههيدكردنى كاكم(مهجيد كهريم نهحمهه) نووسراوه. ماوهى بيست سال زمانى قهلم له ئاست يادهوهريهكانى نهودا لال بوو. نهو شههيدانهى له نزيكه وه ناسيومن، لهكاتى نان خواردن و پياسهى روخى دهريا و كاركردنيشدا هر لهبيرمن. نهى شههيدان من له سهر نهه زمينهش نهيم، نهوهه هر لهبيره. لهيادى چل سالهى شههيدبوونى غاندى، ههست دهكهه خوشم لهدوا روژهكانى ژيان نزيك دهكهه ومهوه! بربارم دا نهه پاژههش لهبيره وهريهكان بنووسم، هيچ نهبيت بو تينگه يشتنى چيروكى (غاندى پهيكمرى بۇ ناتاشريت)، چونكه دلنيام نه نهه وهيه و نه وهى داهاتووش، لهناو جهنجالى مهكينهى پروپاگنده و چه واشه كاريدا، زهحهته به ئاسانى رهش و سپيان بو لهيهك جيابكرينهوه!

له ئيران هاتمهوه، پتر له دوو مانگ دابرابووم و ئاكام له دهنگوباسى كهس و كار نه مايوو. ماموستا موحسين پيش هاتنه وهه كه يشتبوو. به فرمانى دهستگيركردنى خوى زانيبوو. بالى له خوى روواندبوو، دابوويه شهقهى بال. چه ده هفته يهك مالى كاكم(مهحمهه)* دهركاى ماله كه يان بو دهخه نه سه رپشت.

* مهحمهه كهريم نهحمهه دى جهبارى: (۱۹۴۲-۲۰۱۱) كورديزان و عرهه بيزان و ئينگليزيه كه يشى زور باش بوو. چه نه كتيبيكى له سهر

هه‌والی غان‌دیم لئێ پرسى. ئەم هه‌والی گرتنى ئه‌وى دامى. خورپه‌یه‌كى ئه‌تۆمى به‌دل‌مدا هات. یه‌كسه‌ر زانیم جارێكى تر یه‌كتر نابینینه‌وه. ئەو مامۆستا و برای گه‌وره‌و به‌روینه‌ و كۆله‌كه‌ى خیزانه‌كه‌مان بوو. پینچ سال له‌ محمه‌د منالتر و پینچ سال له‌ من گه‌وره‌تر بوو. ئەو له‌ پرووی بیروه‌وش و زیره‌كیه‌وه پینش سه‌رده‌مه‌كه‌ى خۆى كه‌وتبوو. ئەو به‌ پینچه‌وانه‌ى من، قسه‌زان، زمانپاراو، قسه‌ سوار، ره‌وانبیزو گوینگیكى باش بوو. له‌نوسین و ئا‌خاوتندا به‌رامبه‌ره‌كه‌ى تووشى فروسمان و سه‌رسوورمان ده‌کرد

رژیمی به‌عس ده‌یزانى چۆن قوربانیه‌كانى گولبژیر ده‌كات!
ئوه‌ چینی سیاسى چاوكونه‌شوژنى، چه‌واشه‌كراوى كورده‌، كه‌ گیانى به‌رپرسىاریه‌تى به‌ كه‌لاوه‌بوویان، بایه‌قوش تیندا ده‌خوینیت. به‌ بیژنگى شەق و شپه‌وه، گه‌نم و سه‌ركۆزه‌ره‌یان پێ له‌یه‌ك جیا ناکریته‌وه!

ئهو له‌ته‌مه‌نى (٣١) سالی‌دا مالئاواى له‌ژیان كرد و له‌بیابانى نه‌زۆكى سیاسه‌تى هه‌لك‌رووزاوى پێ له‌ چه‌قل و ده‌لك و مارمیلکه و قه‌له‌ره‌ش جیه‌ه‌شتین.

پاش هه‌لگیرسانى ئاگرى شه‌رى براكوژى (١٩٦٤) ئه‌میش وه‌كو سه‌دان پ. م و كادری سیاسى و سه‌ربازى دواى گه‌رده‌لوولى (حزب) كه‌وت و ملی كویزه‌ رینگای پێ نه‌هاتى هه‌مه‌دانى كرت. سه‌ركرده‌كانى ئه‌و بزافه‌، هه‌له‌یان به‌هه‌له‌ى

كوردستان بۆ عه‌ره‌بى و كوردى وه‌رگیراوه‌و بلاوى نه‌کردونه‌ته‌وه. باوكى عومه‌ر ود. عه‌لى جه‌بارى و د. ديار جه‌بارى و دكتور نازو ماموستا سۆز جه‌بارى.

گه وره تر چاره سهر كرد. ئەم لام تات، ئە ولام تات! دووبهرداش كه لاله سهرى ده يان كه سى بيتاوانى هارى. رووداوه كان هه چۆنك بووبن ئاستى سياسى و فيكرى سهركرده كان، به زهقى ده رده خه ن. مرقى سياسى نابى له پيتاوى به رژه وه ندى و ده سلاتى خوى مى هه زاران خه لك به شكاندن بدات.

من ويراى خزمان سنوورم به زاند و چاوم به غاندى كه وته وه. بيزار بوو له سياسه تى: سووتاندنى ئە قل و لۆژيك: پيشمه رگه سه نگر له پيشمه رگه بگريست: ((دوينى براو هاوسه نگر بووين، ئە مرق قه راو لمان له يه كتر گرتوه. ته پلى سهرى براكه ت كرۆدته نيشانه. هيواي گه وره مان سهر كه وتنى ئەم شوپشه بوو، قوربانى زورمان بۆدا، ئەميش بووه پارووى ره شه باى نه زانى و ده سلاتخوازى. ئيمه گه ليكىن مه ترسى له ناچوون هه ره شه له ئيستا و داها توومان ده كات. هه مووشمان پيكه وه بين، رهنگه نه توانين، به ئاسانى تارمايى توانده وه و داگيركارى له خومان دوور بخه ينه وه. سهر كه وتن خه ونى هه موو كوردىكى دلسۆزه، به يه كيشه وه به ده يه تى خه ونه كانمان زهحمه ته، چجاي به په رته وازه يى و په راگه نده يى و له ت و په تى به رامبه ر به رژيم بچينه شه رگه وه.

سى سال گاله مان به رژيم كرد. قوناخىكى تر به رده وام بوينايه، رژيممان ناچارى پاشه كشه و ملكه چكردن ده كرد. له مه ودوا گونه ر گۆنه رى براكوژى و خوكوژى و ويرانكردنى مالى خومانه. لوه لى تفهنگى براكان ئاراسته ي نه وچاوانى يه كتر كراوه.

رژیم له دووره وه، به دووربین سهیرمان دهکات و پیمان
پیدهکهنیت و له ئیستاوه پیکي شهراپی سهرکه وتن هه لده دات.
دهنگی دههؤل له دووره وه خوشه. ناوی گه وره و دئی ویران.
سهرکرده ئه و که سه یه، سهرکه وتوو بوو، تاجی سهرکه وتن
را دهستی یادی شه هیده کان بکات. سهرکه وتوو نه بوو،
له گۆشه یه کی پر سه ره وه ری و سه ره رزی دابنیشیت و ده ست
به کلاوه که ی خویه وه بگریت. ئه مانه سواری که ریک بوون، تا
نه یتوپینن دانابه زن...!!

له وارمیوان نامه یه کی غاندم پیگه یشت. ره خنه ی توندی
له ناوه پرۆکی هه والنامه ی ژماره (۱) گرتبوو. ئه و ماران گه سه
بوو. له بری په تی ره ش و سه ی، ماری کوله وه بیایی بینیبوو.
پیشه کی هه والنامه ی ژماره (۱) ی به لیدانی دههؤلی شه ری بی
کو تایی دانابوو. رسته یه ک سه رنجی راکیشام:

(ده زانیت بۆ مام جه لال نه وشیروانی هیناوه ته وه؟ ده یه ویت
به سه ر کۆمه له دا بیسه پینیت و کۆمه له ی بی ده سه مۆ بکات...).
له کو تاییدا ئه وه ی نو سیبوو: (به م زووانه ده گمه لاتان!).

من بریاره کم به دل نه بوو. له کو تایی نامه که مدا ئه م رسته یه م
بۆ نو سیبوو: (ئه گه ر ده زانیت مه ترسی گرتن و راوه دوونانت
له سه ر نییه، له هاتنه ده ره وه په له مه که). له پر تیبینییه ک سه رنجی
بۆ لای خۆی راکیشام: ئه وکاته به راوردی نووسی نی نامه که و
خه تی سه رنامه که م کرد. دوو نووسی نی جیاوازی بوون: که سی
سینیه نامه که ی پچراندوو وه نامه که ی خویندۆ ته وه. گومانیکم لا
دروست بوو. ده بی کی ئه م کاره ی کردینت؟ ده ی هیچ نییه!
له مه شیاندا هه ر بیده نگیم هه لپژارد!

غاندى ھاۋىنى ۱۹۷۸ بۇ ماۋەى يەك مانگ لە فېننا دەمىنېتەۋە. مېۋانى مولاژم سەردار حەسەن ۋەيسى بەگى دەلۇ دەبېت، كە ھاۋرېئى دېرىنى يەكتىرى بوون.

سەردار ئامۇزايەكى ھەبوو، كە مىردى گىلاس خانى خوشكى بوو، ناۋى (يوسف مەجىد دەلۇ) بوو. كادىرى پىشكەۋتوۋى پارتى كۆمۇنىست* ۋ ماۋەيەك بەرپۆۋەبەرى ناھىيە كۆكز بوو. رزىم فەرمانى گرتتى لەسەر گزى ۋ دەستكارى دارايى دەۋلەت بۇ دەركردبوو. سالى ۱۹۷۶ بۇ فېننا ھەلاتبوو. لەۋانەشە موخابەرات ئەۋى كىردىتتە دەستكەلاۋ ئەم شانۇگەرىيەى نىمايش كىردىتت بۇ خۇلكردنە چاۋى خەلك.

ھەفالىنى يەكتىلى لە فېننا گومان لە (يوسف مەجىد) دەكەن ۋ ھەستىيان بەۋە كىردوۋە، ئەم كابرايە بەدزىەۋە ھاتوچۇى بالۆيىزخانەى عىراق دەكات ۋ لەئەپارتمانەكەى سەرداردا دەژىت. فارس باۋە، ئەۋكاتە بە بەردەۋامى ھاتوچۇى بالۆيىزخانەى عىراقى كىردوۋە لە فېننا، بە بەردەۋامى چاۋى بە يوسف مەجىد كەۋتوۋە، ھەرچى زانىيارى دەستدەكەۋىت لەرىگەى تەلەفۇن ۋ

* سالى ۱۹۸۰ مەحمۇد سەنگاۋى ۋ دەستەكەى لەسەر رىگەى كەلار - دەرىبەندىخان بۇسەيەك دەنېنەۋە، يوسف مەجىد تېدەكەۋىت. سەنگاۋى دەبىنى كابرا ۋەكو بى ناۋ ئاۋ دەلەرزىت. بۇ گوندىك دەبىيات. ھىزىكى پارتى كۆمۇنىست، نىزىكەى (۴۰) پ. م جەخت لەسەر ئەۋە دەكەنەۋە، ئەم كابرايە ئەندامى پارتى كۆمۇنىستە. ئەۋان دەبىنە كەفېلى ۋ دەرىيازى دەكەن. مەمەد ياۋەر ۋ مەلا برايم پاش نىۋو سەعات دەكەنە لای سەنگاۋى ۋ زۇر خەفەت بۇ دەرچوۋنى يوسف دەخۇن ۋ بەھەر چوارلادا دۋاى دەكەۋن دەستىيان ناكەۋىت.

سۆز، بەسەر عەقل و شیکردنەوهی لۆژیکیدا زالبووه. بهرپرسیاریتی سەرداریش* کەم نییه و هەلهی قورسی کردووه. یوسف مەجید دەلق بە بالۆیزخانەیی عێراقی گووتووه: ((ئیبوردنم بۆ دەربکەن، من ئامادەم تۆرپکی ریکخستنی یەکیتیتان بۆ ئاشکرا بکەم. ئەمانە لەریگەیی سەردارەوه پەیوهەندیان بە شوێرشووه هەیه)).

غاندی ئەوکاتە مامۆستای زمانی ئینگلیزی لە ئامادەیی کاژاو - سلیمانی بوو. یوسف مەجید بۆ بەغدا دەگەریتەوه، بەگوێرەیی پلان و رێنمایی و ئاراستەکردنی (الامن العامة)** کاردەکات. یوسف*** پەیوهەندی پێوه دەکات و دەلیت: دەمەویت بتبینم.

* سەردار، لەسوپای عێراق ئەفسەر بوو. سالی ۱۹۷۴ جیگری فەرماندەیی بەتالیۆن و پاشان فەرماندەیی بەتالیۆن لە (هیزی رزگاری) بوو بە برینداری رهوانەیی ئێهنا دەکریت. سالی ۱۹۷۵ پەیوهەندی بە (ی. ن. ک)هوه کردووه. لێپرسراوی عەسکەری دەستەبەک پ. م دەبیت لەگەڵ ئەوشیروان مستەفا ئەمین و پیکهوه بۆ بادینان دەگەریتەوه. ناتوانن زۆر بمیننەوه و بە سەرئەگەریتەوهیی دەگەریتەوه.

** رژیمی بەعس وەکو هەر رژیمیکی فاشی دەیان دەزگای هەوالگری جیاجیای هەبوو. من نەمتوانیوه زانیاری پێویست لەسەر رووداوەکە، بەلگەیی رەسمی ئەوسا وەدەست بەینم. ناشزانم کام دەزگا سەرپەرشتی گرتن و لیکۆلینەوهی لەگەڵدا کردووه.

*** رۆژیکیان سالی ۱۹۷۲ سەردار، غاندى، محەمەد یاوەر، من پیکهوه لە چایخانەیی حەسەن شەل - خانەقی - دانیشتووین. یوسف مەجید پەیدا بوو. خۆی وا پیشاندا، کە لەگەڵ د. موکەرەم تالەبانی و عامر عەبدوللا، ئەویش پالوێراوه بۆ پۆستی وهزیری. ئەم کەسە دواتر بە بەرپێوهبەری ناحیەیی کۆکز قایل کرا. ئیدی ئەوه نازانم نوینەری موخابەرەت یان پارتنی کۆمونیست بوو؟

راستیه‌کی تال هه‌یه ناچارم بینووسم. له‌کاتی زیندانی و ئازار و ئەشکه‌نجه‌دا، سه‌ری به‌توندی به‌رده‌که‌وێت. ئەوانه‌ی بینویانه‌ شایه‌تی ئەوه‌ ده‌ده‌ن، غانده‌ی پێش و پاش زیندان دوو‌که‌سایه‌تی زۆر جیاواز بووه. نه‌ توانای قسه‌کردنی ماوه و نه‌ توانای بیرکردنه‌وه‌ی ماوه و ئاگای له‌خۆی نه‌بووه... تاد. ئیدی به‌زمانی ئەوه‌وه‌ چی نووسراوه و چی نه‌نووسراوه، ئەوه‌ جه‌لاده‌کانی ئەو سه‌رده‌مه‌ هه‌زاران کاری ساخته‌یان دارشته‌وه. من خۆم هه‌یج مه‌له‌فیکم نه‌بینیوه و دوا‌ی وه‌ده‌سته‌پێنانی زانیارییه‌کان نه‌که‌وتووم.

درامای گرتن

(۶)

له ئه نجامی خیانته و خو فرۆشی و که سایه تی له رزوک و ناجیگیرو سووک و به تالی یوسف مه جید ده لۆ له لایه ک، که مته رخه می و گوینه گرتنی سه ردار له دۆست و که سانی دلسۆز له لایه کی تره وه، که چه ندین که س تکایان لیکردوه، ئه م گومانلیکراوه له ماله که ی ده ربکات، ئه و گوینی له که س نه گرتوه. هه رچی نامه و کاغه زو شتی نه یتی خۆی هه یه، له سه ر میزه که ی بووه. یوسف حسین (ئاری) که یه کیک بووه له کاده پیتشکه ووتوه کانی کومه له، له زیندان بۆ ئه سه د حسینی برای گیراوه ته وه: ((سه ردار داوای له سیروانی برای کردوه، بپروانامه یه کی بۆ وه ربگریت و ره وانه ی ئه یه نای بکات. یونس عه لی حسین فه یلی، که ده رچووی ئادابی به غدا، به شی ئینگیزی بووه، بپروانامه که ی وه رگیراوه. یوسف مه جید ده لۆ، نامه که ی سیروان و بپروانامه که بۆ بالوینخانه ی عیراق ده بات...)).

سیروانی برای سه ردار یه که مین که س بووه، که له رۆژی ۱۹۷۹/۱/۲۰ گیراوه. دوا ی ئه و یونس فه یلی گیراوه. سنیه م که س غاندی گیراوه. چواره م که س یوسف حسین له رۆژی ۱۹۷۹/۱/۲۳ گیراوه. هه موویان له ماوه ی ۴ - ۵ رۆژدا گیراون. رۆژی ۱۹۷۹/۷/۴ هه ر چواریان پیکه وه ئه عدام کران:

۱. مه جید که ریم ئه حمه د - خانه قی - ۱۹۴۷.

۲. یوسف حسین - خانه قی - ۱۹۵۳.

۳. سیروان هه سه ن - کفری - ۱۹۵۳.

۴. یونس علی حسین فہیلی *

سیروان ئوہی بۆ دایک و خوشکەکانی گێراوتەوہ: چەند ئازار دراوہ یەک وشە ی نەدرکاندوہ. یوسف مەجیدیان بەرامبەری داناوہ. پرسیاری لیکردوہ: تۆ بلاوکراوہت پیشانم نەداوہ؟ نامەت بۆ نەناردووم؟ تلیفۆنت بۆ من و سەردار لە ڤیئەنا نەکردو دەنگوباسی شوڤشت پێ رانەگەیاندین؟

ئای خودایە! چەندە ناخۆشە تۆ کۆستت بکەویت، یان مالت بسووتیت و ھاوڤی و کەسە نزیکەکانت قسە ی بیتام، ساردوسڤ، بیسەرۆبەر و بەرزونزم بکەن. تۆ، کە ناتوانیت برینەکانم ساڤیژ بکەیت، ناتوانیت ئاگری مالهەم بکوژینیتەوہ، بۆ برینەکانم دەهینیتە سوئی؟ ئەمە بەلگە ی ریسوایی، بی حورمەتی و نارەسەنایەتی ئەو کەسانە، لەبری ئوہی میز بە رابووردووی پڤ شەرمەزاری خۆیاندا بکەن، ھەولەدەن سووکایەتی بە یادو شکۆی شەھیدەکانەوہ بکەن. ناو زپاندنی شەھیدەکان، تاوانیکی مەزنە و بەر لیبوردن ناکەویت!

کەسێک لەرووی سیاسی و ئەخلاقییەوہ خۆی نەدۆراندییت، ریسوای زەمانە نەبییت، دەست بۆ پیرۆزی خەلک نابات. کەسانی بوودەلە و سووک و چرووک ھەن، لاپەرە رەشەکانی ژیان و بەسەرھاتیان، لیوانلیوہ، لە ھەلویتستی ناجوامیری و قیزەونی و شەرمەزاری. پتیانواپە: ئەگەر سووکایەتیان بە یادی شەھیدەکانەوہ کرد، ئیدی بەرز دەبنەوہ، نیویان وەکو ((پالەوانی گەل)) و ((ئەفسانە ی نەتەوہیی)) لەدەروازە فراوانەکانی میژوودا تۆمار دەکریت.

* یونس علی حسین فہیلی: لە قونسولیە ی نەمسا لە بەغدا کارمەند بووہ.

گومان و تارمایی

(۷)

یه که م هیدمه تۆزیک بهریدام، که وتمه گهران بهدوای
سه ره داوینکدا، بمگه ینیتته بهر دهرگای راستیه کی دنلیاکه ر. من و
مامؤستا موحسین له بن چادریکی بچووکدا بووین. به
به رده وامی پرسیار بارانم ده کردو ده مه ویست به (پووزهل) ی
بچووک بچووک وینه یه ک پیکه وه بنیم!

مامؤستا موحسین گوتی: ((مامؤستا غاندی دهیزانی به چری
چاودیری ده کریت، روژی گرتی نزیک بوته وه. من به هاوړینیانی
ریکخستنی سلیمانیم گوت: مامؤستا غاندی نووسه ریکی
ناسراوه، تیکۆشه ریکی دیرینه، برای مامؤستا جه عفره، هاوړینی
زۆربه ی سه رکرده و کادره کانی کۆمه له و یه کیتییه و مه ترسی
گرتی له سه ره!

ناوه راستی مانگی نۆفه مبه ر کاتیکیان بو دیاری کردبوو،
له به رده م مزگه وتی دوو دهرگا چاوه پروان بیت. جل و بهرگی
کوردی و عه لاگه یه کی سوور به دهسته وه بگریت. که چی
ته ره که له به رده م مزگه وتی دوو دهرگا چاوه پروانی کردبوو،
به ویشیان گوتبوو له به رده م مزگه وتی گه وره چاوه پروان به..

ماوه ی یه ک مانگی ره به ق، هر ئه مرؤ و سبه ینیان پی
کردبوو. پاساوی بیتام و منالانه یان بو هیناوه ته وه: روژیک
گوتویانه: نووسراوی ریکخستمان پی نه گه یشته وه. روژیکی تر
گوتویانه: ناگاداری سه ره وه مان کردووه و چاوه پروانی وه لامین.
غاندی خاوه ن که سایه تیه کی به هیزو و زۆر ریزی له خوی و

خه‌لک ده‌گرت: ده‌زانیٔ کاسه‌که بن ژیر کاسه نییه و ماسته‌که بن مو نییه، بن هیوا ده‌بیٔت. به‌یانیانیک بۆ ئاماده‌یی کاژاو ده‌چیت. له‌وئ ئه‌منه‌کان گه‌مارۆی قوتابخانه‌که ده‌دن و به‌ده‌سته‌سراوی ده‌یبه‌ن.

به‌مامۆستا موحسینم گوت: رۆژانه هه‌ر له‌ریگه‌ی ریکخسته‌وه چه‌ندین تاوانبار و گومانلیکراو دینه ده‌روه و ده‌ستی خۆیان ده‌وشینن و ده‌گه‌رینه‌وه. باشه‌حه‌زیان نه‌کردوه کاکم بیته‌ده‌روه، هه‌ر له‌سه‌ره‌تاوه پینان گوتبا، ئیمه‌ ئاماده‌نین تۆ ره‌وانه‌ی ده‌روه بکه‌ین!

بیرم که‌وته‌وه! مانگی ئه‌یلوول نامه‌یه‌کم بۆ غاندى ره‌وانه کرد:

((مانگی ئه‌یلوول نامه‌یه‌کم بۆ ناردی پینگه‌یشت؟)) من ئه‌م پرسیاره‌م له‌مامۆستا موحسین کرد!

ئه‌و گوتی: ((به‌ئێ پیم گه‌یشت!))

من گوتم: ((یه‌ک نامه‌بوو، یان دوو؟))

ئه‌و گوتی: ((ته‌نیا یه‌ک نامه‌م پینگه‌یشت!))

من گوتم: ((من دوو نامه‌م بۆ ناردی یه‌کیکیان بۆ تۆ و ئه‌وه‌یکه‌یان بۆ غاندى بوو!))

ئه‌و گوتی: ((من ته‌نیا یه‌ک نامه‌ی ئاساییم پینگه‌یشت...)). من به‌لامه‌وه سه‌یر بوو: بۆ له‌دوونامه، که هه‌ردووکیان به‌تیب پینگه‌وه پینچرابوونه‌وه، یه‌کیکیان به‌سه‌لامه‌تی بگات و دووه‌میان نه‌گات!

نامه‌یه‌کم ئاراسته‌ی ناوه‌ندی کۆمه‌له‌کرد. سه‌ردانیکی سالار عزیزو مه‌لا به‌ختیار و نه‌وشیروانم کرد. پیم گوتن ئه‌م ئاگره‌بن دووکه‌ل نییه. چۆن نامه‌م بۆ دێ ده‌کریته‌وه و نامه‌م بۆ برایه‌کم

دهنیرم رهوانه ناکریت، یان یهکنیکیان رادهست دهکریت و دوهمیان کهس نازانیت چی لی بهسه هاتوو؟ من داوای لیکولینهوهم کرد. مهلا بهختیار گوتی: ((پیم باش نییه هاوپییانی سهکرادیهتی ناوخو لهخۆت عاجز بکهیت و با کیشه دروست نهییت...)).

سهرجه م رووداوکه زور کاری تیکردم. لهوه دهچیت بهتوندی قسه م لهگه ل نهوشیرواندا کردییت. ئه و به نامهیهک وهلامی دامهوه، که بی دهستکاری دایدهگرم بو ئهوهی خوینتهری نازیز لهکاردانهوهی تی بگات:

هاورۆ ی بهریزم ماموستا جهعفه

سلالویکی گهرمی برایانه. هیوام خوشی و بهختیاریته

نامهکات گهیشتههوالهه برادهرانی ناوهندی کومهلهم کرد، وه ههر ئهوان خوشیان وهلامی نامهکات ئهدهنهوه، چونکه خوت نامهکات بهرهسمی داناوه بو ئهوان، بهلام من خۆیشم به پنیوستم زانی لهم چند نقطهیه ئاگادارت بکه م:

۱. من بهرهسمی ئاگاداری برادهرانی ناوهندی کملک م کردوه که من تیندا بهشدار نابم وه به کردهوش نزیکهه مانگیک ئهبیت بهشداریم نهکردوو، تهناته نه هیچ نامهیهکم خویندوتهوه که بو ناوهند هاتبی وه نه هیچ نامهیهکیشم وهلام داوتهوه، بهلکو بهرهو روی برادهران خویانم کردهتهوه. لهبهرئهوه منیش وهکو تو وام و ئهوان خویان لهو موضوعه دا

تحقیق بکن و نامه‌که‌م دانی و من خۆم هیچ سفه‌تیکی ره‌سمیم نیه و له‌به‌ر زروفی ئیستا و ئه‌و ئالوزی و پشویه‌ی هه‌یه و بۆ ئه‌وه‌ی خه‌لک پیمان نه‌زانی ده‌نکم ده‌رنه‌چوه و قسم نه‌کردوه‌و بلاوم نه‌کردوته‌وه.

۲. ده‌رباره‌ی ئه‌و کاره‌ی له‌باره‌ی نامه شه‌خسیه‌کانه‌وه‌ کراره‌ به‌هه‌ق ته‌بیعی خۆتی! ئه‌زانم که داوای تحقیق و لیکولینه‌وه‌ بکه‌یت، وه‌ ئه‌گه‌ر شکت له‌منیش هه‌یه، با ئه‌و لیژنه‌یه‌ی دانه‌نری لیره‌وه‌ ده‌ست پێ بکا به‌ تحقیق له‌گه‌ل من و وابزانم من به‌ش به‌حالی خۆم هه‌رگیز له‌و مسته‌وایه‌دا نه‌بوم اسلوبی پاراستن به‌کاربه‌ینم.

۳. ئیستا شۆرشه‌که و یه‌کیتی و کۆمه‌له‌* به‌گشتی گیروگرفتیکه‌ی هه‌یه که به‌راست پبویستی به‌ علاج کردن هه‌یه به‌روحه‌ی الشعور بالمسؤلیه که ئه‌ویش پنی ئه‌وتریت (ازمه‌ القیاده)، هیوادارم زه‌بتی اعصابی خۆت بکه‌یت ئه‌گه‌ر انه‌یاری عصبییش بکه‌یت جارێ هه‌ر تحمل بکه‌یت چونکه‌ منیش به‌راستی انه‌یارم کردوه، به‌لام هه‌یستا نه‌مویراوه‌ اعلانی بکه‌م ئه‌گه‌ر لازمه‌یسته هه‌ندی ده‌رمانت بۆ ئه‌نێرم هه‌ر جاره‌ی دانه‌یه‌کی بخۆ که من بوم به‌ مدمن پنه‌وه‌ی ره‌نگه‌ تو‌زیک تخفیفی توره‌بونه‌که‌ت بکات. من ئه‌مه‌ ئیستا ته‌نیا (سلوا)مه‌. ئه‌گه‌ر به‌ زه‌حمه‌تی نازانی و قبولی ئه‌که‌یت یاخود وه‌ره

* ئه‌م نامه‌یه که‌سینک سالی ۱۹۸۳ له‌ئێران‌ه‌وه‌ بۆی ره‌وانه‌ کردم. له‌ترسی کرتن و پنه‌وه‌بوون هه‌رچی وشه‌ی (کۆمه‌له‌) و (یه‌کیتی) هه‌یه خه‌تی به‌سه‌ریاندا هه‌ناوه. به‌ زه‌ه‌به‌ین سه‌یر بکریته‌وه‌ وشه‌ ئه‌سلیه‌که‌ به‌روونی ده‌رده‌که‌ویت..

به میوانی بق لامان یاخود نه‌گه‌ر جیگه‌ی واتان هه‌یه
ناگادارم بکه من چه‌ند روژیک دیم بق لاتان.

هر بژیت و به‌خوشی

نه‌وشیروان

۱۹۷۹/۴/۱۲

به تفصیل ذکر نموده و در آنجا که هر چه لازم بود مستند آورده ام

استدلال بر اینست که:

۱- نسبت سواد به جمعیت در کشور ما کم است و این کمبود سواد باعث شده است که اکثریت مردم در فقر و محنت و گریه و زاری بسر گذرانند و این موضوع را می توان در هر نقطه ای از کشور مشاهده کرد.

۲- نسبت سواد به تولیدات در کشور ما کم است و این کمبود سواد باعث شده است که اکثریت مردم در فقر و محنت و گریه و زاری بسر گذرانند و این موضوع را می توان در هر نقطه ای از کشور مشاهده کرد.

۳- نسبت سواد به تولیدات در کشور ما کم است و این کمبود سواد باعث شده است که اکثریت مردم در فقر و محنت و گریه و زاری بسر گذرانند و این موضوع را می توان در هر نقطه ای از کشور مشاهده کرد.

۴- نسبت سواد به تولیدات در کشور ما کم است و این کمبود سواد باعث شده است که اکثریت مردم در فقر و محنت و گریه و زاری بسر گذرانند و این موضوع را می توان در هر نقطه ای از کشور مشاهده کرد.

۵- نسبت سواد به تولیدات در کشور ما کم است و این کمبود سواد باعث شده است که اکثریت مردم در فقر و محنت و گریه و زاری بسر گذرانند و این موضوع را می توان در هر نقطه ای از کشور مشاهده کرد.

دوا دیداری سیروان و حهسهن خاویی

(۸)

مانگیک ده‌بوو چادره‌که‌مان له‌سه‌ر چۆمی نۆکان هه‌لدابوو،
سیروان تاله‌بانی و حه‌سه‌ن خاویی ده‌رکه‌وتن. سیروان گوتی:
((مام جه‌لال، سالار، مولازم عومه‌ر...))، هه‌موویان حه‌زیان
ده‌کرد لایان میوان بین و ده‌مانزانی جیگه و ریگه‌ی ئه‌وان
باشتره و ئیوه هه‌ر ئه‌م چادره چکۆله‌یه‌تان هه‌یه، پیمگوتن تا
مامۆستا جه‌عفه‌ر لیره بیت من ناتوانم بۆ هیچ شوینیکی تر
برۆم...))

ئه‌و ئیواره‌یه سیروان و حه‌سه‌ن خاویی تا دره‌نگانی
چیرۆکی گه‌رمیان و قه‌رده‌اخ و یه‌ک به‌یه‌کی لاپه‌ره‌ی رۆژانی
پیشمه‌رگایه‌تی خۆیان ده‌گنیرایه‌وه. هه‌گبه‌ی هه‌ردووکیان تژی
نوکتە و قسه‌ی خۆش و به‌سه‌ره‌ات بوو. سیروان گوتی: ((
ئه‌وه‌نده چه‌کمان په‌یدا کردوو، دلنیا به‌ ناهیلین له‌مه‌ودوا سوپای
رژیم خه‌و بجیته چاویه‌وه...))

سیروان ئه‌وکاته تاقه‌که‌سی ناو شوپش بوو، که به‌خزمایه‌تی
به‌ مام جه‌لال بگات. مام جه‌لال زور ستایشی سیروانی کردبوو،
داوا‌یشی لیکردبوو، له‌سه‌رکردایه‌تی بمینیتیه‌وه و هاریکاری
ئه‌و‌بیت، هه‌ر پله‌و پۆستیکی بویت ده‌یداتی! وه‌لامی سیروان یه‌ک
رسته بووه: ((من کۆمه‌له‌م و برۆام به‌ عه‌شیره‌تگه‌ری و
تایفه‌گه‌ری نییه...!!))

مام جه‌لال زۆرجار ده‌یگنیرایه‌وه، له‌چه‌می ریزان خزمیکی
ده‌بیته پیشمه‌رگه و ئه‌میش ده‌لێت: ((ئه‌م پیشمه‌رگه‌یه ئامۆزامه.

چەند كوئىخايەك لەوئ دەبن و دەلئن: ئئمه وامانزانئوه ئم مام
 جەلالە وەكو گئسكى ئاوەكى واىە، هئچ خزمئكى نئبه!!).

رئگاكەن بۆ قەرەداخ پەر لەمەترسى و بۆسە بوون. ئمان
 بپارئان دابوو يەكئك لەرئگاكەنى شارەزور هەلئزئرن.
 هەرچەند پئان گوتبوون: جاشەكان بۆسە دەنئنهوہ. شوئنى
 پەرئنهوہكان پەر مەترسئن. ئمان بە مەكئنه و عەرەبانە چەك و
 تەقەمەنئبهكانئان گواستبووہوہ. لائ زئرئنجۆ شەوئ ۲۹—
 ۱۹۷۹/۴/۳۰ جاشەكان بۆسە يەكى تۆكمەئان بۆ نابوونەوہ:
 (سئروان، حەسەن خاوئئ، عەلى چەلەبئ، حاجئ چاوشئن و
 نەجات رحئم كەرئم) شەهئدبوون. ئم كارەساتە تا ئمپروش
 شوئنهوارەكانئ هەستئ پئدەكرئت. لەكەرکوك و گەرمئان
 كەسائەتئەك دروست نەبووہ، يەك لەسەدئ سئروان تالەبانئ
 كەسائەتئبهكى بەهئزئ هەبئت و بتوانئت، بە ئاسانئ ببئتە
 جئگەئ بڕوائ كۆمەلانئ خەلك.

لە (كملك)هوه بۇ كۆرەك

(۹)

ناوى كۆمەلە لە (۱۹۷۰/۶/۱۰)هوه تا ۱۹۷۹/۵/۱ كۆمەلەى ماركسى - لىنىنى كوردستان - كملك بوو. لەم رۆژەوه ئىدى ناوہكەى بۇ كۆمەلەى رەنجدەرانى كوردستان گۆردرا. كۆبوونەوهكە پاش نيوەرۆ بوو، لەسەربانى بارەگاكەى سالار عەزىز، بە بۇنەى ناو گۆرپىنەوه بانگ بەگوینی كۆمەلە دا درا.

نزىكەى چل كادر لەوئى ئامادەبوون، جگە لەمام جەلال. ئەوہى راستى بىت، دەمىك بوو ناو گۆرپىنەكە قسەى لەسەر دەكرا. زۆربەى ئەندامان لایەنگرى ئەوہبوون، ناوى كۆمەلە گۆرانى بەسەردا بىت، چونكە ناوہكەى زۆر زەقە، ئەمە دەبىتە ھۆى وروژاندنى كەسانى ئەنتى كۆمۇنىستى، كە تەنيا ناوہكە بۇ بىانوى دژايەتى كۆمەلە و شۆرش بەكاربەيتن. زۆربەى كادرو پىشمەرگەكان لەناو جووتياراندا كىشەى قورسيان ھەبوو. چۆن ماركسى - لىنىنى بۇ خەلك شى بكنەوہو تىيان بگەيتن؟

مام جەلال، لەرووى سياسىيەوہ، شىكارىەكى بارودۆخى ناوچەكەى كرد، پاش سەركەوتنى شۆرشى ئىسلامى: رووخاندنى رژىمى شا، قوناخىكى زۆر جياواز دەست پىندەكات. ھىزىكى ئاينى لەم ولاتە پان و بەرىنەدا حوكمى گرتۆتە دەست. ئەمانە بپروايان بە ديموكراسى نىيە: بپروايان بە ھەناردەكردنى شۆرشى ئىسلامى بۇ ولاتانى دراوسى ھەيە. شەپۆلىكى جولانەوہى كۆنەپەرسىت و راستپەو سەرھەلەدەتات. رەنگە

داوداوی

(۱۰)

دهنگوی نیازی رژیم بوردومانکردنی ناوچهی رزگارکراو بکات، به خهستی بلاوکرایهوه ههفالانی مهکتهبی عهسکهری پییانوابوو: ئیزگهکه مهترسی زۆرتتری لهسه رهو پیویسته ئیمه بارهگا بو داوداوی بگوزینهوه. گوندی (داوداوی) بهر کوردستانی رۆژهلات دهکهویت. ئیزگهکه بچووک بوو. توزینک له (هاردی) کۆمپیوتهر گهورهتر بوو. رۆژی ۱۹۷۹/۶/۴ به شان گواستمانهوه. نه مانهئیشته یهک رۆژیش ئیزگهکه له کار بکهویت. کهنجیکی زۆر روویان کرده شاخ. کانیاویکمان دۆزیهوه و سابات دروستکرا. دوو کهس بوونه تاپیست (سوورکیو) * و (بهانه دین). ماموستا شیرکۆ کهریم شهریف، ماموستا سهردار و ماموستا جهمال عهزیز پینجوینی ** فهرید ئهسهسهرد، کاوه یارئهحمهه، ماموستا محسین، سۆران (فهیسهه) سیامه نسووری). ستافی نووسین بوون.

ئیمه دهرگای نووسین و دهنگوباس بلاوکردنه وهمان بو هه موولایهک، به تایبهتی بو کادرو ئهندامانی پارتهی کۆمونیست،

* سوورکیو: یاسین ئهحمهه عهلی: کادریکی دلسۆزو پاک و سه رههرز، هه میسه دهه به پیکه نین و قسه خوش. قهت له کارکردن بیزار نه ده بوو. له سهر ته نیا یهک (وشه) کوتایی به ژیا نی خۆی هینا. که سانیک ده ناسم رۆژانه هه زاران قسه یان پی ده گووتریت و هه زاران شتیان له سهر بلاو ده کریته وه، هه ر ته ریش نابن.

** ماموستا سهردار و ماموستا جهمال عهزیز پینجوینی سالی ۱۹۸۱ له گوندی گهردیی شارباژیر له لایه ن مه فره زه یه کی پاسۆکه وه شه هید کران.

خسته سەر پشت. ھەر لەیەكەم دانیشتندا پیمان گوتن: ئیوھ ئازادن، چی دەنووسن و چەند دەنووسن، سانسۆر ناخزیتە سەر قسەى كەس. جەلال دەباغ، رەفیق ساپیر. روژانە سەریان دەداین و بەرھەمی خۆیان پیتشكەش دەکرد.

سالى ۲۰۰۶ جەلال دەباغ بەسەردان بۆ لامان ھات و گوتى: ((ئىستا قەلەمى سوور بەكار دەھىتیت؟))

یەكسەر گوتم: ((دژى سانسۆرم، بە مەرجى پرنسیپە دیموكراسیپەكان پیتشیل نەكریت)).

جەلال دەباغ گوتى: ((یەكەمین جار یەكترمان بینى گوتت: بېروام بە قەلەمى سوور و سانسۆر نیپە. لەبن ئەم كەپرەى ئیمەدا قەلەمى شین و رەش دەست دەكەویت. قەلەمى سوورى لى نیپە!)).

مولازم عومەر ئامیژیكى (ھۆكى تۆكى) داينى و دەمانتوانى سەرى سەعات قسەى پیتكەین. پەيامى زارەكى زۆر كورت بە یەكتر بگەینین. مەودای گەیاندى ئەوسای ئیمە زۆر بەسوود بوو. سەعات بە سەعات نویتىرین نووچەى مەملەكەتى (خرى نیرزەنگى)مان ئەم دەست و ئەو دەستى پیدەكرا.

د. فوناد و عملی جوئیز

(۱۱)

* نوشیروان مستهفا ټو به ستایلی خوی رووداوه که ی نووسیوه. که سیک باکراوندو پیشینه که ی نه زانیت، رهنکه پنیوایت، ټیمه له دژی عملی حویز نارہ زایمان دهر برییت! من به بی دهستکاری، ټم پرگه یه دهخمه بهرچاوی خوینه رانی نازیز، بو ټو هی خویان به راورد له نیوان هر دوو گپرانه وه که دا بگن و سرپشک بن: من و هاوریانی تریش له وه دلنیا بن نوشیروان له کوپونه وه که دا بوو. نازانم بو بیری چوته وه، که له و دانیشتنه دا به شداری نه کردووه؟ ((گه پامه وه بو باره گاکانی سرکردایه تی له توژله، هاوریکانی خوم و مامجه لال و سه رانی بزوتنه وه - ټوانه ی له گه یه کیتی مابوون - بیلی. کیشه که له سر جوری دروستکردنه وه ی مه کته بی سیاسی بو. ټوانه ی پیشنیار کرابون بو ټه ندامه تی م. س له کومه له: سالار و فاضل، له هیلې گشتی: د. فوناد معصوم و د. کمال خوشناو، له بزوتنه وه ش: جه مال ناغا و عملی حویز. نوینه ره کانی کومه له وت بویان: ((ټیمه عملی حویز نانا سین. تازه هاتوته دهر وه. له بهر ټه وه قوبول ناکه ین دابنری به ټه ندامی م. س)) مام جه لالیس بوی باس کردبون که ټه وه ټیکوشه ریکی دیرینه و لیپرسراوی ریکخراوه کانی بزوتنه وه بوه له کویو .. هه ولیکی زوری دابوو بو ټه وه ی به خوشی قانعیا ن بکا که عملی قوبول بگن. نوینه ره کانی کومه له سوربون له سر هه لویستی خویان. کوتاییه که ی به وه هات بو کوپونه وه که ټیکچوو بو. مام جه لال سویندی خوارد بو که ټه گهر عملی نه کړی به ټه ندامی م. س، ټو له ناو یه کیتی دا نامینی و، کوردستان به جی ده هیلې و، به یانیکیان له سر دهر ټه کا. کوپونه وه که ټیک ټیچ و بلاوه ی لی ټه کن. مامجه لال به هه مان ناوهروک و، به تورپونه وه، نامه یکی بو سرکردایه تی کومه له نوسی بو. هه ولیکی زورم دا گرژیه که خاو بگه مه وه. له گه ل سرکردایه تی کومه له کوپومه وه. له سر کیشه که زور دوا بن. هه ولمان دا چاره یه کی ناوه نچی بدوزینه وه. مامجه لال به هیچ جوری ټاماده نه بو له بریاره که ی خوی بکشیته وه. له ټه نجام دا که وتینه هه لسه نگاندنی ټه وه ی مامجه لال بو یه کیتی

کوتایى ئه یاری ١٩٧٩ مام جه لال به نامه یه کی کورت
په یهراگه یان دین بۆ نانی نیوه پۆ لای مه لا به ختیار ده بین و له ویش
کۆبوونه وهی (م. س) ده کریت. به ریکه وت له نیوهی ریکا چاوم
به مه لا به ختیار که وت. ئه و په سیاری لیکردم:

((مام جه لالت بینوه؟))

گوتم: ((نه خیر!))

ئه و گوئی: ((نازانیت کۆبوونه وهی ئه مرۆ له سه ر چیه؟))

گوتم: ((هیچم نه بیستوه و به ته مابوم بۆ لای مام جه لال

پروم و له خۆی په رسم!))

ئه و په شنیازی کرد: با په که وه به روین و به زانین له بن

چا دهره که ی مام جه لال چباسه!))

چا دهره که ی مام جه لال له بن دارگویزیکى گه وره ی

سه روچا وهی تووژه له دا بوو. و یستمان به چینه ژووره وه، د. فوئاد

مه عسوم ئیمه ی به دیکردو گورج بۆ لامان هات: ((لای مام جه لال

په یسته و مه رجه ناره واکه ی له پیناوی پاراستنی ریزه کانی په کیتی دا قوبول
په کین، یان مه رجه که ی قوبول نه که یین و په یوه ندى خۆمانی له گه ل تک
به دین! مام جه لال گره وه که ی برده وه: مه رجه که ی قوبول کرا!))

به روانه: نه وشه یروان مه سه فا: په نه گان په کتر ئه شکین: دیوی ناوه وه ی
رووداوه کانی کوردستانی عیراق. ١٩٧٩ - ١٩٨٣ لاپه ره ١١٩.

زانیا ریه گان زۆریه ی به هه له نووسراون: په یش ئه م کۆبوونه وه یه (م. س)
په کهنه یزابوو. بسک په ک نوینه ریان هه بوو، ده یانویست په که نه دوو. جه مال
حه کم ناغا سه ره تای ١٩٨٠ هاته دهره وه. له کاتی ئه م کۆبوونه وه یه دا ئه و
هیشتا له شار بوو. ئه و له نووسینه وه ی رووداوه کاندئا ئاره زوی کردوته
ته رازوو. که سه یک شه یکاری مه نتیقی به کار به یینیت، په کسه ر به ی
دهره که ویت، له گه رانه وه ی رووداوه که مه تۆدی ئاوه ژوو کردنه وه
به کارهاتوه..

زور قه له بالغه و جينگه دانيشتن نيبه. هرچی کويخای مهنگور و بلباس ههيه له ژوروه وهن!!). دکتور فوئاد بهم رستهيه په شيماني کردينه وه.

مه لا به ختیار گوتی: ((نازانی کوبوونه وه که ی ئه مړو له سهر چيه؟)).

د. فوئاد راست و ره وان له بنی هه مانه که یدا و گوتی: ((به خودای مام جه لال به ته مایه علی حه ویز بکاته ئه ندامی مه کته بی سیاسی..)).

ئیمه هه ردو کمان نه مانده زانی علی حه ویز کتیبه و رابوردوی چيه؟

ئایا جينگه ی علی عه سکه ری به علی حه ویز پر ده کریته وه؟ مه لا به ختیار گوتی: ((علی حه ویز کتیه؟)).

من گوتم: ((تو دهیناسیت؟ پیاویکی چونه؟)).

د. فوئاد گوتی: ((علی حه ویز کویبه و ماموستای سهره تایی و کونه جه لالیبه. لای چناروک به پیشمه رگه کانی گوتووه: ((حه زده کهم له ئیزگه که کاربکه م و دهنگم بؤ بیژهری چاکه! مام جه لال چوته بنکلشسه یه وه و به لینی داوه تی بیکاته ئه ندامی مه کته بی سیاسی..)).

ئیمه گوتمان: ((ئیمه نایناسین و ناشزانین بؤ مام جه لال ده یه ویت ئه م که سه بسه پینیت؟)).

د. فوئاد به ئه وپه ری حه ماسه وه دژی دانانی علی حه ویز بوو: ((هه ر که سینک یه ک زهره ئه خلاق و شه ره ف و که رامه تی

* من دهقی قسه کانی د. فوئادم له بیره. که سایه تی خوم ریگم نادات دهقی قسه کانی نه و بنووسمه وه. ناشمه وئ قسه کانی مام جه لال به رامبه ر د. فوئاد بنووسمه وه. هه ر هه مووی با بؤ بن گل بیت..

هه بیټ، نایبیت ئه وه قبول بکات عهلی حه ویز له مه کته بی سیاسی دابنریت!)).

مه لا گوتی: ((تو هه لویستت چی ده بیټ ئه گه ر مام جه لال، یان د. که مال خوشناو پیشنیازه که یان کرد؟)).

د. فوئاد: ((من دژم.. من ئه وپه پی دژ ده بم..)).

ئه م گفتوگۆیه سه عات ده وروبهری دوانزه ی نیوه پۆ بوو. ئیمه دلنیا بووین ئه گه ر ئه م پیشنیازه بخریته ده نگه وه: ئه وه له لایه ن ئیمه وه: (سالار، مه لا به ختیار، عومه ر عه بدوللا، به نده) ده نگه ی پینادریټ، ئه وه د. فوئادیش به لینی خۆی داوه. مام جه لال، نه وشيروان و د. که مال خوشناو ده مینه وه. پیشنیازه که ده نگ ناهینیت.

کۆبوونه وه پاش نان و چا خوارده وه له ناو چادره که ی مه لا به ختیار له تووژله ده ستی پیکرد.

مام جه لال ده فته ره که ی کرده وه و داوای کرد: ئه جیندای کۆبوونه وه که دیاری بکریت:

۱. مولا زم عومه ر: ده نگوباس هه یه ئیران سوپای به ره و کوردستانی رۆژه لات جولاندیټ.

۲. د. که مال: ریکخستنی ناوچه ی چۆمان.

۳. د. فوئاد: من ده مه وی دربارهی بزووتنه وه هه ندی قسه

بکه م

من له دلی خۆمدا گوتم: ئه مجاره یان د. فوئاد له گه ل مام جه لال ده بیته قینیته وه، یان ده یگه ینیته مریشکه ره شه!

پاش تیه پاندنی خالی یه که م و دووه م. مام جه لال داوای له د. فوئاد مه عسووم کرد، دربارهی بزووتنه وه بیرۆکه که ی خۆی پیشکه ش بکات.

د. فوئاد گوتی: ((مام جهلال، بزووتنه وه به قوناخیکی زور سه خدا تیده په ریت. عهلی عهسکهری و دکتور خالید شه هیدبوون. رهسول مامه ند له گهل ژماره یه ک کادری سیاسی و عهسکهری جیابوونه وه. کاک عومهر ده بابه خوی به تهنیایه و پیویسته ئیمه به هیزی بکه ین. بویه من پیشنیاز ده که م عهلی حه ویز بکریته نه ندای مه کته بی سیاسی ی. ن. ک... تاد)).

من خراب تو وره بووم و گوتم: ((هر که سیک نه م پیشنیازه بکریته لای من زور ناسایی بوو. دکتور فوئاد نه م پیشنیازه بکات، نه مه سه یرو سه مه ریه، نه م دکتور فوئاده تان بینوه، یه ک سه عات له مه و پیش گوتی: هر که سیک یه ک زهره نه خلاق و شه رHF و که رامه تی هه بیته، ناییت نه وه قبول بکات عهلی حه ویز بکریته نه ندای مه کته بی سیاسی. ئیستا نازانم چی روویداوه و چی گوراوه؟ نه م پیاوه خوی هاتووه پیشنیازیک ده کات پیشتر به توندی دزی بووه...))!

مه لا به ختیار، تاقمه که ی کردبووه وه، کلاشینکوفه که ی به قه راخ چادره که وه بوو. نه ویش گوتی: ((ئیمه نه عهلی حه ویزمان دیوه وه نه ده یناسین. تو سه عاتیک له مه و پیش جوینی دونیات به م کابرایه دا و خوت وا پیشاندا، که دزی دانانی عهلی حه ویزی، که چی خوت هاتووی پیشنیازی نه و بو نه ندایتی مه کته بی سیاسی ده که یته؟ زورم پی عه یبه له شوینیک دابنیشم تو له وی بیت. تاقمه که ی به ست و کلاشینکوفه که ی گرتنه ده سته وه. هه ردوو کمان دوو قولی ده رچووین و مولازم عومهریش کوبوونه وه که ی جیهیشت.

سالار عه ریز و نه وشیروان کوبوونه وه یان جینه هیشت!
نه وشیروان به دریزایی نه و هه موو ده نگه ده نگ و هه لچوون و

داچوونه، یهک وشه له ده می دهر نه چوو. ئه و به در یژایی ئه و
روژگاره زور دلسوزانه له سه ر ریبازو ناموژگاری مام جه لال
ده جوولایه وه و هرچی بریاریک دهر بکرایه پیشه کی ره زامه ندیی
وه رگیرابوو.

ئیدی کۆبوونه وه که تیکچوو. د. فوناد بۆ لامان هات و داوای
لنیوردنی کرد. ئیمه تیگه یشتین، پیشه کی ناچار کرابوو، به و
شیهویه پیشنیازه که ی خۆی دابریژیت.. به داخه وه نه وشیروان
له بری ئه وه ی بۆ بریاری هله پشت و پشتیوان نه بیت و
چاره سه ر بدۆزیته وه، هیرش کردن بۆ سه ر که سانی (بی
شه هاده) گوايه: نابی له ناو (م. س) و سه ر کردایه تی که سانی (بی
شه هاده) جیگه یان بکریته وه.

هاوینی ۱۹۷۹

(۱۲)

هاوینی ۱۹۷۹ تووژله جموجۆلیکی فراوانی به خۆیه وه بینی. هه ر بن دارگۆیزیک باره گای حزبیک بوو. حزبه عه ره به کان ناویان نابوو (وادی الاحزاب). ریکخراوه سیاسی و چه کداره کانی ئیرانیس شه پۆل شه پۆل روویان ده کرده تووژله. رۆژتیک سه لاهی موهته دی، مه لا عومه ری عه سری، مولازم عومه ر، سالار عزیز، به نده له بن دارگۆیزیک دانیشتبووین. پیشمه رگه یه ک چند ژماره یه ک کۆمه له ی هینا، که له (A4) وه بو چاره ک (A4) بچوو ککرا بووه وه. به ئاسانی نه ده خوینرایه وه. مه لا عومه ر فه رمووی: ((ئه مه بو ئه وه نده بچوو ککرا وه ته وه؟ ئه گه ر هه موو بلاو کرا وه و نووسرا وه کان وا بچوو کبکری نه وه، تا کوردستان رزگار ده بیته، هه موومان کویر ده بین. که هه مووشمان کویر بووین، با کوردستان هه ر رزگار نه بیته!!).

پیشمه رگه یه کی (حدکا) نامه یه کی مام غه نی بلوریانی هینابوو، رادهستی مولازم عومه ری کرد. نامه که یه ک لاپه ره ی خورشیدی، تاقه یه ک دیری تیا نووسرابوو.. سه ره تا مولازم عومه ر وایزانی جفره یه: به شیوه یه ک نووسرابوو، به ئاسانی جفره که نه ده خوینرایه وه. مه لا عومه ر له دهستی وه رگرت: نووسرابوو (ده مانه ویت ئیستیفاده له تجربیاتی ئیوه وه ربگرین له مقه ر دانان..) مه لا عومه ر گوته: ((ئه مه هه مووی بن دارگۆیزو کانیاه، وه ره له بن دارگۆیزیک دابنیشه، ئه وه باره گاو مه قه ر، ئیتر کۆبوونه وه و ئیستیفاده له تجربیاتی یه کیتی بو چییه؟)).

چل په نجا کویخایه ک له نیوان (به نو خه له ف) و (کانی زهرد) له بن که پریکدا چاوه پروانیان ده کرد، (مام جه لال، مولازم عومر، به نده) پیکه وه بو لایان چووین. ئەوان خو یان هیډمه گرتبوونی و په نایان بو مام جه لال و سه رکردایه تی یه کیتی هینابوو، به ئومیدی ئەوهی ئاو یک به ئاگره که دا بکریت.

مام جه لال یه ک سه عات قسه ی بو کردن. ئەوان ده یانگوت: ده وله تی ئیران بریاری داوه کورد له ناو به ریت. مام جه لال گوتی: ((کورد به که س له ناو ناچیت. هه ر ده وله تیک بیه ویت که لیک له ناو به ریت، ئەو گه له کاردانه وهی ده بیت. ده سته ی بچووک بچووک شه ری پارتیزانی دروست ده بیت! کوخا خدری به نو خه له ف ته په ی گوپی ده هات و مینشکی ئەم قسانه ی وهرنه ده گرت، گوتی: ((من کاردانه وه و کارنه دانه وه و شه ری پارتیزانی نازانم! چونت لی تیکداین ده بی ئاواش بو مان چاک بکه یته وه...))!

حکومه تی ئیران زور له سیاسه تی یه کیتی په ست و نیگه ران بوو. په یامیکیان بو مام جه لال نارد: ((بو، هه موو ئوپوزسیونی ئیرانی له بن بالی ئیوه دا کوبوونه ته وه؟ ئایا ئیوه دوژمنی ده وله تی ئیران؟؟)).

مام جه لال ئەم نامه نه نووسراوه ی به نوینه ریکی خوی ره وانیه یان کرد: ((ئیمه له سه ر سنوورین. ئەوان لای ئیمه میوانن. میوان ده رناکریت. لیرشه وه ته قه له ده وله تی ئیران ناکریت. ئیمه هه ولده ده ین پیکه وه دابنشین و کیشه کان چاره سه ر بکرین. ئیمه نامانه ویت کیشه کان به شه رو به چه ک چاره سه ر بکرین. ئیمه نه یانگرینه خو مان، له سنوور ئاودیو ده بن. سه دام چه ک و پاره ی زوریان ده داتی و به توندی شه رتان ده که ن...)).

ئیرانییه کان سیاسه تی یه کیتی یان په سه ند کرد.

پروژہی راگہینراو

(۱۳)

سہرکرده میژووییه مہزنہکان، تا دوا روژی ژیانیان
پہیرہوی یهک ریبارو یهک بیروباوہریان کردوہ: مہاتما غاندی
بروای به پہیرہویکردنی ریباری (نازہبروزہنگ) ہہبوو. نیلسون
مہندیلا، ماوہی (۲۷) سال زیندانی کیتشا، لہ سونگہی دژاہتی
سیستیمی جیاوازیی رہگہزی(ئاپارتاید)و بہموو لہریباری
خوی لاینہدا.

مام جہلال پاش سالی(۱۹۷۵) یهک پروژہی راگہینراوی
بلاوکردهوہ، چہندین پروژہی رانہگہینراوی لہ میتسکی خویدا
گہلالہ کردبوو، نہیدہویست بہ ئاسانی بیاندرکینیت. پاژی
راگہینراوو رانہگہینراوی پروژہکان تا رادہیہک لہناو دہروونی
ی. ن. ک پشیوی نایہوہ. ئەم پشیویہ تا روژی ئەمروش ہەر
بہردہوامہ.

ئەو خۆی کۆمەلہی دروست کردبوو، کہچی ہہموو
کۆمەلہیہک لای ئەو کۆمەلہی رەسەن (ئێ دەخون) نہبوو! تو
پیتوابوو: مام جہلالی سالی (۱۹۷۰)و مام جہلالی پاش (۱۹۷۵)
ہەر یهکینکن: بہ زمانی (ماوزہتون) لہگہلی دہکەوتیتہ گفتوگۆوہ،
کہچی ئەو لہ دلہوہ بروای بہ تیزہ کونہکانی (ماو) و (چی
گوارہ) نہمابوو. سہرانی بزوتنہوہش پینانوابوو: مام جہلال

لهسهروهه يه کيتييه و لهبنهوه کومه له يه! واته: رابوردووی
سکرتیری گشتی، بۆ هردوو باله که، ئاسان نه بوو.

من روژيکیان پرسياریکم له مام جه لال کرد:

((تو کاتی خوی دینه موی دامه زانندی کومه له بویت. ئیستا

به کرده یی سکرتیری يه کیتیت، تو سه رکرده یه کی مارکسی
گه ورهیت و دلشست هه ر بۆ کومه له لیده دات! ئه ی بۆ وه کو
سکرتیری کومه له رابه رایه تی کومه له له ئه ستو ناگریت؟)).

ئهو گوئی: ((قسه که ی تو راسته! نه گه ر به خۆم بیست، له ناو
کومه له دا کارده کم. به لام من به سه رکرده یه کی نیشتمانی
ناسراوم و هه له ی میژووی زور قورسیشم کردووه و ئه مه
رینگه م نادات سه روکایه تی ریکخراویکی مارکسی و چه پ له
ئه ستو بگرم)).

ئهو له مه به ستی من تیگه یشت، که به ناراسته وخۆ ده مه ویت
پنی بلیم: دوو کاله ک به ده ستیک هه لئاگیریت. له دله وه برۆای به
تیۆری (کورپی سیو له بهر باخه ل) هه بوو ئهو پنیو بوو نه ک دوو
کاله ک، چه وت کاله کیش به ده ستیک هه لده گیریت!

بریا مام جه لال له یه که م روژی دامه زانندی يه کیتييه وه،
راست و ره وان بینوسیبايه: (یه کیتی نیشتمانی حزبه، خه بات بۆ
ئه وه ده کات به ره یه کی نیشتمانی کوردستانی پیکیت..) له
کورده واریدا بۆ هه نکاوی یه که می هه ر کاریک ده گو تریت (شه ر
له شیفی، ناشتی له خه رمان)، (یا شه ر له شو، نه ک له توو)* ئه م

* شیف: یه که م هێلی جووت

ناروونیه له بیروکهی دامه‌زراندنی یه‌کیتی دواتر کیتشه‌و
سه‌رئیشه‌ی نایه‌وه.

هه‌ر که‌سیکیش نامیلکه‌ی (یه‌کیتی نیشتمانی کوردستانی
بوچی؟) بخوینیته‌وه، بیری بو لای ئه‌وه ده‌چیت: (یه‌کیتی له
قوناخی دروستیوندایه و پاش ماوه‌یه‌کی تر به‌ره‌و به‌ره‌گه‌شه
ده‌کات!).

دوای گه‌رانه‌وه‌ی مام جه‌لال (۱۹۷۷/۷/۲۰) ئه‌و بیروکه‌ی
(به‌ره‌ی له بیری خو‌ی برده‌وه و قو‌لی بو دامه‌زراندنی (حزب)
هه‌لکرد.

عه‌لی هه‌ژارو کاردو گه‌لالی و ره‌سول مامه‌ند و حاجی
حاجی برابیم.. تاد. له‌ناو (بسک) دا فراکسیۆنیک‌ی به‌هیزبوون، به
به‌رده‌وامی پینداگرییان له‌سه‌ر ئه‌وه ده‌کرد، که ده‌بن یه‌کیتی
(به‌ره‌)بیت، نه‌ک له نیمچه به‌ره‌وه بو حزب بگو‌ردریت. ئه‌م چوار
داماوه، له ئه‌ده‌بیاتی یه‌کیتیدا به‌مایه‌ی گیره‌شینینی و گومان
لینکراوی وینا ده‌کران. عه‌لی عه‌سکه‌ری خو‌ی ئه‌وه‌نده به‌به‌هیز
داده‌نا، پینابوو: بسک پاریزراوه‌و هیزی پینمه‌رگه‌ش به
ئاماژه‌یه‌کی ئه‌و ده‌جوولیته‌وه.

شاسوار جه‌لال(ئارام) به‌هه‌مان شیوه تا دوا رۆژه‌کانی
ژیانی لایه‌نگری ئه‌وه بوو: (یه‌کیتی نیمچه به‌ره‌یه، نابی بکریته
حزب، به‌پینچه‌وانه‌وه، ده‌بن ئه‌م دامه‌زراوه‌یه بو به‌ره‌یه‌کی
نیشتمانی گه‌شه‌ی پیندریت...)).

جاریکیان پینش ۱۹۷۹/۳/۲۱ سه‌رکردایه‌تی بسک: (ره‌سول
مامه‌ند، حاجی حاجی ئیبراهیم. قادر عه‌زیز) له‌گه‌ل ناوه‌ندی
کۆمه‌له‌دا: (نه‌وشیروان، مه‌لا به‌ختیار، سالار عه‌زیز)

دانیشتیبوون. داوایانکردبوو هه‌لویستی هاوبه‌شیان هه‌بیته:
یه‌کیتی بکریته به‌ره و هه‌ردوولا سه‌ربه‌خویی خویان بپاریزن!
نه‌وشیروان به توندی دژی پینشیاژه‌که‌یان بوو.

جاریکیان، له‌گه‌ل مام جه‌لال دوو قۆلی دانیشتیبووین، باسی
په‌یوه‌ندی نیوان کۆمه‌له و یه‌کیتیمان ده‌کرد، پینگوتم: (کاک
سالار زۆرباش له یه‌کیتی تیده‌گات و ئه‌و راستیه ده‌زانیت:
به‌هیزبوونی یه‌کیتی به‌هیزبوونی کۆمه‌له‌یه! به‌لام شه‌هید ئارام تا
ئه‌و رۆژه‌ی شه‌هیدبوو، نه‌یده‌ویست له یه‌کیتی تینگات و ئه‌و
ته‌نیا کۆمه‌له‌ی به‌ پیویست داده‌ناو دانی به یه‌کیتیدا نه‌ده‌ناو من
سی نامه‌ی ئه‌وم لایه و هه‌لمگرتوون. به توندی داکۆکی له
کۆمه‌له ده‌کات و یه‌کیتی لای ئه‌و هیچ نییه!).

من پینگوت: ((کاک ئارام له نووسینه‌کانیدا هه‌ر زۆر داکۆکی
له یه‌کیتی کردووه. به‌لام جه‌ختی له‌سه‌ر سه‌ربه‌خویی کۆمه‌له
کردووه و پینوابوو: یه‌کیتی نیمچه به‌ریه و ده‌بی بیته به‌ره و
نابی بیته حزب...))!

مام جه‌لال گوتی: ((تیکشکانی حه‌مله‌ی هه‌کاری کاره‌که‌ی لی
تیکداین. ئیمه به ته‌مابووین بۆ (دۆله گۆسته) بچین و له‌وئ
سه‌رکرده مارکسییه باشه‌کان یه‌کبگرین و هه‌ر هه‌موو ده‌بووینه
یه‌ک حزب...)).

من ده‌مه‌وئ قسه‌ی هاوڕییه‌کی ئه‌وسای کۆمه‌له (ئازاد
خۆشناو) به نمونه به‌یتمه‌وه و تیشک بخرمه سه‌ر تینگه‌یشتی مام
جه‌لال بۆ باله‌کانی ناو یه‌کیتی له ماوه‌ی پینش و پاش راگه‌یانندی
ی. ن. ک له ۱۹۷۵/۶/۱ دا ئه‌م، ئه‌ندامی ده‌سته‌ی دامه‌زرینه‌ر

بووه، له سۆنگه‌ی بۆچوونی بۆ بنه‌مای ده‌سته‌ی دامه‌زێنه‌ر
دوورخراوه‌ته‌وه:

(من وه‌كو نوێنه‌ری كۆمه‌له. له‌زۆربه‌ی كۆبوونه‌وه‌كاندا
به‌شداربووم، په‌یوه‌ندییه‌كانی مام جه‌لال له‌ ماوه‌ی نیوان
١٩٧٥/٣/٦ - ١٩٧٥/٦/١ له‌گه‌ل سه‌ركردایه‌تی كۆمه‌له، به‌شیک له
ئه‌ندامانی ده‌سته‌ی دامه‌زێنه‌ر له‌ ریگه‌ی منه‌وه‌ بوو. د. كه‌مال
فوئادو نه‌وشیروان مسته‌فا ئاماده‌ نه‌بوون، په‌یوه‌ندییان له‌گه‌ل
یه‌كیتیدا هه‌بیت!

من بۆ به‌رلین و فیه‌ننا چووم و قه‌ناعه‌تم به‌ هه‌ردووکیان
کرد. رۆژی ١٩٧٥/١٢/١٦ دوو قۆلی له‌گه‌ل نه‌وشیروان گه‌یشتییه
شام. من به‌ به‌رده‌وامی له‌ كۆبوونه‌وه‌كانی ده‌سته‌ی
دامه‌زێنه‌ری (ی. ن. ك) دا به‌شدار ده‌بووم. له‌ناو یه‌كێك له
كۆبوونه‌وه‌كاندا، مام جه‌لال گوتی: ئیمه‌ هه‌موومان نوێنه‌ری
یه‌كیتین و بۆ یه‌كیتی كار ده‌كه‌ین! منیش گوتم: مام جه‌لال هه‌چ
وانییه، من ئه‌ندامی كۆمه‌له‌م، وه‌كو نوێنه‌ری كۆمه‌له‌ ئاماده‌ی
كۆبوونه‌وه‌كان ده‌بم. فه‌رموو: ئه‌وه‌ له‌نامیلكه‌ی (یه‌كیتی
نیشتمانی كوردستان بۆچی؟) نووسیوته: یه‌كیتی نیشتمانی
كوردستان قه‌واره‌یه‌كه: رێكخراوو ته‌یاراتی جیاجیا خه‌باتی تیدا
ده‌كهن. ئیمه‌ی لێره پێكه‌وه‌ دانیشتوین، نوێنه‌ری رێكخراوو و
ته‌یاره‌كانین و كه‌سمان نوێنه‌ری خۆمان نین... من نوێنه‌ری
كۆمه‌له‌م! ئیدی له‌و رۆژه‌وه‌ لووتی لیم خوارکرد، ناوی منیان
له‌ده‌سته‌ی دامه‌زێنه‌ر سه‌رییه‌وه‌!!).

ئەم نمونەيە ئەو راستيەمان بۆ دەسەلمىتت، كە پىرۆژەي
راگەينراوى يەكيتى شتىك بوو، پىرۆژەي رانگەينراوى شتىكى
تر. مام جەلال لە روانگەي پىرۆژەي رانگەينراوى خويەو،
سەيرى هەلس و كەوت و چالاكى سەركردە و هيزو گروپە
سياسيەكانى كردوو. پىرۆژە رانگەينراوهكانيش لەسەر رەفە
كۆنەكان تۇزبان لينىشتوو!

ناوهندو نهوشيروان

(۱۴)

مام جه لال (تيز) يه كي له سهر زمان و بنزمان بوو (به هيزبوونی يه کيتی، به هيزکردنی باله کانيه تی. به هيزبوونی باله کان، به هيزبوونی يه کيتيه!). به کرده يی حهزی له چروچاوی هيچ بال و مالیک نه بوو. نه و هه ميشه بيري لای شوينکه وتوانی سهردهمی به کره جو بوو. کومه له، هيزيکی هاروهاج و دهستوه شين و سهر بزيو بوو. له و هه ريمانه ي کومه له به ناوچه ي خوی دهزانی، کادرو پيشمه رگه ي بسک و هيلی پان ريگه نه ده دران رووبکه نه نه و هه ريمانه. نه و ده بويست: يه کيتی يه ک رنگ و يه ک دهست بيت. دواي عهلی عهسکه ری مام جه لال دوو پؤستی هه بوو: سکر تيزی گشتی و فه رمانده ي گشتی هيزی پيشمه رگه ي کوردستان (ف. گ. ه. پ. م. ک). پيشمه رگه کانی کومه له (ناوهندی کومه له) يان به (مرجع) ي خویان داده نا و گو ييان له که س نه ده گرت.

نهوشيروان له بيروه وه ريه کانيدا جه ختی له سهر نه و خاله کردوه، که بروای به (کؤمؤنيزم) نييه. بروات به (کؤمؤنيوم) نييه، نه ي بروات به چی يه؟. کاره که ي نه و يش ناسان نه بوو: تؤزيک له کاره کانی (يونس بحری) ده چيت: به شه و قه شه ي گاوران و به روژ ئيمامی مزگه وتی موسلمانان. چاوت بنوقينيت و به ناو کيلگه ي ميندا پياسه بکه يت. دوو کاراکته رايه تی کار يکی قورسه و مرؤقی خاوه ن بيروباوه ر و هه لويست ريگه به خوی نادات دوو که سايه تی، دوو رولی دژ به يه کتر بکيريت.

ئەمیش (تیز)ەکانی مام جەلالی دووبارە دەکردهوه. راویژکاری
 باوەرپینکراوی بوو بۆ کاروباری هەلۆهشانندنەوهی کۆمەلە.
 ئەم هەموو دەورە ناکۆک و ئالۆزەیی ئەو، تووشی بەر
 یەککەوتن و بەگژاچوونی سەرکردهوه کادرەکانی لێدەکهوێتەوه.
 ئەوسا ئەو سەرکردهوه و کادرانە، گیانیان لەناو لەپیان دانابوو، بە
 کەس دەستەمۆ نەدەکران.
 زۆرجار دەیبینی: (سالار عەزیز، مەلا بەختیار، ئازاد
 هەورامی، مولاژم عومەر، بەندە) هەلۆیستمان لەسەر بابەتیک
 یەک هەلۆیست بوو، خێشی دەکرد، دوو سن مانگ لەزینۆی
 سوور نەدەهاتە خوارەوه. جاری وا هەبوو بە سەعات
 کۆبوونەوه دەکرا، بیروپرایەک گەلێ دەکرا. داوا دەکرا ئەویش
 ئیمزا خۆی بکات. کەچی دەیگوت: مام جەلال هەر بڕیاریک
 بدات، ئەوه بیروبوچوونی منە. ئیمە بۆ ئەوهی تووشی
 بەریەککەوتن نەبینەوه، پێشەکی بن زمانی مام جەلالمان
 تاقیدەکردهوه، ئینجا نەوشیروان بۆ کۆبوونەوه بانگ دەکرا.

کولتووری گمره کچیتی

(۱۵)

باره گاکانی خری نیوزه ننگ، تووژله، زهلی و شینی مه کوی
قسه و باس و حیکایهت و چالاکی کومه لایه تی و روشنبیری
بوون. هریمه کان برینداری خویان بق ئیره ده گواسته وه.
بارمه شیان بگرتایه، رادهستی سه رکردایه تی ده کران. گو فارو
کتیب و بلاو کراوهش لیزه وه رهوانه ده کرا.

زورجار، به هاران، نه گهر به پروژ خوش بویه، پیشمه رگه و
کادره کان له سه ربان، یان بانژهی سه رکرده یه که سه رکرده کان
کوده بوونه وه! نوکته و گالته و گپ ده ورووژینرا. نهوشیروان
زور حهزی له سوعبهت و قسهی خوش بوو. به شیک له
پیشمه رگه و کادره دیرینه کان به شی خویان دهرده سه ربیان
بینیبوو. بروایان به تیزه کانی (ماوزه تون) دهر باره ی (شهری
دریژخایه ن) نه مابوو. به ریکه و تنیکی (شهره فمه ندانه)) کره یان
ده کرد. نه مانه له سه ره تادا به به لینی دوو سی مانگیک
ده سته برداری شار بیوون!

نهوشیروان رووی له یه کیک له دانیشتون ده کرد: ((نه ری
هاوپی (ج) نه وه همزه ناغا به ریوه یه. نه مجارهش له سه ر
که رکوک و خانه قین و شهنگال تیکی بدهین، یان رژیم هرچی دا
قایل بین: پاریزگای سلیمانیشیان داینی وهری بگرین؟))

هاوپی (ج): ((کاکه نهوشیروان! له دهر به ند بازیا نه وه بق
دهر به ندیخان. سلیمانیه حه یاته که: له دهر به ند بازیا نه وه بق
دهر به ندیخان: نه وهش ته نیا بق ماسته که یه!)) نهوشیروان به م

قسە خوشانە خەنی دەبوو. پێشمەرگە یەکی تر دەیگوت: ((کاکە نەو! ئێمە هەقمان بەسەر کەرکوک و هەولێر و خانەقین و شەنگالەوێ چییە؟ با ئەوانیش بڕۆن ناوچەکانی خۆیان رزگار بکەن!)).

سەرکردە ی ناسیۆنالیست نابێ بەزەقی شارچیتی بکات. ئەو سەر زمان و بنی زمانی گەرگەیی بەرخانەقا بوو. باسی مەلکەندی، چوارباخ، دەرگەزین، عەقاری نەیدەر و ژاندا، بەلام کەسیکی بەرخانەقایی بەهەموو ئەمریکا نەدەگۆرپەوێ. زۆر پێشمەرگە لەلایەن لایەنەکانی ترەوێ چەک کراون. هەر کەسیک دامالەخاس بکرایە لای ئەو جیگای سەرسوورمان نەبوو. هەولێرییەکی داماو، لە دەستەکە ی شاخەوان عەباس چەک بکرایە، ئەوێ دنیای ژێروو ژوور دەکرد.

ئەو بەقسە و نووسین خۆی بە کوردستانی دادەنا. کوردستانی بونەکە ی هەر قسە بوو. لای من ((کوردستانی بون)) ئەوێ: تۆ گیان و کولتووری نەتەوێ بەهێز بکەیت. هێزە کوردستانی بۆ سەر یەک (سفرەو خوان) رابکێشیت. ((کوردستانی بون)) ئەوێ وەکو بسمارک یان گارییالە ی، نیشتمانی پارچە پارچە کراو بەیەکەوێ بنووسینی.

ئەو کۆمەلە ی دوولەتکرد. لە داخی ئەو، سێ بالەکە ی بەکیتی، لە ناو بەکیتی تۆنەوێ. بەرووکەش یەک و لەدەوێ بەکنەبوون. لەدوا کاری سیاسییە، بەکیتی دابەشی دووکرد و پڕۆسە ی سیاسی لە گریژەنە دەرکرد.

میکیا شیلی

(۱۶)

مام جلال پیوستی به هموو که سینگ هه بوو، پیوستی به که سیش نه بوو. فووی به هندی خه لکدا ده کرد، کابرا پیو ابوو، زهوی له سهر نووکی په نجهی ئه ودا ده سوور پته وه. دواى چهند ههفته یهک دهرزیه کی پیدا ده کرد. ریزلیگرتن و ریزلیته گرتن، په یوه ندی به تمه ن و خه باتی و دل سوژی و پروانامه و برایه تییه وه نه بوو. چهند جاریک، به بهرچاوی ئیمه وه، سووکایه تی به ئه ندامیکی سهر کردایه تی ده کردو پیگوت: "هیچ و پوچ و بیکه لک... تاد. من و مولازم عومه ر، شکاندن و بریندار کردنی ئه و ئه ندامه ی سهر کردایه تییه مان به ئامازه یه کی خراپ دانا. دوو قوولی له گه ل مام جلال دانیشستین و به راشکاوانه، په ژاره و نیگه رانیی خو مان دهر بری:

ئیمه گوتمان: "هق نه بوو به بهرچاوی ئه و خه لکه وه سووکایه تی به هه فال (....) بکهیت: تمه نی له تو زور تره و سه ری سه ی کردوو وه هاو پنی دیرینی خوته. ئه مه بو خوشت باش نییه .."

مام جلال گوتی: "ئیه ته مه نتان زور له و که متره، به لام قهت ریگا به خو م نادم ئه م جو ره سو عبه ته له گه ل ئیه ودا بکه م. ئه زانم ئیه چهند ریز له خوتان ده گرن، به لام ئه و نزیکه ی سی سه له هاو پیمه. ئه و خوی چه زده کات قسه ی سووکی پینلیم. ئه و خوی بو ئه م قسانه ده یخوریت... قسه ی پی نه لیم ئیسراحت ناکات.."

نمونه ی پیچه وانه مان له ناو سهر کردایه تیدا ئازاد هه ورامی بوو، مروفیکی راستگو، خاوه ن هه لویتست، نه یده زانی ترس و دل

له دلدان چيپه؟ نه و سى چوار مانگ بوو گه رابووه وه. مام جه لال داواى كۆبوونه وهى له گهل نه ندامانى ناوه ندى كۆمه له دا كرد: به رده وام گله يى هه لده پرشت و بۆله بۆلى به سه رماندا ده كرد، به عه ره بى ده يگوت: (قابل انى نا طور خضرة). مه به ستى نه وه بوو: نه و ده سه لاتى ره هاى هه بيت و نايه ويت (داول)ى بيتان بيت و نه ركى تاراندى چۆله كه بيت و هيچ وه زيفه يه كى ترى نه بيت.. نه و ده يو يست به ناراسته وخۆ پيمان بليت: ده بى ئاوى من سه ر و ژوور بروت.. ناوه ندى كۆمه له نابى له مه و داواى سه رچاوه ي ئاسته نگ و گرى كويره و هه لبه زو دابه ز بيت. ده يو يست بليت: چروچاوى كۆمه له م به دل نيه و چالاكيه كانتان له مه و داوا هه لپه سيزن!

كۆبوونه وه كه له ناو چادره كه ي (م.س) له تووژه له دا بوو. هه ر له سه ره تاوه، هه ورى گرژى به رى ئاسمانى گرتبوو: هاوار، هاوار، نه ره نه ر، په نجه راوه شاندى و گوتى: ئيوه زۆر بيه ر ته سه كن، به رچاوتان گيراوه، عصبه وين: واته: ئيوه ته نيا ده تانه وي كۆمه له چيتى بكه ن و بروتان به يه كيتى و كارى به ره يى و جه ماوه رى نيه. ئيوه نارازيه كان ده هيتنه بنبالي خوتانه وه و نه وهى نه يه ته بنبالي ئيوه وه ده يبوغزين و دژايه تى ده كن. سه ير بكه ن! ئيوه كى له خوتان كۆده كه نه وه؟ ده يان كه سى خواروگير، راووروتكه ر، گومائليكراو، پۆخله وات و گهنده لكار له ئيوه كۆبوونه وه ته وه...

ئيمه هه موو به قسه كان په ست بووين. ئازاد گرى گرت، وه كو بوركان ته قيه وه: شه ره كه له شير چۆنه، ئاوا دوو كه له شير دهنوكيان له يه كترى گيركردو، په رى مليون گف گف كرده وه و به رووى يه كتريدا هه لده به زين و دهنوكيان ده وه شاندى.. ئازاد

چوارمشقی دانیشتیوو. به بی ئه وهی مه بهستی بیت: هاته
 سه رچوک و به رام بهر مام جه لال برکه برکه، وه لامی
 هیرشه که ی مام جه لالی دایه وه: ئیمه خه لکی خوارو گتپر،
 راوو پوتکه ر، گومانلیکراو، پۆخله وات و گهنده لکار کۆده که ینه وه
 یان تو؟ ئازاد ناوی یه ک به یه کی راوو پوتکه رو دزو
 داوینپیسه کانی هینا، که کۆمه له ده ری کردبوون و خه تی پان
 جیگای کردبوونه وه و پله ی سه ربازی و عه سه کهری
 پینه خشیبوون!

ئازاد زۆر به گهرمی و زبری و توندی ده دوا، سوور
 هه لگرابوو، په نجه ی راده وشاند، به لام سنووری ریزلیگرتن و
 داب و ده ستووری گه ره و بچووکی نه ترازانند. دهمه داسی
 ژهنگاوی رق و بریندارکردن به رگویمان نه که وت. هه وری
 ره شی گرژی و مۆنی، دلۆپه دلۆپه ساردی و سړی به سه رماندا
 دانه کرد. به دریزایی ئه و ماوه یه، ئازاد زووخواوی هه لده پرشت،
 برکه برکه، په لپ و بیانوه که کانی له بنچینه وه هه لده ته کاند. مام
 جه لال سه ری به سه ر کاغه زه په مه یه ته نکه کانی سه ر جانتا
 ده ستیه ره شه که ی داخستوو. به قه له مه که ی ده ستی ده ینووسی
 و هیللی به بن دیره کاند ده هینا. له دلی نه هات وه لامی ئازاد
 بداته وه. بانگی کرد، چا، ئاوی ساردی کانیبه که به یینن.
 گرژیبه که ی ره واند ه وه!

قسه زبرو ره قه کانی ئازادم پیناشنه بوو. ده ی توانی به بی
 ئاله نگاری و هه سستانه وه و په نجه راوه شانندن. به هیوری
 هیرشه که ی ئه و بوه ستینیت. من ره خنه ی خۆم لیگرت. ئه و هه ر
 خۆی به راست ده زانی .

ئازاد گوتی: مام جه لال پینمه رگه یه کی ئاسایی نییه،
 هه له یه کی نه خوازاروی ساده و بچووک و دیاریکراوی هه بیت.

ئەو سكرتېرى گىشتى يەككىتىيە و من پىمباش نىيە، ئەم جورە
هەلە يە بكات.!

من گوتم: ئىمە با هەولبەدين هەلەو كەموكورتى روونەدات.!
ئازاد گوتى: مام جەلال ژمارە يەك خەلكى بىكەلك و
بوودەلەى لە خۆى كۆكردۆتەو. ئەوانە كارىگەرى خراپيان
لەسەرى هەيە.!

من گوتم: ئىمە دوور دەگرين و سەرقالى كاروبارى
كۆمەلەين. ئەويش حەز دەكات دەوروشتى خۆى قايم بكات.!
ئازاد گوتى: مام جەلال حەز دەكات خەلكى لاواز لە
دەورووبەرى بيت.!

من بەسەر سورمانەو هە گوتم: مام جەلال حەزى لە خەلكى
لاواز و دەستەمۆيە؟.

ئازاد گوتى: تۆ پىتوايە مام جەلال كىتەبەكەى مىكياڧىلى
خويندۆتەو هەو زور باش لىنى تىگەيشتووه؟.
من گوتم: ئەكو زۆربەى سياسىيەكان دەبىن (مىرى)
خويندبىتەو.!

ئازاد گوتى: ئەو خۆى بۆى گىپراومەتەو، زور بەوردى
(مىرى) خويندۆتەو، لەكارى رۆژانەدا هەنگاو بە هەنگاو، بەموو
لە ئامۆزگارىيەكانى مىكياڧىلى لاناڧات. مىكياڧىلى دەلەيت: مىرى
بەهەيز، سەركردەو كەسانى بەهەيز لە خۆى كۆناكاتەو، چونكە
ئەوانە ئاستەنگ و سەرنىشەى بۆ دروست دەكەن، لە هەموو
بېرىرىكدا بەقسەى ناكەن.

مىرى بەهەيز دەبىن سەركردەو كەسانى لاوازو بوودەلەو
دەستەمۆكراو لەخۆى كۆبكاتەو. كەسانىك بېرىر جىيەجىكەر و
قسەنەكەر بن و تەنيا بۆ ئاوخواردنەو دەستيان بەرز بكنەو.!

مام جهلال شیکاری مهتیقی په سهند کرد

(۱۷)

شازاری ۱۹۸۰ ئیران و عیراق دههؤلی شه پریان ده کوتا. راگه یاندنی ههردوولا نه وتیان به ئاگردا ده کرد. دیوی عیراق ئاماده کارییه کی فراوانی بو شه هه لگیرساندن کردبوو. فرۆکه جهنگییه کانی عیراق بۆمبارانی چهند خالیکی سنووریان کرد. سه روک کۆماری ئیران (ئه بولحه سهنی به نی سهدر) هه ره شه ی توندی له عیراق کرد و به دهنگی بهرز گوتاری داو گوتی: (ئه گهر عیراق بهم شیویه ده ستریزی بکاته سه ر خاکی ئیران، من له مه زیاتر ناتوانم بهردهم سوپای ئیران بگرم و سوپامان بو ناو خاکی عیراق له شکرکیشی ده کات.. تاد). بو روژی دواتر (سه دام حسین) جه نه پال و ئه فسه ره گه وره کانی کۆکرده وه و قسه ی بو کردن و به شیویه کی گالته ئامیز گوتی: (رئیس جمهوریة ایران قال: العراق یعتدی علی الاراضی الایرانیة. فأن الجیش الایرانی راح یزحف داخل الاراضی العراقیة. وأنا لا أستطیع بعد الیوم أن أقف امامهم وامنعهم من تجاوز الحدود داخل الاراضی العراقیة. أخاف هسه احد مینام بالیبت.. الخ). سه دام له قاقای پیکه نینی داو ناو هۆله که بووه پیکه نین.

سه رکردایه تی ی. ن. ک له سه ر داوای مام جهلال روژی دواتر کۆبوونه وه ی کرد. روژیکی کۆبوونه وه کانی سه رکردایه تی (ی. ن. ک) ۲ ۱۹۸۰/۳/۱۶ ی بو ئه م بابه ته ته رخان کرد. بیست و ههوت ئه ندامی سه رکردایه تی و سه کرتیزی گشتی ئاماده ی کۆبوونه وه که بوون. به شیویه کی نیمچه بازنه یی دانیشتبووین. مام جهلال پشتی له روژاوا بوو، من له م سه ره وه به رامبه ری دانیشتبوووم. ئه و کۆمه لیک زانیاری ناو عیراق و ئیرانی داینی، که

لەسەرچاوەی جیا جیاوێ پێیگە یشتیبوون. گوتی: ((زانباری زۆرم
پێگە یشتوو، کە ئێران و عێراق خۆیان بۆ شەڕ و پێکدادان
ئامادە دەکەن. زۆری پێناچیت شەڕێکی قورس لەنێوان ئەم دوو
دەولەتە بەرپا دەبێت. ئێمە دەبێت هەلۆیستمان چی بێت؟
من پێشنیاز دەکەم:

۱. بە یانیک دەربکەین: ئیعلانی شەڕ دژی عێراق رابگەینین.
۲. پشتیوانی خۆمان بۆ ئێران رابگەینین.
۳. برووسکە یەک بۆ ئیمام خومەینی لێبەهین و داوای
لێکەین هەروەکو سالی ۱۹۷۴ سنوورمان بۆ بکاتەو، چەک و
پارە ی پێویستمان بۆ دا بین بکات.

لە قسەکانی خۆی بوو. نەوشیروان لە دەستی چەپی
دانیشتبوو. رووی کردە نەوشیروان و گوتی: ((کاکە نەوێ رای
تۆ چییە؟))

نەوشیروان گوتی: ((مام جەلال من وەکو تۆ بێر دەکەمەو!!))
د. کەمال خۆشناو گوتی: ((مام جەلال من هەروەکو تۆ بێر
دەکەمەو!!))

جەمال ئاغاش گوتی: ((مام جەلال من وەکو تۆ بێر
دەکەمەو!!))

یەک کەس سەرئێج و تێبێنی لەسەر ئەم بابەتە چارەنووسازە
نەبوو!

ریزە کە گە یشتە لای من. مام جەلال گوتی: ((مامۆستا
جەعفەر رای تۆ چییە؟))

من گوتم: ((ئێستا بیست و حەوت کەس یەک بۆچوون و
یەک هەلۆیستان هەیە و بیرورای من رەنگە هیچ سوودێکی
نەبێ، بەلام لەپەرەوێزی دەفتەری (مەحزەری) کۆبوونەوێکان بۆ
مێژوو بۆم تۆمار بکەن. من پێموا: ئەگەر بەیان دەربکەین و

ئىعلانى حەرب دژى عىراق بکەين، کۆمەلىك كىشە و سەرئىشەى بىسوود بۇ خۆمان دروست دەکەين. بۆيە من سى پىشنىيازى پىچەوانەى پىشنىيازەکانى ئتوۋ دەکەم:

۱. گریمان ئىمە ئىعلانى حەربمان دژى عىراق راگەيانند، سوودى چىيە؟ ئىمە ئىستا ئەوئەندە ھىزمان ھەيە، كە بتوانىن دىھاتەکانى خۆمان و گەلى كوردستان پىارىزىن؟ بەيان دەرکردن دەبىتە بەلگەيەكى تر بەدەست رژىمەو، ئەو شەپى لەناوبردن و رىشەكىشکردنمان راگەينىت. ئىمە ھىزىكى بچوكىن و شەپ راگەينىن لەپرووى كردهبىيەو ھىچ قورسايىەكى ئەوتوى نىيە. ئىمە نە دەولەتىن، نە ھىچ دەولەتىك پشئوانىمان لىدەكات! بۇ گەلى كورد تووشى كارەساتىكى گەرەتر بکەين؟

۲. بەيانى پشئوانىمان بۇ ئىران بلاوكردەو، سوودى چىيە؟ بە بلاوكردەو ھەي بەيانىك ئىران سىياسەتى گشتى خۆى بەرامبەرمان دەگۆرپىت؟ تا ئىستا ئىران سىياسەتى دەستخەرپۆكردى بەرامبەرمان گرتۆتە بەر. رىگا نادات چەك و تەقەمەنى و يارمەتىمان لەرىگەى تارانەو پىبگات. ئايا ئىران ئامادەى سىياسەتى خۆى بگۆرپىت و دەرگاكانى بکاتەو، ئەگەر دەرگاكانمان لى نەكاتەو بەيانەكەمان بارمان سووك ناکاتەو؟

۳. برووسكەش كارىگەرى ئەوتوى نىيە. خومەينى و حكومت رۆژانە سەدان برووسكەيان بۇ دەچىت، رەنگە ئەوان نەتوانن نىوەشى بخویننەو!

من ھەرچى نووسىن و بەيان و برووسكە ھەي بەراستى نازانم! ئىمە نابى بۇ (ھىچ)، بەلگەى زۆر ترسناك بەدەستەو بەدەين. با شاندىك رەوانەى تاران بکەين. بەدانوستان و گفتوگو پەيامەكەمان رەوانە بکەين و بزانىن كاردانەو ھەي ئەوان چى دەبىت؟

قسه كانم ته واو كرد، مام جه لال زور نازايانه دهستی راستی
 بهرز كرده وه و گوتی: ((من سهد له سهد له گهل بیروپای
 ماموستا جه عفرم! به راستی پیشنیازه که ی باشتره و من وه کو
 ئه و بیر ده که مه وه!!)) مام جه لال یه که مین جار روی کرده
 نه و شیروان و گوتی: ((کاکه نه وه تو چون بیرده که یته وه؟))
 نه و شیروان گوتی: ((مام جه لال من وه کو تو بیر ده که مه وه!!))
 روی کرده دکتور که مال خوشنام ((دکتور تو رات چیه؟))
 ئه ویش گوتی: ((مام جه لال من وه کو تو بیرده که مه وه!!))
 هر بیست و شه شیان یه ک رسته یان دوپا تکرده وه:
 ((مام جه لال من وه کو تو بیرده که مه وه!!))
 شاندیکی دوو که سی ناو نووس کران (عومهر ده باببه و د.
 فوناد مه عسوم)،

سهردانی تاران بکه ن و په یامی نه نووسراوی شوپش
 پیشکه شی حکومتی ئیران بکه ن.

سی رۆزی پینه چوو (به نی سهر) فرۆکه یه کی هه لیکۆپته ری
 رهوانه ی سهرده شت کرد و مام جه لال به پیشواز ییه کی گهرم
 به ره و تاران رهوانه کرا. له وی چاوی به خومه ینی و به نی سهر
 و سه رۆک وه زیران و ره فسه نجانی و لپرسراوه گهره کانی
 ئیران که وت.

لیکۆله ریک گه فتوگۆکانی مام جه لال له تاران له بهر چاو بگریت،
 ناستی باببه خدانی ئیران به سهردانه که ی بۆ دهرده که ویت. هیزه
 کوردستان ییه کانی ئه و دیو زور نیگه ران بوون. مام جه لال
 ده یوانی خۆی له گه فتوگۆی رۆژنامه وانی بپاریزیت. رۆژگار
 دهریخت ئیران ئه جیندای خۆی له ناوچه که دا هه یه و گه فتوگۆی
 رۆژنامه وانی کاریگه ری بنه ره تی له سه ر بهرنامه و بیرکردنه وه ی
 ئه وان نابیت.

كۆمەتە و سەر كرده كانى

كۆمەلە لە ئاوينى مېرئودا

(۱)

ئەم نووسىنە سادەيە، بىرەۋەرىيە نامەي دكتورا نىيە، سەرى ھارو مار جىگايان تىدا بىرىتەۋە. رووبەرى بىرەۋەرى زۆر جىاۋازە لە نامەيەكى زانستى، كە زانستكار، دەبى ۋەكو ھەلۇ لە بەرزايىيەۋە بروانئىت ۋە خۇي تىكەلاۋى رووداۋەكان نەكات. نووسەرى بىرەۋەرى، بەشىكە لە رووداۋەكان ۋە ناتوانئىت بىتلايەن بىت. مەن بەلاي مېرگو كانياۋدا ۋەكو رىبوارىكى ماندوۋ تىپەرىيوم: پشووۋىيەكى كورت ۋە قومىك ئاوم ھەلگوزىۋە. ھونەرمەندىك نەبووم، بە فلچە ۋە رەنگى زەيتى، دىمەنەكە بۇ سەر تابلۇ بگوازمەۋە!

ئەۋەى راستى بىت، لەكاتى نووسىنى پارژىكى رووداۋەكاندا، كەبەرد، كەندولەند سەرە رىگايان لىگرتىبووم، نەمتوانى بەسەرياندا قەلەمبازىك بەدەم. ناچاربووم لەبن تاۋىرو نوادا بوەستم، پىچىكى بۇ بىكەمەۋە، بۇئەۋەى دېكو دالى بىسنوور، لەخۇرا ھەلنەشىلم. بەپتوىستم زانىۋە، تىشك بخرىتە سەر پارژىك لە كاراكتەرە دىارو ناۋدارەكان، كە تەلارى كۆمەلەيان بەرزكردەۋە، ناتوانرىت ئىستا ئەۋان لەسەر شانئوى رووداۋەكاندا بىنرىن. مەن ھەۋلەمدا، تارمايىەكان بىنەۋە زمان، يەكە بەيەكەيان، لەسەر وىستگە جىاجىاكانى گەشەكردنى كۆمەلە زانىارى پىشكەش بىكەن.

من ئەو مافەم بەخۆم نەداوه، خۆینەری ئازیز، بەدیار تەلیسمو داستان و مەتەلە ھەلنەھینراوھکانەوھ، بەسەر سورمانەوھ دۆش دابمینیت: کیشە ی تیگە یشتن، ئاستەنگ بۆ پەندو ھەرگرتن لە ئەزمونەکانی رابوردو و سەرھەلبادات. من ئەوانەم بەسەرکردۆتەوھ، کە مائاواویان لە ژیان کردوھ، یان ئەوانە ی نیو سەدە یەک بیدەنگیان ھەلبژاردوھ. بۆچی، من سەرچەمی کەسایەتی و سەرکردەکانم بەسەر نەکردۆتەوھ؟

ئەو سەرکردانە ی تەندروستیان باشە، لەمن باشتر کوردی دەزانن. ئامرازی نووسین و چاپ و بلاوکردنەوھ بۆ ئەوان، رەشەبای گڕە، سەبوون و قات و قبری، بەسەریاندا تینەپەریوھ. گولزاری بیرەوھری ئەوان و ھەکو گولزاری بیرەوھری من نییە، سیس و ژاکا و بیت. ھەر ئەمڕۆ دەتوانن لەپشت میتز دابنیشن و بنووسن و شا بە سەپان رانەگرن!

کۆمەلە (١٩٧٠/٦/١٠) پاش پینج شەش مانگیک ژانگرتن، دیالۆگ، بیرورا گۆرینەوھ و یەکتەری بینین، لە پایتەخت دامەزرا. ھەلومەرجی ئەوکاتە وابوو، بەلگەنامە و نووسین، پاش خۆیندنەوھ، دەگەرینرایەوھ بۆ ئەو کەسە ی ریکخەر، یان ئەلقە ی پەییوھندی بوو. ئەفسوس، ئەمڕۆ لە ئەرشیفی (ی.ن.ک) یەک لەتە کاغەزی ئەو سەردەمە لەبەردەستدا نییە!

ئەم ریکخراوھ پاش بیست سال، لەناو مەنجەلی زنجیر لەملی یەکتیدا خۆی تواندەوھ. سەرکردەکانی کۆمەلە ھەزیان دەکرد، بەزووترین کات کۆمەلە ھەلبوھشیتەوھ. گروپەکانی تری ناو

یہ کیتیش وایاندهزانی کوانیان* لپھاتووہ، دہبی ئو کوانہ زوو
نہمینیت.

ئیمہ بمانہوویت و نہمانہوویت، ئہمہش پاژیکہ لہمیزووی
خہباتی سیاسی گہلی کورد. ہندی جار رووادی یہک سال،
ئوہندہی میژووی سہد سال کرنگہ. لہم رۆژہلاتہدا میژوو:
کتیبیکسی ئہفسونوای بہتسال و بیسوودہ، لاپہرہ
زہردہلگہراوہکانی لہسہر رہفہی تہپوتوزاویدا رادہستی
مشکو مؤرانہو مارمیلکہ کراون، ئہوانیش جینگای خویانی تیدا
بکہنہوہ.

میژوو: نووسینی ئہزموونی گہلانہ. ئہم ئہزموونہی ئہمانہ
ہہیانہ، لہ ہیچ کتیبیکدا نییہ (نزہہ الالباب فیما لا یوجد فی
کتاب)**

ہرلایہک دہیہوویت، لاپہرہکانی میژووی خوی و دراوسی و
ئاشناو رۆشنا پووش بہسہر بکات. گہلانی پیشکہوتوو، لہسہر
شانی میژووی دوینییان ہلنیشتون. خال بہخالی لایہنی
لاوازو بہہیزی میژووی خویان لہبہرچاوہ. ئہدی ناسنامہ چییہ؟
ئہو شانازی بہ شکسپیرو دانتی و پووشکین و گویتہوہ دہکات.
زانکو، دامہزراوہ زانستیہکان و راگہیانندن، بہ پشتبہستن بہ
ئہرشیفو کتیبخانہ دہولہمہندہکانیان، لہسہر دیاردهو
قوناخہکانی ئیستاو رابوردو و کاردہکەن و ناسنامہیان شکوڈارتر
دہکەن، ئہزموونہ دہولہمہندہکانیان دہولہمہندتر دہکەن.

* کوان: دومل. کوان لپھاتن: دومل لپھاتن.

** نزہہ الالباب فیما لا یوجد فی کتاب- تألیف: شہاب الدین أحمد التیفاشی.

دامەزراندنى كۆمەلە

(۲)

پېشەكى دەمەوى ئۇوە بنووسم، بەسەرکردنەوہى ئەم بابەتە بۇ من پاژىكە لەمىژوو، نەك پرۇژەيەك بۇ داھاتووېتت. ھەلسەنگاندنى ئەزمونىكە، بە لايەنى ئەرېنى و نەرېنىيەوہ، نامەوى لايەنگرى لەلايەك دژى لاکەيتېرم. با خۇشم رۇژىك لەرۇژان پاژىك لەزۇران و مەملانىكانى ئۇو سەردەمە بووبم و بى لايەن نەبووبم. ئۇمپۇ بە قەلەمىكى زانستيانەى بېلایەنەوہ، بەسەر لاپەرە شاراوہ پەرش و بلاوہكانى ئۇو مىژووہدا دەچمەوہ.

كۆمەلە سالى ۱۹۷۰ يىكھات. مام جەلال سەرەتا دىنەمۇى بزاقەكە بوو. دەستەى دامەزىنەر وەكو لە بەشى يەكەمدا ئاماژەى پىكراوہ؛ ئەم شەشە بوون(۱- مام جەلال ۲- شەھابى شىخ نوورى ۳- فوئاد قەرەداخى ۴- فازىلى مەلامەحموود ۵- فەرىدوون عەبدولقادىر ۶- دلېر سىدىق كۆبى). رەنگە يەك خال ئەم شەش كەسەى لەناو يەك رىكخراودا كۆكرىتتەوہ: پېشىنە و باكگراوندى بېرى نەتەوہى، ئەمانەى لەيەكەوہ نىكردىتتەوہ. ئەم گروپە گوايە: لەناو بزاقى نەتەوہىيش، بالى چەپى ئۇوانە بوون، نىويان بە بالى (م. س) رۇيشتبوو. ئەمانە بە قەلەمبازىك لەبېرى نەتەوہىيەوہ لەسەر زىنى ئەسپى ئاىدىئۆلۇژىاي (ماويزم) خۇيان شەتەك دەدا.

مام جەلال لە (جیڤاریزم) ھوہ بۆ (گەشەکردنی نا سەرمايەداری) رییاز گۆرکی دەکات. سالی ۱۹۶۷ ژمارەیک لە سەرکردەکانی (سازمان انقلابی) لە ئوروپاوە بۆ بەکرەجۆ دینەوہ. ئەوان پەيوەندیان بە ئیسماعیل شەریفزادە و عەبدوللای موعینی و مەلا ئاوارەوہ ھەبووہ.

گروپی (سازمانی انقلابی) زۆربەیان یەک دوو زمانی ئوروپیان دەزانی و شارەزایی باشیان لە ئەدەبیاتی مارکسی ھەبووہ. زۆربەیان سەردانی بەیژین و تیرانا و ھاڤانایان کردبوو. دەرویشی ئەندیشەیی (ماوزەتۆن) بوون و نووسینە کۆن و نوێکانی ماویان ئەزبەر بوو. یەکیکی وەکو د. کورش لاشائی (د. جەلال) کە دکتۆریکی دانیشتوی مۆینشنی ئەلمانیا بوو، فیری کوردی بووہ و بە کوردی گوتاری نووسیوہ. مام جەلال تەریقەتی ماویزمی لەمانەوہ وەرگرتوہ. لایەنگرانی مام جەلالیش دەکەونە بن کاریگەریتی شەپۆلی ماویزم، کە لە سۆنگەیی شۆرشی خۆیندکارانەوہ، سەرانسەری ئوروپای تەنیبووہوہ، وەکو ئەفسانە و بەروینەیی لاوان دەردەکەوت.

ئیمە ھیچ لیکۆلینەوہیکە زانستیمان لەسەر ئەوہ نییە بۆ مام جەلال لە ماوہی نیوان ۱۹۶۷ - ۱۹۷۰ بەو ھەماس و گەرمییەوہ روودەکاتە ماویزم؟

* گەشەکردنی نا سەرمايەداری: التطور اللاراسمالي. ئەمە رییازی مۆسکۆ پارتیە کۆمونیستیەکانی ((جیھانی سنیەم) بوو. ولاتی وەکو میسرو عیراق و... بە سەرکردایەتی جەمال عەبدولناسرو عەبدولسەلام عارف دەتوانن حزبیکی یەکیکی سۆسیالیستی (الاتحاد الاشتراکي) دابمەزرینن و دەولەتەکە بەکەنە دەولەتیکی سۆسیالیستی، بەبێ ئەوہی بە قوناخی سەرمايەداریدا تێپەرن..

- تەنیا کاریگەرى(سازمان انقلابى) بوو؟

- مەملەتنى لەگەل پارتى - بالى بارزانى پىنويستى بە چەتريكى ئايدىيولۇزى رەنگاورەنگ چەپ و مۆدىرن بوو، بۇ ئەوھى بيانويەك بۇ مەملەتنى چەكدار بدوزرىتەوھ. گوايە كىتەشى نيوان بالى (م. س) و پارتى بيرو ئايدىيولۇزياو چەپ و راستە؟
- بالى (م. س) لايەنى كەم دوو بال بوون. راستە جولانەوھەكە ناوى لىنرابوو جەلالى، بەلام بالى راستەو گەمارۆيان خستبووھ سەر ئەم و چالاككيبەكانى سنوورداركرابوون. ئايا ويستويەتى لەناو بالى (م. س) هېچ نەبىت بۇ خۇپاراستن فراكسيونى خۇى ھەبىت؟

سەركردەكانى كۆمەلە ھەلگىرى ئالاي ئايدىيولۇزيا بوون. يەكەم گۇفارىيان ناوى (ئالاي سوور)بوو. لەرووى تىورىيەوھ، بە شىوھىەكى كىستى، شارەزايىەكى ئەوتۆيان لە جياوازيبەكانى نيوان لىنين و پلىخانوف و رۇزا لۇكسەمبورگ و گرامشى نەبوو. لەشىكارى سياسى و تىورىى كۆمەلايەتییەوھ دووربوون. دانیام كەسيان نەياندەزانى (تىورى فاشىزم) چىيە؟ (تىورى دەولەت) چىيە؟ دەربارەى بىرى نەتەوھى و بزاقى نەتەوھى چەند فىرگە ھەن؟ لە ئەدەبىياتى (چىنى) ھەندى دەستەواژەو تىگەيشتن و چەمك دەكوردىنرا و تۆزىكىش دەكولىنرا و پىشكەشى دەرويشانى ئايدىيولۇزيا دەكرا.

ئەم گروپە بەدرىژايى تەمەنى خۇيان نەيانتوانى لىكۆلینەوھىەكى ئەكادىمى - زانستى ، دەربارەى سروسشت و تايبەتەندى كۆمەلى كوردستان، گەشەكردىنى ئابوورى و مەملەتنى گروپە كۆمەلايەتییەكان لەسەر بنەماى خەباتى چىنایەتى، پىشكەش بکەن، نەيانتوانى دەقىكى خۇمالى زانستى

تیرو تەسەل بەرھەمبەینن. ئەوان دەچوون دەقەکانی (ماوزەتۆن)یان وەر دەگێرا. کالای بە قەد بالا نەبوو.

نزمیی ئاستی تیۆری گشتی، دەرگای گفتوگۆو (مشت و مپ)) لەریزەکانی کۆمەڵەدا جیاوازی و ناکوکییەکانیانی بەرەو تەقینەو بەرد. سالی ۱۹۷۲ دووان لە ئەندامانی دەستی دامەزرینەر: (فازیلی مەلامەحموود، فوناد قەرەداخی) و ئێرای ژمارەپەک کادرو ئەندام، یەكەم دوو لەتیبوونیان لە میژووی کۆمەڵەدا راگەیاندا، لەسەر بنەمای (یەك دەولەت: یەك چینی کریکار: یەك حزب) بەرامبەر هیللی سیاسی کۆمەڵە پرینگانەو. لایەنی دووهم: سوور بوو لەسەر (یەك نەتەو: یەك فەرھەنگ: نەتەوی بندەست: نەتەوی داگیرکراو: پیوستی بە حزبیکی کریکارییە: خەباتی نەتەویی و چینایەتی پیکەو گریبەدات: خەباتی نەتەویی پیش خەباتی چینایەتی.. تاد). پارتی کۆمونیستی عیراق، و ئێرای کیشە ناوخواوی و ستراتژیەکانی خۆی، لەتیروانینی بۆ کیشە ی گەلی کوردستان، فەرھەنگی شۆفینی گەلی سەردەستی کاویژ دەکردەو نەیدەتوانی (تیزە)ی شۆفینیزی دەسەلاتی عەرەبی تێپەڕینن.

کۆمەڵە ریکخستنیککی پۆلایین نەبوو. گروپیککی رووناکییری رەخنەگری ناسیۆنالیستی توورە بوو. ئەندامەکانی لەچاوەلو مەرگی روشنییری ۱۹۷۰ - ۱۹۷۵ لە ئاستیککی سیاسی باشتردا بوون، بۆ نمونە: لەچاوەندامانی پارتی کۆمونیست، کە هەردوو بالەکە خۆیان خزاندبوو بەبنەستیکەو، ئەوسەری دیار نەبوو.

سالار عزیز بۆی گێرامەو:

((شەھابی شیخ نووری رەخنە یەکی توندی لە شاسوار جەلال
ئارام) گرت: تۆ تائیس تا توانیوتە یەک ئەندام بۆ کۆمەڵە پەیدا
بکەیت؟
ئارام گوتی: ئەگەر ئەندام پەیدا کردن وەکو ئەوانە ی تۆ بن،
من دەتوانم روژی پەنجا ئەندام پەیدا بکەم...)).
دیارە ئەم رستە یە، من بە باری (پۆلیمیک) * دا شیکاری بۆ
ناکەم. دیارە هەردوولا هەر تیروانین و تیگە یشتنی خۆی بۆ
ریکخستن هەبوو. هەردوولا لە شیوە ی کار و چالاکی یە کتر
نارازیبوون.

* پۆلیمیک: polemic : پەلاماریکی بن بنە ما لە کاتی بیروپای جیاوازو بە
مەبەستی بێدەنگ کردنی بەرامبەر.

دروشم و راستی

(۳)

هاورپیهک (نازاد خوشناو) بوی گنیرامه‌وه: روژانی کاره‌ساتی نازاری ۱۹۷۵ (کۆمه‌له برپاری چهک دانه‌نانی دابوو: شوپش دریژه‌ی پین بدریت. من په‌یامی مام جه‌لالم پیترآگه‌یاندن، که ده‌بپ به‌ره‌نگاری بکه‌ن. دواي کۆبوونه‌وه‌که یه‌کیک له‌سه‌رکرده‌کانی کۆمه‌له بانگی کردمه‌ئه‌ملاوه‌و پینگوتم: تو مافی په‌نابه‌ریم له‌ئورویا بو وه‌رېگره، ئینجا ده‌توانین پتر له‌سه‌ر بابه‌ته‌کان بدوین!!).

پاش گه‌رانه‌ی سه‌رکرده‌یه‌تی کۆمه‌له بو ناو شار، به‌یانیک بلاوکرایه‌وه: گوايه: (ناکۆکی سه‌ره‌کی ئیمه له‌گه‌ل ئیمپریالیزم و زایونیزمه. ناکۆکی ئیمه له‌گه‌ل رژیمی به‌غدا ناکۆکی لاوه‌کیه‌..). ئه‌م رسته‌یه ری خوشکردن بوو بو ئه‌وه‌ی له‌گه‌ل رژیمی به‌غدا سازش بکریت و به‌شداری له‌ حکومت بکریت. سه‌رکرده‌یه‌تی له‌ سروشتی رژیمی پیتشوو تینه‌گه‌یشتبوو. ئه‌وانه نه‌ک هر له‌ (تیورییه‌کانی فاشیزم) سوودیان وه‌رنه‌گرتبوو، برواناکه‌م که‌سیان تا‌قه‌تی خویندنه‌وه‌ی کتیه‌که‌ی مارکس (۱۸ برومیری) هه‌بووبیت، یان چه‌ند سه‌عاتیکی بو خویندنه‌وه‌ی کتیه‌کانی گرامشی ته‌رخان کردیت. بۆیه لایان ئاسایی بوو، رژیمی پیتشووی عیراق، به‌ ((رژیمیکی نیشتمانی)) دابنریت، که گوايه: دژی ئیمپریالیزمی جیهانی چۆته سه‌نگه‌ره‌وه. که‌سانیک به‌م پیره‌ره نازانستیانه جیهانبینی خویان ره‌نگاوپه‌نگ بکه‌ن، ده‌بی

درهنگ بیت یان زوو باجی تیگه یشتنی میکانیزمه کانی داگیرکاری
و هاو کیشهی پاشکویه تی فرههنگی بدهن.

پاش گرتنی ئهنور زوراب و درامای بؤ ئیران رۆیشتنی
سه رکردایه تی کومه له. ئینجا قهواره ی راسته قینه ی ریکخستنی
کومه له به پوونی ده رکهوت. نه هیلی دووه می سه رکردایه تی*
ناماده کرابوو، نه په ناگا بؤ شارده نه وه ی ئه وانه ی مه ترسی
گرتنیان له سه ره، نه ته کنیکی دروستکردنی ناسنامه ی ساخته، نه
پاره، نه چهک و ته قه مه نی... تاد.

مانه وه و ئاودیویووون

هه له ی په که م: ئهنور زوراب زانییوو ی ده گیریت. یهک مانگ
خوی بزر کردبوو. پاش یهک مانگ بؤ سه رکار گه رابوو وه.
هر وهکو ئه وه ی هیچ روینه دابیت: نه با هه لیکردیبت و نه باران
باریبت. هه له ی کوشنده ئه مه یه پیتوایبت رژیم نووستوه!
سه رکردایه تیهک نه توانیت، ئه ندامیک بؤ چه ند مانگیک
بشاریته وه، دیاره ئه مانه رژیمیان به مه ترسی دانه ناوه و
پییانوابوو، ئه وان له بهر خاتری ئه و به یانه ی ده ریان کردبوو،
که سیان لیناگریت و رژیم هر که سیکیشی گرت، له گولیک
کالتری پینالیت!

هه له ی دووه میان: ئه وه بووه، ئهنور زوراب هه موویانی
ناسیوو! ئه ویش ده مانچه و لیستی ناوه کانی لابوو، پاش
گرتنی به یهک دوو رۆژ، به ده سته سه ری و که له پچه کراوی

* سه رکردایه تی رادهستی ئه بو شه هاب (ئیحسان نه جم) و عومان نانه واو
عه بدولره زاق کرابوو... تاد

که پراوته‌وه بۆ مال‌ه‌وه و هه‌رچی کاغه‌زو و نامه و ده‌مانچه‌ی لابیووه، راده‌ستی کردوون.

هه‌له‌ی سێیه‌م: نه‌یان‌توانیوه دوو هه‌فته له سلیمانی یان هه‌ولێز بمیننه‌وه. ولاتینکی پان و به‌رین لیتیان بۆته چه‌رمی چۆله‌که. ئارام، سالار، ئازاد و مه‌لا به‌ختیار نێزکی دوو سال، سال و نیویک له سلیمانی مانه‌وه و هه‌یچیش رووینه‌دا. به‌مه‌رجی ئه‌مانه زۆر چالاک بوون، په‌یوه‌ندییان به‌ ئه‌ندام و شانە پچه‌راوه‌کانه‌وه ده‌کرد. چه‌ک و ته‌قه‌مه‌نی و پاره‌یان کۆده‌کرده‌وه. ئه‌مانه‌یش ده‌یان‌توانی، تاک تاک له‌شارو لادی خۆیان قایم بکه‌ن، که‌چی به‌ کۆمه‌ل بۆ ئێران رویشتن، که‌ ئه‌ویش هه‌له‌یه‌کی کوشنده‌ بوو. ولاتینکی پان و به‌رین جیگای خۆ‌حه‌شاردانی هه‌زاران که‌سی تێدا ده‌بیته‌وه. ئه‌گه‌ر به‌ ریکه‌وت یه‌کێکیان بگه‌یرابایه، زیانیکی بچووکتربوو، له‌چاو ئه‌وه‌ی، به‌خری، به‌رده‌ستی رژیمی فاشی بکه‌ون.

شاسوار جه‌لال(ئارام) و هاو‌پێیانی (کۆمیته‌ی هه‌ریمه‌کان) به‌ ماوه‌ی دووسال بوونه ئه‌فسانه‌یه‌ک له‌ناو خه‌لک! که‌سانی تر له‌ماوه‌ی نیو سه‌ده‌دا نه‌یان‌توانی یه‌ک له‌سه‌دی ناویانگی ئه‌وان وه‌ده‌سته‌بھێنن. ئارام ده‌یان لیکۆلینه‌وه و گوتاری نووسی. روژانه‌ چه‌ندین که‌سی ده‌بینی و که‌رسته‌ی شو‌پش هه‌لگه‌یرساندنی پیکه‌وه‌ ده‌نا. سالاریش وه‌کو ئارام، ده‌سته‌وه‌ستان له‌ماله‌وه‌ دانه‌نیشت تا چاوه‌په‌روانی ئه‌وه‌ بیت ((که‌سێک)) له‌ مه‌ریخه‌وه‌ دابه‌زیت شان‌ه‌کان به‌ یه‌که‌وه‌ گرێدات و ئاماده‌کاری بۆ چه‌ک و ته‌قه‌مه‌نی په‌یدا‌کردن و ده‌سته‌ی چه‌کدار یه‌ک، له‌دوای یه‌ک ره‌وانه‌ی شاخ بکات. مه‌لا به‌ختیار: بزنیوترین کوردی ئه‌و سه‌رده‌مه‌ی دژی رژیم بوو. ئه‌م‌پۆ له‌بناری گمۆ به‌شداری له‌

چالاکی پینشمەرگانه دهکرد. دواى دوو رۆژ له بهغدا
سهريهلهدهدا. بهسەر دهۆکهوه بۆ سلیمانی دهگهرايهوه، وپراى
چوار پینچ پ. م تهقه له پاريزگارى سلیمانی دهکات، بهبى ئهوهى
به تهواوى شارهزای کۆلانهکانى شاربيت. ئازاد هه ورامى به
(٢٠) سالان ریکخستنى کهرکوکى گرتهوه. بهشیک له هاورپیکانى
دوو تهمنى ئهویان ههبوو. کهچی هه موویان ئه میان به ((ریش
سپى)) و ده مرآستى خویان دادهنا!

شیهابی شیخ نوری

(۴)

شیهابی شیخ نوری (۱۹۳۲-۱۹۷۶) یه کینک له ئەندامانی دەستە دامەزرینەری کۆمەڵە مارکسی-لینینی کوردستان، ئەندێشەیی ماوتسیتۆنگ (کملک) بوو. ئەو لە پرووی کاری ریکخستنهوه، دینه مۆی ئەلقەیی رۆشنییری و شانەو کۆمیتەیی شارەکانی سەرەتای دامەزراندنی کۆمەڵە بوو. لەسۆنگەیی ئەو هی پیاویکی سادەو خاکی بوو پە یوهندی کۆمەڵایەتی بەهیز بوو، توانیی سەرنجی زۆربەیی ئەندامان بۆ لای خۆی رابکیشیت و زەمینە بۆ ئەو هەش خۆش بکات، وەکو کەسایەتی ژمارە یەکی خەباتی ژیرزەمینی دەرکەویت دواي رۆیشتنی مام جەلال بۆ بەیرووت و جیابوونەو هی گروپی (عیراقی) کە دیارترینیان فوئاد قەرەداخی و فازیلی مەلا مەحمود بوون، شیهاب وەکو سکریتێرو هەلسورپینەری ئەو ریکخراوه ساوايه شوین پێی خۆی قایم کرد.

ئەم بە بەردەوامی پە یوهندی توندۆلی لەگەل مام جەلالدا هەبوو. پە یام و رینماییی و زانیاری لەو هوه وەردەگرت و کاریگەری و هەژموونی لەم رینگایه وه رهگی دادەکو تا رۆژی رۆیشتنی خۆی و ئەندامانی سەرکردایەتی بۆ ناو خاکی ئێران و گرتیان لەوی، ئەم بپیاردەری بی رکابەری ریکخراوه کە بوو. شیهاب و ئەندامانی سەرکردایەتی، لەبری دەر بازبوون، لەخۆرا بە داوی پۆلیسی ئێرانەوه بوون. دەولەتی ئێران

بەشیۆهیهکی درامیی دلتەزین رادەستی جەلادەکانی کردنەوه. ئیعدامکردنی شیهاب، جەعفەر و ئەنوەر (۱۹۷۶/۱۱/۲۱) بوو. روژی ناساندنی کۆمەڵە و نەفرەتکردن لە رژیم. ئیدیۆمی باوی ناوچەیی سلیمانی (کەم بژی و کەل بژی) کە شیهاب و هاوڕێکانی بە بەردەوامی دووبارەیان دەکردەوه، بەدریژایی سالانی شۆرش لەزیندان و شاخ و شار، بوو و وێردی سەر زمانی لاوان و شۆرشگێڕان، بەتایبەتی ئەوکاتەیی لاوان، بەعیشقەوه، بەپیری مەرگەوه دەچوون.

شیهاب* : دووهم کۆپی شاعیری ناسراو شیخ نوری شیخ سالحە (۱۸۹۶-۱۹۵۸). ئەم وێرایی دوو ئەستێرەیی گەش (رەشید نەجیب و عەبدوللا گۆران) سی شۆرەسواری دیار بوون، کە هەریەکەیان بەشیۆازی خۆی، سەرەتای بیستەکانی سەدەیی بیستەم، شۆرشیک بوون، کۆت و بەندی کلاسیکیان تەقاندەوه، بەشداری چالاکانەیان لە نوێکردنەوهی شیعری کوردی کرد. تا ئەمڕۆش جینگە پەنجەیان بە بیناو پەیکەری شیعری کوردیەوه دیارە.

رەنگە هەلە تیگەیشتنیک لەسەر پرسی خزمایەتی نێوان شیهاب و شاسوار جەلال (ئارام) رووبەدات. دوو ئامۆزا دوای یەکتەری سەرکردایەتی و رابەراییەتی کۆمەڵەیان بەدەستەوه بوو. دوور نییە شیهاب راستەوخۆ یان ناراستەوخۆ لەپرووی

* زۆربەیی زانیاریەکانم لەسەر شیهابی شیخ نوری لە فوئادی مەجید میسری، سالار عەزیز، مەلا بەختیار و شیخ ئەشرەف تالەبانی و خەباتی شیخ جەناب وەرگرتووە.

که سایه تیه وه، له قوناغی منالی یان میردمنالی کاریگه ریبی له سه ر
شاسوار جه لال هه بوو بیت. زورجار له روزه لاتدا هه لویستی
سیاسی خزمیک رهنگدانه وهی خوی له سه ر سه رجه می
ئه ندامانی بنه ماله که یان ده بیت. ئەم هاوکیشه و رایه له یه له نیتوان
شیهاب و نارام، لایه نی که م، پاش سالی ۱۹۷۰، چوارچینوه یه کی
جیاوازی وه رگرتوه. دوو ناموزا، هاوپی و هاوسه نگه رو دۆست
بوون، به لام له سه ر زور بابته تی سیاسی و فیکری ناکۆک و دژی
یه کتری بوون!

هه ردووکیان کۆمه له بوون، کوردستانی بوون، پیشتر له ناو
بالی (م.س) بوون، له بن کاریگه ری ئەندیشه ی ماوزه تۆن بوون،
به لام جیاوازی (۱۴) سال ته مه ن و جیاوازی ئاستی خویندن،
شیهاب (بروانامه ی ناوه ندی)، شاسوار (بروانامه ی به کالۆریۆس
له کۆلنچی بازرگانی به غدا). یه ککیان زۆری ده خوینده وه و
زۆری ده نووسی، ئەمه یکه یان که متری ده خوینده وه و پشکی
شیزی کاتی خوی بۆ په یوه ندی کۆمه لایه تی ته رخان ده کرد.
پله ی خزمایه تیان به مشینوه یه بووه:

- شیهاب شیخ نوری شیخ صالح شیخ عه بدولغه نی شیخ
عه بدولقادی به غدادی.

- شاسوار جه لال شیخ سه عید شیخ عه بدولغه نی شیخ
عه بدولقادی به غدادی.

به غدادی له چیه وه ها تووه؟

شیخ عه بدولقادر یه کیک له شیخه به رزنجه یه کانی قادری.
سه ره تای سه ده ی نۆزده یه م ریبازگۆرکی ده کات، ته ریفه تی

قادری به نه قشبهندی دهگۆرپتهوهو دهبیته یه کینک له خهلیفه
نزیکهکانی مهولانا خالیدی نه قشبهندی (۱۷۷۹-۱۸۲۷). ماوهیهک
له بهغدا، شیخ عبدالقادر جینشینی ئه بووه له سۆنگهی ئه
پلهوپایه نازناوی بهغدادیی پینهخسراوه.

شیخ ئه شرفی تاله بانی، که ماوهیهک له نزیکهوه ئاشنایهتی
له گهل شیهابدا هه بوو، سالی ۱۹۷۲ ناکۆکی و جیاوازی بیروپای
له گهل بالی کوردستانیدا هه بووه ئه یه کینک له دهمراست و
سه رکردهکانی بالی (عیراقی) بووه. به مشیوهیه وهسفی ئه
دهکات: شههید شیهاب مرۆفیکی کارامه و کرده بوو. زور ئازا،
خۆراگر، خۆنهویست، ساده. له پرووی کۆمه لایه تیهوه،
په یوهندییهکی فراوانی له گهل تیکۆشه رانی کوردو عه ره بسی
عیراقیدا هه بوو. دهیتوانی زوو بچیته دلی خه لکه وه. له
دروستکردنی رایه له و شانه و ئه لقه ی روشنبیریدا ده ستیکی بالای
هه بوو. له (مشتومری سیاسی) دا پیاویکی نه رمونیان بوو. زور
ریزی به رامبه ره که ی گرتووه، به لام له پرووی روشنبیری و
تیورییه وه وه کو مامۆستا جه عفره عبدالواحیدو شاسوارو
فوناد قه ره داخی و فازیلی مه لا مه حمود نه بوو..

شیهابی شیخ نوری سه رده میک ئه ندامی پارتی کۆمونیستی
عیراق و دواتریش ئه ندامی پارتی دیموکراتی کوردستان بووه.
سالی ۱۹۵۹ هه مزه عه بدوللا له بن کاریگه ری پارتی کۆمونیست،
بالیک دروست دهکات، دهیه ویت (پ.د.ک) وه کو حزب بمینیتته وه،
به لام هه رچی ریکخراوی پیشه یی هه یه (قوتابیان، ژنان،
جوتیاران، لاوان..) تیکه لاوی ریکخراوه پیشه ییهکانی پارتی

كۆمۈنىست بن. بارزانى، ھەمزە ەبدوللا لە سكرتېرى (پ.د.ك) دەردەكاتو بىرايم ئەحمەد لە جىگاي ئەو دادەنيتەوھ. شىھابى شىخ نورى ئەندامىكى دىارى فراكسىۋنى ھەمزە بووھ. واتە: شىھابى شىخ نورى پاژىكى كارو خەباتى بۇ بزوتنەوھى ئازادى نەتەوھىي تەرخان كىردووھو پاژەكەيتىرى بۇ خەباتى چىنايتى تەرخان كىردووھ. ديارە ئەمەش يەككىك بووھ لە ھۆكارەكانى ئەوھى بىيتە دىنامۆيەكيتىرى دروستبوونى كۆمەلەو ئەندامى دەستەى دامەزىنەرى (كىلك) بىت.

سالار ەزىز، كە يەككىك لە ھاوپى نىكەكانى شاسوار جەلالو شىھابى شىخ نورى بووھ، گوتى:

'كاك شىھاب پىاويكى قۆزو رىكوپىتك، دلسۆز، بەرىزو بەھەببەت بوو. پىنج دەقىقە لەگەلت دابنىشتايە، ھوت نوكتەى بۆت دەگىرايەوھ. پەيوەندى خۆى و كاك ئارام، پەيوەندىيەكى برايانە بوو. جىاوازيبەكەيان ئەوھبوو: كاك شىھاب زۆر ماوى بوو: بىروباوھرى ماوتسى تونكى بە تاكە سەرچاوھى مەعرفەو زانىارى و بىروباوھرى دەزانى. شەھىد ئارام مرقۇئىكى كراوھ بوو، بىروباوھرى ماوزەتۆنى بە تاكە سەرچاوھ نەدەزانى. خويندەنەوھى خۆى بۇ رىكخستىنو كارى سىياسى ھەبوو. بەراشكاوانە نارەزايى لەسەر ھەندىك سەر كىردەو ئەندامى پلە بالاي كۆمەلە دەردەبىرى.

هر بۆ نمونه: سه بارهت به حه مه سه عیدی میرزا عه باس،* که گوايه: هاوری (فهه د) بووه. نارام کومه لیک سه رنج و ره خه ی هه بوو. شیهاب له ده وه ره خه و تیبینه کانی پیناخوش ده بیت. بیزاریه کانی خوی به پرسیاریک ده برپی: کاک شاسوار تا ئیستا توانیوته ئه ندامیک بۆ کومه له رابکیشیت؟ نارام له وه لامدا گوتی: ئه گه ر به مشیوه یه ی تۆ به ویت ئه ندام په یدا بکه م، ده توانم روژی په نجا که س په یدا بکه م! **

پرسیاریکم له مه لا به ختیار کرد ئایا ئاستی سیاسی و رووناکبیری شه هید شیهاب چون بوو؟

گوتی: ئاستی روشنبیری و سیاسی باش بوو. جاریکیان سه ردانم کرد، دانیشتبوو، کتیه کانی ماوی له سه ر ره فه یه کی پشت سه ری خوی دانابوو. دیاربوو سه رقالی خویندنه وه ی کتیه کانی ماو بوو.

سه ره تای هاوینی (۱۹۷۵) فوئادی مه جید میسری*** چاوی به شیهابی شیخ نوری ده که ویت. هه ردوولا گفتوگویه کی چروپر

* محه مه دی میرزا سه عیدی مه لا عه باس، په کیک له سه ر کرده ناسراوه کانی کومه له بووه و ماوه یه ک کادری پیشکه و توی پارتی کومنیست بوو. له بنه ماله یه کی ده وه له مه ند له دایکبووه، له سه رده می که نجایه تیدا، له بن کاریگه ری ئایدیۆلوجیادا، جل و به رگی شه رو کونی له به رده کردو تیکه لاوی کریکاران بووه و کریکاری کردوه، هه ر بۆئوه ی به (کریکار) و مارکسی عیار (۲۴) بناسریت. (ئه مه سه ی هادیه سووره له سه ر حه مه ی میرزا سه عیدی مه لا عه باس).

** دانیشتنیک له گه ل سالار عه زیز روژی (۲۰۲۰/۲/۱۴).

*** فوئادی مه جید میسری روژی (۲۰۲۰/۱/۳۱) له کۆپی (نارامی رابه ر) له به رده م ئاماده بووان و که ناله ئاسمانیه کاندایه ریه وه ره یه کانی خوی له سه ر شیهابو نارام گێزایه وه..

دەربارەى ناکۆكى سەرەكى و ناکۆكى لاوەكى دەكەن. چەند رۆژىك پىش ئو يەكتەر بىنبنە، سەرکردايەتى (كملك) بەيانىك دەردەكات، ئىمپىريالىزمى ئەمريكى و زايۆنىزمى جيهانى بە ناکۆكى سەرەكى دادەنيت. لای ئەوان ناکۆكى گەلى كورد لەگەل رژیىمى بەغدا بە ناکۆكى لاوەكى دادەنريت. شىهاب بەگەرمى داكۆكى لە بۆچوونى سەرکردايەتى (كملك) كردوو، ئاماژەى بۆ ئەوئەش كردوو: گفتوگۆ دانىشتن لەگەل دەسلەلاتى بەغدا رەوايەتى خۆى هەيه. سەير ئەوئەيه، يەككىكى وەكو فەرەيدوون عەبدولقادر، كە ئەندامى سەرکردايەتى بوو، رەنگە خۆيشى بەيانەكەى نووسىيىت، لەسەر لاپەرەى بىرەوەرپىيەكانى خۆى ئەم باسەى بواردوو. پاش قسەكانى فوئاد مەجيد مىسرپىش، نە بە ئەرىنى، نە بە نەرىنى هېچ بەرسفنىكى نەبوو.

رژىم دواى نىسكۆى (١٩٧٥) توانى لەناو پاژىك لەسەركردهكانى كورد (وهم)ىك دروست بكات، گوايه: دەيهويت لەكوردستاندا، ئازادى كارى سياسى دەستەبەر بكات. زۆربەى سەركرده سياسىيەكانى ئەو سەردەمه، لەسەر بنەماى ئەو (بەلین)ەى وەريانگرتبوو، لەئىرانەو بە بن دەسلەلاتى حكومەتى عىراق گەرانەو.

لەناو زىندانو لەبەردەم پەتى سىدارەدا، شىهابو بەشيك لە هاوپىكانى بوونە سمبۆلو ئەفسانەو رەمزى بەرەنگارى. خويىنى ئەوان بوو هەويتى هەلسانەو دەستپىكى بزاڤىكى شۆرەشكىرەنە دژى رژىم.

فوناد قهره داخی

(۵)

فوناد قهره داخی، له دایکبووی سالی (۱۹۴۵)، دهرچووی زانکوی موسته نسه ریه ی به غدا (به کالور یوس ۱۹۷۷) کۆلیجی (التربیه و علم النفس). شیخ عومهری باپیره گهره ی له قهره داخه وه مالی بۆ ناو شاری سلیمانی گواستۆته وه: به بنه ماله ده چنه سهر شیخه مهردۆخیه کانی قهره داخ. له ته مه نی چوارده سالی دا، سالی (۱۹۵۹) یه که مین گوتاری له (پیشکه وتن) بلاوده کاته وه. سهره تای هه فتا کانی سه ده ی بیسته م، له جیهانی ره خنه ی ئه ده بیدا، به دوو سی لیکۆلینه وه وه کو ژماره یه کی گهره سه یر ده کرا. * ئه و وه کو نووسه ریکی چه پ، خاوه ن ده سه لاتی بالا، ناوی رویشته: له روانگه ی خه باتی چینایه تی و ئایدیۆلۆژیای ماوی، شیکاری ئه ده بی، کۆمه لایه تی، سیاسی بۆ بابته کان ده کرد (روانگه، چیرۆکیکی حسین عارف،...).

ئهم یه کینک له ئه ندامه گرنگه کانی ده سته ی دامه زرینه ری کۆمه له ی مارکسی - لینینی کوردستان بوو، که بریتی بوون له (مام جه لال، فوناد قهره داخی، شیهابی شیخ نوری، فازیلی مه لا مه محمود، فه ره یدون عه بدولقادر، دلیر سدیق). مام جه لال به سکرتری یه که م، فوناد قهره داخی به سکرتری دووه م هه لبژیردران. هه موو ئه ندامانی تر پیکهاته که یان په سه ند کرد. مام جه لال سه ره پرشته ی کۆبوونه وه کانی ده کرد. ئه و ماوه یه له چۆمان بوو. له مانگی کدا دوو سی رۆژ بۆ به غدا ده هات.

* گفتوگۆیه ک له گه ل فوناد قهره داخی (۲۰۲۰/۲/۲۲) شیخ ئه شرف تاله بانی به شداری له دانیشه ته که دا کردو بابته کانی ده وله مه ندرت جه کرد.

كۆبۈنە ھەي مانگىك لەو چەند رۆژەدا ئەنجام دەدرا. مام جەلال ئامادەي كۆبۈنە ھەي كان نەبوايە، ئەو ھە فوئاد قەرەداخى ھەكو سكرتېرى دوو ھەم سەرپەرشتى كۆبۈنە ھەي كانى دەكرد. فوئاد قەرەداخى نووسەرى پەيرەو و پروزگرامى (كملك) ھە، لەسەر داواي سەكردايەتى ليكۆلېنە ھەيەكى ھەلسەنگاندنى ھەيزە سياسىيە كانى عىراق دەنووسىت.

فازىلى مەلامەحمودو فوئاد قەرەداخى زور ھاورى و ھاوبىرى يەكتىرى دەبنو پىكەو ھە ئاپارتمانىكدا دەژىن. فازىل سەرەتا: پىتشو پاش دامەزراندنى (كملك)، لەسەر كىشەي رىكخراوى كوردستانى ھەيچ پرسىيارو سەرنجى نەبوو. رۆژىك فازىل كىتېبىكى (قىادەي مەركەزى) دەھىنئىتەو، كە برىتى بو ھە لە ھەلسەنگاندنى ئەزمونو و مېژووى پارتى كۆمۇنىستى عىراق. ماوھى چل رۆژى رەبەق بۆ خوئىندەنەو ھە شىكارى ئەو كىتېبە تەرخان دەكەن. ھەردووكيان دوو پرسىيار لەناو كۆبۈنە ھەي كاندا دەوروزىنن:

- ئايا كۆمەلە دەبىتە پاژىك لە بزافى كۆمۇنىستى عىراق؟
- ئايا كۆمەلە دەبىتە پاژىك لە بزافى ئازادى نەتەوھىي كەلى كورد؟

فوئادو فازىل دەبنە لايەنگرى گرېدانى كۆمەلە بە بزافى كۆمۇنىستى عىراقەو ھە. مام جەلال و شىھابى شىخ نورى دژى بىرۆكەي داكشان بەلاي پارتى كۆمۇنىستى عىراق دەبن. فەرەيدوون عەبدولقادر لە نال دەداتو لە بزمارىش ناتوانىت برپارى لايەنگرى بۆ ھەيچ لايەك بدات! مام جەلال داوا دەكات لەناو رىزەكانى كۆمەلەدا راپرسى بكرىت. كۆمەلە ئەوكاتە تەنيا (۲۰-۴۰) ئەندامى ھەبوو. چواردە ئەندامى دەنگ بۆ ئەو دەدەن كۆمەلە بىتتە رىكخستىكى عىراقى و زۆرايەتى دژى ئەو

پيشنيزاه دهه سستنه وه. فوئاد زور هه ولده دات دووله تيبوون روونه دات. پيگه وه له ناو يه ك ريخراودا بميننه وه، به جياوازي بيروباوه پيشه وه. ئەو رۆژيک دهيه ويت بۆ سليمانى بگه ريته وه، مام جهلال ئۆتۆمبىلى پيڤه بيتو له گه ل فوئاد پيگه وه ده بن و ئەو ده يگه يه نيته گه راجى (نه هزه) و به دەم ريگاوه بيروبا ده گۆر نه وه. له به رده م ئەو ترميناله دا مام جهلال پيڤه ليت: "يه كيگمان دهيه ويت بۆ سليمانى بچيت و ئەوه كه ي ترمان دهيه ويت به ره و دهوك بپروات. ده بي هه ر له سه ره تاوه هه ريگه مان ئامانجى خۆى ديارى بكات، به ره و كام شار دهيه ويت بپروات. له ناوه راستى ريگادا ئەمه نايت. ليره وه ده بي بپيارى خومان بده ين..".

رۆژى (١٩٧٢/٥/١) كۆبوونه وه يه كى دوو رۆژى (كۆنفرانس) له مالى ئەندازيار حه مه هۆشيار ده كريت و ريخراويكى نوئ له داىك ده بيت و ناوى لينده نين: (ريخراوى ماركسى-لينينى شيوعيه كانى عيراق)، سى كه س بۆ سه ركردايه تى هه لده بژيرن (فوئاد قه رده اخى، ئەشره ف تاله بانى، ئەندازيار سليمان عومه ر حسين)، ناوى ده نين (ئهلقيه ناوه ندى) و فوئاد قه رده اخى ده كه نه سه كرتيرى خويان. ئەم ريخراوه ته مه نى زور نايت. فازيلى مه لا مه حمود دهيه ويت بۆ ناو ريخراوى (وحده القاعده) رايانكيشيت، سه ركه وتوو نايت. رۆژنامه يه كى نه ينى به ناوى (كۆمونيست) بلاوده كه نه وه: ته نيا دوو ژماره ي لينده رده چيت. فوئاد قه رده اخى سه روتاره كه ي ده نووسيت. ژماره ي لاپه ره كانى چوار لاپه ره ي تينه په راندوه.

پاژيكي ئەم ريخراوه، (ريخراوى ماركسى-لينينى شيوعيه كانى كورد) داده مه زرينن. ئەم ريخراوه ش ناتوانيت بۆ ماوه يه كى دوورودريژ به رده وام بيتو هه لده وه شيته وه..

فازیلی مهلا محمود

(٦)

فازیلی مهلا محمود (١٩٤٩-١٩٨٩) له فییهنا له گهل د.ئه وره حماني قاسملوو هاوړیکانیدا شهید کړا. کوربه زای مهلا ره سولی دیلیژیه. به کالوریوس له زانکوی به غدا، کولتجی زانسته سیاسیه کان (١٩٧١)، دکتورا له زانکوی فییهنا، به شی زانسته سیاسیه کان (١٩٨٢)، چهن دین کتیبو لیکولینه وهی به ئه لماني و عره بی و کوردی هه یه.

سالانی (١٩٦٨-١٩٧٠) سه رۆکی یه کیتی قوتاییانی کوردستان بوو، سه ر به بالی (م.س) ی (پ.د.ک). پاش یه ککرته وهی هردوولا بووه ئه ندای سکر تار یه تی یه کیتی قوتاییانی کوردستان.

سه ره تای (١٩٧٠) لاهه روشنبیرو چه په کانی ناو بالی (م.س) هه ستیان کرد، بالی (م.س) گه یشتوته بنیه ست. گروپه کان که وتنه خویان و به ره به ره بیروکه ی دروستکردنی ریکخراوینکی مارکسی-لینینی ئه ندیشه ی ماوتسی تونگ له میشکیاندا گه لاله بوو.*

فازیلی مهلا محمود له ته مهنی (٢١) سالیدا بووه ئه ندای دهسته ی دامه زرینه ری کومه له. سالی یه که م ئه میش هه روه کو پینچ ئه ندامه که ی تر بیری کردوته وهو هیچ له ئارادا نه بووه. پاشان خوی و فوناد قه رداخی، که هردووکیان دوو رووناکبیری

* گفتوگویی که له گهل فوناد قه رداخی و شیخ ئه شره فی تاله بانی (٢٠٢٠/٢/٢٢).

چالاکو بیر فراوانی ناو سەرکردایه‌تی بوون، له‌سه‌ر شیوه‌و پیکهاته‌ی ئەم ریکخراوه، تووشی ناکوکی فیکری و تیگه‌یشتتی جیاواز بوون:

(ئەم ریکخراوه کوردستانی یان عیراقی بیت؟)

فراکسیۆنی خۆیان دروستده‌که‌ن و ده‌که‌ونه بن کاریگه‌ری سیاسه‌تی سەرکردایه‌تی ناوه‌ندی پارتی کۆمۆنیستی عیراقی (القیاده المرکزیه) ه‌وه. تا سالی (١٩٧٢) یه‌که‌مین دووله‌تبوون له‌میژووی کۆمه‌له‌دا رووده‌دات.

به‌شیک له‌ هاو‌پیکانی فازیل پێیانوايه؛ ئەم راسته‌وخۆ، یان ناراسته‌وخۆ له‌ بن کاریگه‌ری (سەرکردایه‌تی ناوه‌ند) ی پارتی کۆمۆنیست بووه. له‌ یه‌ک دوو دانیشتندا له‌گه‌ل فاروقی مه‌لا مسته‌فا، جه‌ختی له‌سه‌ر ئەوه‌ کرده‌وه، که ئەم به‌پێچه‌وانه‌ی ئەو ده‌نگۆیه، گوایه: فاروق هانی فازیلی داوه، له‌ کۆمه‌له‌ جیا‌بیته‌وه‌و په‌یوه‌ندی به‌ سەرکردایه‌تی ناوه‌نده‌وه‌ بکات، زۆر له‌راسته‌یه‌وه‌ دووره. من پیمباشنه‌بوو، له‌ کۆمه‌له‌ وازبه‌ینیت و بینه‌ ناو پارتی کۆمۆنیسته‌وه. ئیستا تو له‌وئ ئەندامی سەرکردایه‌تیت. بینه‌ لای ئیمه‌ به‌ لایه‌نگر وهرتده‌گرین و پاش شه‌ش مانگ ده‌بیته‌ ئەندام و سالانیکی ده‌ویت تا توژی بۆ سه‌ره‌وه‌ هه‌لکشیت...!

فازیل به‌قه‌سه‌ی فاروق ناکات و ناتوانیت له‌و کۆنسیپته‌ خۆی بترازینیت، که ماوه‌یه‌ک له‌ناو می‌شکیدا گه‌لاله‌ی کردووه. فازیل به‌ته‌نیا ده‌روات و ئەندامه‌کانی تر، له‌جینگه‌ی خۆیاندا ده‌میننه‌وه.

* القيادة المركزية للحزب الشيوعي العراق
الحزب الشيوعي العراقي (القيادة المركزية)

ئەمان مەرجیان بۇ پارتى كۆمۇنىست داناۋە. پارتى كۆمۇنىست
داۋاكانيان بۇ دواۋە دەگىرپىتەۋە..

ئەۋ دەروات، ئەمانىش (رىكخراۋى ماركسى - لىنىنى
شىۋىيەكانى عىراق) دادەمەزىيىن. سەركردايەتتەكەيان
پىنگوتراۋە (ئەلقەى ناۋەندى)، فوئاد قەرەداخى بەگشتى دەنگ بە
سكرتىر ھەلدەبۇزىردىت.

فازىل لەبۋارى پەخشان نوۋسىندا بەرھەمىكى زۆرى ھەيەۋ
نامەكانى خەمخۇرىان نەبۋە، يان ئاردى ناۋ دېكن. لە شىعەر
ھۋىننەۋەدا دەستىكى بالاى ھەبۋو:

شىخ ئەشرف تالەبانى بۇى گىرامەۋە: سالى (۱۹۶۹) لە
كافتىراى زانكۇى بەغدا دانىشتىۋو، كىژىك لەمىزىكى
تەنىشمانەۋە دانىشتىۋو، ناۋى (ناسك) بۋو. فازىل دەستى دايە
قەلەم ئەم شىعەرەى نوۋسى، كە من تەنبا دوو سى بىرگەم
بىرماۋە:

ناسك.. ناسك..

دەستۋ پەنجە و گۇنا و باسك

ھەرۋەك تىرى.. ۋەك قەلماسك

ھەرۋەك ئاسكەى ھەردەۋ باسك

من بۇت سوۋتام

تۇش بىن ئاگای.. بەخۋا ناسك!

ئىمەيش گوتمان: ئەگەر ئازاى بىرۋ شىعەرەكەى پىشكەش بکە!

ئەۋىش گوتى: ئەگەر سەنگەرىكى عەسكەر بۋايە، بەبى

لىكدانەۋە بۇى دەۋىشتم! بەلام بۇ ناسك.. بەخۋا دەتوانم بەس

شىعەرى بۇ بنوۋسم!

مام جەلال لەسەر ئەم شیعەرە بەتوندی رەخنەى لیگرتوووە و
گوتویەتی: ئەمە (شیعەریکی بۆرجوازی)یە! دەبێ پیاوی
شۆرشگێز لەسەر دەست و بازووی پرۆلیتاریا شیعەر بنوسیت.
دیارە ئەمە تیگەیشتنیکی هەلە بوو بۆ مارکسیەت. مارکس دوو
دیوانی شیعەری هەیە و زۆربەى شیعەرەکانى دلدارین...
من ئەم چەند دێرەم لەسەر یەک قوناغى ژيانى فازیلی مەلا
مەحمود نووسیوه، لایەنەکانى تری ژيان و چالاکی و
بەرەمەکانیم بۆ خەمخۆرانى تر جێهێشتوو.

نوشیروان مستهفا

(۷)

نوشیروان مستهفا ئەمین خدر (۱۹۴۴-۲۰۱۷). وهستا خدر، باشخه‌یات بووه، له‌سه‌رده‌می عوسمانیدا باش خه‌یات پینگوتراوه (ترزی باشی)یان (ده‌رزی باشی). وهستا خدری باشخه‌یات به‌کیک له‌خه‌یاته ناسراوه‌کانی شاری سلیمانی بووه و له‌بواری به‌رگدووریدا پیاویکی ده‌ستره‌نگین بووه.

ئوه‌ی راستی بیت من خۆم له‌ناخی دله‌وه پیمخۆش نییه له‌سه‌ر ئەم بابته بنووسم. ده‌نووسم: من پیمخۆش نییه بنووسم: چونکه سوور ئەو راستیه ده‌زانم، خوینه‌رانی نازین، دوو به‌شن:

به‌شیکیان: هه‌واداری ئەون، تو هه‌رچی بنووسیت، ئەو پیشه‌کی خه‌تی چه‌پ و راستی، له‌به‌ر باخه‌لی خۆی داناوه. تو هه‌زار به‌لگه‌ی حاشاهه‌لته‌گرت پبیت، لای ئەو تووڕیکی قو‌راوی ناهیتیت. هه‌مووی به‌پیشه‌سازی ده‌ستکردو خۆکردو هه‌لبه‌ستراو داده‌نیت، ئەو هه‌ر گویی لیتیه. چونکه له‌گه‌ل قه‌ناعه‌ت و به‌رژه‌وه‌ندی به‌رته‌سکی ئەودا ناگونجیت.

به‌شه‌که‌ی تر: وه‌کو تو بیرده‌کاته‌وه. ده‌یان به‌لگه‌ی بابته‌ی و میژوو‌بیان به‌ده‌سته‌وه‌یه، ده‌توانن مه‌لۆیه‌کی بچووک بخه‌نه سه‌ر خه‌رمانی بابته‌که، که‌چی به‌دریژایی ژیانیان بیده‌نگی هه‌لده‌بژیرنو ورته‌یان لینه‌ نایه‌ت. له‌دانیشتنی دووقۆلی و چوارقۆلیدا ده‌م هه‌لده‌هینن و رازی دلی خۆیان ده‌درکینن، به‌لام

بهنوسین، یان له بهردهم که ناله ئاسمانییه کاند، راستیه کان هندی جار ئاوه ژوو ده که نه وه، رووداوه کان وه کو خۆی ناگێر نه وه.

کیشهی نهوشیروان له ناو کۆمهله و کاری سیاسیدا به کیتک نه بوو! ئه و له گه ل خۆی و له گه ل خه لکدا ده یان کیشهی هه بوو. به شیکی نووسین و بیر هه رییه کانی ته رخان کردوو ه بۆ داپشتنی کیشه کان؛ تۆ له سه ندنه وه و شکاندنی ئه م ئه و به گوێره ی میزاج، لایه نی تری کیشه کانی پووش به سه ری کردوون. من لیتره دا له پرووی سیاسیه وه له سه ر ئه م کاریکته ره ده نووسم، لایه نی (بیوگرافی) کاری ئه م نووسینه نییه. شیکاری ده روونیش بۆ که سانی پسپۆرو ده روونتاس جیده هیلیم..

۱- تیۆری مارکسی:

ئه و برۆای به مارکسیه ت نه بوو! نه شهیده زانی تیۆریی مارکسیزم چیه؟ خویندنه وه ی چه ند نامیلکه یه کی ماوزه تۆن، مرۆف ناکاته شاره زه، له تیۆریی مارکسی! ئه و نه له ئاست (کورش لاشائی) و نه (ئیحسان ته به ری) و نه (مه نسور حکمه ت) بوو. کاریکی ئاساییه مرۆف مارکسی نه بێ و هیه شاره زایی له کاری تیۆریی مارکسی نه بیته! ئه و که سی یه که می کۆمه له بوو.

* مام جه لال له پلینیۆمی چواره م (۲۹-۲۱/۱۰/۲۰۰۹) گوته: له پرووی فیکریشه وه، به ئاشکرا ده یگوت: که مارکسیزم گه روگول بووه و سۆشیالیزم باوی نه ماوه، که چی خۆشی سکر تیزی کۆمه له ی مارکسی لینینی بوو! هه ر ئه و بساوه په ی ئه ویش بنه مای فیکری هه لوه شانده وه ی کۆمه له بوو له دوا ییدا.

زۆربەى نووسىنەكانى كۆمەلە ئەم دەينوسى. دەبوايە لەناو كادرو ئەندامانى كۆمەلەدا، خۇى بە كەسىكى ماركسى بناسىنىت و بەناوى رىكخراوئىكى ماركسى - لىنىنىيەو بەدوئىت و بەرپرسىارىتى لەئەستو بگرىت!

ئەو لە كۆبوونەوەكانى ناوئەندى كۆمەلەدا، تا ئەوكاتەى من ئاگادارم، بەراشكاوانە دەيگوت: "بىروپاى من لەم كۆبوونەوەيەدا چىيە و چى نىيە، دوا قسەى مام جەلال، دوا قسەى منە! بەدرىزايى ئەو ماوئەيەى من كارم لەگەلدا كرددو، سەردانى مام جەلالى دەكرد، ئەو هىلى گشتى كۆبوونەوەو بپيارەكانى بۆ ديارى دەكرد، ئەمىش تەنيا جىبەجىكردى لەسەر بوو. كەسىك سەرنج و تىبىنى لەسەر قسەيەك لەقسەكانى مام جەلال هەبوايە. مام جەلال بە تىلەى چا و سەيرىكى دەكرد. ئىدى ئەم بەتوندترىن شىئە بەگژيا دەچوو.

مام جەلال لەناو پلىنىوم كوتى: "لەناو خۇشماندا، بى ئاگادارى سكرتيرى گشتى و نىوئەى (م.س) و ناوئەندى كۆمەلەش، بپيارى كوشتى خەلكى لە شارو لادى دەردەكرد. ئەمەش بوو بە ھۆيەكى گەورەى ناكوكى ئىمەمانان لەگەل هىلى نەوشىروان لەسالى (۱۹۸۱) ھو لەناو كۆمەلەدا. تا كار گەيشتە ئەو رادەيەى ھەپەشەمان كرد بە بەجىھىشتى ولات ئەگەر كوشتار لە شارو لە لادى رانەوئەستىت، ھەرچەندە، سەرەتا ئەنجامدانى ئەو تاوانانە و گەلى بپيارى ترمان لى دەشاردرايەو، بەلام سەرەنجام، دواى ماوئەيەكى كەم لەرىگەى بەرپرسانى گەورەى ناو شارەو، راستىەكانمان ھەموو زانى و چىكە فروفيل دادى نەدەدا. ئەم راستىانەش واى لىكردىن بتوانىن دوا سنور بۆ پاكتاوى جەستەيى ناپرەوا دابىنىن! ئەمە يەكەمىن ناكوكى و دووبەرەكى ناپاستەوخۇى گرنگى نىومان بوو، لەگەل پەيرەوانى توندوتىزى).

* نەوشىروان مستەفا: (سەرچاوەى پىنشوو) ل ۲۶-۲۷.

خویندنه و هیه کی سهر پیتی بیره و هریه کانی نهوشیروان مستهفا، ئه و راستیه مان بۆ دهسهلمینیت که ئه و زور سهرقالی شه پری براکوژی بووه. به دهگمه ن خۆی له شه پری سوپای داگیرکهری کوردستان داوه. مروقی ناسیونالیست ده بی هه موو هیزو توانای خۆی بخاته گه ر بۆ به کگرتنه وه ی هیزه نیشتمانیه جیا جیاکان له به ره یه کدا دژی داگیرکهرانی ولات. ئه گه ر ئه م ماویش بووبیت، ئه وه (ماو) له شه پیکدا (چان کای چیک)* به ده ست ده گریت. ماو ئازادی ده کات، به مه رچیک هه ردوولا به ره یه ک دژی داگیرکهری یابانی دروست بکه ن.

ئه م به گویره ی بیره و هریه کانی خۆی بیت: لووله ی تفهنگه که ی له شه پری دژ به رژیم سارد و له شه پری کورد به کورد گه رم بووه (بۆ نمونه: شه پری پشتاشان)** هه موو که سیکیش ده زانیت مۆتیفی راسته قینه ی شه ره که چی بووه!

۲- خه ونی ئه وه ی چیگه ی عه لی عه سکه ری بگریته وه:

نهوشیروان پیاوینکی سه ربازی نه بوو، به دریزایی ژیا نی ده یویست وه کو سه رکرده یه کی عه سکه ری ده ربکه ویت، داماره هه ر بۆی نه ده هات. جه بار فه رمان ماموستا بوو، ماوه ی چوار سالی ش زیندانی بوو. له ماوه یه کی کورتدا توانی له ناو سه رکرده سه ربازییه کاندا بیته ژماره (یه ک).

* چان کای چیک: سه رکرده یه کی سیاسی و سه ربازی چینی و سه روکی پارته کۆمیتانگ بوو. دوژمنی سه رسه ختی پارته کۆمونیستی چینی و دامه زریته ری کۆماری تایوانه.

** نهوشیروان مستهفا ئه مین: په نهجهکان یه کتری ئه شکینن. ل ۲۹۱.

نەوشىروان سالى (۱۹۶۷) ئەندامى لقى (پ.د.ك- بالى م.س) بوو. تەنكىكى (پۇرسەئىد) * دەكاته شانى، وىزىراي مەفرەزەيەكى پىشمەرگە (پاسەوانى) ناو شار دەكات. تەنكىكى پۇرسەئىد مىلەتئانەۋەي نەدەۋىست. ئەم مىل دەھىنىتەۋە. پۇرسەئىد بەدەستى راستىۋە دەگىرىت. لە شەقامى ئۇرزدى دەبىت. دەنگۇيان پىدەكات پەلىكى پىشمەرگەي پارتى گەيشتوتە (چەق چەق) ئەم گوللە لەدەستى دەردەچىت و قاچىكى خۇي دەشكىنىت! ئەو بەھىساب رۇزى (۱۹۷۸/۲/۲۵) لەرووى عەسكەرىيەۋە سەركردايەتى شەرى (چىنگيان)ى كىردوۋە! ھەر كادىرىكى سەربازى ئەم جۆرە ھەلەيە بىكات، نابى ھەتا ماۋە بەلای كارى عەسكەرىدا بىروات. ئەو سەركردايەتى ھىزىكى (۲۰۰) پىشمەرگەي دەكات. دىنى چىنگيان دەكەۋىتە نىۋان كۆمەلە شاخىكى گەردن كەش (كەتوو، باسكە رەقە، بەردە بۆر، قەلا سارم، بەفرە سووران)، ئەمە بۇ ھىزى پىشمەرگە خالى بەھىزە لەچاۋ دەشتايى و راستايى.

دوو دەستە پىشمەرگە ئەركى بۆسەنەنەۋەيان پىدەسپىردىت. دەستەي يەكەم (۱۲ پىشمەرگە) لاي چاىخانەي (قەيماسە) بەدىل دەگىرىن. دەستەي دوۋەم لەناو مالىك خەۋيان لىدەكەۋىت. ئەم دوو دەستەيە زوو جىگاي خۇيان بىگرتايە، دەيانتوانى گالە بە سوپا و جاش بىكەن، دەيان سەربازو جاش بە دىل بىگرنو بىكوزن. بەپىچەۋانەۋە سوپاۋ جاش لەناكاۋدا دەستى خۇيان دەۋەشپىن و ھىزە (۲۰۰) پىشمەرگەيەكە پەرشوبلاۋ دەكەن.

* پۇرسەئىد: لە (ۋىزى)و (غەدارە) دەچىت.

نەوشیروان بەتەنیا روودەکاتە شاخی (بەردە بۆر) و لەوێ خۆی
بزر دەکات.*

٢- تروٲسکی

بەگوٲرەى قسەکانى ئازاد خوٲشناو و (چۆن بۆنسل - John Bonzel) کە هەردووکیان پٲیش (١٩٧٥) هاوٲرٲى نزیکى نەوشیروان بوونو لە ڤییه‌نا یه‌کتريان بینوه. چۆن بونسل، ئیستا ٲرۆڤیسۆرٲیکى جووى نەمسایى خانەنشینه. ٲٲرار ژماره‌یه‌ک کوردی ڤییه‌نا سەردانى دەکەن و ٲرسىاری نەوشیروانى لٲدەکەن، ئەو بیری دەکەوٲتەوه نەوشیروان کٲیه‌و دەلٲت: ٲٲیش ١٩٧٥ ٲٲکه‌وه خوٲندکار بوٲن و ٲٲکه‌وه بەشداریمان لە کۆنگره‌و کۆبوونه‌وه‌کانى ئینتەرناسیۆنالیزمى چوارهم کردوه.

ئازاد لەسەر داواى مام جەلال ٲایزى (١٩٧٥) سەردانى ڤییه‌نا دەکات. ئەو بە راشکاوانه‌ به‌ئازادى گوتوه: "ئازادا! تو سەرى خۆت وازم لٲٲینه‌و تاقەتى سیاسەتى کوردیم نەماوه. لٲره‌ بۆ خۆم لەناو تروٲسکیه‌کانم وه‌زعم زۆرباشه‌، نامەوى لەخۆمى تٲکبده‌م!" دەیتوانى به‌ئازاد بلٲت: من ٲه‌یوه‌ندیم به‌ سۆسیال-

* زانیاریه‌کانى نەوشیروان شٲرزه‌یى ٲنوه‌ دیاره‌. ئەو لە کٲٲیى (لەکەنارى دانوبه‌وه‌ بۆ خٲرى ناوزه‌نگ) ل ٢٢٨ دەنوسٲت: (داواى دەرکوت ئەوه‌ى هه‌واله‌کەى بۆ ناردبووم فەرهادى مه‌لا ره‌زا بوو.) نەوشیروان خۆى لە هه‌والنامه‌ى ژماره‌ (١) هه‌والسى کوزرانی فەرهادى مه‌لا لە رۆژى (١٩٧٧/٨/١٥) لەگوندی بارۆیى بلاوده‌کاته‌وه‌. کەسیک شه‌ش مانگ ٲٲشتر لەلایهن ٲٲشمرگه‌وه‌ کوزرابٲت، چۆن ٲاش شه‌ش مانگ دەنگوباس لەرٲگەى کەسیکه‌وه‌ بۆ نەوشیروان دەنٲرٲت؟!

دیموکرات، بە لیبیرالەکانەوہ باشە! سەیر ئەوہیە لای من باسی
هەزارویەک شتی کردووە، بەلام مەسەلەى تروتسكى بوونی
نەدرکاندووە!

ئەو لەپرووی تیئۆریەوہ زۆر هەژارو دەستکورت بوو.
تەنانت نەیدەزانى (تروتسكىزم) چىیەو بۆ لەگەل ئەو گروپەدا
رۆیشتووہ. ئەو لە نووسینەکانیدا (مەسەلەى ئەندامىتى) كە سالى
١٩٧٨ بلاوكراوہتەوہ، بۆ نمونە: ماركس، ئىنگلز، لىنین، ماو، كىم
ئىل سۆنگى بە سەرچاوہى رەسەنى ماركسىزم دادەنا، كەچى بە
تەقەى تەفەنگىش، بەلای ناوى لیۆن تروتسكىدا تىنەدەپەرى.
هەستم نەدەکرد، ئەو كەمترین زانىارى لەسەر تروتسكى، رۆزا
لۆكسمبورگ، گرامشى هەبوویت. لەكۆبوونەوہیەكدا لە تووژەلە
زانباریەكانى (مەسەلەى ئەندامىتى) دووبارە كردهوہ. من لەو
كۆبوونەوہیەدا گوتم: تیۆرىیەك هەیە، كە تیۆرى ماركسى یە،
لەولاتى جىاجىا هەولدراوہ سیستىمى سۆسیالیستى جىیەجى
بكرىت ئەزمونەكان، سەرکەوتوو، سەرنەكەوتوو شایانى
لینكۆلینەوہو لىۆفیربوون!

٤- كۆلتورى دیموكراسى

نەوشىروان، سى چوار سالیك لە فیهنا ژىابوو، بەلام
هەستت نەدەکرد، شتىكى لە كۆلتورى دیموكراسى ئەو ولاتەى
هەلكراندبیت. رەشەبا چەند توند بیت، ناتوانىت گۆرانكارى
بەسەر هەموو جۆرە بەردىكدا بەئىت. ئەو، نە بپروای بە
دیموكراسى هەبوو، نە دەیزانى مافى مرۆف چىیە! ئازادى تاك،
دیل نەكوشتن، ئازادى بیروباوہر لای ئەو هیچ نرخىكى نەبوو.

من نەمبىستوو ۋە لە خولى كادراندا ئاماژەى بۆ
 سىستىمىكى دىموكراسى و ئىدارى و كولتورى سىياسى رۇزاوايى
 كردىت. ۋە دەنووكى تەنبا لەسەر ھىزە كوردستانىيەكان
 دانابوو. رۇژىك دژى حسىكو پاسۆكو پارتى كۆمۇنىست
 كوتارى ئاگرىنى دەنووسى، رۇژىكى تر لە ئىستگەو (قىادەى
 موەقەتە لە چ بەرەيەكدا وەستاو!) مېشكى ۋە، رووبەرى
 جوگرافى شەرى ناوخۆى تىنەدەپەرانىد. كەسىك رەخنى لە
 تىزەكانى ۋە بگرتايە، شەو و رۇژ دەكەوتە داشۆرىنى ۋە
 كەسەو ھەولى ناووزراندى دەدا.

ۋە خۆى لە قىيەنا بېرىارى داو، دەربارەى، رىنىسانس و
 رۇشنگەرى ھىچ فېر نەبىت. حاجى قادرى كۆبى سەدەيك پىش
 ۋە لە ئەستەموول دەرگاي تىگەبىشتن و لىوۋفېربوونى كولتورى
 رۇزاوايى خستوتە سەر پىشت، كەچى ئەم لە قىيەنا بوو و
 ھەولى نەداوە زمانى ئەلەمانى بەرىكوپىكى فېر بىت.

لە نووسىنە كۆن و نوپكانىدا، ھەست بەو ناكەيت، تىشكى
 سەرھەلدانى بېرى نەتەوھىي ئۆروپى بەركەوتىت. نە دەيزانى
 قوتابخانەى نەتەوھىي ئەلەمانى چىيەو نە دەيزانى قوتابخانەى
 فەرەنسى و ئىتالى چىن؟

۵- دژە ژن و مېنە

نەوشىروان بېرواى بە مافى ژن، يەكسانى نىوان ژن و پىاو
 نەبوو. بىنگومان، ئەگەر سەركردايەتى ۋەئەندە دواكەوتوو
 نەبوايە، رەنگە بىتوانىبا، ژنان لەناو رىزەكانى رىكخستندا
 دەورىكى كارىگەرتر بگىرن! ۋە تىروانىنىكى ئەرىنى بۆ رۆلى

ژنان به کارى سياسى و پيشمه رگه پيدا نه بوو. ئه وهى راستى بيت ژماره يه ک ژن له ناوشار سه رقالى کارى ريکخستن بوون. له شاخيش ده يان ژن له ريزه کانى شوړشدا، شان به شانى ميرده کانيان خه باتيان ده کرد. دوو کيزى ده رچوى زانکوش له باره گاگانى سه رکرايه تى له بوارى جياجيدا کاريان ده کرد. حه ليمه خانيش (خاتو حه ليم) تاقه ژنى پيشمه رگه بوو، چه کى به شان وه بوو، شان به شانى برا پيشمه رگه کانى، دى به دى ده گه پرا و به شدارى شه رگه کانى ده کرد.

ئو نامه يه کى بۇ يه کيتى ژنانى کوردستان ره وانه کرد، داواى لیکر دبوون ژماره يه ک کيزوله بۇ ده ره وه بنيرن شوو به کادرو پيشمه رگه کان بکن. خوا بکات پريشکى ئاگر نه که ويته ناميزى قه لاس و پووشو په لاشى وشکه وه. ژنانى ريکخستنى ناو شار، ئاگرى شوړشيان هه لگيرساند. ده يان نامه ي ناره زاييان بوى ره وانه کرد. ئو چاوه پروانى ئه م کارو کاردانه وه به نه بوو. سه ردانم کرد، ئو به پينکه نينه وه بوى گيرامه وه: سه رکرايه تى يه کيتى ژنان، نه وه نده جوين و قسه ي سووکیان بۇ ره وانه کردووم، له هه موو ژيانمدا که س قسه ي واى پينه وتووم!

که سيک له قيه نا ژيا بيت و ژنانى نه مسايى له نزيکه وه ناسيبيت، چون بير له وه ده کاته وه، فه رمان ده ربکات، يان به نامه، له دووره وه هانى ده سته ره شه کانى تيرور بدات، ژنانى بپره وشت ي گومانليکراو، به روژى نيوه رو، به به رچاوى مناله ساواکانيانه وه بکوژرين؟

من نامه وئ ئيستا دادگايى بۇ ژن بکوژه کان دابنيم. ده مه وئ سه رنجى خوينه رى ئازيز بۇ نه وه رابکيشم: پارتيک له

سەرکردەکان ئاستی بیرکردنەو هیان چۆن بوو؟ شۆرشێکی ساوا، سەرجهەم کێشەکانی خۆی چاره‌سەر کردبیت و هیچ کێشەیه‌کی تری نه‌بیت، له‌ ناوگه‌لی چەند ئاڤره‌تیکێ سۆزانی، که جارچاره‌ بۆ نیو دینار دهرپیتیان بۆ سهربازیکێ عه‌ره‌ب داکنه‌ندوو! من چه‌پله‌ بۆ بکوژه‌کان لینه‌ده‌م و فرمیتسک به‌سەر لاشه‌ی قوربانیه‌کانیش هه‌لناوه‌رینم، به‌لام مافی خۆمه‌ پاش چل سال، ئەم پرسیاره‌ بکه‌م: ئایا ئەمه‌ ره‌وشتی یه‌کیکه‌ بیه‌ویت که‌لێکی ژێرده‌سته‌ رزگار بکات؟

روژیکیان پێشمه‌رگه‌یه‌کم بینی و پرسیارێ (حه‌مله‌ی پاکو ته‌میزی) م لیکرد:

گوتم: "هه‌ر به‌راست کۆمه‌له‌ ئەم کارانه‌ی ئەنجامداوه‌؟"

ئهو گوتی: "من به‌ده‌ستی خۆم ژنیکم کوشتم!"

گوتم: "ئایا به‌راست له‌شفرۆش و ئامرازی ده‌ستی رژیم بوو؟"

ئهو گوتی: "راستیت ده‌ویت؟ نه‌ له‌شفرۆش، نه‌ جاسوس، نه‌

به‌درووشتم! ژنیکێ شوخ و شه‌نگ، بالابه‌رز، زۆر به‌ریز و

* له‌ گۆڤاری کۆمه‌له‌ ژماره‌ (٢) ئەم هه‌واله‌ نووسراوه‌. من وه‌کو خۆی

دایده‌نیم:

حه‌مله‌ی پاکوته‌میزی له‌ شاری سلیمانی له‌ماوه‌ی دوو مانگی رابوردودا پێشمه‌رگه‌ دلێزه‌کانی ناو شارو دهره‌وه‌، ده‌ستیان کرد به‌ هێرشیکێ فراوان بۆ پاکردنه‌وه‌ی شاری سلیمانی له‌ ئاڤره‌تی به‌دخو و به‌درووشتم که‌ داووده‌زگا فاشیسته‌کان بۆ بلاوکردنه‌وه‌ی فەساد له‌لایه‌که‌و بۆ کوکاردنه‌وه‌ی ده‌نگوباس و جاسوسی له‌لایه‌کی تره‌وه‌ به‌کاریان نه‌هێنان.. تاكو ئیستا زیاتر له‌ (٢٠) ژنی جاسوس و به‌دخو ئیعدام کراون. (گۆڤاری کۆمه‌له‌ ژماره‌ ٢ زستانێ ١٩٧٩ ل ٧٠)

سەربەرز! يەك دوو جار داوام لیکرد. ئەو ھەرەشەى لیکردم.
ترسام ھەيام بەریت! منیش بەر گوللەم دا.

گوتم: "بەریارى ناوەندى- کۆمەلەىە و ناوى لەناو لیستی ژنە
بەپەشتەکانە!"

من گوتم: "ناوەندى- کۆمەلە بەریارى وای نەداوە.. ئەمەى
کردووتانە تاوانە و ئیوە بەرپرسیار دەبن!"

٦- کۆتەگە بەرز نەبوو ...

لەماوەى نیوان (١٩٧٦-١٩٧٨) کۆمەلە تووشى زنجیرەىەک
نسکو، ھەلەنگوتن، کەندولەند بوو. سەرکرده میژوویەکانى
(شەپھاب و جەعفەرى) لە دەست دا. ئارام لە (١٩٧٨/١/٣١) لە
تەنگى سەر بەتەنیا سەرى نایەو. ئازاد ھەورامى لەناو زینداندا
چاوى کردەو. سەلار عەزیز رەوانەى دەروەى ولات کرا،
ناوەراستى نۆفەمبەرى ١٩٧٨ گەرایەو. مایەو مەلا بەختیار!
مەلای ئەوکاتە، مەلای ئیستا نەبوو. ئەزموونى سیاسى لەچاو
ئەوان دەولەمەند نەبوو. ئاستى تیۆرى وەکو زۆربەى
سەرکرده و کادرو ئەندامەکان لە قوناغى دارەدارە بوو. بەقسەى
خۆى ئەم پێشنیازى "بۆ مام جەلال کردووە: نەوشیروان بێتە
جیگرەوہى ئارام. ئەم پێشنیازە، ئەگەر بەمشێوہە بێت، بەلگەى
کەرچ و کالىی ئەزموونى سیاسىیە و ھىچى تر. حزبە کوردیەکان

* ئەمیرە محەمەد: ئازاد ھەورامى، کەرکوکىیەکى کوردستانى، سلیمانى

هر هه موویان هه مان کیشه یان هه بووه، ژ.ک،*، بۆ نمونه، که سیکێ له ریزه کانی خۆی به شایانی ئه وه نه زانیوه ئالای سه رکردایه تی به دهسته وه بیته، ئه م ئه رکه ده ستۆی قازی محمه د خراوه.

من هه یچ ته فسیریکێ ترم بۆ پینشیازه که ی مه لا به ختیار نییه. ئه م پینشیازه له په نجا لاوه ناراست بووه. ئه و هه یچ نه بیته بیرو رای شاسوار جه لال و که سانی تری له سه ر نه وشيروان بیستوه و زانیویه تی به رنامه ی ئه و چیه؟ له دۆله (گۆستی) پیکه له پزان رویداوه. من خۆم له قه ره داغ و گه رمیان بووم، ده مییست: نه وشيروان ده یه ویت مه لا به ختیار بچوک بکاته وه (سه ری دوو به ران له مه نجه لیکدا جینگایان نابیته وه) ئیدی ئه م پینشیازه بۆ ده بی له ده می تۆوه ده ربچیت؟

ئاو بوونی دراماتیکی ئه ستیره ی عه لی عه سه کهری له سه ر شانۆی سیاسی کوردیدا، ئه ستیره ی به ختی نه وشيروانی گه شتر کرده وه. عه لی عه سه کهری وه کو ئه ندای مه کته بی سیاسی و رابه ری (بسک) و فه رمانده ی گه شتی هه یزی پینشمه رگی کوردستان، هاوسه روک بوو، نه ک که سایه تی ژماره (۲) ی ناو یه کیتی و شوپش. ئه و ریزی بۆ ئه م و ئه و داده نا، به لام له پرسه چاره نووسسازه کاندا، هه موو چاوه کان روویان له ده می عه لی عه سه کهری ده کرد. که سایه تی عه لی عه سه کهری که سایه تیه کی به هه یزو جه ماوه ری بوو، پله و پۆست دروستی نه کردبوو. له سه رده می ئه ودا مام جه لال به خۆی ره و نه بینیه، فه رمانده ی

* بره وانه: ماموستا جه عفر: (کۆمیته ی هه ریمه کان هه لوه شایه وه.. یان هه لیانوه شانده وه) له هه فته نامه ی رووداو ۲۰۱۸/۱۰/۵.

گشتی هیزی پيشمه‌رگه‌ی کوردستان بێت و بۆ عه‌لی عه‌سکه‌ری
 به ده په‌نجه مۆری کردووه. پله و پینگه‌ی جه‌ماوه‌ری و کارپه‌گه‌ری
 که‌سایه‌تی نه‌و، له‌گه‌ل پله و پینگه‌ی مام جه‌لال هاوته‌ریب بوو.
 من خۆم ده‌زانم باری ده‌روونی مام جه‌لال پاش رووداوه
 دراماتیکیه‌کانی هه‌کاری چۆن بوو؟ نه‌مه‌ بابه‌تیکه‌ نامه‌وی
 له‌سه‌ری بنووسم. نه‌ قه‌له‌مه‌که‌ی من فێری ماستاو بووه‌و نه
 گه‌لی کوردیش به‌رگه‌ی گێڕانه‌وه‌ی راستی رووداوه‌کان
 ده‌گریت. باپیره‌م فێری کردم نه‌وه‌ی رابورد به‌ردیکی له‌سه‌ر
 دا‌بنریت! له‌ چاو‌تروو‌کانیکدا لووتکه‌کانی یه‌کیتی وه‌کو ئاردی ناو
 درکیان لێهات. شو‌رش سراپه‌وه‌و کۆتایی پێهاتبوو، کۆمه‌لانی
 خه‌لکی کوردستان، نه‌وکاته، بێ‌اریان دا‌بوو، یه‌کیتی بگرنه‌وه.
 له‌م هه‌لومه‌رجه ئالۆزه‌دا نه‌وشیروان هینرایه‌ پيشه‌وه: چه‌کو
 پاره‌و پله‌ دابه‌شکردن راده‌ستی نه‌و کرا. دیاره‌ نه‌و مه‌رجه‌شی
 بۆ دا‌نرابوو: دامه‌زراوه‌ی عه‌سکه‌ری به‌هینز بکریت و کادره‌کانی
 کۆمه‌له‌ یه‌ک له‌دوای یه‌ک جیگایان پێ لێژ بکریت و چالاکیه‌کانیان
 له‌قالب بدیریت!

۷- هه‌گبه‌ی جوین و قسه‌ی ره‌ق

نه‌وشیروان له‌ هونه‌ری داشۆری و شه‌ره‌جویندا ده‌ستیکه‌
 بالای هه‌بوو. زۆریش هه‌زی ده‌کرد گوێ بۆ نویتترین دا‌هینانی
 جویندان رادیریت. ئیدی بۆ مه‌جلیس گه‌رمکردن، سه‌رله‌به‌ری
 جوین و دا‌هینانه‌کانی نه‌م و نه‌وی ده‌گێڕایه‌وه. رۆژیکیان
 ناسیاویکی ده‌یه‌ویتت سه‌ردانی شاری سابلاخ بکات و به
 نه‌وشیروان ده‌لێت:

‘دەمەوئەت سەردانی شاری سابلاخ بکەم هیچت ناوئەت بۆت
بەینم؟’

نەوشیروان دەلەیت: ‘دیوانئەکی شیخ رەزای تالەبانیم بۆ بەینە!’
ئەو کەسە مالتاواویی لەو دەکات و چاوی بە کۆمەلیک دۆست و
هاوڕێ دەکەوئەت. پرسیاری لێدەکەن: ‘لای کاک نەوشیروان
بویت دەنگ و باس چییە؟’

ئەویش دەلەیت: ‘خۆی کەم جوین دەزانیت، داوای لێکردووم
دیوانئەکی شیخ رەزای تالەبانیشی بۆ بکرم!’

ئەو لە شەرەجوین کارامە بوو. دەستی شیعرنووسینی
هەبواوە هەزارێ وەکۆ شیخ رەزای دەخستە گیرفانیوە،
زۆر جار شەرە جوینی ژنە عەرەبی بەغداي بۆ دەگیرامەو:

‘لەشاری بەغدا بووم. کۆمەلیک دراوسێی عەرەبم هەبوو.
سەیرترین جوینی عەرەبی، کە بیستبیتم، ژنە عەرەبیک بە شاتە
شات بەرامبەر ئەو هەکەي گرتبوو. بەو هەکەي دەگوت: (أجیلج أشک
کسج بشتایم)‘ لەزمانی کوردی ئەم جوۆرە جوینەم بەرچاو
نەکەوتوو..

ئەو زۆر حەزی لە کەسانیک بوو، بەسەرھاتی قۆر قۆریان
بۆ بگیرایەتەو. ئەمیش گەزیک دەمی دادەپچراندو پێدەکەنی.
دانیشتەکانی لە دانیشتنی کەسانی سیاسی نەدەچوو. ئاراستەي
گشتی شکاندنی ئەم و ئەو بوو. گرنگ ئەو هەيە کەسێک سووک
بکریت و ناوی بزڕینرئەت..

* بێم بۆت، قوزت بە جوین دەدرم.

۸- زهبروزنگ

نهوشیروان له پرووی دهر وونیه وه، که سایه تیه کی ناجیگیرو (میزاجی) بوو. به گویره ی که شوه وه وا ده گورا. له دهیان شوینی بیره وه رییه کانی خوی، نه یتوانیوه ههست و هوش و (بنهوش) ی خوی بشاریته وه.

که سیک ویستییتی ریزی لیبینیت و دلسوزی بنوینیت، نه و لهبری سوپاس و پیزانین، به پرویدا هه لشاخواه و کابرای تهریق کردوته وه. جوتیاریکی گوندی باریکه دهر (پینجوین) ویستیوته ی که ورهیی و دلسوزی خوی بنوینیت، نه م به چ شیوه یه ک به گز کابرای جوتیاردا چووه! نه و دهنوسیت (ئیترا گه یشته تینم خوم پین رانه گیرا. راستبومه وه، به توره ییه وه قسه یه کم پیتو و، وتم: "نه گهر نه پروی هه لئه سم له لیته ی بهر مزگه وته که ت هه لئه کیشم..." جوتیاره که له سونگه ی گیانی بهر پرسیاریتی و حهزی یارمه تیدانی پینشمه رگه یه ک، ویستیوته تی نه و به ته نیا له مزگه وت نه مینیته وه. له هه لومه رچی نه و رۆژگاره دا جوتیاره که ترساوه شتیکی نه خوازراو رووبدات، رهنکه به کهس چاره سه ر نه کریت. نه و نه یناسیوه و پیویستی به ماستاو کردن نه بوو. نه یویستوه که سیک به ته نیا له مزگه ت به بین نان و ئاو، به بی کهس سه ر بنیته وه. حهزی کردووه له مالیک دایمه زرینیت و له وئ خزمه ت بکریت.

* نووسه رانی کورد (وعی) و (اللاوعی) عه ره بی، وشه ی ههست و نه ستیان به کاره یناوه. (هستی و نستی) فارسی به رامبه ر (بوون و نه بوون) ه. زیگموند فرۆید چه مکی (بنهوش) ی به کاره یناوه. من له شوینی تردا به وردتر له سه ر (بنهوش) م نووسیوه و نامه ی سه رله نوئ زانیارییه کان دووباره بکه مه وه.

** نهوشیروان مسته فا نه مین: له که ناری دانوبه وه بق خری ناوزهنگ ۱۲۳۱.

بینگومان چەندین جار ئەم رووداوەی بۆ من گینراوەتەو! روژیکیان هاوڕینیەکی پینگوت: ئەگەر کیژیکێ جوانی وەکو (برجید باردۆ) بواوە، نەتەدەگوت: لە قورۆ لیتهی بەر مزگەوتەکەت هەلئەکیشم و دلت نەدەشکاند. ئەویش لە قاقای پینگەنینی دا.

ژمارەیهک پ.م. دانیشتبووین (ئازاد هەورامی، پشکۆ ناکام...)

پشکۆ لە پر شیعریکی خویندەو:

".. ئەی هەفالی بێ سەروشین

رەنگی ئاسۆ نیشتۆتە خوین

شاعیرەکان شیعەر بنووسن، باسی جریووی ئەستێرەکان، گۆنای ئالو قژی کالو مەمکی قوت دەکەن.. کاک نەوشیروان شیعەرەکانیشی هەمووی خوین و کوشتن و ملپەراندنە..

هاوڕێ (ب) گوتی: "کاک نەوشیروان بە زمان و بەکردهو، بەرامبەر هاوڕیکانی زۆر توندوتیزه. مروفینک بارودۆخی دەروونی ئاسایی بیت، بەمشێوەیە هەلسوکەوت ناکات!"

ئازاد: "دەتەویت بەخشکەیی ناوی نەوشیروان بخەیتە لیستی کەسە (سادی) یەکانەو؟"

جەبار گوتی: "کاک نەوشیروان ماوەیهک لە نەمسا ژیاو، دەترسم لەبری ئەوێ لە فەلسەفەی مارکسی قوولبیتەو، کەوتیبیتە بن کاریگەری بیروباوەری نازی و فاشیەو، لەداهاتوودا کۆمەلە، لە ریکخراویکی مارکسیەو بۆ ریکخراویکی فاشی رەگەزپەرست بگۆریت..

ئازاد هەورامی گوتی: "کاک نەوشیروان هەموویەتی و هیچیشی نییە:

۱- ئەو زۆر رقى له عەرەبەو دەلئیت: عەرەب بە هەشتیشم
بۆ دروست بکەن نامەوینت. کیشەکە ئەوێه ئەو رقى له
شارەزووی و هەولێری و بادینی و کەرکوکییە..

۲- ئەم بـرـوای بە لەناوبردنی خەلکە، حەزی له خوین
رشتن و ئازاردانی ئەم و ئەو، ئەمەیه هاورپیان پێیانواینت، ئەم
کابرایە سادی بیت. پیاوی سادی، رینگە بەخۆی نادات له
لووتکەى دەسەلات جینگیر بیت..

من پیموایە نەوشیروان بەرھەمی ژینگەیهکی ناسروشتی
ئالۆزو بالۆزە. دەبێ لهقوناغی منالی و ساوایی چەندیک تالای
چیشتییت، لەبری بەهەشتی منالی، رۆژانە دۆزەخی چەند جار بۆ
هەلخراپیت. ئەو سالانیک له قبیەنا بوو، بریا لەبری خویندن و
سیاسەت، برینه دەروونییهکانی خۆی چارەسەر بکردایە..

نازاد هه ورامی

(۸)

ژێله ی خه وینکی سهوز

من نازانم نه گهر ئازاد هه ورامی تا نه مرق بژیا بایه، ئایا
ئه ویش له بازاری بهرزه وهندی ئابووری و سیاسی ئه م
سهرده مه دا، کهوی و دهسته مو ده بوو، ده خه سینرا؟ گیانی
یاخیبوونی شۆرشگیرانه ی ده کیشرا؟ له پشت میزیکه نه و تاوی
دژوون و دژوودا گرمۆله ده بوو؟ بۆ کات به سه بردن چاوی
به سهر تۆره کۆمه لایه تیه کان سو مای تیدا ده ما؟ ئه ویش ده بووه
بازیچه یه کی بچووکی قورمیشکراوی ده سته کهرکه ده ن و
نه هه نگ و دیوه زمه کانی بازاری شیواوی جیهانی قیزه و نی
سیاسهت و بازرگانی، یان خاچی ئاله نگاری و
رووبه پرووبوونه وه ی له سه ر شان هه لده گرت و تفی له ناو چاوه
مۆنه کانی ده سه لات و کورسی و میز و ته لار ده کرد و گیتاره
تۆز لیتیشتوو ه که ی به ده سته وه ده گرت و گۆرانی بۆ هه ژار و
چه و ساوه و بینه وا و دلشکاوه کان ده وت؟

روژی ۲۱/ی ئاب ۲۰۱۹ سی سالی ره به ق به سهر
شه هیدبوونی (نازاد هه ورامی) دا تیده په ریت. پیاویک لیوانلیو،
تزی له خۆشه ویستی و میهره بانی و دلسۆزی، له جیهانی کدا
جانه وه ر و درنده و پیاوکۆژه کان، پینان له سه ر پی داناوه و
ده ست به سمیله خویتاوییه کانیا ندا ده هینن. ئه و سمبۆلی جوانی و
پاکی و ره وشت به رزی و بویری و راستگویی بو. پیاویکی

سەرپراست، زمانپاراو، دەنگخۆش، سەرناس، قورس و گران و خاوەن ھەلۆیست بوو. ھەر لە دوورەووە دەم و چاوی، پەپوولە و گۆلی لێدەباری و خەندەو بژە سەر لێوھەکانی جێنەدەھینشت. ئەو ھەمیشە تەنەنگەکەیی و گیتارەکەیی بەیەکەوہ بوون. تەنەنگەکەیی دەبووہ گیتار. چاوت دەنووقاند و چاوت دەکردەوہ گیتارەکەیی دەبووہ تەنەنگ. گیتار لێدان و گۆرانی لە سیبەری تەنەنگ و نالەیی تۆپ و ھارپی فرۆکەیی جەنگی لە ئازاد ھەورامی داھات.

لاویکی سەرکردە

تەمەنی بیست سالان، تەمەنی گالتە و گەپ و موسیقا و ژبانی رۆمانسیە. ئازاد شەپۆلی توندوتیژی رووداوھەکان بۆ سەرەوھیان ھەلداشت.

ئەیلوولی سالی ١٩٧٥ لەئەمنی کەرکوکەوہ فەرمانی گرتنی بۆ دەردەچیت، ئەویش برباری بەرەنگاری و بەگزاچوون، خۆ بەدەستەوہ نەدان دەدات. روودەکاتە شاری سلیمانی و ماوہیەک لەمالی ھاوپی و دۆست و ئاشنا دەمینتەوہ. دەبیتە ئەندامی (کۆمیتەیی ھەریمەکان)ی کۆمەلە، کە ئەوکاتە دینامۆی خەبات و خۆ ریکخستەوہ و مەملانی بوو دژی رژیم. لەناوخۆش کۆمەلە، ھیزی سەرەکی و کارای یەکیٹی بوو، کە بەدەستی بەتال: بە بی چەک و تەقەمەنی و پوول و پارەو ریکخستنیکی بریندار و لەتەتکراو، زەمینەیی ئامادەکاری ھەلگیرسانەوہی شۆرشی خۆش دەکرد.

ئەوکاتە ئازاد بېست سالى تېنەپەراندىبوو. بە دېمەن گەنج و
 كەم تەمەن، بەلام بە ھەلسوكەوت و ئاخاوتن و بېرکردنەوہ و
 تېگەيشتن، ئەوپەرى بەرېز، ژېر، رېك و پېك و سەنگېن.
 رېكخستنى ھەريىمى كەركوك لە چەند لايەكەوہ ھەلتەكېنرابوو!
 پاژىكيان بەر تۆرى شالاوى گرتن كەوتېوون. پاژىكى تريان بەر
 رمى ھېرشى راوہدونان كەوتېوون. مەترسى خى
 بەدەستەوہدانى ئەم و ئەو شمشىرى دېمۆكلىس بوو، بە ژوور
 سەرى پەيكەرى تېكشكىنراوى رېكخستنەوہ ھەلواسرايوو.
 چەندېن كېلگەى مېن و بۆسەى جالجالۆكە لەدەست و پىى
 رېكخستن ئالاكابوو. ئازاد لەچاىخانەكانى سابوونكەران و
 سەرچنار دانەنيشتبوو، چاى دېژلەمە فربكات و يارى بە
 تەسبىحى قەزوانى ئەبلەق بكات و خەون بە شۆرىجە و ئىمام
 قاسمەوہ بېينىت. ئەو لە سلېمانىەوہ شانەكانى رېكخستنى
 دەگرتەوہ و سەرلەنوئى دەنكە قەزوانەكانى تەسبىحە پەراوہكەى
 دەھۆنىەوہ، ئەمجارەيان بە شىوہىەكى قايمتر و تۆكمەتر.
 دەورىكى گرنگىى بېنى لەپېكھېتانى دەستەى چەكدارىى
 دەوربەرى كەركوك.

ناوہندى كۆمەلە

لەناو سەركردەكانى ئەوساى يەكېتىدا، دوو كەسم بېنيوہ، كە
 بەرچاويان روون بووہ و ھۆشيارى مېژووبىيان بۆ كارىگەرى و
 دەورى خۇيان لە پەرسەى دروستبوونى مېژوودا، كە
 مەبەستيان بووہ شوېن پەنجەى خۇيان بە قۇناخەكەوہ بېينن:

ئەم دوو كەسايەتییە دەیانزانی چییان دەویتی و دەبی چی بكەن
و بەكام ئاراستەدا هەنگاو بنین:

۱. مام جەلال.

۲. شاسوار جەلال(ئارام).

ئەم دووانە لەئاوینەیی میژوودا خۆیان دەبینی و ھەر یەكەیان
پروژەییەك لە میسکیاندا گەلالەیی کردبوو. سەرکردهکانی تر،
تەنیا بوورغویەکی بچووک بوون لەناو پروژەییەکی گەورەدا. من
لەناو ئەم ھەموو سەرکردهانەدا، کەسیکم بێرناکەویتیەو،
تیگەیشتنیکی تایبەت و ھەلوستیکی جیاوازی ھەبوویتی،
لەبواری دووربینی و بەرچاو روونیدا، بەردیکی لەسەر مەلۆیەك
دانابیت، لەوەرچەرخانیکی میژوویدا خویندەنەوئی تایبەتی خۆی
ھەبوویتی و قسەیی خۆی کردبیت: ئاماژەییەکم بەرچاو
نەكەوتوو، ئەمرو بتوانم لەسەریان بدویم و دەستیان لەسەر
دابگرم.

سالار عەزیز، کە ئەوکاتە ئەندامی (م.س) و (کۆمیتەیی
ھەریمەکان)بوو، کەسایەتیەکی بەرچاو، خاوەن ھەلوئیست و قسە
رۆیشتوو بوو، تا رادەییەکی زۆریش ھەلوئیستیکی جیاواز و
خویندەنەوئی خۆی بۆ رووداوھەکان ھەبوو. ئەو تیگەیشتن و
تێروانینی خۆی نەدەشاردەو، بەدەنگیکی زوال و دلیر
بیروبووچوونی خۆی دەرەبەری، بەروونی پینی لەسەر ئەو
دەگرت، کە یەکیتی دەستبەرداری رییازی چەپ نەبیت و
چەپایەتی خۆی کال نەکاتەو و کۆمەلە سەربەخۆیی خۆی
پارێزیت و نەتویتیەو. ئەو زۆر بە دیپلۆماسی و ریزەو، ھەلس
و کەوتی دەکرد. بەرامبەر ھەر ھێرشیکی ناپەواو بیئەما،

هاوسهنگی دهپاراست و به ئهوپهپی حیکمهتهوه ئیداره‌ی
ململانیکانی دهدا. چاوی ئه و هه‌ر زۆر به‌جوانی ((دان و داو))ی
ده‌بینی و هه‌زی نه‌ده‌کرد ئالۆزی و گریکویره دروست بیت،
هه‌رچه‌ند سوور ده‌یزانی هه‌ندئ که‌س به‌خوینی سه‌ری تینوون
و به‌شینگی (خه‌بات)یان بۆ پاشقولگرتن ته‌رخان کردووه.

من نامه‌ویت له‌سه‌ر کۆبوونه‌وه‌ی فراوانی کۆمه‌له‌ له
ناوه‌راستی ئازاری ۱۹۷۸ له‌نۆکان بنووسم، چونکه له‌وئ نه‌بووم
و ئه‌م بابته‌ نووسینیکی تایبه‌تی ده‌ویت. ئه‌م کۆبوونه‌وه‌یه
شه‌ش هه‌فته‌ پاش شه‌هیدبوونی شاسوار جه‌لال(ئارام) کرا.
نه‌وشیروان مسته‌فا، پیشتر له‌ناو سه‌رکردایه‌تی ی. ن. ک
جیگه‌ی خۆی دابین کردبوو، ئه‌ندامی ده‌سته‌ی دامه‌زرینه‌ریش
بوو. تا کۆبوونه‌وه‌ی نۆکان، دوورو نزیک خۆی وه‌کو ئه‌ندامی
کملک نه‌ناساندبوو. خۆیشی له‌بیره‌وه‌ریه‌کانیدا جه‌ختی له‌سه‌ر
ئه‌وه‌ کردووه، که‌ بپروای به‌تیۆری مارکسیه‌ت* نه‌ماوه به‌لام
رازیبوو(لغایه‌ فی نفس یعقوب)** بیته‌ سه‌کرتیری ریکخراویکی
مارکسی.

گومان له‌وه‌دا نییه، ئه‌گه‌ر سالار عه‌زیز له‌ده‌ره‌وه‌ی ولات
نه‌بووایه، ره‌نگه‌ کۆبوونه‌وه‌ی نۆکان هه‌ر نه‌کرایه! ئه‌و
له‌دووره‌ولاته‌وه‌ ئالای ناره‌زایی به‌رزکرده‌وه، به‌توندی دژی
ده‌رئه‌نجامه‌کانی کۆبوونه‌وه‌که‌ی (نۆکان) بوو! پاش چل سال

* نه‌وشیروان مسته‌فا ئه‌مین: له‌که‌ناری دانوبه‌وه بۆ خه‌ری ناوزه‌نگ، به‌رلین
۱۹۹۷ ل ۱۷۲
** له‌ قورئاندا ده‌قه‌که‌ به‌م شیوه‌یه نووسراوه: (لحاجه‌ فی نفس یعقوب
قضاه).

ئەو مەن ھەلۋىستەكەى ئەو بەراست دەزانم و ھەقى خۇى بوو ناپرەزایى دەربېرىت. سەرکردایەتى رېكخراوینك، یەكینکیان شەھید دەبیت، دەبى سى سەرکردەكەى تر كۆبوونەوھى خۇیان بکەن و بېرىاردەن، كەسانى تر بۇ (كۆمیتەى ھەرىمەكان) ھەلبۇزىردىت، یان كۆبوونەوھىكەى فراوان بکرىت و سەرکردایەتییەكى نوئى ھەلبۇزىردىت. دانانى كەسىك و ھەكو (حاکمى رەھا) بۇ كۆمەلە و بەین پىرسى سى سەرکردەكەى تر، ئاراستەى كۆمەلەى گۆپرى و پاشان بېرىارى ھەلۋەشاننەوھى درا.

كۆبوونەوھى فراوانى كۆمەلە سى كەسى ھەلبۇزارد و ھەكو (ناوھندى - كۆمەلە) كە ئەمانەى خوارەوھ بوون:

۱. نەوشىروان مستەفا ئەمین.

۲. ئازاد ھەورامى.

۳. مامۇستا جەعفەر.

لەكاتى كۆبوونەوھەكانى نۆكاندا بەندە لەبازیان بووم و ئاگام لەكارو ئەجىندای كۆبوونەوھەكە نەبوو. بەنامەىكەى كورت ئاگادار كرامەوھ: دەبى بەزوترىن كات، بەرەو سەرکردایەتى بکەومەرى. مەن نە نەوشىروانم پىشىتر دەناسى و نە دەشمزانى ئازاد ھەورامى كىتە؟ بۇیە ھەر یەكسەر كەوتمە پىرسىارکردن و زانىارى كۆکردنەوھ بۇ ئەوھى بزانم لەگەل ئەم دوو ھاوپرىتەدا چۆن چۆنى كار بکەم؟ سىروان تالەبانى لەنزیكەوھ ئازادى دەناسى و پىنگوتم: (كاك ئازاد مروفىكى دلسۆز و خویندەوار و بەرىز و گران و دلسۆزو چالاكەو لە بنەمالەىكەى بەرىزو خویندەوارە).

مەن ئەم پىرسىارەشم لە سىروان كرد:

((ئایا ئازاد دەتوانیت جینگای شهید ئارام بگریتهوه؟))
 ئەو گوتی: ((ئازاد بەتەمەن جاری زۆر منال و کەم
 ئەزموونە، سەرکردایەتیکردنی کۆمەڵە و هیزی پێشمەرگە
 کاریکی ئەوەندە ئاسان نییە، بەلام ئەو دەتوانیت دەوریکی باش
 بگیریت، چونکە لەناو خەلک زۆر خوشەویستە!)).
 سەرەتای مانگی ئەیاری ۱۹۷۸ لەگەڵ کۆمەڵیک پ. م بەرەو
 سەرکردایەتی کەوتینەڕێ و ملی ریگای هات و نەهاتمان گرتە
 بەر. ناوەراستی ئەیار گەیشتینە مەملەکەتی خەری نیوزەنگ
 ((خەپنیزەنگ))، ئیدی نە سەرکردایەتی لەتۆکان بوو، نە
 ناوەندی — کۆمەڵە لەو ناوەیەدا مابوونەووە هەر هەموو
 سەرکردایەتی و هیزی پ. م بنکە و بارەگیان پێچابوووە .
 بەرەو دۆلە ((گۆستە))* هەلکشابوون.

قەفەز و بولبول

هیزی پ. م لەناوەراستی مانگی نیسانی (۱۹۷۸)هوه سنوور
 بە سنوور، بەرەو دۆلە ((گۆستە)) دەکەونەڕێ، کە دەکەوینە
 سەر سنووری تورکیا و پاژیکە لەناوچەیی برادۆست. ئامانجی
 ئەم لەشکرکێشییە بنکە و بارەگا دانان بوو لەوێ، نەک
 شەپوشۆر و پەلاماری هیزەکانی (پ. د. ک) لەو دەقەرە. گواهی:
 سالیکی پێشتر لەهەمان شوێندا بنکە و بارەگیان داناو، هیچ

* دۆلە گۆستە: لەسێ سنوورەووە نزیکە. جاران هەر بۆ سووعبەت
 پێدەگوترا: دۆلە فشه. روژیکیان لە نەوشیروانم پرسی بۆ ناوی ئەم دۆلە
 نراوه دۆلە فشه. ئەویش گوتی: ئەوەندە فشه لەوێ دەکرا و پلان دادەنرا
 کوردستان رزگار بگریت و رژیم بروخینریت ناوی نرا (دۆلە فشه)!

روودای دلتەزین و نه‌خوازاو رووی نه‌داوه. مام جه‌لال کاتیک ده‌نگوباسه‌کانی بیست، ده‌فته‌ری ب‌ریاری کۆبوونه‌وه‌کانی سه‌رکردایه‌تی ده‌کرده‌وه‌و به‌دانیشتوانی ده‌گوت: ئه‌رکی ئه‌و هیزانه دانانی بنکه و باره‌گا بووه له‌دۆله ((گۆسته)) و هیچی ترو خویان له‌شه‌پوشۆر ب‌پاریزن، که‌چی ئه‌وان سنووریان به‌زاندووه، به‌ره‌و قوولایی خاکی باکووری کوردستان رویشتون.

هیزه‌کانی ی. ن. ک به‌سه‌رکردایه‌تی عه‌لی عه‌سکه‌ری سه‌ره‌پای برسیتی و شه‌پزه‌یی و ماندوووون و شه‌ونخونی، له‌دیوی کوردستانی خواروو جیگیر نابن و سنوور ده‌به‌زینن. دیاره له‌وئ به‌شیک له‌عه‌شایه‌ری چه‌کداری باکووری کوردستان، سه‌ره‌پیان لیده‌گرن و له‌هر چوار لاره‌که‌مارویان ده‌ده‌ن و ناهیلن به‌ ئاسانی ده‌ربازبن. هیزه‌کانی ی. ن. ک به‌شیه‌یه‌ک شه‌پزه‌ ده‌بن و سه‌ریان لیده‌شیویت، له‌بری پاشه‌کشه و گه‌رانه‌وه بو‌ ئه‌مدیو، واوه‌تر ده‌پۆن و به‌ره‌و قوولایی باکووری کوردستان ده‌کشین و بواری ده‌ربازبوونیان به‌هیچ شیه‌یه‌ک نامینیت!

ژماره‌یه‌کی زۆر (پ. م) شه‌هید ده‌کرین و ژماره‌یه‌ک به‌دیل ده‌گیرین و ژماره‌یه‌کی زۆر که‌م وه‌کو (جه‌مال عه‌لی باپیر و حه‌مه‌ی حاجی مه‌حموود و ... تاد) ده‌رباز ده‌بن، که‌به‌ شیه‌یه‌کی ئه‌فسانه‌یی، پاش نزیکه‌ی مانگیک، گه‌یشته‌نه (دۆله‌نی) و باره‌گای کاتی سه‌رکردایه‌تی..

ئازاد ھەورامى، مولازم عومەر عەبدوللا، شىخ عەلى
(كەشكۆل)، ، عەلى شىيە، ھامىدى ھاجى خالىد.. لەناو
گىراوھكاندا دەبن.

مولازم عومەر بەھوكمى ئەوھى پەيوەندىيەكى فراوانى
كۆمەلەيەتى ھەبوو، لەناو سەرکردايەتى پارتىش چەندىن دۆست
و ناسياوى ھەبوو، كەوتبووھ گەتوگۆيەكى جىدى لەگەل پاژىك
لە سەرکردايەتى (پ.د.ك) مانگى ئابى ۱۹۷۸ ئازادى دەكەن و
رىگەي پىدەدەن، پەيامىكى پارتى بۆ سەرکردايەتى كۆمەلە
بەھىنئەتەھ. ئەوئىش نامەكەي رادەستى مام جەلال و نەوشىروان
كردبوو. كۆمەلە ھىچ بەرسفىكى نەبوو. تىگەيشتنى سامى و
پاژىك لەسەرکردايەتى پارتى ئەوھبوو : بەلە چەپەكانى ناو
بەكىتى و ئەوانەي پىشتەر ((جەلالى)) نەبوون: (سەرکردايەتى
كۆمەلە + بەلى رەسول مامەند) پىويستە لەگەل پارتى نزيك
بىنەوھ و دەسلەتى بەلى ((جەلالى)) لەناو بزوتنەوھى رزگارى
نەتەوھىي گەلى كورد وردوخاش بكرىت. لەم كاتەدا سامى،
بەھەمان تىزوانىن و تىگەيشتن چەندىن نامەي ئاراستەي رەسول
مامەند كردبوو. نەوشىروان مستەفا لەنامىلكەي (كارەساتى
ھەكارى) ئاماژەي بەنامە گۆرپىنەوھى سامى و رەسول مامەند
كردووھو ئەم بۆچوونەي ئەوان پىشتراست دەكاتەھ..

ئەوكاتەي مولازم عومەر گەرايەوھ، سەرەتاي مانگى
ئەيلوولى ۱۹۷۸ بوو، ئىمە لە (وارمىوان) ھەوارمان خستبوو.
نامەيەكى كورتى ئازاد ھەورامى ھىنايەوھ، كە ئاراستەي مام
جەلال كرابوو. ئەوئىش وەكو زۆربەي كادرو پىشمەرگەكان
تاوانى تىكشكانى ھەملەكەي ھەر ھەمووى خستبووھ ئەستۆي

((فرماندهی گشتی هیزی پیشمه‌رگه‌ی کوردستان)).
نه‌وشیروان له‌ناو ده‌یان نامه‌دا، که پینده‌گه‌یشتن ته‌نیا ئه‌و
نامه‌یه‌ی پیشانداین! من نازانم بو نه‌وشیروان ته‌نیا ئه‌م نامه‌یه‌ی
پیشانداین و نامه‌کانی تری لینه‌شاردینه‌وه؟ نازانم نامه‌که
له‌لایه‌ن به‌رپرسه‌کانی پارتیه‌وه بینرابوو یان نه؟

دیاره تا کاتی نووسینی نامه‌که، ئازاد نه‌یزانیوو، عه‌لی
عه‌سکه‌ری و خالید سه‌عید و شیخ حسین بابا شیخ له‌ژیاندا
نه‌ماون. من پاش چل سال چه‌زناکه‌م ئه‌و برگه‌یه‌ی نامه‌که وه‌کو
خۆی بنووسمه‌وه، ناشمه‌وی درۆ له‌گه‌ل خۆینه‌ری ئازیزدا بکه‌م.
هیوادارم روژیک له‌روژان شالاری عه‌لی عه‌سکه‌ری که پیاویکی
ژیر و وریاو بویره، زۆر نه‌ینی و به‌لگه‌نامه‌ی رووداوه‌کانی لای
خۆی پاراستوه، خۆی یان که‌سانی تری به‌ویژدان و
ئه‌کادیمی، بیره‌وه‌ری و نامه‌و دۆکۆمینته راسته‌قینه‌کانی عه‌لی
عه‌سکه‌ری وه‌کو خۆی بلاوبکه‌نه‌وه. ئازاد نووسیوی: ((کاک
عه‌لی عه‌سکه‌ری هۆی سه‌ره‌کی ئه‌م تیکشکان و کاره‌ساته بوو.
له‌م رووداوانه‌دا بۆمان ده‌رکه‌وت ئه‌و نه‌ده‌بوو سه‌رکردایه‌تی
ئه‌م هیزه‌گه‌وره‌یه‌ی به‌ده‌سته‌وه بیت. ئه‌گه‌ر ئه‌مجاره ئازادکرا
هه‌ق نییه‌ بکریته ئامر مه‌فره‌زه‌ش!!

ئه‌و په‌نده ئۆروپیه زۆر راسته: (ژیرکه‌وتن یه‌ک باوکی هه‌یه
و سه‌رکه‌وتن هه‌زار). ئه‌م نامه‌یه له‌زیندانه‌وه نووسراوه هه‌چ
که‌سیک نییه له‌زینداندان ژیان و شیوه‌ی بیرکردنه‌وه‌ی ئاسایی
بیت. من دلنیام ئازاد ده‌ست و قسچی له‌کۆت و زنجیری
به‌ندیخانه‌دا نه‌بووایه، رسته‌که‌ی به‌شیوه‌یه‌کی تر ده‌نووسی:

ئازاد لەروژانی زینداند، چرکە بە چرکە ی کارەساتەکە ی
لەبەرچاو بوو و چاوەرپوان بوو کوتایی بە ژیا نی بهینریت.
گومان لەوەدا نییە عەلی عەسکەری لەو رووداوانەدا شەهید
نەکرایە، هەندئ کەس، کە دەسەلات و ناویان پەیدا کرد،
نەیان دەتوانی یەک لە دە ی ئەو سەرکەوتنە و دەستبەینین، کە
و دەستیان هینتا..

پاش هەلاتن

ئازاد و شیخ عەلی (کەشکۆل) نزیکە ی یەک سال لە زینداند
بوون: عەلی شیعی و حامیدی حاجی خالد پاش یەک سال و نیو
ئازاد کران. ئەم چوارە پێکەووە لە ژووریکدا دەبن، هەر یەکسەر
تییینی ئەو دەکەن ئازاد و شیخ عەلی دەتوانن لەپەنجەرەکەو
دەربچن. عەلی شیعی و حامیدی حاجی خالد وەکو ئەوان باریک
نابن و بە پەنجەرەکەو ناچن. دووانیان هەلدین و دووانیان
دەمیننەو.

ئازاد بوون لە زیندان بۆ ئازاد وەکو دووبارە لەدایکبوونەو
بوو. زۆر جار بە نوکتەو بیرەو هری رۆژە سەخت و تاریکەکانی
دەگنێرایەو.

هەر کەسێک باسی سامی لا کردبایە و بیگوتبایە پیاویکی
مارکسی و چەپە، وەکو فیشەکە شیتە بە ئاسماندا دەچوو..
دەیکوت: هەلوئستی زۆر نامرۆقانه بوو و زۆر بێریزی
بەرامبەرمان کردوو! ئیمە دیل بووین! ئیمە زیندانی سیاسی
بووین!

جاریکیان بەلای چەمەکەى نۆکاندا پینکەو دەپویشتین، دوو سى (پ. م) کولیان دەکرد. تەنەکەى ئاویان لەسەر سى کوچک دانابوو، ئەو ناوەیان کردبوو چەرە دووکەل. ئازاد گوتى: ((سامى جاریکیان ئیمەى بینى، ئاومان گەرم دەکرد و دەمانەویست خۆمان بشۆین. ئەو هانى پاسەوانەکانى زیندانى دا، ئاوه گەرمەکە قەلپ بکەنەوه و ئاگرەکش بکوژیننەوه. پىی گوتن: ئەمانە بۆ سەیران هاتوون؟ بە چلەى زستانیش بۆمان نەبوو خۆمان بە ئاوى گەرم بشۆین! پاسەوانەکان مروڤانەتر بوون و چاوپۆشیان لیدەکردین...))!

من گوتم: ((بۆ سامى رێگەى نەداون بەچلەى زستانیش بە ئاوى گەرم خۆتان بشۆن؟))
 ئازاد: ((بە پاسەوانەکانى گوتبوو با لەسەرمانا نەخۆش بکەون و زوو بمرن!!))*.

* کول کردن: خۆشتن بەئاوى گەرم.

** رۆژیکیان بۆ مەکتەبى عەسکەرى دەچووم. بەلای ژووریکى سادەو بچوکدا تێپەڕیم، کە ژمارەیک خەلک لەوئ دەستەبەر بوون(زیندان) پێشمەرگەیکى پارتى، بەچاوى پر لە فرمسیکەوه بۆ لام هات. گوتم: ((کاکە بۆ دەگریت چى رووى داوه؟)) ئەو گوتى: ((ئەو پاسەوانە لەسەر هیچ خراب لێیدام!!). بانگى پاسەوانى زیندانم کردو پێمگوت: ((ئەمانە میوانن، ئەمانە دیل نین!!) گوتم: ((بۆ لێیداوه؟ ئەو گوتى: ((بە گوڤى بابم لێمنەداوه و سوعبەتم لەگەڵدا کردووه!!)).

مولازم عومەر بینى. رووداوهکەم بۆ گێراپەوه. رۆیشتیوووه خوارەوه، پاسەوانى زینداتەکەى کردبووه ژووره. پاش هەفتەیک بەرێکەوت بە هەمان شویندا تێپەڕیم. هەمان پێشمەرگەى پارتیم بینى بە پینکەنینهوه بۆ لام هات و داوایکرد پاسەوانەکە ئازاد بکريت. گوتى: ((تۆبەى کردوووه داواى لەمن

هەر جارى پىكەوه سەردانى بارەگای پىشمەرگەكانمان
بكردايه و بەرىكەوت ساوهرىيان لەسەر ئاگر بوايه. ئازاد يەكسەر
زىندانى گوندى (كەچەلوو) و زىندانەكانى ترى بىر دەكەوتەوه:
سامى، كە پىشتەر ئەندامى پارتى كۆمۆنىست و سكرتيرى يەكيتى
لاوانى جيهان و خويندنى له ولاتە ئوروپيهكان تەواو كردبوو،
پاسەوانەكانى بينىبوو ساوهرەكەيان بە جوانى بۆمان كولاندوو،
بە رووياندا هەلشاخابوو، پىنگوتبوون: ساوهرەكەيان بۆ
مەكولێنن، ئەمانە شايانى ئەوه نىن چىشتى ئاساييان پىشكەش
بكرىت، با تووشى سەرەتان ببن!

بريارى كوشتن

هەردووکیان زۆر هاوڕێم بوون و زوو زوو لای من
كۆدەبووینەوه و لاپەرەكانى جارنمان بەدیویكى تردا
هەلەدایەوه، من زۆر حەزم دەکرد((كارەساتى هەكارى) و
كارەساتەكانى تریش سەر لەنوێ بنوسرێتەوه: لەدوو توێ
یەك كتییدا، تیروانىنى ژمارەیهك كادرو سەركردهى پارتى و
یەكيتى پىكەوه چاپ بكرین. وریا سەعاتچى و شیخ عەلى
(كەشكۆل) بىرزكەكەيان پىناشبوو. ئىمەى كورد فیربووین پىش
رووداویك جوینبارانى یەكتر دەكەین! لەكاتى رووداوهكەش هەر
جوین بارانى یەكتر دەكەین! پاش رووداوهكەش هەر جوین
دەدەین و یەكتر تاوانبار دەكەین. ئىدى ئەم هیرش و پەلامارە،

كردوو تەكای بۆ بكم لای ئیوه، بەلكو ئازاد بكریتەوه...)) گوتم: ((زۆر
جوانە زىندانى بۆ پاسەوان بپارىتەوه، لىبوردنى بۆ دەرىجىت!))

نه وه به نه وه دهرات و نه نامه كهش له رابوردووی خومان،
له نه زمونه كانمان هيچ فير نابین و له بازنه يه كي به تالدا
ده سوورپينه وه!

گه لانی پيشكه وتوو، به به رده وامي كار له سر رابوردووی
خویان ده كهن! واته: ديارده يه كي سياسي — كومه لايه تي
له قوناخيكي ميژوویدا روو ده دات، بؤ نمونه: فاشيزم! نه وان
چاويان نانوقينن و پووشبه سه ری ناكهن: فيلم و دؤكؤميينتي
له سر بلاوده كهنه وه. زانكؤكان، به تايپه تي زانستي سياسي و
كؤمه لناسی، زاناو پروفيسؤری گه وره، وانه و سيميناری زانستي
بؤ ترخان ده كهن! سه دان كتيبي له سر دهنووسن و منال هر
به منالی فيزده كهن، نه م ديارده يه وه كو سيستيمي سياسي وه كو
بيروباوه ريش چند زيانه خشه... تاد.

روژيكيان شيخ علي (كه شكول) و وريا سه عاتچي و بهنده
پيکه وه دانيشتبووين، شيخ علي به پيکه نين و نوکته وه هندی
رووداوه کانی سالی (۱۹۷۸) ی ده گنپرایه وه. ورياش نه م
رووداوه ی گنپرایه وه:

((نه وکاته ی هه فالانی يه کيتی له زينداندا بوون، ئيمه
ژماره يه ك له گه نجه چه په کانی سه رکردايه تي کاتي پارتی
له ژووره وه دانيشتبووين. له پر بووه دهنگه دهنگ و هات و
هاوار. نه مانزانی چی روويداوه؟ به په له په ل هاتينه دهره وه،
ده بينين زيندانيه کان هينراونه ته دهره وه و ده يانه ویت بيانبه ن!
نازاد هه ورامی، علي شيعه، شيخ علي (كه شكول) و حامیدی
حاجی خاليد.. تاد. له شوينيك بوون. من به نامر مه فرزه كه م

گوت: ((ئەو دەتانەوی چی بکەن؟)) ئامر مەفرەزەکە گوتی:
((ئەمانە بپریاری کوشتتیان بۇ دەرچووہ...)).
منیش گوتم: ((کی بپریاری دەرکردووہ؟))
ئەو گوتی: ((سامی بپریارەکە ی دەرکردووہ و من جی بەجی
دەکەم!!))

منیش گوتم: ((کاکە تۆ بۆ ئەمە کاری تۆ نییە و ئیمە خۆمان
لەگەل سامی قسە دەکەین. ئەم جۆرە بپریارە، لەمەکتەبی سیاسی
کۆبوونەوہی لەسەر دەکریت و بپریاری لەسەر دەدریت... تاد)).
ئیمە نەمانەیتشت ئەو تاوانە رووبدات. ئەو رۆژە بەپیکەوت
ئەگەر ئیمە لەوئ نەبووینایە، کار لەکار ترازای بوو!..))

گابریل گارسیا مارکیز

ئازاد پینگوتم: رۆمانەکە ی گابریل گارسیا مارکیز
خویندۆتەوہ، بەعەرەبی دەست دەکەویت و ناوی(مائە عام من
العزلة)یە و بەفارسیش تەرجمە کراوہ و ناوی (سد سال از
تنتائی)، ئەمە خەلاتی نۆبلی پینبەخشاوہ!من گوتم: هینشتا دەستم
نەکەوتووہ، هەول دەم پەیدای بکەم و بیخوینمەوہ.

ئازاد گوتی: ((رۆمانیکی مۆدیرنی زۆر نایابە. من لەزینداندا
دەستم کەوت و دووجار خویندەمەوہ. دەبێ بیخوینیتەوہ بۆ تۆ
زۆر پنیوستە، بەراستی پنیوستە!!)).

ئەوئەندە باسی رۆمانەکە ی گابریل گارسیا مارکیزی بۆ کردم
من (مائة عام من العزلة) و (سەرھەنگ کەسیکی نییە نامە ی بۆ
بنووسیت)م خویندەوہ و پاشان هەولمدا بە ئەلمان ی زۆربە ی
نووسینەکانی بخوینمەوہ. خویندکاریکم لەزانکۆ ناسی

ناوی(ماریا)بوو، تا خوا حەز بکات کیزیکی بە پیزو قورس و جوان و خان و مان بوو. ئەویش وەکو گابریل گارسیا مارکیز خەلکی (بۆگوتا)بوو، وەکو زۆربەیی کۆلۆمبیهکان شانازی بە مارکیزهوه دەکرد. ئەو فیزی کردم چون لە مارکیز تیبگەم. مەخابن ئازاد لەژياندا نەماوه تا بە سوبەتەوه پیتی بلیم: هەر کاتیک ناوی مارکیز دەبیستم یان دەبینم، تۆ و ماریام بەیەکەوه بیر دەکەویتەوه!

گروه زندان

(۹)

روژانی ۱۶ - ۱۹۷۹/۸/۲۰ پاژ پاژ زندانیه سیاسیه کان، بهر بریاری لیبور دنی گشتی که وتن. پیش نه وهی بریاری لیبور دن، در بچیت، نه وانسهی له سهر رژیم جیگای مه ترسی بوون، له ماوهیه کی کورتدا به پرووکهش دادگایی کران و کو تایی به ژانیان هینرا. زوو دهنگوباسه که مان پیگه یشت، که هاوړی گیراوه کانی کومه له ده رگای زندانیان لیکراوه ته وه، به ناسپایی ره وانسهی زیدی خو یان کراونه ته وه. نه م هه واله بایه کی ساردو فینیک بوو به سهر دلّه سووتاوه کاندای تپه پری. هاوړیانی کومه له نه مه یان به مژدهی فهور شادی دانا. تیکوشه ران پینی ئو خژن بوون. خه ونیکی چاوه پروانته کراو هاته دی. نه وه پاسته نه وه هاوړیانیان ده یان توانی میژوویه کی پر سهروه ریتر تومار بکه ن: خو یان له داوو ده هوی رژیم بپاریزن، به ناسانی پیوه نه بن. به لام مروّف مروّفه: زور جار به رپنی خو ی نابینیت، چچای ئامانجیکی زور دوورو نادیار. مروّف دیلی تیگه یشتن و خه یال و تیروانینی خو یه تی، ناتوانیت به ناسانی سنووری ته ونی جالالوکه ی خه ونه کان تپه پرنیت.

هاوړیانیان سی چوار سالیکیان له پشت ده رگا ناسنینه خو یئاویه کاندای به سه ربرد. روژانه ده یان جار ده مردن و زیندوو ده بوونه وه. جار ان ده گوترا: زندان قوتابخانه ی تیکوشه رانه. له وه ده چیت، نه م رسته یه، له سه رده میکی کوندا، له سه ر دیواری

گرتووخانه یه کی داپووخاودا نووسرا بیت! دۆخی زیندانه کانی
 سهرده می به عس، سنووری خه یالی دپندایه تی تپه پاند بوو..
 هیوایه کی زور له سهر ئازادکردنی هاو پریان هه لچنرابوو.
 پیمانابوو: به ئازادبوونی ئه وان، گول و وه نه وشه ده باریت.
 کومه له بووژانه وه یه کی بیسنوور به خۆیه وه ده بینیت، هه ر به
 فرین به ره وه هه وراز ده فریت. شوین برینه کانی شه هاب و
 جه عفر و ئارام ساپیژده بیته وه. ریپازی به هیزکردنی کومه له
 ده گیریت به ره، نه ک کویره پنی هه لدیرو هه لوه شانده وه و
 له ناوبردنی په سه ند بکریت. ماران گه سه ته، دوی په نجا سالیس
 هه موو ده رگایه کی ئاسنینی لی ده بیته ده رگا و په نجه ره ی زیندان،
 به ته قه ی تفه نگیش لیان نیزک نابیته وه. ئه مان هه ر زوو که و تنه
 خویان له بن سیبه ری شمشیری ره شی رژیمدا نه مانه وه.
 ئه مجاره یان زانیان گه ل، ریکخستن، تفه نگ و شاخ هه یه. زور به
 که رمی پیشوازییان لیکرا. راسته تا قیان بۆ لینه درا. ئه هه نگ و
 مارشی نیشتمانی و به گولباران به پیریانه وه نه چووین.
 خۆشمان هه ر نانه ره قه و بنه به ردو که ورگمان هه بوو. نانت
 جوبیت و خولکت گه نم. ئه وه ی له ده ستمان هات له هونه ری
 پیشوازی پیشکه شمان کردن. که س له دلی نه ده هات، وشه یه ک،
 ئاماژه یه ک ده ربپیت، بۆنی دپک و زراوی لیوه بیت.

پیشتر، که له ناو شاردا بووین، به شیک له هاوپی خوین
 گه رمه کان، سیناریوی پیداجوونه وه ی ره خنه گرانه ی له میتشکی
 خۆیدا گه لاله کردبوو. میژووی پر هه ورازو نشیوی کومه له
 پیویستی به خویندنه وه یه کی تر هه بوو. تو چاره نووسی
 کومه له ت گه یانده بنه سه ست و خۆشت گه یانده به ره پته ی سیداره.

پایزی خه‌زان و گه‌لارپیزانی ۱۹۷۵ فرمستیک و خوینی به‌سه‌ر که‌لاوه‌ی ریک‌خستندا باراند. کادرو ئەندامان له‌ناو تونیلی نا ئومیدیدا، له‌هیچ سه‌ریکه‌وه تروسکاییان لیتوه دیار نه‌بوو. چه‌ند ئەندامیکی دیار تا راده‌یه‌ک په‌راویزخراو، به‌لام چالاک و رووناکیرو به‌هیمه‌ت له‌به‌رده‌م زریان و ره‌شه‌باو باوبۆراند! چه‌قین. ئومیدیان به‌ نا‌ئومیدی به‌خشی و ناوی خۆیان نا (کۆمیتە‌ی هه‌ریمه‌کان)، ئەمانه‌ بوونه‌ دینه‌مۆی به‌ره‌نگاری و ئومیدبه‌خشین.

دامه‌زینه‌ری راسته‌قینه‌ی کۆمه‌له‌ ئه‌م چوار سه‌رکرده‌یه‌ بوون. ئەمانه‌ ته‌نیا ناوی کۆمه‌له‌یان بۆ ما‌بووه‌وه. ریک‌خراویکی تریان دروست بک‌ردایه‌ زۆر قازانجیان بوو. مائی بی ئه‌زموونی و به‌رچاو روونی کاول یت. ریک‌خراویکی نوێ دروست ده‌که‌یت و راده‌ستی که‌سانی نا ئەمین و ناشایسته‌ی ده‌که‌یت و ئەوان له‌بناغه‌وه هه‌لیده‌ته‌کێتن. چه‌ند ناخۆشه‌ تو که‌سانیک به‌سه‌رکرده‌ دابنیت، ریشی خۆت به‌ده‌ستیانه‌وه‌ بده‌یت. که‌چی ئەوان دوا‌ی خه‌یال و ئەندیشه‌یه‌کی نه‌زۆک که‌وتبوون: سنوور به‌زاندن به‌ ئەوپه‌ری نه‌ شاره‌زایی، نه‌بوونی زانیاری وردو پتووست، هه‌ر هه‌مووی ته‌خته‌ی چرووک و پزیو بوو، له‌بن پنیاندا خۆی نه‌گرت! ئەوان له‌ یه‌ک دوو دانیشتی برایانه‌دا، سه‌ر له‌به‌ری رووداوه‌ دراماتیکیه‌کانی پاش گرتنی (ئهنوهر زۆراب)یان گێرپایه‌وه. ئیمه‌ پیمان گوتن: بۆ له‌ کوردستان نه‌مانه‌وه‌؟ راسته‌ یه‌کیته‌ی له‌شام دامه‌زراوه‌، به‌لام شو‌رش له‌ (زیدانی) و (بلودان) و چایخانه‌ (طلیطة)ه‌وه‌ هه‌لناگیرسینریت! شو‌رش له‌ بناری قه‌ندیل و ئاسۆس و سوورین هه‌لده‌گیرسیت. ئەوان پاش چوار

سال زیندانی داکۆکییان له پلانه‌که‌ی* خۆیان ده‌کرد! که‌س له گولێ کالتری پینه‌گوتن. ئه‌رکی ئیمه هه‌ر دلدانه‌وه‌و ساپژکردنی برینه‌کان بوو، نه‌ک هه‌لدانه‌وه‌ی لاپه‌ره خویناوییه‌کانی رابوودوو.

سی سال، گۆرانیکاری گه‌وره روویدا‌بوو. له چه‌ندین شویندا. ناوچه‌ی رزگارکراو، یان ناوچه‌ی نیمچه رزگارکراومان هه‌بوو. سنووری نیوان عیراق و ئێران به‌ده‌ست هیزیی پیشمه‌رگه‌وه بوو. شه‌ری زۆر قورس له‌گه‌ل رژیمدا ده‌کرا. ده‌یان باره‌گای (پ. م) و سه‌رکرده‌یه‌تی هه‌بوون. ریکخستنی ناو شارو لای هه‌نگاوی زۆری به‌ره‌و پیشه‌وه نابوو... که‌س نه‌یده‌توانی ئه‌و گۆرانیکاریانه نادیده‌بگریت. زۆربه‌ی هه‌فالانی (گروه زیندان) پێشان و ابوو، هه‌چ نه‌کراوه، له‌به‌ر ئه‌وه‌ی گوايه ئه‌وان: به‌گه‌رمی پیشوازیان لێ نه‌کراوه و خوینی (سیاوه‌حش) رژینراوه. تا ئیستاش** هه‌ر جوین به‌ (کۆمیته‌ی هه‌ریمه‌کان) ده‌ده‌ن و ئه‌وه‌یان له‌به‌رچاو نییه: له‌ماوه‌ی سی سالدا، هیزیی سه‌ربازی و

* جارێ نوکته‌یه‌ک له‌سه‌ر سه‌رکرده‌یه‌کی پارته‌ی کۆمونیستی عیراق با‌بوو، که‌ناوی (ع.ع) بوو. هاوڕیکانی زیندان ده‌لین: بن دیوای زیندانمان هه‌لکۆلیوه‌و ده‌توانین به‌ ئاسانی خۆمان ده‌رباز بکه‌ین. ئه‌و ده‌لین: من رازی نیم، ئه‌مه هه‌له‌یه! ئه‌وان هه‌لدین و (ع.ع) به‌زۆر ده‌رباز ده‌که‌ن و به‌ سه‌لامه‌تی ده‌گه‌نه سلیمانی. پێی ده‌لین: نه‌مان گوت: پلانه‌که‌مان سه‌رکه‌وتوو ده‌بینت. ع.ع ده‌لین: ئیستاش هه‌ر دژی پلانه‌که‌م!

** بڕوانه: بیره‌وه‌رییه‌کانی: فه‌ریدون عه‌بدولقادر، د. ئه‌رسه‌لان بایز، عه‌لی بچکۆل... تاد. تیروانین و هه‌لسه‌نگاندیان بۆ خه‌بات و چالاکی (کۆمیته‌ی هه‌ریمه‌کان) زۆر نازانستی و نا‌بابه‌تییه. مرۆف ده‌بین به‌ وێژدانه‌وه سه‌یری میژووی خۆی و خه‌لک بکات.

رېځخستن دروستکړابوو و ئهوان له بن دارگويزه کاني تووژه له دا باره گاي خويان داده مزرانده وه و به مال و مناله وه له وي نيشته جيبوون.

ناويکمان دوزيه وه

له م قوناخه دا نه وشيروان له باريکي دهر ووني زور خراپد ابوو. هاتني ئهوان په تیک بوو بؤ ((يوسف)) شوړکرايه وه. نه وشيروان له کاتي دامه زراندي کومه له دا، له گه ل شه هابي شيخ نووري زور ناکوک بوو. پيش ئه وهی سه فهری قيه نا بکات، سه رداني هه فته نامه ی (هاوکاری) کردبوو. له وي چاوی به ژماره يک نووسه روووناکبير که وتبوو، پينگوتبوون: (له ژيانما جاريکي تر له گه ل مام جه لالدا کاری سياسی ناکه م). من نامه ویت قسه کاني له سه ر شه هاب و فهره يدون بگيرمه وه. هاتني هاوپتياني زيندان، دهر که وتني مانگ بوو، پاش هور ره وينه وه. ئه م قين و داخی کوئی بؤ ماوه يک خه فه کرد. ئه مانيش وه کو ياريزانیک هاتنه مه يدانه وه. نه وشيروان له پشت دارو دوه ونه وه چه پله ی بؤ ليده دان و هاني ده دان چنگ له زه وي بگرن و به پشتا نه که ون و تا ده توانن ده ستبوه شينن.

ناسراوترين ئه ندامانی ئه م گروه، ئه مانه بوون: (فه ره يدوون عه بدولقادر، عومهری سه يد عه لی، جه بار فه رمان، داروی شيخ نوری، عه لی بچکول، ئه رسه لان بايز، ئازادی مه لا، ئاسوی شيخ

نوری، ئیبراهیم حسین، ئاوات عەبدولغەفور، ئەنوەر حەسەن.)*
ئەندامانی ئەم گروپە سەرەرای ناکۆکی و جیاوازی ھەلوێست و
مەملانێ کۆنیان لەگەڵ یەکتەردا، کۆمەڵیک پێشینیە و باکگراوندی
ھاوبەشیان ھەبوو. لەکاتی دوو لەتەبونی پارتیدا، ئەمانە چەمکی
کەوای بەالی (م. س)یان گرت، پاژیکیان کادرو ئەندامی
رێکخستنی ئەوان بوون.

پاش دامەزراندنی کۆمەڵە، یەکیکیان ئەندامی دەستە
دامەزرینەر بوو. ئەوھەکانیش ئەندامی چالاک و دیاری ئەو
رێکخراوەبوون. ئەمانە زمانی یەکتەریان دەزانی، پاژیکیان خوی
یەکتەرشیان گرتبوو. لە تاکتیک و مەملانێ دەستەگەری و
مانۆفەردا کارامە و پەسپۆر بوون.

یادەوھەری زیندانیشیان، رووبەریکی فراوانی ئەزموون و
پێکەوھە ژبانی نیتوان چوار دیواری تاریکی روژانی سەختیانی
دەپۆشی. شیوھە ئاخاوتن و قسەکردنیشیان گێرانەوھە
بەسەرھاتە ناخۆشەکانی زیندان بوو.

زۆریھە ئەندامانی ئەم گروپە، دوو دوو، سێ سێ سەردانی
بارەگاکیان دەکرد، حەزیان لەوھەبوو خەلک بناسن و بناسرین.
بە بەردەوامیش لەھاوڕیبانی کۆمیتەھە ھەریمەکانیان دەخویند.
بەرە بەرە وھەکو گروپیک یان بەلیکی جیاواز لەناو کۆمەڵەدا
ناسران. خۆشیان بە شیوھەیک پێشکەش کرد، گواھە: ئەوان
خاوەن مەالی رەسەنن، بە ((کوھەتا)) دەسەلات و پلە و پۆست

* نازادی مەلا و داروی شیخ نوری بۆ نمونە خۆیان بەھاوڕیبی ئەم گروپە
نەدەزانی!

له دهستیان دهرهیتراوه. شه و رۆژانه هاوپړتیانی شاخ، له سهه
ناویک بو هاوپړتیانی تازه نازادکراو رامابوون. په کیک پی
دهگوتن: ((کوته ی سجن)) په کیکی تر پی دهگوتن ((هاوپړتیانی
زیندان))... هتد.

نازاد هه ورامی و من دانیشستین و بیرمان کرده وه ناویکی
گونجاو بو شه هاوپړتیانه بدوزینه وه. له سهه کیش و سهروای
گروپه سیاسیه کانی ئیران، که هه ریه که یان له ماوه یه کی زور
کورتدا، چه ندین دووله تپوون و سی له تپوونی به خو یه وه بینییوو،
به تاییه تی (چریکهای فیدائی خلق ایران) که ناوی گروپیکیان
(گروه زیندان) بو. من بو سوعبه ت پیشنیارم کرد، با نیوی
شه مانیش بنریت: ((گروه زیندان)، نازاد هه ورامی هه زور به
ئاواز و میلودی رسته کانی من پیکه نی و پیشنیاره که ی به جوان
دانا. ئیدی له و رۆژه وه ناوه که رویشت.

گوتاریك گۆمەكەي شلەقاند

(۱۰)

(كۆمىتەي ھەرىمەكان) رۇلىكى گەش و كارىگەرى لەمىژووى كۆمەلەدا ھەيە. مىژووى ئەم رىكخراوھ بە شىئوھەكى بابەتى و زانستى كارى لەسەر نەكراوھ. بە پىچەوانەوھ، دەزگايەكى پرۇپاگەندەي زەبەلاح كارى لەسەر شىئواندى مىژووى ئەم رىكخراوھ كردووھ، رەشى بە سېي گۆرپوھ، سېي بە رەش لەسەر تەناف ھەلخستوھ. ماوھى تەمەنى ئەم سەركردايەتییە زۆر كورت خايەن بوو.. پاش چل سال نووسەرو سىياسەتزانان لە قازانجيان نەبووھ يەك لاپەرە لەسەر ئەم دوو سالە بنووسن! كىشەي بنەرەتیش ئەوھەيە، ئەندامانى (كۆمىتەي ھەرىمەكان) دووانيان شەھىدبوون و دووانەكەي تریان ھىواي تەمەن درىژيان بۆ دەخووزم. سالار عەزىز، بىرى لەبىرەوھەرى نووسىن نەكردۆتەوھ. ئەو زۆرتەرىن زانىارى لەسەر شاسوار جەلال (ئارام) و كۆمىتەي ھەرىمەكان و سەرەتاي شۆپش و مەملانىيەكانى ناو كۆمەلە ھەيە.. تاد، نووسىنەوھى ئەو زانىارىيانە لەسەر ئەو قۇناخە بەرپرسىيارىتییەكى گەورەيە، بۆ دەولەمەندكردنى كولتورى سىياسى كورد زۆر پىويستە. مەلا بەختيار، ھەر زۆر بە وردى رووداوھەكانى بىرماوھ، بەلام پلەي سىياسى و حزبى ئەو رىگاي نادات بىرەوھەرى ژىر بەرە بخاتە سەر بەرە. شاسوار جەلال(ئارام) جوانەمەرگ نەبوايە، مىژووى كۆمەلە بە شىئوھەكى جىياواز دەنووسرايەوھ. ئەو نووسەرىكى

کارامه و به توانابوو. بهرچاوی روون و خوی به خاوهن په یام داده نا. له و هل و مهرجه سهخته دا به رده وام دهینووسی. دهیزانی چی دهنووسیت و چون بیروباوه رو ههلویستی خوی دهگه ینیت! سالار عهزیز و نازاد ههورامی، که سایه تیان رومانسی شوپشگیز بوو، هر له که سایه تی (هاملیت)ی شانزگه ریه که ی ولیهم شکسبیر دهچوو. هؤگرو متووی ئاوازو موسیقاو گؤرانی بوون. به گؤرانی و موسیقاو ئاوازو سروودی نوی دیمه نی شوپشیان گؤپی. له کاری سیاسیشدا خاوهن ههلویست و تیروانین و بوچوونی خویان بوون. عه یبه که یان ئه وه بوو له هونه ری پاشقولگرتن، له پشته وه خه نجر وه شانندیان نه ده زانی. له فرت و فیلگردنیشدا کؤله وار بوون. مه لا به ختیار له ماوه یه کی زور کورتدا بووه مه لا به ختیار یکی تر. له ناو شار سه رپه رشتیاری ریکخستن و په یوه ندییه کان بوو. ده سته ی چه کداری بو ناوشار ده هینایه وه و له په ناوه ره مزیک له ره مزه دزیوه کانی رژیمیان تهخت ده کرد. له خوتبه دا شیشرؤنی* شوپش بوو. له بواری نووسیندا داره داره ی داپشتنی نووسینی سیاسی بوو.

دهمه ویت به راشکاوانه ئه وه بنووسم، ئیستاش پاش تیپه ربوونی چل سالی ره به ق به سه ر ئه و قوناخه دا، که س ئه و قوناخه ی به شایانی ئه وه ی نه زانیوه، چوار لاپه ره ی له سه ر

* کارکوس تولیوس شیشرون (۱۰۶ ز - ۴۳ پ. ز) ناسراوترین گوتاربیژی سه رده می روما بووه (فه یله سوف، شاعیر، سیاسی، قانونی و پاریزه ر بووه).

ره شبکاته وه. نه نووسین له سهه میژووی ئەم دوو سهالهی ته مه نی کۆمه له (۱۹۷۶/۱/۱ - ۱۹۷۸/۱/۳۱) بواریکی فراوانی بو که سانی ئاست نزم ره خساند، ئەسهی شه ل و گیرێ تانه و ته شه ری خۆیان له م مهیدانه دا تاو ده ن. من نالی م: هیچ نه نووسراوه، به لام هه موو نووسینیک ناچیته ئاستی کاری زانستیه وه: پاژیک له نووسینه سیاسیه کانی ئارام گولبژیرکراوه. چه ند وتاریک له سهه ئەم که سایه تیه نووسراوه. هه ندیک له ئەندامانی (کۆمیه تی هه ریمه کان) له سهه پاژیک له کارو چالاکی خۆیان لیدوانیان داوه. بینینی دارستان شتی که و بینینی تاقه داریکی دارستان شتی کی تره.

هه له سه نگان دن شتی کی تره: شیکاری ورد بو قوناخی پێش و پاش (کۆمیه تی هه ریمه کان) تو سلیمانی پێش (۱۹۹۱) ت نه بینینی، ناتوانیت به ئاسانی له سهه سلیمانی پاش راپه رین بنووسیت. سهالی ۲۰۰۲ تا ئیستا، ئەمه قوناخیکی جیاوازه. میژووی کۆمه له ی (جوانه مه رگ) یش سهی قوناخه. که سه یک ته نیا باسی یه ک خال بکات، یان ته نیا خوی ببینیت، یان ته نیا تیشک بخاته سهه چالاکیه ک له چالاکیه کانی خوی، ئەمه ده بیته هۆی به هه له تی که یشتن، یان مانگرتن له تی که یشتن.

مامۆستا جه لال توفیق له (ده راوی گورگان) بو ی گیرامه وه: (پاش بیست سهی سهالی تر باسی ژبانی پێشمه رگایه تی بو مناله کانمان بکه ین. له دلی خۆیان ده لێن: باوکمان خه له فاوه، یان قسه ده بزپرکینیت با بو لای دکتۆریکی ده روونی به رین..)!

سهه رکده هه یه، کاری زور سوو ده خشی ئەوتوی نه کردوه، به لام توانای ده رب رینی باشی هه بووه: ئیستا ئەو له ناو خه لکدا

فریشته‌یه. ئەو کەسەى قوربانى داوهو بۆ فیداکارى کردووه،
رەنگە بە شەیتان دانرايیت.

مەلا بەختیار رۆژى ۱۹۷۹/۱۰/۸ لە بن ناوى (باوكى ئاواره)
گوتاریكى نووسى بە ناو نیشانی (چەند تیشكى بەسەر هەندى
لایەنى خەباتى كۆمەڵەدا)* لە گۆڤارى كۆمەڵە ژ (٦)

* مەلا بەختیار (باوكى ئاواره) ئەم پەرگرافەى لە گوتارەكەى بەم شیوه
دارشتووه ئێمە بەبى دەستكارى دەقه دادەگرین: (لێزەدا، راستەيك هەيه،
پێویستە نەیشارینەوهو بیخەینە روو، بۆ كەلك وەرگرتن بۆ ئەوهى هەله
دوو پات نەبیتهوه، بۆ ئەوهى چیدی کارەساتى لەو چەشنە روونەدەن،
ئەویش ئەوهیه، نەدەبوايه ئەو هاوڕێیانە مەیدانى خەبات جى بهیلن، كە
بەجیشیان هینشت نەدەبوايه رێگای ئێزان بگرنەبەر، هەق نەبوو، چاوى لای
دوژمن بنوقینن و هەروا بە ئاسانى بكمەونه داویهوه.
لەو كاتەدا كە ئەوان نیشتمانیان جى هینشت ناوهوهى نیشتمان، سەنگەرى
خەبات و خزمەتکردن و چەسپاندن و جینگیرکردنى كۆمەڵە بوو، نەك
دەرهوه.

بارودۆخ هەرچۆنیک بى، تیکوشەرە راستەقینەكان دەتوانن بمیننەوهو
لەئامیزى جەماوهرى دلسۆزدا خۆیان وەشارن و درێژە بە خەبات بەدەن.
تاقیکردنەوهش ئەو راستیهى سەلماندووه كە هەر كاتیک رابەر و كادیره
پیش كەوتووەكانى هەر حیزب و رێخراویك كۆرى خەباتیان چۆل كردهن
و ویستبیتیان لەهەندەرانهوه خەبات بكەن و ئەركى سەرشانى خۆیان
بەجیبهینن، لەكاتێكیشا كە نیشتمان پێویستی بەمانەوهیان بووبى، ئەوه نەیان
توانیوه وەك پێویست ئەركەكانیان ئەنجام بەدەن و سەرکەوتن بەدەست
بهینن، چونكە هەر ئەو سەركردهو كادراڤه جینگای بڕواو متمانەى هاوڕێیانى
خۆیان و جەماوهرن كە لەرۆژانى تەنگ و پڕ مەترسى و ناخۆشى دا خۆیان
رادهگرن و هەلئایەن. خۆ ئەگەر هەر تەنھا رۆژانى خۆشى سەنگى مەحەك
بى بۆ شۆرشكێرن ئەوا بیکومان هەموو كەسى شۆرشكێرە..)

بلاو کراوه ته وه. مه لا پيش ئه وهی گوتاره که بو من ره وانه بکات، پيشانی نه وشيروانی دابوو، ئه وه دست خوشی لیکردبوو. پيشتر به منيشی گوت: له سهر ئه زموونی خوت هر جاره بابه تیک بنوسه!

من گوتاریکم له سهر (شه پی پارتیزانی) و (هه لوی سوور) نووسی.

مه لا به ختیار له بری ئه وهی له سهر سه رجه می ئه زموونی خوی له ناو (کۆمیته ی هه ریمه کان) دا بابه تیک بنوسیت، ته نیا ده ست بو پاژیک ده بات: مه سه له ی رویشتی سه رکردایه تی بو ئیران و گرتیان له سهر سنوور، گوتاره که یان وه کو (کراسه که ی عوسمان) به رز کرده وه و فرمیکی ناکامی و نائومی دی خویان به سه ریدا هه لوه راند. ئه وه ی راستی بیت فرمیکی ئه وان ئه وه نده ی بو پله و پایه بوو، یه ک له هه زاری ئه وه ش بو (کراسه) که نه بوو. ئه وان چاویان به رای نه ده دا ئه و ریکخراوه ی ئه وان دایانه زراندبوو، چوونه زیندانه وه، ئیستا ئه وان چاوه پروان بوون، کاریان پی بسپزدریت. له پرووی ده رونییه وه بو ئه وان کاریکی قورس بوو. ئیمه ییش بو چاره سه ریکی گونجاو ده گه راین، هه ردوولا په سه ندی بکن.

مه لا به ختیار له چه ند دانیشتنیکدا زور به ریزه وه داوای لیبوردنی کرد، ئه گه ر به نامه به ست پریشکی وشه یه ک که سیکی بریندار کردبیت. نه وشيروان مسته فا له دانیشتنه که دا دانی به وه دا نا، که ئه و: هانی زۆریه ی هاوپیانی داوه، له سهر ئه زموونی خویان بنووسن و پيشتر گوتاره که ی خویندۆته وه و مه به ستی شکاندن و بریندارکردنی ئه وان نه بووه.

ئەو ھەموو، روونکردنەو ە و شىر و رىويە، دلۆپىك ئاۋ بوو، بەسەر ئاسنىكى سوور سووركرادا رزىنرا. فەرەيدون و عومەرى سەيدەلى ھەر دەيانگوت: ((كاك نەوشىروان ئىمەى (إحتضان) كرد، ئىوہ ئىمەتان (إحتضان) نەكرد، وشەى (إحتضان) واتە: لەئامىزگرتن. ئىمە گەرمىانى بەسزمان و داماو ھىچ شارەزايىمان لە فەلسەفەى (إحتضان) و (محتضان) نەبوو! ئىدى بۆيە ئەوان لەجۆرى پىشوازىمان دلان گەردى گرت.

ئىمە ئەوكاتە ھەموومان سوڧى و لەجىھانى سىياسەتبازىدا پۆلى يەكەمى سەرەتايىمان تىنەپەراندبوو. سەرقالى خەبات و فىداكارى بووین. بىرمان تەنیا لای ئەو ە بوو، سەنگەرىك چۆلكرا، دەبى ھەولبەدەين زوو ئەو سەنگرەكە پەر بکرىتەوہ. ھىچ برىارىكى پىشەكى دراومان لەسەر ھاوړپىيانى (گروہ زىندان) نەبوو. پىمانوابوو ئەوانىش وەكو ئىمەن و زور پەرۆشى كۆمەلەن و دەتوانىن پىشتيان پى بىهستىن!

ئىمە نەماندەزانى ئەمانە چەند كارامە و سىياسەتبازو پشوو درىژن و لەو سەرەوہ دىنەوہ و تا رۆژى ھەلۆەشاندەنەوہى كۆمەلەش دەست لەناوى دەست بە يەكگرتووى دەمىننەوہ.

نالاً رادهستگردن

(۱۱)

زورجار نازاد هه ورامی و من قسه مان ده کرده یه ک. گوتمان:
با ئاو یک بهم ئاگره دا بکه یین! ئیمه له ناوه ندی کۆمه له ش نه بین،
هه زار کار بۆ خۆمان پهیدا ده که یین. له یه که م کۆبوونه و ه دا، ئیمه
دهست له ئەندامیتی خۆمان له ناوه ندی - کۆمه له هه لده گرین با
دووان له وان جیگا کانه مان بگر نه وه.

له یه که م دانیشتن دا، ئاماده بووم، دهست له ئەندامیتی ناوه ندی
- کۆمه له هه لبرگرم بۆ ئه وه ی یه کیک له وان جیگه که م بگریته وه.
نازاد هه ورامیش، به ئه وه پهری گیانی له خۆبوردن و
به پرسیاری تیه وه، دهستی له ئەندامیتی ناوه ندی - کۆمه له
هه لگرت. له ئەنجامی دهست له کار کیشانه وه ی ئیمه، عومهری
سهید عالی و فرهیدوون به خۆشییه وه چوونه جیگا کانی ئیمه.

دیاره ئه مه یه که م هه نگا و بوو بۆ لێدانی ئیمه و پاشتریش بۆ
هه لوه شانده وه ی کۆمه له. بیکومان ده بویه کۆمه له ئه و کاته
کۆنفرانسیک بیه ستیت و هه لسه نگاندنیک بۆ هه ردوو قوناخه که،
یان هه رسن قوناخه که بکات، ئینجا له وئ بریاری هه لبژاردنی
سه رکردایه تی نوئ بدریت. ئیمه له خۆمانه وه سه یری ئه م و
ئومان ده کرد و قهت خه یالمان بۆ ئه وه نه ده چوو له پشته وه
خه نجه ری ژه هراوی بوه شینین.

پراگہ یانندن و پروونا کبیری

د. قاسملو

(۱)

د. ئه وره حمان قاسملو (۱۹۳۰-۱۹۸۹) سكرتيرى گشتى (دبیركل) حزبى ديموكراتى كوردستانى ئيران (حدكا) بو، پياويكى زانا، شارهزا له داب و نه ريتى كومه لايه تى و په يوه ندييه نيوده وله تيه كان، وه كو كه سايه تيه كى سياسى، كارى گه ر، ده سترؤيشتوو، له قسه و هه لس و كه وت و خوئندنه وه دا، كه سى به هاوشانى خوى نه ده زانى.. مرقئيكى قورس و گران، به توانا له نوكته گيرانه وه و قسه ي خو ش. كه سايه تيه كى دامه زراو، ده يزانى چؤن ريزى خوى بسه پينيت و ناچارى به رامبه ره كه ي بكات، به دريزايى دانى شته كه گوئى بو راديريت، به بنى ئه وه ي شتنيك به ده سته وه بدات. (حدكا) هيزبوو، ده يتوانى جه ماوهر له موكريان و ناوچه كانى ترى ش بيزوينيت. گفتوگو له گه ل ئيراندا به بنى حدكا به رتوه نه ده چوو. چونكه ئه م هيزه له پرووى سه ربازييه وه، به كيك بوو له كارى گه رترين هيزه كان. په يوه ندييه كى پته وى له گه ل رژيمى پيشووى به غدادا هه بوو. چهك و ته قه مهنى و يارمه تى، به به رده م سميلى ئيمه دا تيده په پرى.

د. قاسملو خوى به هاوشانى هيج سه ركرديه كى كوردى ئه و سه رده مه دا نه ده زانى! مام جه لال زور ريزى ليده گرت و تيبينى و په يام و ئاماژه ناراسته و خوكانى ئه وى به هه ند وهرده گرت. روژيكيان مولازم عومهر و من پيكه وه بووين، پيشمه رگه كان ئاگاداريان كردينه وه، كه شانديكى (حدكا) به سه رو كايه تى د.

قاسملق به ره و باره گای مام جه لال بق تووژه له ده پون. مام جه لال له وی نه بوو. نیمه دووسنی ده قیقیه یک پیش شانده که گه یشتین. مام جه لال نیوسه عاتیک دواکه وت. قاسملق له رایهل و په یوه نندی جیا جیای مام جه لال له کاروباری روژه لات زور په ست بوو. نهو، کیشه قورس و ئالوزه کانیشی به نوکته یه ک چاره سر ده کرد، نه وه بوو کوتی:

((ئهری ماموستا جه عفر! مام جه لال بق نه وه ننده چه زی له نامه نووسینه. هر کوخا دینه کی لای نیمه، بیست نامه ی مام جه لالی له بهر باخه لی قایم کردوه! بق نه وه ننده نامه بق نه وه خه لکه ده نووسیت؟ سه رکرده ی سیاسی گه وره، خوی له نامه ناردن ده پاریزیت. نه گه کاریکی گرنگی به که سینک هه بوو، ده بی راسپارده بق نه وه خه لکه بنیریت، نه ک نامه! نه و نه گه نه وه ننده چه زی له نامه نووسینه با رومانیک بنوسیت و بلاویکاته وه!)).

مولازم عومه به شیوازی نوکته و قسه ی خوش گرژییه کانی هیور کرده وه.

شه ویکیان له به نوخه له ف - مالی کوخا خدر - ماینه وه.
شانندی حدکا: د. قاسملق و غه نی بلوریان و فه تاحی کاویانی بوو.

شانندی ی. ن. ک: مام جه لال، مولازم عومه، به ننده بوو.
ئیواره که ی مام جه لال چاوه پروانی نه وه بوو، قاسملق ده ستپیشخه ری بکات و کژمه لیک چه ک و ته قه مهنی و پاره

به دیاری پیشکەشی شۆرش بکریت. د. قاسملۆ خۆی به نوکته له چاوه‌پوانییەکان دەدزیه‌وه.

به یانی له کاتی به‌رچاییدا مام جه‌لال گوتی: ((ئەمشه‌و خه‌ونیکێ خۆشم بینی!!)).

ئیمه‌ش هه‌موو گوتمان: ((خوا به‌خیری بگیریت!!)).

مام جه‌لال درێژه‌ی به‌گیرانه‌وه‌ی خه‌ونه‌که‌ی خۆی دا: ((له‌م خه‌ونه‌دا د. قاسملۆ ۱۰۰ کلاشینگۆف و ۱۵۰ ژئ سئ و ۲۰ ره‌شاش و نیو ملیۆن دیناری داینی. مام غه‌نیش ۸۰ کلاشینگۆف و ۱۲۰ ژئ سئ و ۲۰۰ هه‌زار دیناری به‌دیاری داین...)).

د. قاسملۆ که‌سینگ نه‌بوو له‌خه‌و په‌رژین تینه‌گات و په‌یامی به‌رامبه‌ر نه‌خوینیته‌وه، به‌کسه‌ر گوتی: ((ئه‌وه‌ی مام غه‌نی ده‌تاندا تی یان ناتاندا تی ئه‌وه‌ی خۆی ده‌زانیت! به‌لام ئه‌وه‌ی من ته‌نها هه‌ر خه‌ون ده‌بیت!!)).

ههلوهشاندهوهی بریاری م. س

(۲)

کوتایی ئابی ۱۹۷۹ ئیمه جاری له داوداوی بووین، بانگه‌وازیکی (م.س)مان پیگه‌یشت، به‌دهستی مام جه‌لال داریژرابوو، به‌مه‌به‌ستی بلاوکردنه‌وهی له رادیوو چاپکردنی: داوا له هه‌ریمه‌کانی به‌کیتی ده‌کات: چوار هه‌زار پ. م، سه‌نگه‌ر بو‌ئه‌ودوو بگوازنه‌وه، پشتیوانی له‌هه‌یزه‌کانی حدکا بکه‌ن!

چهند جاریک بانگه‌وازه‌که‌م خوینده‌وه، هه‌چ تینه‌گه‌یشتنم! گۆرانکاری بنه‌په‌تی بوو (۱۸۰) ده‌ره‌جه له‌سیاسه‌تی ی. ن. ک به‌رامبه‌ر ئه‌ودوو. ده‌یان پرسیار خۆیان وروژاند:

- به‌کیتی به‌راشکاوانه‌ دۆستی کومه‌له و شیخ عیزه‌دین بوو، حدکا دوورترین نزیک بوو. ته‌م و مژی گومان و نیشانه‌ی پرسیار هه‌میشه‌ رایه‌ل و پرده‌کانی نیوان هه‌ردوولای داده‌پۆشی!

- ده‌ستوه‌ردانی به‌کیتی له‌پرووداوه‌کانی ئه‌ودوو، دیاریکراو و سنوردار بوون!

— دوو روژ پینشتر (م. س) ی (ی. ن. ک) و (حدکا) کۆبوونه‌وه‌ی هاوبه‌شیان هه‌بووه، دوور و نزیکیک ئاماژه‌ بوو سیاسه‌تی هاوبه‌ش و تیگه‌یشتنی هاوبه‌ش به‌دی نه‌کراوه!

سه‌عاتیک پینش په‌خشکردنی به‌نامه‌کان، به‌هۆکی تۆکی په‌یوه‌ندیم به‌مولازم عومه‌ره‌وه کرد. به‌زمانی کۆدی داخراو قسه‌مان ده‌کرد:

((ئەگەر بانگەوازەكە ئەم ئىوارەيە بلاو نەكرىتەوہ زىانى بۆ
پەزەكان دەيىت؟)).

مولازم عومەر گوتى: ((پيش نيوەرۆ كۆبوونەوہى (م. س) س)
هەبوو، بەداخەوہ تو لىرە نەبوويت. بپيارەكە بپيارى (م. س)ه)).
من گوتم: ((هەشتەش لەسەر مەشتە! با ئەمرو نەيى بەياني
بيت!)).

مولازم عومەر گوتى: ((من ئاگادارى مام جەلال دەكەمەوہ.
با چاوەروانى بلاوكردەنەوہى بەيانەكە نەيىت..)).
من گوتم: ((بلاوبكرىتەوہ كيشەى تيدەكەويت، دواتر بۆمان
چارەسەر ناكريت!))

ئەو گوتى: ((چاكرت وايە پاش پەخشكردنى بەرنامەى ئەمرو
خۆت بۆ ئيرە بيىت و دوو بە دوو قسەى لەسەر بكەين!)).
سەعات هەشت لە مەكتەبى عەسكەرى بووم. ئەوہى راستى
بيىت، من ويستم بزائم: ئەم دوو رۆژە، كە من لە داوداوى بووم
چى روويداوه؟

گوتم: ((كاك عومەر! لە نووسراوہكەدا نووسراوہ چوار
هەزار (پ. م) ئاوديوى سنوور بن. ئەم هەموو هيزە بپرات،
لەديوى خۇمان چۆلەكەش نامينيىتەوہ، بەرامبەر سوپاي عىراق
بگريت!

دووہم: ژمارەى هەريىمى پينچ چەندە؟)).

مولازم عومەر گوتى: ((٨٠ پ. م !!)).

من گوتم: ((ئەى ژمارەى هەريىمى دوو؟)).

هەريىمەكانم يەك بە يەك ژمارد و كورتى هينا.

گوتم: ((ژمارەى (پ. م)ى هەريىمى پاريزگارى چەندە؟)).

ئەو گوتى: ((۱۵۰۰ پ. م.)).

گوتم: ((ئايا ھەمووى شەپكەرن و دەتوانن رەوانەى شەپگەكان بگزين؟)).

ئەو گوتى: ((۳۰۰ پ. م شەپكەرن و شارەزايى شەپى پارتيزانيان ھەيە!)).

من گوتم: ((لەگەل حدكا ھيچ تيگەيشتن و ھاواھەنگى ھەيە؟)).

مولازم عومەر گوتى: ((ھەرۆھكو جارانه و ھەر ئاگاداريش نين، ئيمە ئەم بپيارەمان داوہ!)).

من گوتم: ((ئەى ديوى عيراق: سەدام بەراستەوخۆ يان ناراستەوخۆ پەيامى ناردووە، ئاراستەى لوولەى تەنگەكان بە ديوى ئەملادا بگۆپين؟)).

ئەو گوتى: ((رژيمى بەغدا لەھەل و مەرجى ئەمپۆدا ئامادە نيبە ھيچ بدات، نە بەراستەوخۆ نە بە ناراستەوخۆ، داواشى نەکردووە سادەترين پەيوەندييان لەگەلماندا ھەييت!)).

من گوتم: ((ئازووقەى چەند رۆژمان ھەيە؟)).

ئەو گوتى: ((تەنيا يەك ھەفتە!)).

من گوتم: ((با دوو ھەفتە بيت!)).

من پرسيارىكى زۆرم كرد، وەلامەكەى لە قازانجى رەوانەكردنى چوار ھزار پ. م نەبوو. لە ئەنجامدا من پرسيارىكم لە مولازم عومەر كرد:

((شەپى كوردستانى رۆژھەلات سوودى چيبە و ئەنجامى چيبە؟ ئەمە ھەوت مانگە شا رووخواو، ئەم پەلە پەلە چيبە لە شەپ ھەلگيرساندن!))

با ئیمه نه بیینه که و سووری بهر له شکر، نه بیینه به شیک له کیشه کان و بیینه به شیک له چاره سه ر. داوا له ئیران بکهین گفتوگویان له گه لدا بکات. گفتوگو بۆ ههردوولایان باشه. با کوردی روژهه لات به دهستی خویان ولاته که ی خویان کاو له نه که ن!!).

مولازم عومه ر پشتیوانی له پیشنیازی گفتوگو کرد. بۆ روژی دوا یی سهردانی مام جه لالمان کرد. سه ر له نو ی تیروانینی خۆم پیشکesh کرد. ئه ویش پیشنیازی گفتوگو ی په سه ند کرد، به بی کۆبونه وه ی (م. س) بریاریکتر ده رکرا. بریاری ئه مرۆ ۱۸۰ ده ره جه پنجه وان ه ی بریاری دوینی بوو. نامه ی ره وان ه ی سه رده شت کرد، په یوه ندی به داریوش فروه ره وه بکریت و داوا ی لیکریت له گه ل هیزه کوردستانییه کاندا گفتوگو و رینگای دیالوگ و له یه کتر تیگه یشتن بگریته بهر و به شیوه ی دیموکراسیانه و ناشتیانه کیشه ی گه لی کورد له و دیو چاره سه ر بکریت.

داریوش فروه ره به بروسکه مام جه لالی ئاگادار کرده وه، حکومه تی ئیران ئاماده یه بۆ دانیشتن و دیالوگ و دوزینه وه ی چاره سه ر.

له هه مان کاتدا ریگه یاندا ئازووقه بهینین و کارناسانی زۆریان بۆ کردین. په له هه وری گرژی و سرکه بارین به ئاسمانه وه نه ما.

مام جه لال گو تی: ((مامۆستا جه عفه ر تو نه بویتایه کیشه یه کی که وره مان تووش ده بوو، چاره سه رکردنی ئاسان نه بوو..))!

میهرهجان - تهقینهوه

(۳)

میهرهجانی دووهمی شیعیری کوردی ۲۹ — ۱۹۷۹/۳/۳۰
لهشاری سلیمانیدا گیرا. سی و نو شاعیر بهشداربوون. دوو
سن شاعیری لاو دهنگیان دلیربوو. بهبی ترس و دوو دلی
رووبهرووی رژیم وهستان و پهنجهیان به چاوی جهلادهکاندا
دهکرد. ههلویستی ئەمان هەر زور له ههلویستی (محمود
درویش و سمیح القاسم و...) توندتربوو، لهگه‌ل تیبینکردنی
جیاوازی عه‌قلی دهسه‌لات له ههر دوو ولاتدا. کورد، شاعیری
زور ئازای هه‌بوو، که‌چی ئەدهبی به‌ره‌نگاری به‌و شیوه‌یه
له‌دایک نه‌بوو، که ناسنامه‌یه‌ک به‌گه‌لیک بیه‌خشیت. ده‌کرا لای
ئیمه‌ش، ئەم رۆژه وه‌کو رۆژی وه‌رچه‌رخان له‌ میژووی گه‌لی
کوردستان تۆمار بکریت. وه‌کو شوپرش و سه‌ره‌تای ئەدهبی
به‌ره‌نگاری پینشوازی لینیکریت.

کیشه‌که لای شاعیرو نووسه‌ره‌کان نه‌بوو. کیشه‌که لای
ئاستی ئەقلی سیاسی کوردییه، که ناتوانیت سنووری لوژیکی
کوینخایه‌تی تپه‌رینیت و له‌ یه‌ک بازنه‌ی به‌تالدا ده‌سوورپه‌وه.
ئدهبی به‌ره‌نگاری، له‌ زامالی* پرۆژه‌ی بزاشی رزگاریی نا‌ئاشنا
به‌ روشنگه‌ری و رینیسانسدا له‌دایک نابیت.

رژیمی تۆتالیتری به‌عس، به‌ تیرۆرو تۆقاندن و داپلۆسین،
بواری جو‌له‌و هه‌ناسه‌دان و چاوکردنه‌وه‌ی نه‌ده‌دا. بیگومان
له‌ناو هۆلی میهره‌جانه‌که‌دا، جگه‌ له‌ پارێزگار و لپه‌رسراوه

* زامال: منالدا.

گه وره کانی رژیم، توریکی چروپری چاودیری و راپورتنووسانی سووک و سه لیم، دیواری ترس و له رزی له میشکی پاژیک له به شدار بواندا نه ستووتر ده کرد. ئیمه له شاخ، له ریگه ی جیا جیا وه، کاسیتی شیعره کانمان پینگیشت. دهسته دهسته پیشمه رگه کان، به رامانه وه گوینان بو شیعره کان راده ده ترا. کهس نهیده توانی به ناسانی برپا به وه بهینیت: ئهم شیعرانه له میهره جانیکی شیعریدا له شاری سلیمانی خوینرا بینه وه. برپا شمان نه ده کرد. شاعیره کان به زیندوویی، قاچیان له ده رگای هۆلی میهره جانکه که ترانزایت. من ئیستاش دهنگی (هه قال کویتستانی، همه سه عید هه سه ن، محهمه به دری، ناسر هه فید...) له ناو گویمدا ده زرنگیته وه.

ئاپا له میژووی گه لی کورد له سه ده ی بیسته مدا، شیعریک بهرچاوه که ویت بتوانیت نیوی لیبنریت (شیعری به رهنکاری) له بیسته کانی سه ده ی رابووردودا ناوی (حه مدی، پیره میتر، شوکری فه زلی، شیخ محهمه دی خالسی،...) هه روه ها رۆمانی (له خه وما) بهرچاوه که ویت، سه ری رمی شیعره کاننیا ن ئاراسته ی ده سه لاتی کوردی کراوه، نه ک ده سه لاتی داگیرکه ر.

دوای لیدانی بزوتنه وه ی رزگاری کورد (۱۹۷۵) رژیم پییوابوو، سه ربه رزکردنه وه هه لسانه وه جاریکی دی، خه ونه! له پر، ته نیا جهوت مانگ پاش هه رهس، ئه نوهر قادر محهمه له بن ناو نیشانی (وه ره خواری...) ئه ی خواکه ی غه ربیان له کلکه ی هه وری ئاله وه وه ره خواری) ی بلاو کرده وه. هه موو روونا کبیریک پاش خویندنه وه شیعره که هه ستی ده کرد:

گه لی کورد چۆن کپ ده بیت و بورکانیکی تر چاوه روانی ته قینه وه ده کات.

خو من چه‌مه زستانه نيم، هر هاوین هات هه‌له‌پروکیم
ئه‌ستیزه نيم، شه‌و نه‌بئ نه‌توانم بفرم
خوریش نيم، به باله مه‌له، به‌روژدا ئاسمان ته‌ی بکه‌م
چون کپ ئه‌بم!
به‌لام گیانه هر که ویستم ته‌نیا شیعرئ بق تو بلیم
لئزمه‌ی فرمسیک بوو به‌دیتر و بوو به سنووری
ولاتی..

ناویان نا ولاتی گریان
وه‌ختی وتم: ئه‌و بالابه‌رزو شه‌نگه‌ی تو
به کلووری هه‌موو دنیا ناگۆر مه‌وه
دووربا.. دووربا.. قه‌بری (عه‌نبر خاتون) م دی
باسی چی بکه‌م
بق خه‌وی زراویان ئه‌به‌م
ئه‌به‌ باران و سبه‌ینی
به‌سه‌ر لووتکه‌دا دا ئه‌که‌م
چون کپ ئه‌بم!؟

من سه‌ره‌تا پیموایوو، ئه‌م شیعره، له‌سۆنگه‌ی چری ته‌م و
مژ، به‌دوای یه‌ک ریزکردنی میتافه‌کان دا، ته‌کنیک و تان و پۆی
ره‌وانبیزئ، به‌بئ پرس و ترس به‌ به‌رچاوی شمشیزئ
سانسۆردا تیپه‌ریوه. ئه‌م شیعره یه‌که‌م شیعرئ به‌ره‌نگاری بوو،
یه‌که‌م ته‌قینه‌وه‌ی ناوه‌راستی پایته‌خت بوو. ئه‌م شیعره بق مانگی
ئۆکتۆبه‌ری ۱۹۷۵ لووتکه‌ی ئاله‌نگاری و رووبه‌رووبوونه‌وه بوو.
رووناکییرانی ئه‌و سه‌رده‌مه شیعره‌که‌یان به یه‌که‌م پریشکی

* میتافه: metaphor : وینه‌ی شیعرئ.

ئاگرى شۇرش دادەننن. دەزگای سانسۆرى رۇيمىش بە يەكەم
نیشانەى سەربەرزکردنەوہو ھەلسانەوہى تىگەيشتن.

پاش بلاوېوونەوہى (وہرە خواری ئەى خوای غەربیان) چەند
قەسیدەيەكى (رەمزى) و (نیمچە رەمزى) بلاوکرانەوہ، کە بە
ئاسانى بۆنى ناپەزایى و یاخیوونیان لىدەکرا، بەلام تا کۆتایى
ئازارى ۱۹۷۹ تەقینەوہى راستەوخۆ، بوومەلەرزە رووینەدا
وہکوئەوہى لە میھرەجانى دووہى شیعەرى کوردی روویدا:
ئامازەکان رۆمانسى و بارگاوى بوون بە لىکدانەوہى جیاجیا:

ئەرۆم دایە!

ئەگەر ئیتر نەھاتمەوہ

ئەبم بە گول لەو چیايە!

دیارە ھەل و مەرچى سیاسى، تیرۆر، تاساندن، لەبەردەم
ئاوات و ھەستى شاعیردا، لەمپەرى سەخت و ترسناک بوون.
شاعیر نەتوانیت ببیتە (گول لەو چیايە!) ئەوہ ئەمسەر و
ئەوسەرى ھاوکیشەکە نییە! مەرچ نییە سەرچەمى شاعیر و
نووسەران بۆ چیا برۆن! مەرچیش نییە ئەوہى لەشاخ بیت
دەبیتە گول . ئیمە لەو شاخە دووېشک و قالۆنچەشمان بینوہ.
یەلمازگۆنای لەچیا نەبوو، لە زیندان و دیوى ئەودیوى دەرگای
ئاسنین ژيانى بەسەربرد و بوو بە گولینک و لەبەرۆكى
مروفايەتى درا. نیلسۆن مەندیللا پاش بیست و ھەوت سال
زیندانى و ئازار، دواى ئازادکردنى بەگولى مایەوہ!

ھەلەبجە(غەرزە)ى خەمناکە و

مندالانى پۆلیس بەردەباران ناکن،

دووکاندارەکانى دووکان

به‌رووی پۆستالدا داناخەن،
 سلیمانی (سۆیۆتۆ)یەو
 گەنجەکانی دەست ناده‌نە یەخەیی
 سیخۆر،
 هەموو گوندیکی کوردستان
 چاوەروانی ئەنجامەکەیی (گێڕنیکا)یەو
 کەچی رۆژنامە و گۆڤارو
 ئازانسی دەنگوباسەکان
 نوستووی گوێی گان
 ورووژاوە
 هەر شارەزەدەوالە و ورووژاوە،
 هەر قوتابی قوتابخانەکەیی هیتلەرەو
 گەری لەم ناوہ ئالاولە

شیعیری (هەلەبجە غەزەزی خەمناکە) پاش چل سالییش
 میدالیای زێڕینی وەرئەگرتووە، لەخویندگە و زانکۆ و میدیای
 ئەمڕۆدا جیگای گونجاوی خوێ پینەدراوە. ئیمە لەبەرئەوہی
 فەرھەنگی سیاسیمان زۆر لاوازە، ناتوانین دوو ھەلۆتسەت
 ھەلاویژ بکەین: شاعیر لەتاریکترین میژووی لەناوبردنی گەلی
 کورد، چۆکدانادات، سەنگەر لێدەدات، بەتوندترین شیوہ ھیرش
 دەکاتە سەر رۆژیم. ھەمان شاعیر روو لەشاخ دەکات، پاژیک لە
 کەسایەتی و سیاسەتی کوردی بەدل ناییت، بەرامبەر رییازو و
 ئاکاری ناراست، بێدەنگی ھەلناپزیریت. ئامادە ناییت بێتە
 (شاعیری حزب) چەپلە بۆ کەس لێنادات و سەرکردەکان تووڤرە
 دەکات. لەو رۆژەوہ ھەمە سەعید ھەسەن لای ئەوان

له دهفته ری (نه بووان) دا ناوی دانراوه و کهس بوی نییه ئهوی
بیر بکه و یته وه!

سهیره نو سال پیش لیدانی هه له بجه به چه کی کیمیایی،
شاعیر پیشبینی کردوه، رژیم دست بخاته بینی ئه م شاره.
پیشبینی ئه وه شی کردوه چاره نویسی هه موو گوندیکی
کوردستان له (گیرنیکا) ی سهرده می فرانکو باشتتر نابیت.

که تو هاتیت

دوا نامه تم ده خوینده وه

به خه تیکی سور نویسیوت: -

ئه شکه وته کان ناروخین و چوک دانادهن

ئه مجاره یان،...

چیاکان تارای، سپی به فری لوتکه کانیان،...

ناکهن به ئالای ته سلیم بوون و..

سهری به رزیان بۆ هیچ شایه ک نهوی ناکه ن

ئه مجاره یان،...

هر گه ده لولوی هه لیکا

له بیابان بی یاخود چیا

خۆله میشی سه ر پشکوکان، بۆ دوورترین جیگا ده با

ئه وسا پۆلزی ناگردانی توانای ئیمه ش

گر له پووشووی زه بپروزهنگی هۆلاکوی به غدا بهر ده دا

ئه وسا چاوی چهزی ئیمه ش

له جی ی هر بۆمباو هر مینی

داری ئازادی ده بینن

دوا نامه) كەى ھەقال كوئىستانى لووتكەيەكى تره له
لووتكەكانى شيعرى بەرەنگارى. مەخابن ئەو لەسەر رېيازەكەى
خۆى ئەوەندە بەردەوام نەبوو. دووسى ھۆنراوہيەكى ترى
ھۆنيەوہ و دريژەى بەو ريگايە نەدا. كى دەيويزاو ئەو سەردەمە
ناوى (ھۆلاكۆى بەغدا) بەيئيت و بەدەنگى بەرز ھاوار بكات:
ئەمجارەيان شۆرش تووشى نوچدان و نسكو ناييت؟

گۆنەرى شيعرى بەرەنگارى زۆر كورت بوو. ھەقال لەشار
نەمايەوہو روويكردە شاخ. شاخ پئويستى بە (مامەريشە) و
(فەرەج تريفەيى) و (ئەحمەد گريانە) و (ئاسۆى دەلاك)بوو، نەك
شاعىرو چىرۆكنووس و ھونەرمەند.

ھەقال لەشاخ چەند ھۆنراوہيەكى نووسى، دەتوانريت وەكو
مەلۇبەك لەسەر خەرمانى ئەدەبى بەرەنگارى داينريت. شاعىر
مۆتىقى نەبيت ناتوانيت بنووسيت، بەشيك لەسەر كرده كان رقى
دنيايان لەشاعىران بوو. كەش و ھەواى شۆرش يارمەتيدەرى
بارانى شيعر نەبوو.

ئەو رەنگە بەلايەوہ ئاسان نەبوويت، وەكو ھەمە سەعيد
ھەسەن شيعر بكاتە خەنجەر و نووكەكەى لەبن گويى
(سەر كرده)) مەزنەكانى شۆرش بچەقينييت. ئەو نەشيدەتوانى
وەكو شىركۆ بينكەس بەگويزەى دلى سەر كرده و فەرماندەى
كەرت و ھەريمەكات شيعر بنووسيت: ھەر پيشمەرگەيەك
شەھيد بوو، يەكسەر شيعرىكى لەسەر بنووسيت. شىركۆ شان
بەشانى راگەياندى يەكيتى كاريگەرى خۆى ھەبوو.

چوار سال زيندان پشكو نەجمەدینی كرده شاعىر. بنارى
(شنروئى) و (بالانبۇ) كانياوى شيعريان لای ئەو نەتەقاندەوہ.
كاتىك ھەقالەكانى دوينى، لەناو گەورپو شياكەدا دەستيان

له پشته وه به سته وه، ده رگا که یان خر له سهر داخست، په پووله ی
شيعر نازاره که یان که متر ده کرده وه.

یه کيکيتر له سمبوله گه شو ده گمه نه کانی نه ده بی بهره نگاری
حسین مه ولووده، که له ناو شوړش ناوی لیترا بوو: مه لا علی
(۱۹۵۲-۱۹۷۹) نه م شاعیرو کادره سیاسیه، به ده ستيک
قه له م و بیر، به ده ستيکيتر کلاشینکوف و چهک. روژی ۱۹۷۹/۱/۳۰
له سونگه ی غه درو خیانه ت و بیته ره فی جاسوسیکه وه به
برینداری ده ستيگرکرا. روژی ۱۹۷۹/۷/۲۷ ئیعدام کرا. له ماوه ی
که متر له شه ش مانگدا، پتر له (۳۵) هونراوه ی له بن ستيه ی
سیداردا نووسیوه و ره وانه ی نه ویدیوی ده رگا ئاسنینه
داخراوه کان کراوه. نه و سهرجه می شيعره کانی به وردی له سهر
کاغه زی ناو پاگه ته جگه ره و یه ک دیناری و ده دیناری
نووسیوه.

که ستيک له نیو چوار دیوارو پشت ده رگای ئاسنینه داخراو،
پاسه وان، چاودیتری چر، شيعری زور جوان و به رز بنوسیت ،
نه مه چ شیریک و چ پاله وانیک بووه؟

نه مه یه گیانی به رزی نه به زین و چوکدانه دان و بهره نگاری
بیسنوورو بیوتنه. مروفیک سوور بزانتیت، پاش چند روژیک،
په ت، هه لواسین چاوه پروانیه تی، که چی نه وه کو
پیره مه گروون و قوچباش و لالش زهق زهق سهیری نیوچاوی
مه رگ ده کات وچا و ناتروو کینیت. دیته وه یادی شه ویکي قه ندیل :

ئاسمان ئاوتنه ی پیتش که ژاوه بوو

سامالیکي بی، هه ورو ژاوه بوو

به لام ئاسمان و زهوی نه ندیشه م

شانزی نواندنی سهر نازاوه بوو

.....
له دلما تڤوی چەند بیره وەری
سەوز بوو، گولی کردو، هەلوەری
دیسان بۆ وەرزى تازه تڤوی رشت
تا، بىن گول نەبىن بۆ کویره وەری
.....

له و جى رەشمال و هۆبه و هەوارە
لوت بە بۆن کەوت و چاو بە شەوارە
بۆیه تا ئیتشاش ناتوانم باسى
تەواو بنوسم دەست کۆلەوارە

لووتکەى چەکوش، سەرى سادروبنارى کۆدۆ. ئەو کەمتر له
بيست و حەوت سال ڤيا: پروانه وینه شيعرهکان و ميتافه و دەنگى
مۆسیقاو دابارىنى فهنتازياو توانه وەى رهوانبىڤى له ناوکيش و
سەرودا. فه رهنگى زمان و وشەى پڤ له ئاواز و مؤسیقا، له
بەردەم قەمچى جه لادو پەتى سىدارەدا، دەتە قىتە وەه و قەتیس
نابىت.

گەشەکردنى مەكتەبى راگەياندن

(۴)

مەكتەبى راگەياندن رۆژ بەرۆژ فراوانتر دەبوو. لەپايزى ۱۹۷۹ بۆ پايزى ۱۹۸۰ بە لىشاو لاوانى خوين گەرم روويان لەشاخ دەکرد. ژمارەيەك شاعىرو نووسەرو رووناكبير، مەكتەبى راگەياندىيان ئاوەدانتر كردهو. ديارترينيان: هەقال كوئىستانى، جەمىل رەنجبەر، ئاسۆ عەلى، بورهان مستەفا – فەرهاد – ئازادى حاجى عەبدوللا هەورامى، ئومىدى سەعيد گەوهر (حاجى ئومىد)...

كۆتايى ۱۹۸۰ ئەبو بەكر خۆشناو، فەرهاد سەنگاوى، ئومىدى مەلا رەزا، حاكم عومەر عەزىز ژاژالەيى هاتن... ئەم تيمە تيمىكى بەهيز بوو. ئەندامانى تيمەكە، هەموويان مرقۇى دلسۆزو كارامە و بەريزبوون. قورسايى بەريوەبردنى راگەياندىنى يەكيتى و كۆمەلە لەسەرشانى ئەم هاوپرێيانە بوو.

هەقال كوئىستانى پيش ئەوہى، خۆى بگاتە تووژەلە ((دوانامە)) لە هەموو كۆپو كۆبوونەوہىيەكدا ئامادە بوو. زۆربەى سەركردهو كادرو پيشمەرگەكان شيعرەكانيان ئەزبەر بوو. دەنگدانەوہى ئەم شيعرەو (هەلەبجە غەزەى خەمناكە) سنوورى پيشيني و تينويەتى و ئاواتى خەلكى تپەپراندى. نەماندەزانى كاردانەوہى رژيم بەرامبەريان چى دەبيت؟ بەپەتى سىدارەوہ دەيانينين، يان لەناو كۆلانكدا ((كەسانى نەناسراو)) بە دەمانچەى بىدەنگ ساردیان دەكەنەوہ. ئەم شيعرانە لووتكەى

بویری بوون. هه‌فال زوو مائاواوی له‌شار کرد و له‌راگه‌یاندن
 گیرسایه‌وه. ئه‌و ئه‌قلی سیاسی کوردی به‌باشی نه‌خویندبووه‌وه.
 ئه‌وان شه‌یدای هاش و هووش و که‌ش و فشی تاوس بوون.
 که‌س هیچ خویندنه‌وه‌یه‌کی قوولی بۆ به‌ره‌م و په‌یامی ئه‌ده‌بی
 و سیاسی نه‌بوو. نه‌یانده‌زانی گرنکی (ئه‌ده‌بی به‌ره‌نگاری) چیه‌!
 ئه‌بو به‌کر خوشناو: شاعیریکی لاوبوو. دیوانیکی بچوکی
 (کولمبوس کیشوهریکی تر ده‌دۆزیت‌ه‌وه) بلاوکرده‌وه.
 نه‌مبیس‌تووه‌ دیوانی دووه‌می ره‌وانه‌ی چاپ کردبیت. مرۆفیکی
 هیژاو قورس و گران بوو. به‌شیکی زۆری خوشنوسی و
 کاره‌کانی راگه‌یاندن له‌ئه‌ستۆی ئه‌بوو. دواتر خۆی بۆ
 وه‌رگیران ته‌رخان کرد و ده‌سته‌به‌رداری شیعر بوو.

جه‌میل ره‌نجبه‌ر: به‌ته‌مه‌ن له‌ئیمه‌ گه‌وره‌تر بوو. زۆر
 هاو‌پیی کاکم بوو. له‌هه‌ولیز به‌کترمان ناسی. دیوانیکی هه‌بوو.
 شیعه‌رگانی ناگاته‌ ناستی شیعه‌ری به‌ره‌نگاری. ماوه‌ی مانه‌وه‌ی
 له‌راگه‌یاندن زۆر کورت بوو. ده‌سته‌یه‌ک پ. م به‌ره‌و بناری
 قه‌ندیل رۆیشتن. پینگوتم: ده‌مه‌وئ له‌گه‌ل پینشمه‌رگه‌کاندا
 که‌شتیک بکه‌م. له‌شه‌پیکی سه‌ختدا، هه‌لیکۆپته‌ر چه‌ندین
 پینشمه‌رگه‌ی شه‌هید و بریندار کرد، به‌کیکیان جه‌میل ره‌نجبه‌ر
 بوو.

حسین به‌فرین: له‌شار دیوانی (گریه‌ندی) بلاوکرده‌وه که
 به‌نمونه‌ی ئه‌ده‌بی به‌ره‌نگاری داده‌نریت. دیوانیکی له‌شاخ
 چاپکرد به‌ناوی (خاک و خوین). مرۆفیکی هه‌ست ناسک، به‌کچار
 به‌پیز، سه‌ره‌رزو خاوه‌ن هه‌لویتست. ره‌خنه‌ی زۆری به‌رامبه‌ر

بە شۆرش ھەبوو. ئىستاش ھەندى بىرگەى شىعەرىكى لە گوئىمدا
دەزىنگىتەوہ: (ناخ لە جەرگم! ئۇف لەمەرگم!).
ماوہىەك بىزبوو. بە نامەىەك بۇ مولازم عومەر زانىمان لە
كوردستان رۆژھەلاتە: (لەكانى زەردەوہ بۇ سەردەشت رۇيشتم.
لەویشەوہ بۇ بۇكان. لە غەرىبىەكەوہ بۇ غەرىبىەكى تر..).
رۆژىكىان لە ئەمستەردامەوہ بۇ لۇزان چووم. دوو رۆژ لەوئى
مامەوہ لەگەل كىژىكى ھاوړىم بۇ فلۆرەنس چووين.. لەسەر
دەريا سەيرى شەپۆلە تووڤرەكانم دەکرد، لە كاتى خۇراوايوندا،
نامەكەى حسىن بەفرىنم بىرگەوتەوہ. مرقۇف لە شوينى خۇى
ھەلكەنرا چەند قورس و ناخۆشە!

جۆش و خرۆش

(۵)

کادره‌کانی مه‌کتەبی راگەیاندن دەورێکی گزنگیان لە دەولەمەندکردنی زمانی نووسینی ئەدەبیاتی سیاسی کوردی گێرا. مام جەلال نووسینەکانی خۆی بۆ تایپکردن رەوانەیی ئێمە دەکرد. زۆرجاریش بۆ میوانی سەردانی دەکردین، هەلیکی باش بۆ گفتوگۆ و بیروپرا گۆرینەو دەهاتە پیشەو. نووسەر و شاعیرەکان راشکاوانە رەخنەیی خۆیان لێدەگرت. هەندێ جار ئامادە نەبوو دەستکاری نووسینەکەیی خۆی بکات و لەسەر تیگەیشتنی پیشووتری سوورتر دەبوو. هەندێ جاریش بیروپرای بەرامبەرەکەیی پەسەند دەکرد.

بۆ نمونە: گوتاریکی بۆ ناردین پەربوو لە دەستەواژەیی (جۆش و خرۆش): رۆژی نەورۆز جەماوەر هاتە جۆش و خرۆش. هەقال کۆیستانی بە مام جەلالی گوت: دەستەواژەیی جۆش و خرۆش لە پەرووی زمانەوانیەو هەلەیه. هەقال لەسەر هەق بوو: (جۆش و خرۆش) مانایەکی تری هەیه. مام جەلال هەفتەیه‌ک دواتر گوتاریکی بۆ ناردین شەش ئەوەندەیی گوتارەکەیی پیشوو (جۆش و خرۆش)ی بەکارهینابوو.

ئەو زۆر (زەرۆو بابەت)ی بەکاردهینا بەرامبەر (طفیلی)ی عەرەبی: واتا: کەسانیک، کە خۆیان کار ناکەن و هیچ بەرهمه‌میکیان نییه، لەسەر پارەو کارو داھاتی ئەم و ئەم دەژین بەبێ ئەوەی شتیکیان کردبیت. هەقال کۆیستانی (زەرۆو بابەت)ەکانی بە (مشەخۆر) گۆری. ئیدی لەو رۆژەو مشەخۆر بوو چەمکیکی سیاسی باو.

سیروان مهجید ماوهتی و نهوشیروان

(۶)

مامؤستا شهریف و حاکم عومەر عهزیز، که ههر دووکیان ئەندامی سههرکردایهتی (بسک) و (ی. ن. ک) بوون، بریاری گهشتیکی ناوچهی ئالان و سهفره و زهروونیان دابوو. وئیرای دهستهیهک پ. م گوند بهگوند دهپۆن. پیشمههرگهیهک نوکته و قسهی نابهجی ی ههلهپشتبوو. مامؤستا شهریف زۆر جار، پیش ئهوهی نوکتهیهک بگێرتهوه، له قاقای پینکه نینی ده دا. حاکم عومەر قسهکانی پیشمههرگه گه نهجهکهی به دل ناییت و زۆر به جوانی ئامۆژگاری دهکات و به لینی لیوه دهگریت دووباره ی نهکاتهوه. راپۆرتنووسییک، کێچ دهکاته گا، راپۆرت رهوانه ی نهوشیروان دهکات. کاسه که به سههر سیروان مهجید ماوهتی دهشکیتهوه. مامؤستا شهریف به مایه ی گۆبهنده که داده نریت. سیروان پیشمههرگهیهکی تازه پینگه یشتوو بوو، بر وا ناکه م سالی ۱۹۸۰ ته مه نی (۱۸) سالی تێپه راندبیت. نهوشیروان رقی دنیای له مامؤستا شهریف بوو. ههزی ده کرد بیشکینیت و ده ریه پینیت.

به یانییهکیان له بن دارگۆیزهکانی سههرچاوه ی تووژله، بابه تی کۆبونه وه ی (م. س) مان تاوتوی ده کرد. نهوشیروان هات و راپۆرته که ی به دهسته وه بوو. گو تی: ((من خۆم لیبیچینه وه له گه ل سیرواندا ده که م و ده بی بزانه کئ هانی پیشمههرگهکانی داوه جوین به سههرکردایه تی بدهن!!)). قسهکانی به بلمه بلم ته و او کردو به ره و ناو چه م داگه را.

پاش دوو سه عاتیک نه حمه دی دادی هات. زۆر تووپه بوو. داخی دلی خو ی لای ئیمه ههلهپشت. زیرۆی عه بدوللا ریوی

گوئی له دهنگه دهنگی نهحمه دی دادی بوو. نهحمه دی دادی
گوئی: ((نهم نهوشیروانه نه خوا ده ناسی، نه ویژاندی ههیه، نه
بهزهیی: منالیکي سه ره و خوار به داریکه وه هه لواسیوه، به
شولیکي ته پری نه ستور نهم مناله ی کوشت. برۆن نه و مناله
له بن دهستی ده ربکه ن. داوای ئیعترافی لینده کات و ده لیت:
ئیعترافی پی نه که م، به زیندوو یه تی له بن دهستم ده رناچیت!!)).

زیرۆ گوئی: ((ئیعتراف پی کردن، به هه لواسین و دارکاری و
لیدان نابین. رادهستی منی بکه ن به نیو سه عات. به قسه ی خو ش،
به بی لیدان و هات و هاوار، وای لیده که م هه رچی بزانیته بیخاته
سه ر کاغه ز. لیدان هیچ سوودیکي نییه!!)).

جه مال ناغاو د. که مال خوشناو و زیرۆ چوون و له و
سه ره وه سیروانیان به نیوه رو ح و خواری و گنپری و قژی
بژه وه هیتایه وه.

زیرۆ، سیروانی له گه ل خو ی بردو پاش بیست ده قیقه،
هاتنه وه.

زیرۆ گوئی: ((به بیست ده قیقه، دانی به وه دا نا، که هاندراره
جوین بدات و قسه ی نابه جی بکات. نه وه ش قسه کانی خو ی
به نووسین نووسی و له بنه وه ش ئیمزای کردوه!!))

سالار عه زیز: سویندی دا، که نه و پيشمه رگه یه جاریکي تر
لیننه دراره وه هه ره شه ی لینه کراوه، به ترساندن و توقانندن
ئیفاده ی لئوه رنه گیراوه!؟.

زیرۆ عه بدوللا: به گوپری شه هیدان سویندی خوارد، که
به ته نیا ته کنیکی لئینچینه وه ی پولیسی به کارهیناوه. نه
زه بروزه نگ، نه گوشار، نه قسه ی نایاسایی به کار نه هیناوه....

پرسیاره که له سیروان کرا، دلنای کردین، که زیرۆ به پریزه وه
هه لس و که وتی له گه لدا کردوه!

رؤزی نۆی تموووزی رهش

(۷)

سئ چادری سپی، له ناو دۆلیکی سهوزدا سهمایان دهکرد. مهکتهبی راگه یاندن جمه‌ی دههات. له دوورهوه له چاپخانه‌یه‌کی کیتیوی ده‌چوو. (چاپخانه‌ی ئیبراهیم عهزق) ناوه‌ندیکی چالاکی چاپ و وه‌شاندن بوو. بن ساباتا گه‌وره‌که سپی ده‌کردهوه. لاپه‌ره‌کانی هه‌والنامه‌ی ژماره (۹) رایه‌خی به‌ردهم پیتشمه‌رگه‌کانی داده‌پۆشی. به‌هه‌ره‌وه‌ن، لاپه‌ره‌ لاپه‌ره‌ له‌سه‌ر یه‌کتر داده‌نران. به‌رگی تیده‌گیراو به‌ ئامیر، دهرزی لیده‌درا. ئیدی له‌ویوه‌وه به‌سه‌ر ریکخستن و هه‌ریم و ریکخراوه‌کاندا دابه‌ش ده‌کرا.

من وردبینی وهرزنامه‌که‌م ده‌کرد. ئیسکه‌نده‌ر حه‌یده‌ر رۆسته‌م گوتی : (هه‌زده‌که‌ین پشوویه‌ک بده‌ین. ئه‌م‌رۆ هه‌والنامه‌که‌ ته‌واو ده‌که‌ین).

منیش گوتم: ((به‌شیکێ باشی کاره‌که‌تان ئه‌نجام داوه. پشووه به‌ ته‌نیا تامی نییه! دوو سئ که‌س برۆن میوه‌ له‌ناو دی بکرن. دوو سئیه‌که‌ له‌کانییه‌که‌ ئاو به‌ینن و چا لێنن. ده‌ی تۆزی بجوولینه‌وه. برۆن ده‌م و چاوتان فیتک بکه‌نه‌وه. منیش ریشم زۆر هاتوووه. تا ئیوه‌ دینه‌وه‌ من ریشم ده‌تاشم!)).

پیتشمه‌رگه‌ و کادره‌کان بلاوه‌یان لیکرد. لوقمان حه‌یده‌ری برای ئیسکه‌نده‌ر بایبالی ده‌دا. ئاوینه‌یه‌ک به‌ کوله‌که‌ی به‌رده‌م

که پره که وه هه لواسرابوو. پاژنکی رووخساری خۆم به که فه وه
تیدا ده بیینی. گویزانه کهم له ریشم دا. چالاک به تهنیشتمه وه
وه ستابوو. چاوی به ئاسمانه وه نووساندبوو. ده یویست دهرزی
له ناو کادا بدۆزیته وه.

له پر گوتی: ((مامۆستا ئه وه فرۆکه نییه؟)).

فرۆکه جهنگیه که له ئاست گوندی (سوونی) وه داده کشا.
یه که مین جاربوو هاوار بکه م و بلیم: ((فرۆکه هات. قه سف
ده کات. رابکه ن. بۆ ناو چاله کان رابکه ن!)).

کونه ته یاره کان ده بۆ بیست مه تریک له که پره که وه
دوور بوون. من فریای چالی دووم که وتم، که دوور تر بوو.
که یه شتمه چاله که و گرمه و ناله ی ته قینه وه ی ساروخه که یه کیک
بوو. تۆزیک سه رم به رز کرده وه چره دوو که لیکه رهش ئه و
ناوه ی داپۆشیبوو. ئاسۆ عه لی خۆی که یاندبووه چاله که:

من گوتم: ((شه هید و بریندارمان هه یه؟)).

ئاسۆ له چاله که چوووه دهره وه و گوتی: ((لاشه ی شه هید و
بریندار نابینم!)).

من گوتم: ((له کونه ته یاره کان دوور مه که ونه وه. ئیستا
فرۆکه که دیته وه!)).

ئاسۆ گوتی: ((قاچیک ده بینم و فه رهاد دیار نییه!)).

فه رهاد (بورهان مسته فا) سه رقالی تایپکردن ده بییت و گوی
له گۆرانی ده گریته. له بری ئه وه ی له شوینی خۆی دابنیشیت. له
ئه نجامی بیستنی دهنگه دهنگ و هات و هاوار، له بری داگه پان،
بۆ سه ره وه هاتبوو. دوو مه تریک له شوینی لیدانی
ساروخه که وه دوور بوو. دواتر پل پل پارچه کانی لاشه یمان

لهسەر سینهکی رهش کۆکردهوه. ئازادی حاجی عهبدوللا نیوهی قۆلی چهپی لیبوهوه. خوین فیقهی دهکرد. د. شادمانی فوناد مهستی زوو فریای ئازاد و لوقمان هیدهر کهوت. لهبن دارگیلاسهکه، برینهکانی دووریهوهو دهروانی کردن و به لهفاف پیچایهوه، ئینجا رهوانهی سهردهشت کران.

دهنگۆی کۆماری کوردستان

روژی ۱۷/ی ئهیلوولی ۱۹۸۰ عیراق تاک، لایهن، ریکهوتتنامهی جهزائیری ۱۹۷۵/۳/۶ ههلهوشاندهوه. ئیران ههلبهزی و داکۆکی له جیگیرکردنی ریکهوتتنامهکه کردو رهزامهندی لهسەر بریارهکهی عیراق دهرنهبری. گرژی و ئالۆزییهکان بهرهو تهقینهوهو دهستوهشانندی سهربازی چوون. روژی ۲۲/۹/۱۹۸۰ فرۆکه جهنگیهکانی عیراق، لهچهند قۆلیکهوه، پهلاماری بنکهی سهربازییهکانی ئیرانیاندا. هیزی زهمینی عیراقیش، دهستی بهسەر چهند خالکی سهربازی ستراتژییدا گرت.

سهدام پتی وابوو: سهه قهه به بهردیک: بهتیریک دوو نیشان دهشکینیت: دهنگی شیعهکانی عیراق کپ دهکاتهوه. ئهگهری راپهرین و ههلسانهوهی شیعهی خوارووی عیراق دهسرپتهوه.

* د. شادمانی فوناد مهستی: پزیشکه، مروفتیکی چهپ و نیشتمان پهروهرو لهبنهمالهیهکی ناسروای شاری سلیمانیه. لهسهرهتای شهستهکانهوه بۆ خویندن بۆ ئورپا رۆیشتووه. ماوهی پتر له سالیگ لهخری نیوزهنگ وتووژله بوو. پیاویکی کومهلایهتی قسهخوش و دلسوزو خاوهن ههلوسته.

قویبای (هه‌ناردەکردنی شۆرشى ئىسلامى) دەكوژىنیتەوه. له تێروانىنى سەدام بۆ تەرازووى هیزى عەسكەرى ئێران و عىراق، پەلاماردانى ئێران: سەيرانىكى كورت خایەن، چا خواردنه‌وه‌ى پاش نیوه‌پۆى بە‌هاران دەبیت. سوپای ئێران هه‌لوه‌شاوه‌ته‌وه. ده‌ولەت، ئامرازى بەرگرى نییه‌و ئاخوند له‌كوئ و كارى سەربازى له‌ كوئ؟ نوکی درێشه‌یه‌كى چكۆلانه، بەر لاسمى رژیمی ئێران بکه‌ویت، سەرتاپای دامەزراوه‌كانى ده‌ولەت داده‌كه‌ون و نه‌ته‌وه‌ ژێر ده‌سته‌كانى ئێران (كو‌ردو عەرەب و ئازەرو بلوچ و تركمن سحرا..) راده‌پەرن و سەربه‌خۆی خۆیان راده‌گه‌یه‌نن.

مه‌كتەبى سیاسى له‌ كۆبونه‌وه‌ى بە‌رده‌وامدا بوو. لێدوان، گفتوگو و زانیارى وه‌ده‌سته‌هێنان زور پێویست بوو. قوناغىكى نوێ هاته‌ پێشه‌وه‌و ده‌بوايه‌ پێشبینى ده‌رهاویشه‌و ئەگه‌ره‌كانى په‌رسەندنى جه‌نگ بکریت! كوردی هەردوو دیو، دەست له‌ناوی دەست، ستراتیژیكى سیاسى و عەسكەرى هاوبه‌ش دابڕیژن. عومەر شیخ‌موس و به‌نده‌ دیارى كراين نوینه‌رایه‌تى یه‌كیتی بکه‌ین و له‌گه‌ل قاسملوو ده‌فته‌رى سیاسى (حدكا) و (كۆمه‌له) دابنیشن. له‌سه‌ر پێش‌هات و قوول‌بوونه‌وه‌ى ته‌نگه‌ژه‌و لێكه‌وته‌كانى شه‌رى عىراق ئێران قسه‌ى جیدی بکه‌ین.

د. قاسملو ئه‌و كاته‌ باره‌گاکه‌ى بۆ ده‌قه‌رى (سه‌رشاخان)، كه‌ ناوچه‌یه‌كى زور سه‌خت و شاخاوى و لێره‌وارى چرو پڕبوو گواسته‌بوه‌وه، ئەشكه‌وتىكى نه‌دیوى كوردبووه‌ باره‌گای خۆى و به‌ ئاسانى ئه‌و شوینه‌ نه‌ده‌دۆزرایه‌وه. پاسه‌وانى ئه‌و ناوچه‌یه‌، سیسته‌مى چاودێرى توندوتۆل بوو، خۆى به‌ پیرمانه‌وه‌ هات،

به گه رمی پیشوازی لیکردین. هه موو گیانی پینده که نی. له که ش و هه وایه کی خۆشدابوو، سهیری داهاتووی گه شتی کوردستانی ده کرد. دلنیا کرابوو، رووداوه کان به قازانجی گه لی کورد ته و او ده بن. زۆر پرسپاری داخراو و کراوه ی لیکردین. ئینجا هاته سه ر کرۆکی باسه که:

‘سوپای عیراق پتر پیشره وی له ناو خاکی ئیراندا بکات، ده وله تی ئیران له گریژنه درده چیت و هه لده وه شیته وه. ئیمه ده بن ئه م هه له بقوزینه وه، وه کو سه رده می کۆماری کوردستان، سه ربه خۆیی رابگه یه نین. سه ربه خۆیی رابگه یانندن پیویستی به پشتیوانی و دان پیدانانی نیوده وله تی هه یه. ئیران دوزمنی زۆره و له دۆخی شه ردایه له گه ل عیراق. ئیمه زانیاری وردمان هه یه، له هه لومه رجی ئه مرۆدا سه ربه خۆیی رابگه یه نین، عیراق پیش هه موو ده وله تان ئاماده یه دان به سه ربه خۆیی کوردستاندا بنیت. من ده مه وی بزانه: ئیمه سه ربه خۆییمان رابگه یاندو عیراق دانی پیداناین، ئیوه هه لویستان چی ده بیت؟’

عومه ر شیخموس گوتی: ‘هه لویستی ئیمه هه لویستی کوردستانییه. هه ر به شیکی کوردستان ئه مرۆ رزگار بیت، له قازانجی به شه کانیتر ده بیت، گرنگ ئه وه یه له ئه نجامی ئه م جه نگ و پیکدادانه دا، به شیکی گه له که مان سه رکه وتن وه ده سه تبه نیت. بیگومان ئیوه ئه گه ر بتوانن سه ربه خۆیی رابگه یه نن، پیویستیان به پشتگیرییه کی نیوده وله تی به رفراوان ده بیت و کاردانه وه ی زۆری لیده که ویته وه. عیراق له قازانجیه تی پارچه یه ک له ئیران جیابیته وه، ئیوه ش له قازانجانه دانپیدانانی نیوده وله تی وه ده سه تبه نین..’

د. قاسملو گوتی: 'له هه لومهرجی ئیستادا، عیراق له سهه پرۆژهی هه لوه شانده وهو پارچه پارچه کردنی ده ولتهی ئیران کار ده کات. بۆیه یه که مین ده ولته ده بیته، که دان به سه ره خۆیی کوردستاندا بنیته، به هه موو هیزو توانایه که وه پشتیوانی له ههنگاوه کانی ئیمه ده کات. له کوردستانی خواروودا له چاو کوردستانی رۆژه لات، بارودۆخی سیاسی بو سه ره که وتن وه دهسته هینان زورباش نییه. جولانه وه که ی لای ئیوه له سۆنگه ی جیگه و شوینی جیو سیاسیه وه، زور زه حمه ته بتوانیته ته رازووی سیاسی و سه ربازی بگۆریت..'

من گوتم: 'ههروه کو کاک هۆمه ر باسی کرد، بیر کردنه وه ی ئیمه کوردستانییه واته: له روانگه ی گشتیه وه ده روانینه رووداوه کان. کام به ش توانی زووتر خۆی رزگار بکات مایه ی ده ستخۆشییه و پینوسته سی به شه که ی تر، پیش لایه نی ده ره که ی و ئه م ده ولته و ئه و ده ولته پشتیوانی له پرۆژه ی سه ره خۆیی ئه و به شه بکه ن. ئیمه ئاماده نه بین به هه موو هیزو توانایه که مانه وه پشتگیریتان لی بکه ین ئه دی کئ ده بی پشتیوانتان لیکات؟'

من ترسی که مه گلاوه نیوده وله تیه کانم هه یه، که ده بی له بهر چاو بگیریته: کۆماری کوردستان کرایه قوربانی به رژه وه ندی ته سکی زله یزه کان. له پر ریگه ی که مارو دانی کۆماره ساواکه کان دراو خه لتانی خوین کرا. ئایا مه ترسی دووباره بوونه وه ی ئه زموونی کۆماری کوردستان شایانی له بهر چاو گرتن نییه؟'

د. قاسملو گوتی: "جیاوازییه کی زور له نیتوان کوردستانی سالی ۱۹۴۶ او سالی ۱۹۸۰ هه یه! سوپای عیراق ههنگاویکی تر به ره و پیشه وه به پروات، دهوله تسی ئیران له بهر بهک هه لده وشیته وه و دارو په ردووی به سه ره که وه نامینیت. گهلانی ئیران بهک له دوا ی بهک سه ره به خوی خویان راده گه یه نن. ئیمه ناکریت دوور به دوور ته ماشاکه ر بین: سهیری سوپای ئم دهولت و ئه و دهولت بکهین، ولاته که مان بؤ مهیدانی جهنگ بگورن! ده بی خومان ئاماده بکهین و نابی ئم هه له مان له دهست ده رچیت!".

من گوتم: "لای ئیمه بهر ژه وه نندی نه ته وه یی، سه رووی بهر ژه وه ندی کهانی تره. هه ر به شیکی کوردستان، له سؤنگه ی وه رچه ر خانیکی میژووی کت و پر دا، بتوانیت له دؤخی ژیرده سته یی و داگیر کراوی ده رباز بیت و تاجی سه ر که وتن له سه ر بنیت، ئه وه ده بیت یار مه تیده ری بزافی ئازادی به شه کانی تر. ئیمه ئه گه ر دلنیا بین، له لایه ن ئیوه وه سه ره به خوی راده گه یه نریت، ئاماده ین قورسای سیاسی خومان له مه و دوا بهاویننه سه ر تیکۆشانی ئیوه بؤ وه ده سته یانی سه ره به خوی.."

پاش دوو سئ روژ رادیوی: دهنگی ئه مه ریکا، مۆنتیکارلۆ، بی بی سی.. ئاگادار کردنه وه یه کی تووندی وه زاره تی ده ره وه ی ئه مه ریکای بلاو کرده وه، که ئه وان: به توندی دژی پارچه پارچه کردنی خاکی ئیران و رینگه ی ده ستیوه ردان به مه به سته گۆراندنی نه خشه ی ئیران ناده ن. هه ر بزافیکی (جیاخوازی) و (جیا بوونه وه) ئه مه ریکا به توندی دژی ده وه سته یته وه!

ئەمەریکا دەرزیه‌کی بە میزەلدانی زەردو سووری خەونەکانی
ناسۆنالیزمی کوردیدا کرد. لایەنەکان جاریکی دی کوردیان
وێکو سووتەمەنی بەکارهێنا و کوردیش دەست لە گونان
دریژتر لێی هاتە دەرەو.

گهشتی
گهرمیان

تیبەت*

(۱)

كۆپىكى لاوى خانەخوئىكەمان، گوتى: "تییھالابوو!"
جەمالى عەلى باپىر بەسەرسوورمانوۋە پەرسى: "چۈن
تییھالابوو؟"

كۆرە لاۋەكە، بەپەشۇكاۋىيەۋە: "كاك جەمال! بەخوداى پىس
تییھالابوو!"

جەمالى عەلى باپىر لە وشەى: "تییھالابوو" تىنەگەيشت:
"تىنەگەيشتم! چۈن چۈنى پىس تىيھالابوو؟"

كۆرە لاۋە خانەخوئىكەمان گوتى: "خولەى دراوسىمان
خوشكەكەمى بۇ ناۋ كادىتەكە برد. ئەمنىش بەسەرياندا چووم.
ھىچيان دەبەر نەبوو. رووت و قووت! پىس تىيھالابوو!"

ئىنجا ھەموومان تىگەيشتىن پىس "تییھالاوۋە" چىيەو ئەو كۆرە
قۆزە بۇ ھىدمە گرتىبوۋى؟ ئەو شەۋە تا بەرەبەيان بە زاراۋەى
"پىس تىيھالابوو" پىندەكەننن. شىخ ئەحمەدى سەرگەلوو، كە
پىساۋىكى قسەخۇش و زمانپاراۋ بوو، بە ترشو خويۋە
بەسەرھاتەكەى دەگىزپايەۋە. كۆرى خانەخوئىكەمان سەرھەتا ۋەكو
ئەكتەرىكى كارامە ھاتەبەرچاۋ. يەكسەر باسى تىيھالاوۋە
تىنەھالاوۋەى نەكرد. ويستى ئىمە بەلارپىدا بەرىت. ھەرۋەكو چۈن
ھەندىك سەر كۆردەى بىژى خەلك بەلارپىدا دەبەن. ئەو كۆرە لاۋە

* دىنى تىبەت، دەكەۋىتە سەر چۆمى تىبەت (زىنى كچكە) و ئەم گۈندە يەككىكە
يەككىكە لە گۈندەكانى ئالانى ئەۋدىو.

بیټه زموونهش ویستی نیمه به لاریدا بهریت! نهو به په شوکاووی و
په له پهل خوی به دیوه خانه که دا کرده وه و هاواری کرد: "کاک
جه مال! فریا که وه! کابرایه ک هاتو وه و خوی لای کادینه که مت
کردو وه و دهیه ویت بتکوژیت! زوو فریا که وه تا هه لنه هاتو وه!".

جه مال علی باپیرو شیخ نه حمه دی سه رگه لوو له گه ل چوار
پینج پینشمه رگه به چاو تروکاندنیک له دیوه خان بوی دهر په رین.
پاش نیو سه عات به پینکه نین و رووی گه شه وه گه پانه وه. جه مال
به کورپه شپرزو و شله ژاوه که پینده که نی و له چوار لاره پرسپار
باران کرا!

"چه کی پیوو؟"

کورپه لاره، خوشک له کادان ماچکراوه که گوتی: "به خودای
چه کم پیی نه بیینی!"

جه مال: "چه کی پینه بوو، نهی چوونو به چی دهیویست
بمکوژیت؟".

کورپه لاره، خوشک عاشقه که گوتی: "به خودای له کادینی
بوو. گوتم: نه وه کو له ناو کادا چه کی شار دبیته وه و خوینیک
بریژیت و نه من چه یای هه زار ساله م بچیت!".

بهره به ره چمکی که وای راستی له ناو کا و گزره و پووش و
په لاشی کادیندا دهر که وت! نهو کورپه نه یوتوانی له ژیری بدات و
داماره ناچار بوو دانی پیندا بنیت! مه سه له که هه ولسی تیرور و
فیشه که ته قانندن نه بوو. (خوله و فاتنی) وه کو (شیرین و فرهاد)
عاشق و ماشق بوون. نه وان له بیستوون قولنگیان له سه ر شان
داناوه، نه مانیش له کادین وانه کیان له سه ر شان بووه!

دینی تییهت ده‌که‌ویته سهر چۆمی تییهت (زیی گچکه) و ئەم
 گونده‌یه‌کێکه له گونده‌کانی ئالانی ئەودیو. پێشتر چۆینه
 بیتووش: گوندیکی دلگیرو ئاوه‌دانو سه‌وز. که‌م دێم بینوه
 وه‌کو بیتووش باخو ره‌زی زۆر بیست. زانای گه‌وره‌ مه‌لا
 عه‌بدو‌ل‌لای بیتووشی خه‌لکی ئەم گونده‌یه. له‌ به‌سه‌ره‌و ئەه‌سا
 ناوبانگی ده‌رکردوه. هه‌موو ژبانی بۆ رێزمانی عه‌ره‌بی و شیعر
 و فیهقه‌ ته‌رخان کردوه:

فان تجد شیئا خلاف الادب

الطبع کردی و هذا عربی

ئەم زانایه‌ له‌ زمانێ عه‌ره‌بیدا ده‌ریا بووه، به‌لام له‌ به‌ره‌وه‌ی
 له‌ناخه‌وه‌ خۆی به‌گورد زانیوه، نه‌یتوانیوه له‌ پرووی رۆحیه‌وه
 خۆی به‌سپێته‌وه‌و ناسنامه‌یه‌کی رۆحی نوێ به‌خۆی بدات. بۆ
 یه‌ک شه‌و لای دایه‌ بیژووی رینی ویلمان. حه‌مه‌ی مه‌لا عه‌لیمان
 له‌نزیکه‌وه‌ ده‌ناسی. پیاویکی هۆشیار، کوردپه‌روه‌ر، میوان
 نه‌وازو زۆر به‌رێز. جوانی حه‌مه‌ی مه‌لا عه‌لی وای لێکردبووین
 هه‌ست بکه‌ین، گوندی بیژویش گوندیکی سه‌وزو جوانو رینکو
 پیکه‌! یه‌که‌مین جار بوو مره‌بای کوله‌که‌و گول ببینم. ئەم یه‌کێک
 بووه له‌ هاوڕینی نزیکه‌کانی (مه‌لا ئاواره‌) و (ئیسماعیل
 شه‌ریفزاده‌). ده‌رگای ماله‌که‌ی بۆ میوان هه‌میشه‌ له‌سه‌ر پشت
 بوو. که‌سانی لێقه‌وماو، ئەوانه‌ی تووشی که‌تنو سه‌رئێشه‌
 ده‌بوون، به‌هۆی خزمی لارو له‌ویره‌وه‌، ده‌ستیان بگه‌یشتایه‌ته
 به‌رده‌رگای حه‌مه‌ی مه‌لا عه‌لی، کێشه‌که‌ی بۆ چاره‌سه‌ر ده‌کردن.
 قسه‌ی ئەو لای (م.س) ی یه‌کێتی به‌ره‌و دواوه‌کردنی نه‌بوو.

کەس لەو مەقامەدا نەبوو بۆ هەر داوایەک بێت، دەست
بەپروویەوه بنیت!

بەلای دێی مەزناوی (مەزناوای) ئالاندا تێپەڕین. شیخ رەزا و
مەلا مەحمودی مەزناوام بیرکەوتەوه:

کێ دیویەتی ئەی (شیخ عەلی) مالی خەزور بۆ زاوا
تۆ لەکۆی تەکیە لەکۆی بزەنە گەری مەزناوا

شیخ عەلی برا گەورەیی شیخ رەزا بووه. مەلا مەحمودی
مەزناواش یەکیەک لە زاواکانی شیخ عەلی بووه. بەگوێرەیی
گیرانەوهی تالەبانیەکان: شیخ عەلی داوای لە شیخ رەزای برای
کردووه بۆ بەغدا بچیت و لەوێ ئەو لەسەر تەکیەیی تالەبانی
بیت. شیخ رەزا سەرەتا منجەمنجی کردووه و نەچوووه. مەلا
مەحمودی مەزناوی وتویەتی: من دەچم! شیخ رەزا بەم (فەرد)ە
هەجۆهی مەلا مەحمودی کردووه. ئیتر نەیهێشتوووه مەلا
مەحمود بۆ تەکیەیی تالەبانی بچیت.

* تەکیەیی تالەبانی لە مەیدانی بەرامبەر وەزارەتی (دیفاع) بووه. شیخ رەزا
زۆر جار وتویە من ئیستا لە مەیدانم و شیریی مەیدانم! دیارە شیخ زانیویەتی
مەیدان بە چی ناسراوه، بۆیە ئەم قسەیی کردووه!

ده‌ستپلیکی گه‌شت

(۲)

سه‌ره‌تای نۆقه‌مبه‌ری ۱۹۸۰ په‌نجا رۆژتیک به‌سه‌ر شه‌ری عیراق و ئیران تیپه‌پییوو. رژیمی به‌غدا قورسای خۆی خستبووه سه‌ر به‌هیزکردنی به‌ره‌کانی شه‌ر. سوپای عیراق نه‌یده‌توانی به‌چروپری جاران له‌کوردستاندا بمینیتته‌وه. ژماره‌ی پیشمه‌رگه‌ په‌ره‌ی سه‌ند. سوپای عیراق له‌پرووی ته‌کنۆلۆژیای سه‌ربازیه‌وه له‌چاو ئیران بالاده‌ستر بوو. به‌شیک له‌ ده‌وله‌ته‌ عه‌ره‌به‌کانو به‌تایبه‌تی ده‌وله‌تانی که‌نداو به‌گه‌رمیی پشتیوانییان لیده‌کرد. عیراق که‌واسووری به‌ر له‌شکریان بوو. سوپای ئیران، به‌هۆی رووخانی شاهه‌ درز و که‌لینی تیکه‌وتبوو. به‌ ژماره‌ زۆر و له‌پرووی ته‌کنۆلۆژیای عه‌سکه‌ریه‌وه تارا‌ده‌یه‌ک به‌جی ما‌بوو.

خولیای گه‌شتی قه‌ره‌داخ و گه‌رمیان که‌وتبووه میتشکه‌وه. جه‌مالی عه‌لی باپیر بۆ راویژ و پرس و را و سه‌ردانی مناله‌کانی هاتیوو. ئه‌ویش ئه‌سه‌پی گه‌رانه‌وه‌ی زین کردبوو. سالار عه‌زیز بۆ گه‌شتی شارباژێرو بینینی مه‌لا به‌ختیار له‌سه‌ر پی بوو. مه‌لا پاش جیابوونه‌وه‌ی حه‌مه‌ی حاجی مه‌حمودی هاروونی سه‌رپه‌رشتی هه‌ریمی یه‌کی ده‌کرد. ژماره‌یه‌ک پیشمه‌رگه‌ی گه‌رمیانی کاروباریان ته‌واوکردبوو (قاسمی فه‌قی عه‌لی، سالار چاوشینو مسته‌فای ئامۆزای قاسم..). ئه‌وانیش بوونه‌ هاو‌پیمان. پینج پیشمه‌رگه‌ی مه‌کته‌بی راگه‌یاندن (شالوو-)

مسته‌فا خه‌راجیانی - به‌هادین عه‌بدوللا، حه‌مه‌ی ئی‌علام، چالاک -
حه‌مه‌ئه‌مین ئابلاخی، نه‌به‌رد که‌لاری) سه‌ریان بو‌ ناو ئاگری
شه‌ر ده‌خورا.

هه‌موومان پینکه‌وه‌ ملی ریگای بیورانمان گرت. سالار
چاوشین و قاسمی فه‌قن عه‌لی شاره‌زای ریگاکان بوون. دئی به
دئی به‌ره‌و ئالان رویشستین. به‌ روژ ده‌رویشستین و به‌شه‌و له
دیته‌ته‌کاندا ده‌ماینه‌وه‌.

پەرىنەو

(۳)

چۆمى تىبەت (زىي گچكە) سنوورى عىراقو ئىرانە. دىھاتى ئەمبەرو ئەوبەرى ئالانزو خىزمو كەسو كارى يەكتىرن! ديارە وشەي (زى) وشەيەكى ئارىيى كۆنە. لە زمانى ئەلمانىدا بۇ نمونە: (زى-See) بۇ دەرياچەو دەريا بەكاردىت: Nordsee دەريايى باكور، Wannsee دەرياچەي فانى بەرلىن.. لە زمانى كوردىدا واتاي زۆرە: لەبرى ناوى رووبار وەكو زىي گەورەو زىي گچكە. دەرياچەو بەنداو زىي دوكان.. شىخ رەزا فەردىكى بۇ خىزمانى كۆيە نورسىو:

چارى عىبەرەت ھەلپىن ھەر لە سوورقاوشانەو

ئاوى سوورى ئىمەيەو دەرژىتە ناو زىتانەو

ئەو بە تىرىك دوو نىشانى شكاندوۋە. شىعەرەكە ماناي ژىرەوۋەشى ھەيە! دىيى ھەرزە دەكەوئىتە سەر زىي گچكە. كوندىكى جوانو دلگىرو سەوزە. لەوئى "سىم" بۇ پەرىنەو دانرابوو. خاۋەن سىمەكە گىانى يارمەتىدانىان ئەوئەندە زور بوو، ھەر رىئوارىك وىستىبىتى بېرئىتەو، ئەوان بەبى بەرامبەر ئەو ئەركەيان راپەراندوۋە.

دۆلى سەفرەو زەرۋون: سەفرەو زەرۋون دوو گوندىن لەناوۋەپاستى شاخەكە ھەلتوقىون. بەناوى ئەم دوو گوندىوۋە ئەم دۆلە ناۋنراۋە. رووبارۋەكەيەك بەناو دلى دۆلە كپو مۆنەكەدا دەكشىت. پىشمەرگەيەك رۆژىكىان ئەوئەي ژماردبوو، ماۋەي ئەو شەش ھەوت سەعاتەي بېرىنى دۆلەكە، لەمسەرەوۋە بۇ ئەوسەر، سەدوشەستوچار جار لە رووبارۋەكەكە پەرىوۋەتەو. وەرزی سەرماو سۆلەو بەفربارىن، بېرستى لەبەر ئەو پىشمەرگانە دەبېرى، كە درەنگ دەكەوتنەرى. ھەر دەستەيەك

شه‌ویان به‌سهردا بهاتایه، ئیتر ده‌رچوونیان زه‌حمه‌ت بوو. خه‌لکی گه‌لاله‌ بۆ یارمه‌تی پێشمه‌رگه‌و لیتقه‌وماوان هه‌میشه له‌سه‌رین بوون. جارێک بیستبوویان ده‌سته‌یه‌ک پێشمه‌رگه‌ خه‌ریکه‌ ره‌قده‌بنه‌وه، به‌په‌له‌په‌ل ده‌یان که‌س به‌هیتسترو به‌تانی و نان و خورماو... به‌پیریانه‌وه چووبوون و رزگاریان کردبوون!

له‌ واخلوو زۆر نه‌ماینه‌وه. چۆنی و چاکی و زانیاری کۆکردنه‌وه و جموجولی هێزی چه‌کداری رژێم و ئاکاری ناسروشتی ده‌رووبه‌ر! رووه‌و مالومه‌ که‌وتینه‌ری. شاخی ژیلوان و ئاسنگه‌ران باوه‌شیان بۆ ئاسمان کردۆته‌وه. باری ژیا‌ری دێهاتی وه‌کو مالومه‌و چالاره‌ باش نییه. دێهاتیش هه‌یه هه‌ر له‌کۆنه‌وه ناوه‌ندی بزافی رۆشنییری و ئاینی گرنگ بووه. سه‌رگه‌لوو، شه‌ده‌له‌و سوورداش سه‌رده‌مانیک چه‌قی جولانه‌وه‌ی کۆمه‌لایه‌تی و فره‌ه‌نگی و سیاسی کاریگه‌ر بوون.

سه‌ید نه‌حمه‌دی سه‌ردار لایه‌نگری شیخ مارفی نو‌دی بوو، داوای لیکرابوو، مه‌ولانا خالیدی نه‌قشبه‌ندی تیرۆر بکات. له‌کاتی‌که‌ ده‌یه‌ویت نه‌و کاره‌ نه‌جام بدات، هینده‌ ده‌یگریت. ب‌روا به‌ که‌راماتی مه‌ولانا خالید ده‌کات. له‌وانه‌شه‌ کاریزمای مه‌ولانا کاریگه‌ری قورسی خۆی گن‌رابیت.

شیخ عه‌بدولکه‌ریمی شه‌ده‌له‌ (۱۸۸۷-۱۹۴۱) سه‌ده‌یه‌ک پاش سه‌ید نه‌حمه‌دی سه‌ردار ده‌رده‌که‌ویت. بزافیککی کۆمه‌لایه‌تی، ئاینی و فره‌ه‌نگی رادیکالی دروستکرد: هه‌ر بۆ نمونه: نو‌یژو رۆژووی له‌سه‌ر شانی هه‌قه‌کان هه‌لگرت: (واعبدوا ربکم حتی یأتیک الیقین) و په‌یوه‌ندی نیتوان ژن و پیاو، چوارچێوه‌یه‌کی کرانه‌وه‌و هاو‌پنیه‌تی وه‌رگرت! حزبی کوردی سوپه‌ر مۆدیرن و سۆسیال-دیموکرات سالی ۲۰۲۰ یه‌ک له‌سه‌دی هه‌قه‌و شیخ عه‌بدولکه‌ریمی شه‌ده‌له‌ بو‌یری نییه!

ملمان له چه قوی کول ده سوی

(٤)

رژیم له زور بهی شوینه ستراتژییه بنچینه ییبه کاند، سهربازگه و ره بایه ی قایمی دانابوو. بهرؤژ ئاسمان و ریسمان به ده ست ئه وانه وه بوو. پیشمه رگه، یان هر جولانه وه یه کی ناسروشتییان به دیبکردبا، ئه وه هاوه نبارانی ده ورو به ری خویان ده کرد. بویه پیشمه رگه زور چالاکی و هاتوو چوی به شه و ده کرد. توری هه والگری، ژماره ی خوروش و به کریگراو، مه فرزه ی جاش، گه ورتین له مپه ر بوون له به رده م گه شه کردنی شورش. هه میشه وردترین زانیاریان ده گه یانده ده زگای (موخابه رات)، ئیدی جاش و سوپا و هه لیکوپته ر، ریک له سه رپیشمه رگه کان ئاماده ده بوون. زور به ی ناوی دینه اتی ئه م ده فاره له سه رده می مه غول و ده وله تی عوسمانییه وه بؤمان ماوه ته وه ناوه کوردییه که یان سراوه ته وه: (قزله ر، چوخماخ، یاغسه مه ر، دابان، کۆته ل.. تاد). گوندی کچان کراوه ته قزله ر. له سه رده می ته یمورلنگ لای (بوخارا) دینی (کۆته ل) و شاخی دابان هه بووه. چوخماخ له تورکی عوسمانییه وه وه رگراوه (چوقماق). چوقماقی عوسمانی له (چماق) ی فارسی وه رگراوه. به کوردی ده بیته کوته ک، تیللا، گاران.. شه وی له (قزله ر) ماینه وه، پیش نویژی شیوان له (قوله ره یسی) بووین. قوله ره یسی چل سال له مه وپیش گوند بوو، ئیستا گه ره کیکه له گه ره که کانی سه رچنار. ئه و شه وه

به سەر عه‌وال و جێشانه‌دا تێپه‌رین و به‌رچاییمان له‌ سه‌رزهل
کرده‌وه.

له‌وسه‌ره‌وه، که هاتینه‌وه، (حه‌مه ره‌ش) ی شیخ که‌ریم و
سه‌لامی فه‌قی عه‌لی هاوسه‌فه‌رمان بوون. له‌ شه‌ره‌که‌ی خاوی
روژی (۱۹۸۰/۱۲/۸) سه‌لامی فه‌قی عه‌لی چاویکی له‌ده‌ستدا.
پیاویکی به‌ وره‌و ئازاو خۆراگر. به‌و برینه‌ سه‌خته‌وه، ئه‌و ریگا
دووره‌ی له‌گه‌لماندا بری.

کانی مؤتان

(۵)

له تهنگيسه له گه ل سامان گه رمياني به يه ک گه يشتینه وه. سامان نه وکاته سه رکه وتووترين فرماندهی سه ربازی گه رميان بوو. له ماوه يه کی کورتدا توانی هيزیکی باش پیکه وه بنیت. شه ره کانی پيشمه رگه ی گه رميان دهنگی دايه وه. له تهنگيسه ره وه پیکه وه دی به دی به ره وه گه رميان رویشتین. شه وی له کوشک ماینه وه. له ترسی گه مارودان و پالاماری له ناکاو، شه وه کی کوشکمان جیهیشتو به قوپیدا سه رکه وتین. له ریگا شوانیکمان بینی دوو مه رمان لینی کړی. گه رميانیبه کان له سه ر کانی (مؤتان) به چاوترووکاندنیک حه یوانه که یان سه ربری، گروین و له تکردن یه کیک بوو. شولی هه ناریان هیناو گزشت برژاندن و چا لینان دهستی پیکرد. زمه ی کلاشینکوف زورچار له بری شیشی گزشت برژاندن به کارده هات. شولی هه نار، پلی گه وره تری پیوه ده کرا.

له سه ر کانی مؤتان حه وزیکی کونکریتی گه وره دروستکرا بوو. ده یانگوت: کاتی خوی مه لیک فه یسه ل ویستویه تی نه م سه ر شاخه بکاته سه یرانگه. نه م شوینه چرترین پاژی قوپیه. مروّف به ئاسانی ناتوانیت به ناو نه م دارستانه دا تپه ریت. سه یرترین رووداو له گه شتی گه رمياندا بیستیتیم، پيشمه رگه یه کی قسه خوش بی چه ک ده بنیت. چند جاریک داوا دهکات چه کی بز په یدا بکن، به و دهستو ده مه چه ک په یدا نابیت. به ریکه وت هيزیکی رژیم په لاماریان ده دات. مام سالحی

سەید مورادی زەنگنە، سەربازیک دەبینیت، چۆتە سەنگەرەو و
قەناسیکی پنیە. مام سالح بە بەردیکەو و پەلاماری سەربازە
دەدات و بەسەریا دەنەرتنیت: "ئەگەر ئەو چەکەم نەدەیتى سەرت
پان دەکەمەو". سەربازەکە لەترسا زوو چەکەکەى بو
فەتدەدات و رۆحى خۆى رزگار دەکات!

گفتوگۆی من و سەدام حسین

(٦)

ئیمە لە چەرچەقە لا بووین. شیخ عەبدولعەزیزی داربەروو* دەرکەوت. ئەو پەيامیکی بەپەلهی شیخ محەمەدی کربچنە پینوو، گوئی: "شیخ محەمەدی شیخ عەبدولکەریمی کربچنە م بینوو، ریز و سللوی هەیه و دەیه ویت بەزوتترین کات بتانینیت. حکومەت زانیویە جەنابت لیزەیت. پەیوەندیان بەشینخەوه کردوو. خۆت لەم ناوه دوامەخە: کارەکه، زۆر زۆر گرنگە. شیخت بینی، ئەو بە وردیی هەلوێستی حکومەتت بۆ باس دەکات. من بەپەله بۆ داربەروو دەگەریمەوه! سبەی نیوهرۆ لای من بن. شیخ لە کربچنە چاوه‌پوانمان دەکات..".

کربچنە و داربەروو دراوسی دین و دوو سەعات و نیو بەپین لێهەکتەرەوه دوورن، هەردووکیان دێهاتی بناری سەگرەمن. رەبات و ژاله لەنیوان ئەم دوو دێیەدا گیرساوونەتەوه. کربچنە ئەوکاتە گوندیکی سەد مالی بوو: ئاوه‌دان، دلگیر، خانوی

* نەوشیروان مستەفا، بەهەله رووداوه‌کهی نووسبوو: ئەو پینوایوو: شیخ عەبدولعەزیزی داربەروو، کوتایی ئەیلوول ١٩٨٠ نامەی شیخ محەمەدی کربچنە بۆ ئەو هیناوه. من حوزەیرانی ١٩٨١ شیخ عەبدولعەزیزم لە تووژەله بینوو. سەردانی مالی ئیمە کردبوو، هەندی دیاری و دەنگوباسی بۆ هینام. شیخ عەبدولعەزیز مەبەستی لە سەردان و یەکتەری بینین، بەره و پینشەوه‌بردنی شۆرش بوو. ئەو خۆی بە خاوهنی شۆرش دادەنا. دارشتەکهی نەوشیروان کەم و کورپی زۆره: برپاوه: نەوشیروان مستەفا ئەمین، پەنجەکان یەکتەری ئەشکینین. ل ١٧١.

ریکو پیتک، ناو و کاره‌بای هه‌بوو. شه‌قام و کۆلانه‌کانی رووناک بوون. سالی ۱۹۳۰ به‌که‌مین خویندن‌گه‌ی ئایینی لیره‌گراوه‌ته‌وه. مامۆستایه‌کی ده‌رچووی ئه‌زه‌ر وانه‌ی به‌خویندکاران و توه. شیخانی کربچه له‌که‌سنه‌زانه‌وه هاتوون. که‌سنه‌زان و کربچه ئه‌مدیو و ئه‌ودیوی سه‌گرمه‌ن. که‌سنه‌زان ده‌که‌ویته‌به‌ری قه‌ره‌داخه‌وه و کربچه‌ش که‌رمیانه. شیخ عه‌بدولکه‌ریمی که‌وره (۱۸۱۹-۱۸۹۹)، سالی (۱۸۳۵) له‌ته‌مه‌نی (۱۶) سالی‌دا، ماوه‌ی سالی‌ک خۆی بزر ده‌کات.

له‌ئه‌شکه‌وتیکی بچووی سه‌ری سه‌گرمه‌ ده‌چیته‌خه‌لوه‌ته‌وه. چه‌ند که‌سیکی کربچه‌یی، چاویان به‌شیخ عه‌بدولکه‌ریمی که‌سنه‌زان ده‌که‌ویته. داوای لیده‌که‌ن: له‌ئه‌شکه‌وته‌بو‌ناو ئه‌وان دابه‌زیت و شیخایه‌تیا بکات. ئه‌ویش قسه‌یان ناشکیتیت..

کربچه ئه‌و ئیواره‌یه‌ وه‌کو شاریکی خنجیلانه‌هاته‌به‌رچاوم: مزگه‌وت به‌مناره و گومبه‌زو گلۆپ و چراخانه‌وه، سه‌رنجی رییواری راده‌کیشاو ده‌سه‌لاتی شیخانی ده‌نواند.

شیخ عه‌بدولعه‌زیزی داربه‌روو، وێرای ژماره‌یه‌ک که‌سایه‌تی ئه‌و ده‌قه‌ره، لای ته‌کسیه‌ی شیخ پینشوازیان لیک‌کردین. من و سامان و خالید که‌رمیانی بو‌دیوه‌خان چووین. پینشمه‌رکه‌کان له‌ناو ئاویی دابه‌شبوون. شیخ محمه‌د له‌دیوه‌خان چاوه‌پوان بوو. به‌گه‌رمیی به‌خیزه‌اتنی کردین.

ئه‌و پیاویکی به‌هه‌بیه‌تی قایم و قۆل، دامه‌زراو، بالا مامناوه‌ند، ته‌مه‌نی (۴۲) سال ده‌بوو. جل‌وبه‌رگ: پاک‌وخاوین، پۆشته‌و په‌رداخ، ریش پاک تاشراو بوو. من خۆم ئاماده‌کردبوو: به‌زمانی شیخ و مشایخ و مه‌لا و پیاوانی ئایینی بدویم. به‌کسه‌ر

بۆم دەرکەوت ئەو لەگەڵ ئیمەدا زمانی ھاوبەشی ھەبە، وشەى (تاکتیک) و (ستراتیژ) و (داھاتووی گەلەگەمان) ى بەکار دەھێنا. ئایەتى قورئان و فەرموودەى بەسەر زماندا نەدەھات، ناوھ ناوھ نوکتە و قسەى خۆشى بۆ دەگێڕاينەوھ.

ئەو گوتى: "قايد فيرقه يه ك جاريكيان ليني پرسيم: خورماى كوردكوژە چييه و لەكوئ دەستدەكەويت؟ ئەگەر ئەو راست بێت ئيمە بۆ شەرى كورد بکەين با لەمەودوا بە خورماى كوردكوژە لەناويان بەرين..!"

شيخ گوتى: "سەيره ئەم عەرەبانه چۆن بێردەكەنەوھ؟ بەبەردەوامى بېر لەوھ دەكەنەوھ: چۆن ئامرازىكى نوئ بدۆزنەوھ كوردى بېن لەناوبەرن..!"

ئەو سالى ١٩٦١ دەچىتە ريزى شوڤشى ئەيلوولەوھ. بەشداری لە چەندین شەڕ دەكات. ماوھەك فەرماندەى ھىز بوو. دياره پاش شەرى ناوخۆ، دەست لە پيشمەرگايەتى ھەلەگريت.

كورد نەيتوانى سوود لەم كەسايەتية وەربگريت. رژيم پشى پشى زۆرى بۆ كرد. ئەو دەيزانى چۆن سوود لە دەسەلاتى ئايينى ئەم پياوھ وەربگريت. من ئەوكاتە بەبەردەوامى دەمويست بۆ سەر ريبازى كوردايەتى رايبكىشمەوھ. ھانى كادەرە سياسى و عەسكەرييەكانم دەدا، لە بەلاش ئەم پياوھ نەوروژيئەنن. لەسۆنگەى ھەلەيەكى نەخووزراوھوھ، لاينەگرانى ريبازى كەسنەزانی بۆ بەرھى دوژمنانى شوڤش پالبنين.

ئيوارەخوونىكى شاھانە رازينرايووھوھ (قەل، پلاو، شلەى جياجيا، زەلات... تاد) ديمەنى سفرھو خان، ھەستىكى سەيرى

پینده به خشیت: جیاوازی گه وره ی نیوان کولتووری سفره و خوانی جووتیارانی ره بات و ئورستۆکراتی ئاییی. جووتیارانی گه رمیان ئیواران نان و چایان پینشکه ش ده کردیت، دوو سن سه لک دۆینه، ئاوی گه رمی پیا ده کرا. له سه ر ته پاله و پشقل، چا لیده نرا. تا خه ومان لیده که وت هر دۆینه و چامان ده خوارد.

شیخ گوئی: "سه دام وه زیری کشت و کال و چهند به رپرستیکی گه وره ی بۆ لام نار دووه. ئه و ده یه ویت جه نابت سه فه ریکی گفتوگو بۆ به غدا بکه یت. حکومه تی عیراق ئیستا دژی ئیران که وتۆته شه ریکی قورسه وه. له ملاشه وه، سوپای عیراق له حاله تی شه ره دژی گه لی کورد. واته: سه دام ناتوانیت سوپا له کوردستان بکیشیته وه و ره وانه ی به ره کانی شه ری ئیرانی بکات. سه دام پینباشه له گه ل کورد ریکبکه ویت و پشتیوانی کورد و ده دستبه ئینیت. سه دام پینباشه جه نابت بۆ به غدا بچیت. گرنگ ئه وه یه چاره سه ریک بۆ کیشه ی کورد بدۆزریته وه. ئه مرۆ بیت، یان سبه ی هه ردوولا، ده بی به رامبه ر یه کتری دابنیشن و گفتوگو بکه ن. دوور به دوور ناگه نه ئه نجام. چاوتان به یه کتری که وت، له یه کتری تیگه یشتن دروست ده بیت!".

سامان گه رمیانی گوئی: "یا شیخ! حکومه ت هیه جیدی نه بووه. قه ت هه ولسی نه زاوه یه ک هه نگاو بیته پیشه وه. ئیمه نازانین نیازیان چاره سه رکردنی کیشه ی گه لی کورده، یان مه به ستیان ئه وه یه بۆ ناو هه لدیرمان به رن؟".

شیخ محمه د گوئی: "سه دام ئه مرۆ دوو شه ری قورسی تووش بووه. شه رکردن له سه ر دوو به ره بۆ که س ئاسان نییه. ئه و ئه گه ر کورد ئاشتبکاته وه، قازانجی خۆیه تی. ده توانیت

هەرچی هیزی هیه رهوانه‌ی به‌ره‌کانی شه‌پی ئیرانی بکات. کوردیش پنیوستی به پشووه، ماوه‌یه‌ک نیو مالی ویرانی خۆی چاکبکاته‌وه. ئیمه ده‌بی ستراتیجیکی نوئ بگرینه‌به‌ر: خۆمان له شه‌ر لابده‌ین! ئەم ولاته جوانه‌مان به‌م شه‌رو شو‌ره ویران بووه. کورد له‌سالی (۱۹۶۱) هوه شو‌رشێ هه‌لگیرساندووه. زیانی مادی و مه‌عنه‌وی زۆری به‌رکه‌وتووه. راگرتنی شه‌ر بۆ ماوه‌یه‌کی کاتییش بیت، که‌وره‌ترین سه‌رکه‌وتنه‌و ده‌توانین به‌شیک له برینه‌کانمان ساریژ بکه‌ین..

خالی‌د گه‌رمیانی پرس‌سیاریکی له شیخ کرد: "جه‌نابت نوینه‌ره‌کانی سه‌دامت بینووه‌و وه‌زیری کشتوکال سه‌ردانی کردویت: چی لێیان تیگه‌یشیت؟ بروایان به‌وه هیتاوه، که ده‌بی مافی کورد بده‌ن، یان له‌به‌ر خاتری جه‌نابت ویستویانه دوو قسه‌ی باش بکه‌ن؟".

شیخ مه‌مه‌دی گوتی: "وه‌زیری کشتوکال و به‌رپرسه‌ بالاکانی رژیم، په‌یامی سه‌دامیان پیبوو. له‌عیراق که‌س ناتوانیت له‌خۆیه‌وه به‌ناوی سه‌دامه‌وه قسه‌ بکات. که‌سیکی وه‌کو وه‌زیری کشتوکال رینگای پیدراوه په‌یام بکه‌یه‌نیت، به‌لام ئەو ناتوانیت له‌سه‌ر گفتوگۆی شه‌رو ناشتی بریار بدات. له‌وی بریاری مه‌رکه‌زیی لای خۆیه‌تی و که‌سه‌کانی تر ته‌نیا جیبه‌جیکردنیان له‌سه‌ره. من ماوه‌یه‌ک له‌مه‌وپیش بینومه. دیاره قه‌ناعه‌تی ته‌واوی به‌وه ک‌ردووه، کیش‌ه‌ی گه‌لسی ک‌ورد زور درێژه‌ده‌کیشیت و چاره‌سه‌رکردنی ئیستا، له‌وه چاکتره‌ بۆ نه‌وه‌کانی داها‌توو دوا‌بخ‌ریت. ئەوان هه‌نگاوێک ها‌تونه‌ته‌ پیشه‌وه. با ئیمه‌یش هه‌نگاوێک بچینه‌ پیشه‌وه. مامۆستا جه‌عفر

لیتره په ده توانیت په یامیک بؤ ئه وان بنیریت، یان سهردانیکي به غدا بکات. پیویسته رووبه پروو سه دام حسین ببینیت. گفتوگوو په کتری بینین، هر دوولا له په کتری نزیک ده کاته وه. تا په کتری نه بیننو راسته وخو له گهل په کتردا قسه نه کهن، ناتوانریت چاره سهری گونجاو بدوزریته وه!

خالد گهرمیانی پرسیاریکی تری کرد: 'چون ماموستا جه عفر هر وا به بن زه مانه ت بؤ به غدا پروات؟'

شیخ محمده کوتی: 'سه دام وتویه تی، نه گهر ماموستا جه عفر بؤ به غدا بیت، ژیانی سه له سه پاریزراوه. ناماده م هر زه مانا تیک ئه وه یه ویت بؤی ده سه بهر بکه م. ئیمه ناماده م نیوهی وه زیره کانی به غدا، به بارمه بؤ لاتان بنیرم. به مارجیک ماموستا جه عفر بؤ به غدا بیت و چاومان پینکه ویت.. به لین ده دم به سه لامه تی ده گاته لامان و به سه لامه تی ده گهریته وه..'

سامان گهرمیانی کوتی: 'چون ماموستا هر وا به ئاسانی بؤ به غدا بچیت؟ ئیمه پیمان باشه گفتوگو بکریت و چاره سهر بدوزریته وه بؤ کیشه ی گه لی کورد، به لام گفتوگو به بن ناماده کاری زور باش، سهرکه وتوو نابیت.. تاد.'

من زور به وردی گویم بؤ شیخ محمده رادیرا. ده مویست، دیوی ئه و دیوی قسه کانی بخوینمه وه. له پر ئه وه هموو هیرشه م بیرکه وته وه، که هه لیکو پته رو سوپا، پیش (۱۹۸۰/۱۲/۷) کردیانه سهر گهرمیان. رژیم زانیویه تی من لیرم. چهند جاریک هیرش ده کات و هه ولی کوشتمم ده دات. په یامیک له ریگه ی شیخ محمده وه یان هر که سایه تیه کی تری گهرمیان ره وانه ناکات.

عیماذ نه حمهد پاش نازادکردنی له زیندان، نامه‌یه‌کی بۆ ره‌وانه‌کردم. ئه‌و نامه‌یه‌م بیه‌رکه‌وته‌وه: 'پیاوه‌کانی رژیم سویندیانی خواردووه، به‌س تویمان ده‌ست بکه‌ویت پارچه پارچه‌ت ده‌که‌ن! ئاگات له‌خۆت بیه‌ت به‌زیندوو‌یه‌تی ده‌ستیان نه‌که‌ویت. هه‌رچی لیره‌ روویداوه‌ هه‌مووی خراوته‌ ئه‌ستوی تو..'

ویستم ئه‌وپه‌ری ریز بۆ داواکه‌ی شیخ دابنیم و له‌هه‌مانکاتیشدا خۆم له‌و ئه‌رکه‌ بدزمه‌وه، گوتم: 'زۆر سوپاسی دلسۆزی و پیاوه‌تی و گه‌وره‌بیتان ده‌که‌م. جه‌نابت ئه‌و راستیه‌ ده‌زانیت ئیمه‌ گفتوگۆ چاره‌سه‌ری ئاشتیانه‌ به‌ هه‌نگاویکی باش ده‌زانین. هه‌ولو ته‌قه‌لای به‌ریزتان جیگای ریزو ته‌قدیره‌. مه‌سه‌له‌ی گفتوگۆ ده‌بێ له‌ریگه‌ی (م.س)ه‌وه‌ بکریت. من بۆ سه‌ردانی گه‌رمیان و قه‌رده‌اخ و که‌س و کارو خزمان لیره‌م. من به‌ته‌نیا ده‌توانم ده‌ستخۆشیتان لیکه‌م و سوپاستان بکه‌م. ده‌توانم به‌لینیشتان بده‌می: من به‌زوو‌ترین کات په‌یامه‌که‌ی ئیوه‌ ده‌گه‌یه‌نمه‌ (م.س) و (سه‌رکردایه‌تی) به‌زوو‌ترین کاتیش وه‌لامی ده‌ستپیشخه‌ری ئیوه‌ ده‌ده‌ینه‌وه‌..'

ئه‌و چه‌زی ده‌کرد، من هه‌ر په‌کسه‌ر بۆ به‌غدا به‌رۆم. من هه‌زارو په‌ک بیانووم بۆ هه‌تایه‌وه‌، که‌ ئه‌وه‌ کاری (م.س)ه‌ و ئه‌وان ده‌بێ داواکاری به‌ناوی په‌کیتییه‌وه‌ بنووسن.

به‌گه‌رمیی مائناواییمان له‌ شیخ محه‌مه‌دی کهرچه‌نه‌ کرد. دلنیاشمان کرد ئه‌و ریزی تایبه‌تی لامان هه‌یه‌ و له‌په‌یوه‌ندی به‌رده‌وامدا ده‌بین!

که سنه زان

(۷)

سه‌عات (۱۱) ی شه و مالئاوایمان له شیخ محهمه‌د کرد. سامان ریگای بناری سه‌گرمه‌ی گرت. خالد گه‌رمیانی و ده‌سته‌که‌ی و به‌نده ریگای که‌سنه‌زانمان گرت‌به‌ر. شه‌ویکی تاریکو ریگا به‌رده‌لان، هه‌نگاو یکمان دهناو به‌ردیک خوی به‌ نوکه په‌نجه‌ماندا ده‌کیتشا. ریگای سه‌عاتیکمان به‌ سه‌ی سه‌عات بپری. کاتی دابه‌شبوون و په‌یدا کردنی لیفه‌و به‌تانی نه‌بوو. مزگه‌وته‌که گه‌رم و خوش بوو. ئه‌گه‌ر برسیت بوو، پینخورت بوچییه‌و ئه‌گه‌ر خه‌وت هات سه‌رینت بوچییه‌؟ په‌رله دانراو ناوی پاسه‌وانانی شه‌و دانرا. زور به‌قوولی نووستین. پاسه‌وانی دووهم خه‌وی لیکه‌وتبوو.. شالوو و چالاک به‌ئاگایان هینامه‌وه: 'ده‌زانیت دووهم پاسه‌وان نووستوه‌و که‌سی به‌ئاگا نه‌هیناوه‌ته‌وه. به‌دریژی شه‌ویش له‌زوربه‌ی دیته‌ته‌کان، له‌یه‌ک کاتدا، سه‌گه‌رپیکی زور بووه‌!'

من بایی ئه‌وه ئه‌زموونم هه‌بوو، شه‌وان له‌هه‌رکوئ سه‌گه‌رپی زور بوو، دیاره‌که‌سانی نامۆ، سوپا، دز و شه‌وکوت، له‌گونه‌که‌نیزک که‌وتونه‌ته‌وه. من گوتم:

'دلنیابن سوپای حکومت که‌ماروی هه‌موو دیته‌ته‌کانی داوه. ره‌نگه‌ ئیره‌ش که‌مارۆ درابیت. زوو هه‌موو پیتشمه‌رگه‌کان له‌خه‌و هه‌لسیتن...'

به خالد گه رميانيم گوت: 'نهمشه و تا به ره به بيان سه گوه پړيكي زور له ديهاته كاندا هه بووه. كه سيش حه ره سياتي نه گرتووه. با زوو سه پړيكي دهو روبه ر بكه ين. من دلم باش ليتادات!'.
 خالد له قاقاي پيكنه نيني دا و گوتي: 'ماموستا ئيره ناوچه ي نازادكراوه و خومان حكومه تين! با له ماليك به ئاسووده ي به رچايي خومان بكه ين. سوپاي عيراق خويني ملي ده فريت، ناني شواني خواردووه، كاري به گه رميان و قه ره داخ چيهه؟'.
 پيكنه وه له ماليك به رچاييمان كرد. من له خانه خوئيكه م پرسى: 'نهمشه و سه گوه پړيكي زور بوو، هيچت نه بيس تووه، چى روويداوه؟'.

خانه خوئيكه مان گوتي: 'من يه ك دوو جار به ئاگا هاتمه وه، گويم له سه گوه ر بوو، به ره به يانيش مه ربه كانم كرده ناو ران، تا دهره وه ي ئاواييش چووم شتيكي سه رنجراكيش به رچاوم نه كه وت!'.
 خالد گه رمياني گوتي: 'قسه كه ي من دهر چو. نهمسه رو ئه وسه ري قه ره داخ بكه پړي، ته نيا چاوت به پيشمه رگه ده كه ويت، يه ك سه رباز نابينيت'.

من گوتم: 'جاري به ياني زووه و هيچمان لي روون نه بوته وه! من پيمباشه: بؤ ناو ئه و شاخ و كيو و دارستانه بچين، به وردى، به دووربين سه يري ديهاته كان بكه ين.. نهم سه گوه ربه بؤ من زهنگيكي ترسناكه! سه گ له خويه وه ناوه ريت!'.
 خالد له قاقاي پيكنه نيني دا، به پشستا كه وت! 'ماموستا تو وا ده زاني ئيستا سالى ۱۹۷۶ و ۱۹۷۷، ئيره ناوچه ي رزگار كراوه. سه عاتيكتر به هاوړياني هه ريمى پنج ده گه ين!'.
 ۲۸۱

ملی ریگای قازانقایمان گرت. ئەو رۆژگارە تا بەردەم خاوی
تەختایی و رووتەن بوو. بەردەم خاوی دارستان و شاخ و لاپالی
سەخت و چروپەر بوو. خاوی بەکیکە لە گوندە سەختەکان، پستی
دیکە شاخیکی بازنەیی دیوار ئاسایە، لەنزیکیشەو نەبێ
گوندەکە لەناو دارستان و رەزو باخ نابینرێت.

خالید گەرمیانی گوتی: 'من حەزم لە کچیکی جوان کردوووە
بەکترمان زۆر خۆش دەوێت. من حەز دەکەم ئەو کچە بەینم، بەلام
'دنیام پێش ئەو هەیە بەیەک شادبێنەو، من دەکوژرێم...'
من گوتم: 'کاک خالید! رەشبین مەبە! تۆ پیاویکی گەشبینیت
بۆ ئیستا رەشبینیت؟'

خالید: 'دنیام من و دەزگیرانەکەم بەیەک ناگەین!'
من ویستم بابەتەکە بگۆڕم. سەگەرەکەم بێرکەوتەو:
'سەگەرەکە هێ ئەمشەو ئاسایی نەبوو. هێچ زیانیک ناگەین،
ئەگەر لەشونینکی قایم دوو سێ سەعات بمیننەو...'

دیسانەو لە قاقای پێکەنینی دا: 'مامۆستا تۆ وادەزانی ئیستا
زەمانی سەرەتای شۆرشە! لەو هەتە شەری عێراق - ئێران
هەلگیرساو، سوپای عێراق ناتوانی وەکو جاران پەلامار بدات و
هێرش بەینیت. ئیمە بە رۆژی نیوەرۆ لەناو دیهاتدا دەمیننەو!
سوپای رژێم ناویریت نزیکمان ببینەو...'

من زۆر لەسەری نەرۆیشتم، لەترسی ئەو هێوان بەهەلە
لیمتینەگەن، من بەردیکم لەسەر دانای. خالید نوککە هێ بۆ
دەگیرامەو. پێشمەرگەکان لەپێشمانەو، بەک لەدوای بەک
دەرۆیشتن، ئیمەیش دووقۆلی لەسەر دەرھاویشتن و
کاردانەو هەکانی شەری عێراق و ئێران دەدواین و ئەگەری
هەرەسی رژیمی عێراق..

خالد گرمیانی

(۸)

شاخی خاوی، دیواریکی سروشتی نیمچه بازنه‌ییه، به‌رهو ناسمانی به‌رین هه‌لکشاهه. دیاری کانیاوی سازگار هۆکاریکی سه‌ره‌کی، دروستبوونی ئەم گونده بوون. پیتشمه‌رگه‌کان لیره‌ش به‌ئاسووده‌یی نه‌یانده‌توانی پشتی لیتکه‌نه‌وه. چپیی دارستان و ره‌زو باخ، پیتشمه‌رگه‌ی له هه‌لیکۆپته‌ر ده‌پاراست. که‌سنه‌زان، خاوی، میولی و دیلیزه‌ خویان به‌شاخه‌وه نووساندوهه. ئەم چوار دێیه‌ ده‌که‌وینته‌ نیوان (ده‌ربه‌ند باسه‌په) و (قۆپی باخومه‌ر). دێهاتی هه‌له‌ده‌ره، مریه‌م به‌گ، چه‌ولک و قازانقایه، له‌گه‌ل دێهاتی بناری شاخ هاوته‌ریین، ئەوان به‌رزترو ئەمان نه‌ویترن. له که‌سنه‌زانه‌وه به‌ره‌و قازانقایه‌ ده‌رچوویت، خاوی ده‌که‌وینته ده‌ستی چه‌پو (هه‌له‌ده‌ره) و (مریه‌م به‌گ) و (چه‌ولک) ده‌که‌ونه ده‌ستی راسته‌وه. دێبه‌ره‌کانی سینکوچکه‌ی (مریه‌م به‌گ و هه‌له‌ده‌ره و چه‌ولک) له‌چاو خاوی و که‌سنه‌زان و میولی پیده‌شت و ته‌ختایی و هاماره.

شه‌وه‌کی (۱۹۸۰/۱۲/۸) پیتشمه‌رگه‌کانی هه‌ریمی (۵) له قازانقایه‌وه بو خاوی چوو بوون. به‌ کاوه‌خۆ به‌رچایی کرابوو. سوپای عێراق چهند ده‌قیقه‌یه‌ک دره‌نگتر، له‌ناو دارستان و به‌رده‌لانی سه‌ره‌ ریگای خوار ئاویی، بۆسه‌یه‌کی چروپرو توکمه‌یان دانابوو. سوپای عێراق ده‌نگوباسی وردی پینگه‌یشتبوو،

هیزی پیشمرگه له قازانقایه وه بۆ خاوی دهچن. ئه و رۆژه (مستهفا چاو رهش، شیخ جه عفر، رۆسته م کهرکوکی، حه مه رهش،* سه لامی فه قی عه لی،**...) و یرای ژماره یه ک پیشمرگه له ناو دینی خاوی بوون.

رۆسته م کهرکوکی رۆژی دوا ی شه په که بۆی گیرامه وه:
"لای م زگه وته که ی خاوی و مه رقه دی (ش شیخ عه بدولکه ریم)"** و (حمه هه تیو)*** بووین. له گه ل خه لکی ناو دی ده مه ته قه مان ده کرد. له ئاسه ت هه له ده ره وه ته قه دامه زرا. ده پروانه م گه له جاشیک، به مه به سه تی ئه وه ی پشتمان لینگرن و ده ستمان لنبوه سینن. به شاخی (دۆله کان) دا داده گه رین. چه ند سه د مه تریک لیمانه وه دوور بوون..

ئیمه نه ئاگامان له پیشمرگه کانی خاوی و نه بۆ سه نانه وه ی سوپا و جاش بوو. ئاش له خه یالیک و ئاشه وان له خه یالیک. دونیا

* حه مه رهش شیخ که ریم سالی ۱۹۹۱ شه هید بوو.

** سه لامی فه قی عه لی: دوو برای پیشمرگه بوون (قاسم و نازاد) و دوو ئاموزای (حه میدو حه مه سالج) شه هید کران.

*** شیخ عه بدولکه ریمی خاوی، باوکی باپیره ی شیخ عه بدولکه ریمی که سه نه زانه. شیخ عه بدولکه ریم (۱۷۱۷-۱۸۰۲) گوندی خاوی ئاوه دان کردۆته وه، کوپی شیخ ئیسماعیلی ولیانی یه (۱۶۷۰-۱۷۴۵) که یه که م که س بووه رینازی قادیری له کوردستاندا بلاو کردۆته وه. پینش شیخ سمایی ولیانی به رزنجه ییه کان بۆ ماوه ی (۲۵۰) سال نوره خشی بوون.

**** حه مه هه تیو، هاوڕینی شیخ عه بدولکه ریمی خاوی بووه و خوی وه سه یه تی کردوه: هه رکه سینک و سه تی زیاره تی مه رقه ده که م بکات، ده بی پینستر سه ردانی مه رقه ده که ی حه مه هه تیو بکات.

کش و مات، ئاسمان سامال، تینی هه تاو گهرمی ده کردینه وه. خالید نوکتهی ده گنیرایه وه و باسی ده زگیرانه که ی بۆ ده کردم. پیتشمه رگه کان له پیتشمانه وه، به لۆزه لۆژ ده پویشتن. ئیمهش به ئه و په ری بیناکیه وه باسی گهرمیان و کویتانمان ده کرد. خالید گهرمیانی گوتی: "هه ر ئیستا هاو پیتیان له خاویوه، یان له قازانقایه وه ده مانبین و فیشه کیک ده ته قین و ئیمه ده تانین بۆ لایان برۆین..".

له نێوان خاوی و هه له ده ره دا بووین، له پر فیشه کیک ته قینرا. خالید له قاقای پیکه نینی دا و گوتی:

"چیم پی گوتی مامۆستا! ئه وه هاو پیتیانی خۆمان، دلنیام ئه وان ئیمه ده بین. ئیمه ئه وان نابین.. ئه وه ئه وان له کوین؟" ئه و میلی هینایه وه و گولله یه کی به ره و ئاسمان، روو له خاوی ته قاند.. ئه و فیشه که ی ئه و، بزیزکیک بوو، بهر بهرمیلنیک بارووت کهوت. له سه ره وه دایانگرتین. ئاگر باران و گرمه و ناله له سه ره وه ده هات. ئه وان له ناو دارستان به رده لان و دارو ده وه ن بوون. ئیمهش له ده شتایی و شه رگه یه کی رووته ن و کراوه یین. گرمه و ناله و ته قه یه کی خه ست. ده یان سه رباز به چه کی جیا جیا ته قه یان لیده کرین. خالید نه په شوکا و نه تیکچوو. به قه له مبارنیک خۆی ده پشت به ردنیک هاویشت. منیش خۆم ده پال به ردنیک هاویشت. هه شت مه ترنیک له یه که وه دوور بووین. به گویره ی ریزنه ی گولله بارین، سه ربازه کان له ئیمه وه دوور نه بوون! پیتشمه رگه کان جوگایه کی قوولی کوینیان کردبووه سه نگر. خالید بیست گولله یه کی پیوه نان. رووی له من کرد و گوتی: "نابن

فیشهکی زور بته قینین.. دەبی دەستی پیوه بگرین.. هیزهکه زۆره.. هەر ئیستا هەلیکوئەپەر پەیدا دەبیت.. گولە وەکو تەرزە بەسەر بەردەکهی بەردەمدا دەباری. خالید گوئی: "هیزهکه زۆره و دەبی بەزووترین کات لەم بۆسه یەدا خۆمان دەرباز بکەین..".

خالید هەستا و ویستی بەرهو لای پێشمەرگەکان بپروات. حەوت هەشت هەنگاوێک لە بەردەکه دوورکەوتەوه. لەپەر هاواری کرد: "ئای دایە مردم!" بەسەر دەمدا کەوت. جوله، نوزە، هەناسەی لێبڕا. بەلامهوه سەیر بوو: گولەیهک کۆتایی بەم کێوه مەزنە بهینیت. چەند جارێک بانگم کرد، وەلامی نەدایەوه. رێژنەی گولە بە بن گویماندا گیزەیی دەهات. سێ پێشمەرگە بە راکردن لاشەی خالیدیان هەلگرت. بە چاوترووکاندنیک لەناو دارو دەوهنو و پووش و گەلا شاریدیانهوه.

جیگرهکهی خالید گەرمیانی، کوپێکی زور بەریز بوو، بە شهیدبوونی خالید گەرمیانی زور شلەژابوو. ناچار بووم پێیان بلییم: "لە سێ لاوه گەمارۆ دراوین ناچارین بەرهو ئاراستەی رۆژاوی گوندی گەرەزیل برۆین. خالید گەرمیانی قالیبوی شەری پارتیزانی و تۆپوگرافیای ناوچهکه بوو. دەستهکهمان لەرووی عەسکەرییهوه بێ سەر مایهوه. بواری بیرکردنەوهمان نەبوو. ناچار بووم هانیان بدەم و ورهیان بەرز بکەمهوه و هەولی

* لوقمان حەیدەر، بەهانه دین عەبدوللا، شالوو، حەمەیی ئیسلام... بەوردیی چرکهکانی شهیدبوونی خالید گەرمیانیان بیر ماوه.

دەربازبوون بدەين. پيشمەرگەكان ويستيان بەرەو قازانقايە
 بېرۆن، دايسانگرتەنەو. چەند پيشمەرگەيەك بەناو دارەكاندا لە
 مەريەم بەگو هەلەدەرە نزیک بوونەو. هيزیکي سەربازي لەناو
 گونڊەگە بوون. پيشمەرگەيەك گوتی: 'بەرەو تەنگيسەرۆ چەمی
 تلئ بېرۆين!' پيشمەرگەيەك (بەهائەدين عەبدوللا) گوتی: 'ئەو
 قەلەبالیفییە بەو شاخووە چییە؟'. سەیری شاخی (کەلوئ) م کرد.
 کە لەدوورەووە لەپشتی حوشتر دەچیت، سەرباز وەکو میروولە،
 بەتەنیشت یەکتەرەو، رێچکەیان بەستوو، نزیکی نیو
 کیلۆمەتریک داکشاین. تەقە لەسەرەو گەرمترو لەسەر ئیمە
 کزتر بوو.

ئیمە بۆ هەرکوی دەچووین، سەربازمان بەدی دەکرد.
 لەئەنجامدا شوینیکي قایمان دۆزیووە. دابەشبووین و بېریمان
 دا تا ئیوارە لەوئ بمتینەو. ئەگەر هاتنە سەرمان، ئەو لەو
 شوینە دەتوانین داکۆکی لەخۆمان بکەین. ئیوارە، مستەفا
 چاوەرەش، شیخ جەعفەر، رۆستەم کەرکۆکی، حەمە رەش،
 سەلامی فەقی عەلی..تاد. هەریەکە رووداوەکە لە گۆشەنیگای
 خۆیەو دەگێرایەو. رۆستەم گوتی:

'من و شیخ جەعفەر لای مزگەوتەکە بووین، گویمان لە تەقە
 بوو. نەمانزانی چەند سەد مەتریک لەدووریی ئیمەو، ئیو
 کەوتونەتە بۆسەو. هيزیکي جاش لە کەسنەزانەو، بە شاخی
 (دۆلەکان) دا هەلەدەگەرا من (ئار بى جى) یەکم بە گا بەردیکەو نە،
 کە لەناو پراستیاندا بوو. هەریەکەیان بەلایە کدا قووچانديان.
 لەسەر شاخیشەو، رەو جاشینک داگەرا. بە بېرەو تینان

كەوتىن. نەمانپىشت پىشتمان لىنگرن". ھەلىكۆپتەر پەيدا بوو.
رۆستەم ھەلىكۆپتەرىكى بەر (ئار بى جى) دا. تەپو تۆز و
دوكلەلى لىپھەلساند. جووتيارەكان گوتيان: ئەو ھەلىكۆپتەرە
پىكراوھو بەدىوى چەمچەمالدا بەربۆتەوھ. شەر لە سەعات
ھەشتەوھ تا چواری پاش نيوەپۆ بەردەوام بوو.
سەلام فەقى عەلى چاوى چەپى لەدەست دا، ھەمە رەش
قاچى برىندار بوو.

كۈتايى گەشت

(۹)

ئىنوارەى ھەمان رۇژ، مستەفا چاوپرەش و شىخ جەعفەر و رۇستەم، لە براىماوا، لەرىگەى رىكخستەنەو ۋە ئىمەيان دۆزىيەو. شەھىدبوونى خالىد گەرمىانى بۇ ئەوانىش كۆستەكەوتن و جەرگېر بوو. لەتەنىشت شاسوار جەلال (ئارام) بە خاكمان سپارد، ساتىكى بىدەنگى توورە و پر ئازار: لەناو دل و دەرووندا كۆرى شىنگېزان و چەمەرى و لاوانەو ھەمان گېرا.

ھەمان شەو خۇمان گەياندە دىلىژە. بەسەر مالاندا دابەش كراين. خانەخويكەمان زۇر بەرېز بوو. ھەماميان گەرم كرديوو. دەستى جلى پاكى بۇ ھىتام و بەزۇر رەوانەى ھەمامى كردم. بەراستى جووتيارى كورد، قورسايى شۆرشيان دەستۇ گرتبوو، لە دابەشكردى كىكى سەرکەوتن، دژە شۆرشەكان لە درويئە و خەرمان ھەلگرتندا، پشكى شىريان بەرکەوت.

رۇژى (۱۹۸۰/۱۲/۹) بە رىنگاى بنار شاخدا بۇ مىنولى چووین. گويم لە تەقە بوو. لە كادردە سياسى و ەسكەرەيەكانم پرسى: "ئەم تەقو تۇقە چى بوو؟ گوتيان: بەكرىگىراوئىكى پيس، لەناو شار گىراو ەو برىيارى كوشتنى دراو ە! لىرە برىيارەكە جىيەجى كراو ە. من پرسىيارى ئەو ەم كر: "ئايان ئەو كەسە دادگايى كراو ە؟" ئەوان گوتيان: "ئەمانە بە بنەمالە جاسوس و خۇفروشن و دادگايىكردى ئەم جۆرە كەسە پىويست نىيە!". من پىمگوتن: "ئىو ە مافى كوشتنى ھىچ كەسىكتان نىيە. كەسانى تاوانباركراو

دهبئ رهوانه‌ی سه‌روهه بکرین. له‌وئ دادگا و حاکمی شوپش هه‌یه. زورجار له‌سه‌ر بنه‌مای گومان، که‌سانی بیتاوان خوینیان رژینراوه. بریاری ئیعدامکردنی خه‌لک دادگا ده‌یدات و سکرتری گشتی و (م.س) له‌ کۆبوونه‌وه‌ی (م.س) بریاری دادگا په‌سه‌ند ده‌کن، یان تانه‌ی لێده‌ده‌ن!

پاش نیوه‌پۆیه‌کی دره‌نگ، له‌ قازانقایه‌وه‌ سه‌رمان ده‌کرد. زۆربه‌ی کادره‌ سیاسی و عه‌سکه‌ریه‌کان بو‌ نانی ئیواره‌ له‌ دیوه‌خانی شیخ محمه‌د یه‌که‌مانگرته‌وه‌. نانخواردن و کۆبوونه‌وه‌ی سیاسی و باسی داها‌توی بارودۆخی ولات تیکه‌لاو کران. دلاوه‌ری ئه‌حمه‌د مه‌جید، که‌ پیاویکی قسه‌خۆش و قسه‌ له‌رووه‌، ده‌وری هه‌بوو له‌وه‌ی خه‌لک فیری کاسته‌ر و جه‌لی خواردن بییت. ئه‌و ئیواره‌یه‌ له‌وئ نه‌بوو. به‌لام کولتوره‌که‌ی له‌وئ بوو. کاسته‌رو جه‌لیمان ده‌خوارد. یه‌کێک له‌ هاوپی به‌رپرسه‌کان پنیگوتم:

“تۆ له‌گه‌ل ریکه‌ستنی ناو شاردا مه‌وعیدی یه‌کتریبینیتان داناوه‌؟”

من گوتم: “من په‌یوه‌ندیم به‌ ریکه‌ستنه‌وه‌ نییه‌!”
ئه‌و گوتی: “سێ کیژی خویندکاری زانکۆ لێره‌ن و ده‌یانه‌ویت بتبین!”

من گوتم: “ئاگادار نیم و په‌یوه‌ندیم له‌گه‌ل ریکه‌ستندا نییه‌!”

ئه‌و گوتی: “من پیمبشه‌ بیانینیت!”

من گوتم: “من پیمبشه‌ نه‌یانینیم!”

ئه‌و گوتی: “پێویسته‌!”

من گوتم: “نا! پێویست نییه‌!”

ئەو گوتى: لەشارەو ھاتوونو لەم مالاھن. ھىچ نەبى بۆ
ماوھى ۱۰ دەقىقە يەككىيان بېينە، نەوھك كارەكەيان پېويست
بېت..

من گوتم: بەمەرجىك تۆش تا دوا چركە لە دانىشتنەكەدا
بەشدار بېت!

دواى چەند دەقىقەيەك يەككىك لە سى خويندكارەكە
ھاتەژوورەوھ. من ناسىمەوھ. براكەى يەككىك لە ھاوړى
نيزىكەكانم بوو. ھاوړى بەرپرسەكە بىانوويەكى دۆزىيەوھو
ھەردووكمانى بەتەنيا جىھىشت. زانىم ئەو كىژە بۆ كارى
سىياسى و رىكخستن نەھاتوھ. بە راستەوخۆ تىمگەياند من وھكو
خوشكىك سەيرى ئەوم كردوھ. ئەو بە زمان، چار، برۆ و
نىگای سىحراوى، تۆرى سەوزو سوورى بۆ گۆمىكى
سەھۇلاوى بەستو ھەلەدا. زرمەى لە شەختە ھەلەساندو
نەدەپرىنگايەوھ. من بۆ بن گۆمەكە شۆرتر دەبوومەوھ، تۆرەكەى
ئەويش وردە سەھۇلى سەر شەختەكەى رادەمالى. رۆژىك
پىشتەر، بە رىكەوت نەكوژرام. سبەى و دوو سبەيش نازانم
لەكوئ بۆسەى تر نراوھتەوھ، يان ھەلىكوپتەرىك داماندەبىژىت؟

(۱۹۸۰/۱۲/۱۱) مائاوايىمان لە پىشمەرگەكانى ھەرىمى (۵)
كرد. بە سى رۆژ، وىپراى ھەمە رەشو سەلامى فەقى عەلى
خۇمان گەياندەوھ مەملەكەتى خېرى نىوزەنگ. رۆژانە، يان
شەوانە پانزە سەعاتىك دەپۆيشتىن: رۆژى يەكەم: پاش نىوھپۆ
لە گەپەزىل دەرچووین. بەسەر سەرزەل، جىشانە، عەوال،
قولرەيسى تىپەپىن. سەعات ۷ى بەيانى لە قزلەر بەرچايىمان
كرد. واتە: بەناچارى ۱۷ سەعات رۆيشتوین. رىگاگەمان لای

به کره جو به ناو کارگه یه کدا تیده پیری. ئه مه ریگای سه لامه ت
 بوو. پاسه وانیک به سهربانی ژووریکی کارگه که وه پاسه وانای
 ده گرت. ته نیا (۳۰) مه تریک له ده رگا که وه دوور بوو. کاتیک بۆ
 لای دیواره که ده هاته وه، که متر له ده مه تر له دیواره که وه دوور
 بوو، که ئیمه به نرکه نرک به بنیدا تیده پیرین. من به
 حه مه ره شو سه لامم گوت: ده بی به بن ئه م بلاجه کتۆرانه دا
 برۆین. پاسه وانه که ش هر (۳۰) مه تریک لیمانه وه دووره؟ ئه وان
 به سوعبه ته وه گوتیان: هیچ خه مت نه بیت! ئیمه ریکه وتنمان
 له گه لیاندا ئیمزا کردووه. ئه گه ر ئه و جولایه وه، پیش ئه وه ی
 ده ستبکاته وه، ته پلی سه ری به ئاسمانا ده به یین.. تا ئه مرۆش ئه م
 مه ته له م بۆ هه لئا هینزیت: چۆن ده دوانزه پیشمه رگه یه ک به و
 هه موو چه کو تا قمه وه، به بن بلاجه کتۆرو لوله ی تفهنگی
 پاسه وانه کاندای تیه پیرین. دیاره پاسه وانه که حه زی کردووه خۆی
 بکاته خه فنگ، هه روه کو سنه یه کان ده یلین!

ناميهك بۇ بەغدا

(۱۰)

لەسەر پېتشنىياری بەندە رۆژى (۱۹۸۰/۱/۱۵) دەربارەى گفتوگو لەگەل میریى، مەكتەبى سیاسى كۆبوونەو ەيەكى كرد. من پەيامى دەسەلاتدارانى بەغدام وەكو خۆى پېشكەش كردن. بە تىروتهسەلى شىكارى و گفتوگوئى لەسەر كرا. ئامادەبووان، بەگشتى پەيامەكەيان بەئەرىنى ەلسەنگاند. مام جەلال ئەوى بوایە، بە ەرەببىەكى جوان و دىپلۆماسیانە بەرسىفى رژیى دەدايەو، بەهەموو ریکەوتنىك رازى دەبوو. گرنگ ئەو ەبوو، لەسەر خاكى كوردستان شەپرگرتن بەفەرمى دانى پىندا بنرایە! ئەوكاتە تەرازووى ەنزى ەسكەرى بەقازانجى عىراق نەبوو.

* سالى ۱۹۹۸ رۆژنامەنووسىكى ناسراوى لوبنانى (غسان شربل) گفتوگۆيەكى مام جەلال لە گۆفارى (الوسط) بلاودەكاتهو (جلال طالبانى يتذكر) نامازە بەم گفتوگۆيە دەكات:

-ماذا عن موقفكم من الحرب العراقية- الإيرانية فى ۱۹۸۰؟
-كان موقفنا هو عدم الموافقة وإدانة الحرب علانية باعتبارها تضر بمصالح الشعبين. لكننا قررنا عدم مقاتلة الجيش العراقى وهو يقاتل جيشا آخر، لاننا نحسب حسابا لمشاعر المواطنين العربى فى العراق ومشاعر الجيش العراقى. أوفدنا الأستاذ فاضل كريم، عضو المكتب السياسى فى الاتحاد الوطنى، طالبين من الحكومة العراقية إيقاف اطلاق النار حتى تنتهى الحرب وحتى لا نتهم بأننا نقاتل الجيش العراقى، لكن الرئيس صدام رفض العرض.

غسان شربل: جلال الطالبانى يتذكر، فى مجلة الوسط، العدد ۳۵۶ تاريخ

۱۹۹۸/۱/۲۳

دیالوگ له گهل به غدا رنگه بۆ ماوه یه کی کاتی به ره می خوی
هه بوايه.

که چی نه وشيروان هه لویستیکی پارادوکسی * هه بوو:

له لایه که وه گفتوگۆی له گهل رژیمی به غدا دا په سهند کرد و
شه راکرتتی به باش زانی و ناماده بوو، نامه یه ک بۆ سه روک
کۆمار بنووسیت و نامه یه ک بۆ شیخ محهمه دی کر بچنه ره وانه
بکات و پیشنیازی فه رهیدوونی کرد، به ره و به غدا بکه ویته پری.
له لایه کی تره وه نامه که ی به تال بوو، له ریسا و نه ته کیتی
دیپلۆماسی، تژی بوو له سوکایه تی و تانه و ته شه ر بۆ
کار به ده ستانی به غدا. سه رکرده ی سیاسی ده بی پیشنیاز و
په یامی به رامبه ر، هه رکه سیک بیت به نه و په پری ریز و
چوارچیوه ی قانونی وه لامبداته وه، یان به جوانی پیشوازی له
په یامی به رامبه ر بکریت و ناماده ی دوزینه وه ی چاره سه ر بیت.

نه و له یاده وه ریه کانیدا له پشت ته مومز و دوکه له وه،
نامازه یه کی شیواوی هه لبز رکاوی بۆ رووداوه کان کردووه.
راست و ره وان دانی به هه له کانی خۆیدا ناوه، که نامه که ی
نامه یه کی نه شیواو بووه. سه رکرده یه ک، چاره نووسی که لیکتی
ده ستو گرتبیت، ده بی به نه و په پری گیانی به رپر سیاریتیه وه
هه لسوکه وت بکات و نامه بۆ لایه نه کانی تر بنووسیت با نه و
لایه نه سه رسه خترین دوژمنیش بیت!

نه و راسته و خۆ نامه که ی بۆ سه روک کۆماری عیراق ره وانه
کرد. نه وه ی بیرم مابیت دارشته که ی به مشیوه یه بوو:

* پارادوکس: Paradox

‘ماوهیه که سوپای عیراق و ئیران دژی به کتر به شه رها تون. ئەم دوو سوپایه له وه تهی دامه زراون، هەر کوردیان کوشتوووه و کوردستانیان و ئیران کردوووه. ئیمه زۆرمان پینخۆشه ئەم دوو سوپایه به کتری وردوخاش بکه ن و به کتری له ناو به رن و هیچیان نه مینیتته وه..’*

له کۆتاییدا نوسیویوی فه ره ی دوون عه بدولقادر نوینه ری ئیمه یه و هاتوووه بۆ ئە وه ی دانوستاندنتان له گه لدا بکات! **
من نالیم رژیمی به عس فاشی نه بووه! ناشلیم ئە وان نیازیان باش بووه، ده مه وئ راشکاوانه ئە وه بنووسم ئە قلی سیاسی ئیمه له کام ئاستدا بووه؟ ***

* نهوشیروان له بیره وه ره کانیدا، رووداوه که ی به مشیوه یه گنراوه ته وه: ‘له نامه که مدا بۆ شیخ محمه دم نوسی: ئەم دوو حکومه ته: عیراق و ئیران، ئە وه نده یان زولم له کورد کردو، کورد خۆیشی نه ی توانی هه قی خۆیان لێ بسینی، وا خوا هه قیان لینه سین، به م شه ره بهر غه زه بی خوا که وتون. ئیمه پشتیوانی له هیچ کامیان ناکه ین، به لکو داوا له خوا نه که ین وه کو سه که کانی ره زا به گیان لیبی. له گه ل ئە وه ی شیدا ئیمه هه رگیز ده رگای گفتوگومان دانه خستوووه، ئە گه ر عیراق به راستی بیته پیشسه وه، بۆ چاره سه رکردنی کیشه ی کورد، ئیمه ش ئاماده ین بۆ گفتوگۆ په نجه کان به کتری ئە شکین ل ۱۷۲.

** ئەو له کاتی نوینی بیره وه ره کانیدا زوخاوی په شیمانی هه لپشتوووه، پاش چی؟ (شیخ محمه د نامه که ی پیشانی کار به ده ستان دابوو. زۆر زیاتر له جاران رفیان لینه لگرتم. ئیستا که بیری لینه که مه وه ئە بو به زمانیکی ئە ده بیتر نامه که م بنوسیایه ..) په نجه کان به کتری ئە شکین، ل ۱۷۲.

*** روژیک دئ نامه کانی نهوشیروان بۆ سه دام بلاوده کرینه وه، که سالی ۱۹۸۹ بۆ سه دامی نوسیوووه. من ده قه که م له به ره، به لام هیوادارم که سیکێ دی بلاویان بکاته وه..

كارو مملانئى سىياسى له گهمهى شه ترهنج ده چيټ: تۆ ده بى
به رامبهر دوژمنه كانت جورىك له جوره كانى هاوسهنگى
دروستبكه يتو به پلانى توكمه و بهرچا و پرونييه وه كار بكه يت..

لە خړی نیۆزەنگەوہ
بۆ ئەشکەوتەکانی سوورین

بهره و اشاره زوور

فهره‌یدون له گفتوگۆی به‌غدا، به ده‌ستبه‌تالیی گه‌راپه‌وه. ئیمه پیشبینی کاردانه‌وه‌ی رژیمان کردبوو، (وان جنحوا للسلم فاجنح لها) ئەو داوای ناستی کردبوو. تۆ نابێ به جوین و قسه‌ی به‌رزونزم دایانگریته‌وه. ده‌توانری به هه‌زارو یه‌ک شیوه وه‌لامی رژیم بدریته‌وه. کرماشانیه‌کان ده‌لین: (مه‌لویچک خۆت چه‌یدو شو‌رباگه‌د چه‌س)* سه‌رکرده مه‌زنه‌کانی میژوو به‌گویره‌ی به‌ره قاچیان راکیشاوه. تۆ هیچت به‌ده‌سته‌وه نه‌بوو، چۆن گره و له‌سه‌ر ئەوه ده‌که‌یت، ملی رژیم باده‌یت؟

نه‌وشیروان هه‌ستی کرد، ناوه‌رۆکی نامه‌که‌ی باش نه‌بوو. شپه‌زه‌یی پتوه دیار بوو. که‌لکه‌له‌ی ئەوه که‌وته میتشکیه‌وه بۆ فیه‌ننا بچیت، که‌چی بریاری دا بنیری له‌ شاره‌وه دایکو که‌سوکاری بین و بیانینیت..

ئیمه وامانزانی: ده‌سته‌یه‌ک پیشمه‌رگه‌ی هه‌لبژارده‌ی دیاریکردووه به پلان و حیساب و کیتاب ده‌روات. دواتر زانیمان، ده‌یه‌ویت به دوو که‌سه‌وه گه‌شتیکی بیوینه بکات. فیه‌نا شاریکی زۆر خۆشه، به‌تایبه‌تی شلۆس بیلفیده‌ری و باخچه‌ی بیلفیده‌ری. پیاسه‌ی سه‌ر چۆمی (دوناو)** له‌گه‌ل پیاسه‌ی چۆمی (که‌لال) زۆر جیاوازه. کیزانی فیه‌نا زۆر جوان و شوخ‌وشه‌نگن. له‌ چۆمی که‌لال مه‌فره‌زه‌کانی خوله‌ی همه‌تاته، که‌ریمی داده مه‌نه، ره‌شه‌ی که‌چه، مام ئاراس و ره‌ئوفی خه‌لیفه سه‌عید،*** به‌قسه‌ی

* چۆله‌که خۆت چیت و گۆشتاوه‌که‌ت چیه‌؟

** روبری دوناو: روبریکی مه‌زنه ئەله‌مانه‌کان پینی ده‌لین (دوناو) نازانم کورد بۆ ده‌نوووسی (دانوب!) من پیموایه (دوناو) له (دون) و (ئاو) هوه هاتووه!
*** ره‌ئوفی خه‌لیفه سه‌عید، ئاموزای محمه‌دی حاجی مه‌حمود بوو.

نهوشیروان: (بهخوینی تینوون!) مروؤف نابئ (شوینبرونن) و
(فالتەر شتراسه) و (ئوپه رگاسه) ی له گهل په رخ و بیوه کو هؤزی
خواجه و کوری گه پله لیتیکبچیت!

ئیمه به لامانه وه سهیر بوو، سکر تیزی ریکخراویکو
که سایه تی دووه می حزینک، به ئه و په پری که مته رخه میه وه، پر
مه ترسیترین شوین بؤ بینینی خوشکو دایکو که سوکار
هه لیزیریت، مولازم عومه رو من و هه فالانی تریش تکای
خوینیکمان لیکرد، به وشیتویه نه چیت. هه رچی وزه و توانامان
هه بوو خستمانه گه پ په ژیوانی بکهینه وه، هیچ سوویدیکی نه بوو!
مولازم عومه ر گوتی: 'چۆن به دوو پیشمه رگه وه بؤ شاره زوور
ده پویت؟ ده بی هیزیکی تۆکمه و شاره زا پاریزگاریت لی بکه ن و
ئاگایان لیت بیت!'

زمانمان مووی لیهات، ئه و له که لی شهیتان نه هاته خواری.
له سه ره سه فهره ئه فسوناوییه که ی سوورتر بوو. ئه و ده یگوت:
'هیزم له گه لدا بیت ئاشکرا ده بم و کیشمه بؤ دروست ده بیت.
به نهیننی ده پۆم و به نهیننی ده گه ریمه وه و خۆم له که س ئاشکرا
ناکه م. کاریکی وا ده که م، ئه وه ی بشمیینیت بر وا نه کات من
نهوشیروانم. که س ناتوانیت پاریزگاری له من بکات. من ته نیا
خۆم ده توانم پاریزگاری له خۆم بکه م...'

مولازم عومه ر پیگوت: 'سه رانسهری ناوچه که جه نجال و
شه رو شوپو ئاگر بارانه: ئیران و عیراق له ئه رزو ئاسمان،
چنگیان له گه رووی یه کتری گیرکردوه، به هه موو چه کتیک
له یه کتری ده دن. کۆمه له و دیمو کرات، به دریزایی ریگای
سه رده شت - بانه دژی سوپای ئیران ده جه نگان. نیوان ئیمه و
حسک، پریشکو بارووتی ره شه، یه کتری چه ککردن و

په لاماردانو و راوه دوونانی په کترييه! چون به سيقولی به ناو ته م
همو و مين و ته له و جوگای خوینه دا ده پون؟.

نه و شيروان قسه ی که س به گویدا نه ده چوو. زور بروای به
هيزو توانای خو ی هه بوو. پيو ابو به دوو پيشمه رگوه،
ده توانیت پر مه ترسیترين گه شتی هات و نه هات نه انجام بدات..

کامه ران عارف پینجوینی و شيهابه سوور، بوونه هاوری و
هاوسه فیری ریگای خری نیوزه نگ- دولی گه لال. کامه ران و
شيهابيش بهرونی پیمان کوتوه: کاک نه و شيروان! ده مانه ویت
پیشه کی به راشکاوانه نه و راستییه بخینه بهرچاوت، ریگاکه پر
مه ترسییه و بمانه ویت و نه مانه ویت، تووشی بوسه و شهرو هه را
ده بین و سی که س هیچمان پی ناکریت..

نه و شيروان له بری پیدا چوونه وه به بریاره نانه قلانیه
بیتمه که ی خو ی، له هه ردوکیان تووره ده بیت: دیاره ئیوه
ترسنوکن و ناویرن بین. باشه برپون، مه یه، من دوانیتر له گه ل
خومدا ده به م..

نه وان ده لین: ئیمه خه می تومانه و با برپوین و ئیمه له هیچ
ناترسین.. نه و شيروان ناوی خو ی ده نیت: (مسته فا نه حمه د) و
داوایان لیده کات ناوی نه و لای هیچ که سیک نه درکینن!

هاوریه کی شاسوار جه لال (ئارام) سه ربرده یه کی نه وی
کیرایه وه، هه رچه ند به راوردو به راوردکاری ره وای نییه، زه مان و
زه مینه که ش زور جیاوازن.. من ههروه کو سه ربرده یه کی خوش
رووداوه که ده نووسمه وه:

* شه هاب فتاح باپیر: خه لکی گه ره دیی شارباژیر بوو، بهر شالاری نه نغال
که وت.

كاتى خۇي غەلى عەسكەرى لە سوورەبان، بە ھىزىكى سەدوپەنجا پىشمرگەو، چاوى بە ئارام دەكەوئىت. ئەو تەنيا دوو پىشمرگەى لەگەل دەبىت: (دەرسىم* و دكتور چالاک*). غەلى عەسكەرى سەرى سورمابوو لە شىئەى خۇپاراستنى سەركردەيەكى سىياسى گەرە. ئەو بە رامانەو روودەكاتە ئارام دەلئىت: "كاك ئارام تۇ چۇن بە دوو پىشمرگەو دەسوورپىتەو؟ ئىمە تەنيا عىراق دوژمنمانە، يەك دەولەت شەرمان دەكات، تۇ دوو دەولەت؛ عىراق و ئىران بەخوئىنى سەرت تىنوون. دوو دەولەت دەيانەوئىت لەناوت بەرن. روژنامەكانى ئىران لەسەرت دەنووسن: وەكو سەركردەيەكى كۆمۇنىست لەسەرت دەنووسن. تۇش بىياكانە بە دوو پىشمرگەو بەدبىھاتەكاندا دەسوورپىتەو!"

ئارام زۇر حەزى لە سووعەت و قسەى خۇش بوو، دەيتوانى گونجاوترىن وەلام پىشكەش بكات:

"دەرسىم بۇ ئىران داناو و دكتور چالاکىش بۇ عىراق!". نەوشىروان سەركردەيەكى سەربازى نەبوو، ئەو ھىچى لە شەرى پارتىزانىش نەدەزانى، بۇيە بەقسەى كەسى نەدەکرد. دەيان كەس ناپەزايى خۇيان خستەپوو، ئەو لەسەر يەك ھەلوئىستى ھەلە ھەلچەقى. ئەو ھى لەمىشكى خۇي گەلالەى كرىبوو، ھەر ئەو ھەبوو: بەتۇپ لەسەر پىشتى ئەسپى تۇپپوى ھەلە، دانەبەزى و جلەوى بۇ ئەسپى گەشتىكى پرمەترسى شلكردەو..

* دەرسىم: غەفور حەسەن.

** دكتور چالاک: كەرىمى دادە مەنە.

ئەوان ملىان نا و رۆيشتن. سەرەتا بۆ بېژوئ، ئىنجا بۆ بلەكئ، لە وئشەوہ بۆ چالەخەزىنە. لە چالەخەزىنە برىاردەدەن بىمىننەوہ. كورى كويخاى دىكە بە پىريانەوہ دىت. لەگەلىاندا تا بەردەم مالىك پىشيان دەكەوئت. لە بەردەم دەرگای مالهەكە پىيان دەلىت: ئىوہ بۆ ئەم مالهە بىرۆن! من ناتوانم ئىوہ بە مالهەكە بناسىنم. چونكە نىوانمان زۆر ناخۆشەو ماوہىەك پىش ئىستا قرەقرمان بووہ.. نەوشىروان خراپ لە كابرا توورە بووہ. لای مالهەكەوہ خىشى كر دووہو بەرەو مزگەوت گەپراوہتەوہ..

لەگوندى دۆسەيەرە (دۆستەدەرە) نامەيەك بۆ حەمەي حاجى سابىر دەنووسىت، كە كادرىكى سىياسى ئەو ناوچەيەو دۆلى كەلال بوو: ئىستا ئەو گەيشتۆتە دۆسەيەرەو دەيەوئت بەزووترىن كات بىبىنىت. ناوى لەخۆى ناوہ (مستەفا ئەحمەد)و نايەوئت كەس پىبىزانىتو كەسىش بىبىنىت. بۆ كارىكى تايبەت ھاتووہو زۆر لەناوچەكە نامىنىتەوہ..

پەرخو بىوہك

دۆلى كەلال، بەھاوین دۆلىكى وشكو برىنگو كرپىنو كەم ئاوہ. زستانىش بەشىك لە لاپالەكانى شىندەبنەوہو تەنيا لەكاتى باراندا چەمە زستانە پەيدا دەبىت. دارستانى شاشو واشە. كۆلتوورى رەزو باخ نامۆيە. پەلەي بچوك بچوك گەنمو جو دادەچىنرىت. ژىواری ئەم دىھاتە لەسەر ئابورى ئازەلدارى ھەلچنراوہ. "پەرخ"و "بىوہك" دراوسى دىن، نىو سەعاتىك بەپىيان لەيەكترىەوہ دوورن. ھەر دىيەك لەم دوو دىيە (۲۰-۲۵) مالىكى تىدا نىشتەجىبوون. بىئاوىو رژدىو سەختى لاپالەكان، كە

هه مووی له سه ره وه له قه لای سروشتی ده چن، کاریگه ریبیان له سه ر شیوه ی ژیان و خانووبه ره یان داناو. ماله کانیان له پرووی بیناسازی (نهرشتینکت) و نهرشتینکت و نه ندازیاری و ژیاریه وه له گه ل دیهاتی ئالان و سیوه یل و بازیان و هه ورامان به راورد ناکریت.

دوو سه بربرده ی سه رده می پینمه رگایه تی هه ر بو خوشی ده نو و سمه وه:

یه که م:

شاسوار جه لال (ئارام) و کادریکی سه ربازی له ناو مالئیکدا ده بن، چاوه پروانی بهرچایی ده که ن. له پر ئاگادار ده کرینه وه، که سه رباز گه ماروی گوندی په رخی داوه و بواری ده ربازبوون نه ماوه. پینشینی شه ری ده سته ویه خه ی نیو مالان ده کرا. ئه مان به ناچاری له جیگه ی خو یان داده نیشن و په نجه یان له سه ر په له پیتکه ی کلاشینکو فیه کانیان ده بیت. ژنه که له سه ر سینیه کی چلکنی ژهنگاوی تیکقوپاو، نان و چایان بو داده نیت. کادره عه سه که ریه که سرنجی ده چیته سه ر پیاله خو له میشاوی و پیسه کان، بهرپزه وه به ژنه که ده لیت: 'داده گیان زه حمه تی نه بیت ئاویکی گه رم به پیاله کاندای بکه!'. ژنه پنجه که بیریزی ده نوینیت. کادره که تووره ده بیت و ده لیت: 'برو میرده که ت بانگ بکه با دوو قسه ی له گه لدا بکه م...'. ئارام زور پینده که نیت و ده لیت: 'ئه مه یه که مین جاره رووداوی وا بیینم، چوارده ورمان به هیزی سه ربازی دوژمن ته نراوه. له سه ر پاک و خاوینی، میوان خانه خو ی له مال دهر بکات!'.
۳۰۴

دووه م:

ثومیندی سه عید گه وهه ر بؤی گنیرامه وه:

له بیوهک بوین. دوو سن ژنی سه رهو یه کینکی زور گنج به سه ر منالینکی ساوادا به کول ده گریان. مناله که، تای به رن، په لوپزی شکاندبوو. ده یانویست یهک دوو هینستر په یدا بکه نو فریای دکتورینکی ناوشاری بخه ن. منیش گوتم: ئیوه به ختتان هه یه: دکتور هه ژار له و ماله یه ئیستا بانگی ده که یین، نه و ده توانیت چاره سه ری بؤ بدوزیته وه..

- یه کینک له پیاوه به ته مه نه کان گوتی: بؤ ئه مانیش دکتوریان وا تیا؟

- جووتیاریک قومینکی له دارجگه ره که ی دا و گوتی: بی قهزا بیت ئه مانیش پیایو ئاقلیان وا تیا!.

ئهم ناوه هه ر له کۆنه وه ناوه ندی ئاوه دانی بووه: به رزنجه و کاژاو پیش هه شتسه د سال دوو چرای رووناکی ئهم ده قه ره بوون. ئه بولو هفای تاج ئه لعارفین له ته مه نی ۸۱ سالیدا (۱۱۰۷ز) کۆچی دوایی کردووه، کاژاوی بووه. عیساو موسای باوه که وه ی به رزنجه ییه کان پیش هه شت سه ده یه ک به رزنجه یان ئاوه دانتر کردوته وه، قه لای سرۆچک^{*} به لایه نی که مه وه شه ش

* مه نمون به گی کوری بیگه به گ له بیره وه ره یه کانیدا سالی (۱۵۷۴ز) باسی میرو لیوای سرۆچکی کردووه. قه لاکه قه لایه کی زور سه خته، شووره کانی به رزو قایمن (۸) قوله ی پاسه وانی هه یه و شوینه واری نزیکه ی (۶۰) ژوور ده بینزیت. قه لاکه گۆرستانینکی هه یه و کیلی (۶۰۰) گۆر به رچاوده که ویت و چاکی (دایه کورده و) (باوه کورده) له قه لاکه وه نزیکه. کیوی (بابل) له قه لاکه وه دوور نییه. ئه شه که وتی (رۆمی) له بن شاخی سرۆچکه و سه رووی دینی قه ویله یه.

سەدە پېشى ئىستا ناوھندى دەسەلات بووھ. گوندى قەويلە * و
مۇرياس ** زۆر كۆنن.

ژمارەيەك پېشمەرگە و كادر، لەترسى گرتن و راوھدونانى
مال و مناليان، *** بۇ ماوھيەكى كساتى لەم دوو گوندى
دوورەدەستەدا، جىگەي پەنابەرىتيان پىندرابوو. ئەم مالانە لە
پەرخ بوون: كەمال شاكر، ھەمەي حاجى توفىق، عومەرى قالە
گولباخ و عەلى دەلىتى.

ئەم مالانەش لە بيوھەك بوون: مەحمود گەرميانى و ھەمەي
حاجى سايبير.

كەمال شاكر بۆي گىزامەوھ:

ھەمەي حاجى سايبير، سەرھەتاي مانگى (كانونى دووھەمى
۱۹۸۱) بۇ لام ھات و گوتى: دەبى ھەر ئىستا بۇ پەرخ بېرۆين.
لەريگا ئەو رازەي دركاند: كاك نەوشىروان لەگوندى

* قەويلە: پېشتەر ناوى: سەربۆرە بووھ. قەويلە ناوى عەشىرەتەكەيە، كە
بەشىكيان لەوئى نىشتەجىن بوون. سەدوپەنجا سال پېشى ئىستا ناوى دىنى
(سەربۆرە) گۆردراوھ. سەيرە ئەم دىنيە (۱۱) گۆرستانى جياجىاي ھەيە.
دەبى گۆرستانى ئەوانە بيت لەشەروشۆرى قەلاي سىرۆچك كۆزراين، يان
قەويلە ھەر لەكۆنەوھ ئاوەدان بووھ.

** مۇرياس: وشەيەكى يۇنانىيە و ناوى شارىكى يۇنانى كۆنە و... دەبى
ناوى دىنى مۇرياسى خۇشمان وھكو: ئاسۇس، ماكوس، رانىيە، مالىمۇس...
لەزمانى يۇنانىيەوھ بۇ ئىمە جىمابيت..

*** ھىچ وىنايەكى ژيان و گوزەرانى ئەو كادرانەم لەبەرچا و نەبوو لە
كەمال شاكرم پەرسى. ئەو گوتى: دوكانىكى كۆنى چۆلم دۆزيەوھ. بەگوينى
دەرگاكام گرت. بە بېژنگ خۆلم بېژا، منالەكانم بۇ ماوھى شەش مانگ
لەسەر ئەو گلە دەنوستن. ھەموو خەونەكەيان ئەوھبوو: شەويك بەتانى
بەخۆياندا بەدەن و خەونى زەردو سوور ببينن..

دۆسه يه ره يه. ده بى هر ئىستا بو ئوى بىرۆين. نابى
دهنگوباسى هاتى ئو كهس پىييزانئيت. ئو ناوى له خۆى ناوه
(مستهفا ئه حمهد) و ئيمهش ده بى هر بهم ناوه بانگى بكهين و
ليمان تيكنه چيت. ئو رۆژه نزيكهى نيو مه تر به فر كه وتبوو..

فه رهدون حه مه سالخ پىنجوئىنى، كوړىكى نازاو گورج وگۆل
بوو، ئوكاته فه ماندهى (كه رتى ۱-هه ريمى ۲) بوو، وىراى
جه لال كولكتى و ده دوانزه پىشمه رگه يه ك، له بيوه ك تووشى
حه وت پىشمه رگه ي حسيك ده بن، هه موويان چه ك ده كهن. ئه م
كرده وه يه، كه شه وى (۱۹۸۱/۱/۳) روويداوه، گريكوئيره ي
ناكوكى و گرژبیه كان پتر ده ته قينئيه وه..

نه وشيروان ئه م دهنگوباسه ده بىستيت. له برى ئه وهى خۆى
له ناوچه كه دووربخاته وه، يان سه ردانى سالار عه زيز و مه لا
به ختیار بكات، كه هيزىكى (۲۰۰) پىشمه رگه يى له ده وروبه ريان
ده بىت و ئو ئىواره يه له مۇرياس ده بن. ئو سه عاتيك له و
هيزه وه دوور ده بىت. ئىواره ي ئو رۆژه (۱۹۸۱/۱/۴) له ميرمام
ده مينئيه وه، كه شوئىنىكى زور سه خته. ژماره يه ك پىشمه رگه و
كادر له وئى كوڤه بنه وه (حه مه ي حاجى سايبير، كه مال شاكر،
كامه ران عارف، شه هابه سوور، مامۆستا سه يفه دين هاوارى،
مامه عومەر، مامه حه مه ..).

شه وئى له ميرمام ده مينئيه وه. به رچايبى ده كهن و تا سه عات
(۹) ي پيش نيوه پۆ، له برى ئه وهى زوو ده رچنو له شوئىنىكى
قايم بمئنه وه، كات به فيرۆ ده دن. كه سينك له شاخى داربه رووله
ده رده كه وئيت و يه ك فيشه ك ده ته قينئيت. سن چوار چه كدارى تر
قووت ده بنه وه. كامه ران و دوو پىشمه رگه ي تر، به شاخه كه دا
هه لده گه پين، ده يانه وئيت بزائن ئه وانه كئينو چييان ده وئيت؟

گوندى داربەروولە دەكەويتە سەر شاخىك و ئەو شاخە بەسەر دىيى (ميرمام) دا دەروانىت. لە شاخەكەوہ چەكدارەكان، سى پىشمەرگەكە دادەگرنەوہ. ئەمان بەخەيالى خويان دەيانەويت دىنيابن چەكدارەكان حسيكن، يان هيزىكى ترن. ئەگەر حسيكن ئەو پەيامەيان پىراپگەيەنن: ئەمانە نايانەويت شەرى حسيك بگەن!

كامەران ناگاتە پەرى ئاوايى، فيشەكەك بەر سەرى ئەژنۆي دەكەويت. پىشمەرگەكان كامەران بەكۆلەوہ دەگرن، بۆ ناو گەورپىك دەيبەن و برينەكەي دەپىچنەوہ. كامەران بەهاورپىكاني دەليت: 'ئيوە من لىرە جىبەيلن و برۆن. چەند دەقىقەيەكى تر دىنە سەرمان.'

پىشمەرگەكاني حسيك سەر شاخى دابەروولە دەگرن و بەرە بەرە دادەگەپىن. كەمال شاكەر بەهاورپىكاي دەليت: 'سەرەوہ ھەمووي گىراوہ، هيزەكەي حسيكىش زۆرە. ئىمە دەبى بۆ ئەو بەر، بەرى شاخى سروچك برۆين. فرىاي سروچك نەكەوين ھەموومان دەكوژىين!'

پىشمەرگەكاني يەكيتى (نەوشىروان، كەمال شاكەر، ھەمەي حاجى سايبەر،...) بەدۆلى (پىرئازىز) دا بەرەو ھەوراز ھەلدەكشىن. پىشمەرگەكاني حسيك بەردەم ئەشكەوتى (چل كوژە) دەگرن. پىشمەرگەكاني يەكيتى دادەگرنەوہ بە فيشەك، ناھيلن بستىك بەرەو سەرەوہ برۆن. لە بن بەردىكى زلى ناو دۆلى پىرئازىز گىردەخۆن. حسيك لەسەرەوہوہ بۆيان دىن. لە جەنگەي ئاگرباراندا، نەوشىروان بە كەمال شاكەر دەليت:

'نامەيەك بۆ كاك تايەرى عەلى والى دەنووسم. تۆ ھەولبەدە نامەكە بگەيەنە ئەو. بەخوا ئەگەر ئەو دەزانىت من لىرەم سەرى

لووتی خوی رهش دهکات. ئەو هەر زۆر هاوڕێمه و نازانیت من
لیزهم..!

که مال شاکر: "ئێمه له بین ئەم گابەردهدا ناتوانین سەر
دەربکهین. نامەی چی دەنووسیت؟ نامە نووسین ئیستا باش
نییه!".

نەوشیروان: "بۆ؟".

که مال شاکر: "لەبەر دە بۆ!".

نەوشیروان: "یەکیکیان بلێ..".

که مال شاکر: "١- ئیستا لە هه موولایه که وه ئاگر باران و شه په.
هه رکه سینک سەر به رزبکاته وه ته پلێ سهری به ئاسمانا ده چیت.
٢- فەرهدون چه مه سالخ دوینی چه وتی له وان چه ک کردوو وه
ئەوان به دواي تۆ له دا ده گه رین. ٣- ئێمه که م و ئەوان زۆر. ٤-
ئەوان به رزاییان گرتوو، ئێمه له به رده ستی ئەوان داین.. تاد.
لەم کاته دا فەرهدون چه مه سالخ و جه لال کولکنی و
که رته که یان وه کو به ور خویان گه یانده شاخی توی (شاخی
سرۆچک) و به رزاییه کانیان گرتو به برنه و دایان گرتنه وه. ئەوان
نەبونا یه ئەو رۆژه هه موومان ده گیراین یان ده کو ژراین.

هاوړی کامهران

هاوړی کامهران ئەوکاته ته مەنی (١٩) سال بوو. پاش
برینداربوونی به ماوه یه کی کورت، پینشمه رگه کانی حسیک
دهیدۆزنه وه. یه که م دهسته ی ئەوان رهئوقی خه لیفه سه عید
ده بیت. کامهران ده ناسیته وه. پرسیا ری لینه کات: "تۆ پینشمه رگه ی
سه ر کردایه تیت له م ناوچه یه چی ده که یه ت؟ له گه ل کیدا بۆ ئیره
هاتووی؟".

كامهران دهليت: "من نامه‌ی مه‌كته‌بی سیاسیم بۆ كاك به‌كر
هیناوه و به‌ته‌نیا هاتووم."

یه‌كینکی تر ده‌ليت: "ئه‌مانه‌ جه‌لالین، رۆژیک پیاوی ئیتلاعات و
رۆژیک پیاوی میتن و..."

كامهران ده‌ليت: "ئیه‌ جاشنو و جاسوسنو پیاوی ئیتلاعات و
ئیرانن..."

تایه‌ری عه‌لی والی ده‌رده‌كه‌ویت و كامهران ده‌ناسیته‌وه:
"ئه‌مه‌ كامه‌رانه. كوره‌ شه‌هیده. له‌سالی ۱۹۷۷ هاتۆته‌ ریزی
شۆر شه‌وه، پێشمه‌رگه‌یه‌کی دلسۆزه. كورپکی ئازا و به‌جهرگه،
حه‌یفه‌ دواي ئه‌مانه‌ كه‌وتوووه..."

كامهران به‌رپه‌رچی هه‌ر هه‌موویان ده‌داته‌وه. ئه‌وان ده‌لین:
"ئه‌مه‌ زۆر زمان درێژه‌وه‌ ده‌می ئه‌مه‌ به‌ ئیمه‌ ناگیریت."
سواری كه‌ریکی ده‌كه‌ن و ده‌لین: "له‌م ناوه‌ مه‌به‌! بۆ كوئ
ده‌رۆی برۆ!"

نامه‌یه‌ك هه‌موو هیلکه‌كان پيس ده‌كات

نه‌وشیروان له‌بری ئه‌وه‌ی شانبه‌شانی فه‌ره‌یدوونی
حه‌مه‌سالح بۆ لای هیزه‌كاني (ی.ن.ك) به‌رواته (مۆریاس)، له‌ویوه
نامه‌ی ئاشته‌وایی بۆ تایه‌ری عه‌لی والی بنووسیت. به‌ره‌و قه‌ویله
به‌ چوار كه‌سه‌وه‌ ده‌روات. میرمام بۆ قه‌ویله‌ به‌ پێ نیو سه‌عات
نایت. ئایا ئه‌مه‌ مه‌عقوله‌ له‌به‌یانی تا ئیواره‌ له‌شوینتیک شه‌ر
روویدایت تۆ ته‌نیا (۲ كم) له‌و شوینه‌ دووربه‌كه‌ویته‌وه؟

ئهو له‌بری ئه‌وه‌ی بۆ ناو پێشمه‌رگه‌كان بچیت و داویان
لیبکات ره‌وانه‌ی سه‌ره‌وه‌ی بکه‌ن، هه‌ست به‌ مه‌ترسییه‌كان
ناکات، نازانیت به‌پێی خۆی بۆ ناو ته‌پکه‌ی حسیک مل ده‌نیت!

قه‌دیمان فرموویانه: هموو مالیک به پی پئوه ده‌بیت. مه‌لی
ثاقل به دهنوک پئوه ده‌بیت.

ئینواره، رووده‌که‌نه مالی حاجی علی له دیتی قه‌ویله. ئه و
له‌برئه‌وه‌ی ساده‌ترین شاره‌زایی له کاری عه‌سکری نه‌بووه،
نه‌یتوانیوه ئه و چرکه‌یه تیروانینیکی روونی بۆ بارودۆخی
ناوچه‌که هه‌بیت! له بیره‌وه‌ریه‌کانیدا دانی به هه‌ندی هه‌له‌دا ناوه.
شه‌وی نامه‌یه‌ک بۆ تایه‌ری علی والی دهنوسیت. داوا له
که‌مال شاکر ده‌کات به و شه‌وه نامه‌که بۆ هۆزی خواجه به‌ریت.
که‌مال شاکر پیشنیاره‌که به راست دانانیت.

نه‌وشیروان ده‌لایت: 'من و کاک تایه‌ر به‌یه‌که‌وه دابنیشین،
ده‌توانین گرژی و ئالۆزییه‌کان به‌ناسانی چاره‌سه‌ر بکه‌ین!'

دره‌نگانی که‌مال شاکر به و سه‌رماو سۆله و تاریکیه، نامه ده
به‌ر باخه‌لان ده‌نیت و رووده‌کاته ئه‌شکه‌وتان** و له‌ویوه بۆ
هۆزی خواجه. سه‌عات سه‌ی شه‌وی، له‌نزیك هۆزی خواجه به
بۆسه‌ی ره‌ئوفی خه‌لیفه سه‌عیددا ده‌ته‌قینه‌وه. له‌دووره‌وه خۆی
پیتیان دهناسینیت. ئه و ده‌لایت: 'نامه‌یه‌کی گرنگم پتیه بۆ کاک
تایه‌ر!'

تایه‌ری علی والی، حه‌مه‌ی حاجی مه‌حمود، قادر جه‌باری و
مام ئاراس، هموو‌یان له دیوه‌خانی مالیک دهنوون.
پیشمه‌رگه‌کان له‌خه‌ویان هه‌له‌سه‌یتن.

* من له ده‌که‌سم پرسیه‌وه به‌تاییه‌تی خه‌لکی هۆزی خواجه: هۆز خواجه
راسته بیان هۆزی خواجه؟ یه‌ک وه‌لامم ده‌ستکه‌وتوه‌وه ناوی ئه و دینیه
هۆزی خواجه‌یه.

** ده‌وربه‌ری ئه‌م دینیه همووی ئه‌شکه‌وته.

قادر جه باری، جوینیکی زور به مام جه لال دهدات و دهلیت:
”ئم کابرایه! روژیک ساواکه، روژیک میته، هر روژه جاشی
دهوله تیکه...“

که مال شاکر دهلیت: ”شهر شهر و ناشتیش ناشتی! من نامه
بو کاک تایه هیناوه، بو شهر نه هاتووم. ئیوه ئه م جوینانه به
من ددهن، نهک به مام جه لال. چونکه ئه و به رامبهرتان
دانه نیشقووه و من بو لای ئیوه هاتووم.. هه مووتان ده مناسن، نه
له شهر دهرسمو نه له مردن! چوومه دهره وه مننه تان نه بیته،
چیتان له دهست دیت بیکه ن!“

حه مه ی حاجی مه محمود له که مال شاکر ده پرسیت: ”کاک
نه و شیروانیش له موریاسه!“

که مال شاکر له وه لامدانه و هدا به (ئیترا!) خوی ده دزیته وه..

مام ئاراس دهلیت: ”من شهری جه لالی راناگرم!“

تایه ری عه لی والی بهگ وه لامی نامه که ی نه و شیروان
ده نووسیته وه. شه وه کی زوو که مال شاکر مالئاوایی له هوزی
خواجه ده کات. هر بو شهره گومکی، ریگای موریاس ده گریته
به، به ره و قه ویله ناچیت. پیشینی ئه وه ده کات: پیشمه رگه و
چاوه کانی حسک دوورونزیک چاودیری ئه و بکه ن. له نزیک
چاکی (دایه کورده) و (باوه کورده) رانه مه ریگ ده بینیت،
شوانه که یان کورپکی میزدمنالی حاجی عه لی قه ویله ده بیته. ئه و
به مناله که دهلیت: ”دوو پیشمه رگه میوانی ئیوه ن، یه کیکیان ناوی
مسته فایه. ئه م نامه یه له بهر باخه لت قایم بکه و رادهستی
مسته فای بکه. تا تو ده گه پریته وه من شوانی مه په کانت ده بم...“

که مال شاکر له بهرزایی لای گورستانه که ی قه لای سرۆچک، چاکی (دایه کورده) و (باوه کورده) سهیری گه پانه وهی شوانه که دهکات. تا دهگاته ناو مالی خویان..

سیروانی سهعه جووقلی،^{*} یه کینکه له و که سانه ی نهوشیروان له بیره وه ره کانیدا ناوی هیناون، که دوری له کرتتی ئه ودا هه بووه.^{**} من سیروانم بینی و داوام لیکرد، باسی چۆنیتی کرتتی نهوشیروانم بۆ بکات، ئه و گوتی: ئیمه له گه ل دهسته که ی مه حموود گه رمیانی تووشی شهرو پیکدادان هاتین. ئه وان هه له اتن. ئیمه به شاخی (سرۆچک) وه بوین، بهردهم ئه شکه وتی رۆمی! له ناو مالی حاجی عه لی، له دور وه دوو سی پیتشمه رگه مان بینی. یه کسه ر روومانکرده مالی حاجی عه لی. داوامان له پیتشمه رگه کان کرد بیتنه دهر وه، سه ره تا نه هاتنه دهر وه. زانیمان ئه وان له کادینه که خویان هه شارداوه! به دهنگی بهرز هاوارمان لیکردن. ئه گه ر نه یه نه دهر وه، کادینه که دهسووتینین. نهوشیروان هاته دهر وه. وتی: مه مانکوژن ئیمه خۆمان به دهسته وه دههین. ههردوو دهستی بهرزکرده وه. دهمانچه یه کی (سمس)^{***} ی پیتوو. ویستی دهمانچه که له پشتی بکاته وه. ئیمه نه مانه یشت و گوتمان با پیت بیت. تۆ ریزی زۆرت

* ناوی تهواوی: سیروان حاجی مهحمود ئهحمه د ئیسماعیل ئه مینه. سهعه جووقلی باپیری ته ی له دایه که وه، که چی بوته نازناوی هه مو به ماله که یان.

** نزیکه ی (۱۵) پیتشمه رگه به شداری دهکن له ئۆپه راسیۆنی کرتتی نهوشیروان: مام ئاراس، سیروانی سهعه جووقلی، عه له قه له و، ئه مانه هه رسیکیان فه رمانده ی کهرت بوون. نوری زه پنگه رو سه ردار ی سهعه جووقلیش له وی بوون.

*** سمس Smith.

لامان ههيه. ئيمه له گه‌ل تو هه‌چ كيشه‌يه كمان نيهه. فهرموو با بو لای سهركرده‌كان برۆين. سهركرده‌كان له‌ناوخۆتاندا كيشه‌تان هه‌يه و ئيمه‌ هه‌زده‌كه‌ين وه‌كو براهه‌كانتان چاره‌سه‌ر بکه‌ن...*

نه‌وشه‌يروان، يه‌ك هه‌له‌ و دوو هه‌له‌ی نه‌كردوه‌: زنجيره‌يه‌ك هه‌له‌ی كوشنده، ئه‌وى كه‌ياندۆته‌ ناو كادينى مالیک! تا نه‌وكاته‌ی پيشمه‌رگه‌كانى حسيك به‌رده‌م ده‌رگای كادينه‌كه‌ی لیده‌گرن.
له‌كاتى شه‌رو شوڤدا: په‌لامارو پاشه‌كشه، براهه‌و دۆراو هه‌يه. نامه‌نووسين و دانيشتن و گفتوگو، جوگرافياو كه‌ش وه‌ه‌واى جياوازی پتويسته. لايه‌نى سه‌يه‌م ده‌بن نيوه‌نگيرى بکات. ده‌سته‌به‌رى سه‌لامه‌تى شاندى هه‌ردوولا به‌ ميكانيزمى تايه‌ت بکات. تو به‌ تاقي ته‌نيا، له‌ناو گه‌رمه‌ی ئاگر باراندا، داواى دانيشتن ده‌كه‌يت، لايه‌نى دووه‌م خویندنه‌وه‌ی خۆى بو سهركرده‌يه‌كى تاكو ته‌نيا هه‌يه.

گريمان نه‌وشه‌يروان ويسته‌ويه‌تى بارودۆخى ناوچه‌كه‌ هه‌نور بکاته‌وه. ده‌به‌وايه‌ سه‌ركرده‌و كاده‌ره‌ سياسى و عه‌سكه‌ريه‌كانى ببينيت و كۆبونه‌وه‌يان له‌گه‌لدا بکات. شاندى هه‌ردوولا له‌شوینىكى بيلايه‌ن دابنیشن!

رۆژمیری پيشمه‌رگه‌يه‌ك

من ده‌يان جار حيكايه‌تى گرتنه‌كه‌ی نه‌وشه‌يروانم له پيشمه‌رگه‌كانى كۆمه‌له‌و حه‌سكو خه‌لكى تر بيستوهه، مه‌مه‌دى حاجى مه‌حموديش چه‌ند لاپه‌ره‌يه‌كى به‌رگى يه‌كه‌مى كتیبي

* دانيشتنیک له‌گه‌ل سيروانى حاجى مه‌حمود نه‌حمه‌د رۆژى (٢٠٢٠/١/٢).

(روژمیری پیشمه‌رگه‌یه‌ک) ی بۆ ئەم رووداوه تەرخان کردووه. کردووه. چەند کۆپله‌یه‌ک وەکو خۆی دادەنیمه‌وه:

- ..من له نامەکه‌مدا تەنکیدم کردبوو که بیگرن نەک بیکوژن بۆیه براده‌رانی ئیمه و تەبویان وایانزانیوو کاک نەوشیروان تا ئاخر فیشەک له ژووره‌که شەڕ دەکات، ئاخر فیشەکیش خۆی پێ دەکوژیت... ل ٤٠٢

- ..کاک تاهیر وتی کاک نەوشیروان ئەو شەڕه بۆ دەکەن و بۆ رای ناگرن و بۆ وا دەکەن وتی کاک تاهیر من ئیستا سجنم دەسه‌لاتم نییه، من بۆ شەڕ نەهاتووم بەناخیری گیانم بۆ لای دایکم هاتووم و ژن بهینم ئیسته ئیوه بەرم بدەن وەعد بیت له‌کوردستان دانەنیشم و دەچمه دەرەوه دلی پر بیوو هەر ئەوه مابوو له‌پرمه‌ی گریان بدات و کاک تاهیر رەحمی جوولابوو وتی با بەری بدەین گوناحه... ل ٤٠٣

- .. کاک نەوشیروان دەرەسا لیمان بکوژریت و ئیمه‌ش ئەو بکوژین کاک نەوشیروان حەزی دەکرد هەموو هینزه‌که‌ی یه‌کیتهی بکوژریت به‌لام یه‌کێ له ئیمه نەکوژریت. کاک حەمه‌ی حاجی سابیر وتی: هە‌ی تەواومان کرد خۆ ئەوانه پالەوانه‌کانی یه‌کیتهی بوون... ل ٤٠٧

هه‌لاتن یان به‌ره‌للاکردن؟

راگه‌یانندن یه‌کیتهی، به‌ره‌للاکردنی نەوشیروانی به‌هه‌لاتنو سجن شکاندن راگه‌یانند. ئەو رۆژه له‌سه‌رانسه‌ری

* محمد حاجی محمود: روژمیری پیشمه‌رگه‌یه‌ک. به‌رگی یه‌که‌م ١٩٧٦-
١٩٨١، چاپخانه‌ی بیسارانی- سلیمانی ١٩٩٩، ل(٤٠٠-٤١٠).

سه‌رکردایه‌تی و هه‌ریمه‌کان بووه شایی و ته‌قه‌ی خوشی و باسی
ئه‌فسانه‌ی هه‌لاتن و زیندان به‌زاندن. ئه‌وه‌ی راستی بی‌ت، ئه‌و
به‌ئه‌مانه‌ت لای کاوه‌ی چه‌فید دانراوه. سه‌رکردایه‌تی حسیک نه
ویستویانه بیکوژن و نه ویستویانه له‌زینداندایه‌تی بی‌هیلنه‌وه.
ب‌پیاره‌که‌ی تایه‌ری عه‌لی والی و محهمه‌دی حاجی مه‌حمود
راست بووه. به‌لام ورده لیپرسراوه‌کان قسه‌و هه‌لسوکه‌وتیان
منالانه‌و نابهرپرسیارانه بووه. له‌ئه‌نجامدا زیانی گه‌وره‌یان
به‌خۆیان و کولتوری سیاسی ئه‌م ولاته‌ گه‌یاند.

كۆبۈنە ۋە كانى زەلى

بلاوبوونه‌وهی ده‌نگوباسی گرتنی نه‌وشیروان و سوکایه‌تی پیکردنی، شه‌پۆلنیک شه‌پرزهی و پشینوی و دل‌پاوکئی و توورپه‌یی له‌ناو ریزه‌کانی کۆمه‌له‌و یه‌کتیدا دروستبوو، هه‌موو ئەندامینکی کۆمه‌له‌هه‌ستی به‌لووت شکاندن و که‌رامه‌ت پوشاندن ده‌کرد. زۆربه‌ی سه‌رکرده‌و کادرو ئەندامان و پیشمه‌رگه‌کان، رووداوه‌که‌یان پیناخۆش بوو، تاک و ته‌را، به‌شیوه‌یه‌کی جیاواز بیریان ده‌کرده‌وه.

به‌دیرزایی ئەو ماوه‌یه، سالار عه‌زیز و مه‌لا به‌ختیار له‌ده‌وروبه‌ری مؤریاس و چۆمی گه‌لال هیزینکی گه‌وره‌یان کۆکردبووه‌وه، به‌به‌رده‌وامی گوشاریان بۆ سه‌ر هیزه‌کانی حسک دروست کردبوو، مه‌لا به‌ختیار بۆ یه‌که‌به‌یه‌که‌یان نامه‌ی هه‌ره‌شه‌ی ره‌وانه‌ کردبوو: په‌نجه‌یه‌کی نه‌وشیروان خوینی لیبیت، ئەوه‌به‌په‌گ و پشه‌تاندا ده‌چینه‌خواری.

من له‌به‌رده‌م باره‌گای پیشووی (مه‌کته‌بی راگه‌یانندن) وه‌ستابووم. ده‌یان کادری کۆمه‌له‌وه‌کو میش هه‌نگ ده‌هاتن و ده‌چوون و سه‌ریان به‌یه‌که‌وه‌نابوو. توورپه‌بوون، نه‌فره‌تیان له‌دارو به‌رد ده‌کرد: داوایان ده‌کرد ده‌سته‌وه‌ستان دانه‌نیشین و جولانه‌وه‌یه‌ک بکه‌ین. دوو پیشمه‌رگه‌ی گه‌رمیان بۆ لام هاتن و پلانیان داناوو. یه‌کتیک له‌سه‌رکرده‌کانی حسک به‌بارمه‌بگرن. ئیمه‌به‌به‌رده‌وامی له‌په‌یوه‌ندی بووین، هیزه‌سیاسیه‌کان، که‌سایه‌تیه‌کان، گوشار بۆ سه‌ر سه‌رکرده‌یه‌تی حسک دروست بکه‌ن و هه‌له‌نه‌که‌ن.

سه‌ره‌تای کانونی دووه‌می (۱۹۸۱) بوو، فه‌ره‌یدوون عه‌بدولقادر ده‌رکه‌وت، گوته‌ی: "با پیاسه‌یه‌ک بکه‌ین!" هه‌رچه‌نده

سەرەتای زستان بوو، ناو دۆلی کپ و هەتاو، هەستت دەکرد
سەرەتای بەهارە.

فەرەیدوون لەبەر خۆیەووە ئەم بڕگەییە گۆرانیهکی دیلانی
دووبارە دەکردهو، وتی پەژمووردهیه ئەم لاله زارە....

لە دلی خۆمدا گوتم: فەرەیدوون دەیهوویت لەسەر پێشهاته
سیاسیهکان بدوویت، یان دەیهوویت بەهرە ئاوازو موسیقا
بەگویماندا بدات.

فەرەیدوون گوتی: دەنگوباس چیهو لە کۆبونهوی (م. س)
چیتان کردوو؟ منیش گوتم: پەیهوهندیمان بە هەموو لایەنه
سیاسیهکانهوە کردووو هەرچیمان لەدەست بیت دەیکەین بۆ
ئازادکردنی کاک نەوشیروان!

پاش تۆزیک فەرەیدوون گووتی: هیوادارم بەم زووانه ئازاد
بکریت و بۆ ناومان بەسەلامەتی بگەریتەوه..

منیش گوتم: هەرچی ئەندامی کۆمەڵە هیه، لە ناخی دلەووە
ئەم رووداوهی پێ ناخۆشه هەست دەکەن هەموو کۆمەڵە
زیندانی کراوه..

فەرەیدوون گوتی: ئێمه زۆر موبالەغە دەکەین و هیچ شتیک
(حجم)ی خۆی پێنادریت! ئەمە زۆر خراپە.. بڕوات هەبیت من
کاک نەوشیروانم زۆر خۆشدهوویت پیاویکە خەباتی کردووو
خۆی ماندوو کردوو، نووسەرە، خاوەن قەلمیکی دیارە؟ بەلام
بۆ لە کۆنفرانس، یان کۆنگرەهی کۆمەڵەدا لە هەلبژاردندا، سەد لە
سەدی دەنگەکان بۆ ئەو بچیت، یان ئەو نەوهد لەسەدی
دەنگەکان وەدەستبەینیت؟ با شەست لە سەدی دەنگەکان بۆ ئەو
بیت! با حەفتا لەسەدی دەنگەکان بۆ ئەو بڕوات! بەلام سەد لە
سەدی دەنگەکان یان نەوهد لە سەدی دەنگەکان بۆ کەسیک بیت،
دیاردەیهکی نادیموکراتی خراپە! رەنگە روژنیک لە روژان خەلک

له خۇي بېرسىت: ئايا سەرکردەكانى ترو ئەندامانى ناوھندى -
كۆمەلە، ھىچيان نەكردووھە بۇخۇيان لە مالاھوھە دانىشتوون و
ھىچ سودىكيان بە كۆمەلە نەگە ياندووھە؟

ھەق نىيە ئىمە، كادرو ئەندامانى خۇمان بەم شىۋەيە
پەرورەدە بگەين، ھەر كەسىك چەند خەباتى كىردووھە، ئەوھندەي
بدرىتتى.. بۇ تەنيا يەك كەس ئەوھندە زل بگەين، ئەمە كانىتر لە
ھىچ كۆيۈە ديار نەبن؟

من پاش چەند ھەفتەيەك چاوم بە ئازاد ھەورامى كەوت:
پاژىك لە بىرو بۇچوونى فەرەيدوونم بۇ گىتاپايەوھە، بە مەبەستى
ئەوھى بزانىت بىزارى و ھەستى لووتشكاندن و برىندار بوون
چەند لەناو كادرو پىشمەرگەكاندا قوولە. دەبى چارەسەرىك بۇ
كىشەكە بدۆزرىتەوھە ئەو مەترسىيە لە بەرچاۋ گىرا، كەسىك،
بەبى ئاگادارى سەرکردايەتى، كاريكى ھەلە بگات، پاشان بەكەس
چارەسەر نەكرىت.

ئازاد گوتى: "كاك فەرەديوون، ھەرچەند بەراستەوخۇ ئەوھ
دەرنابرىت، بەلام گرىبەكى دەروونى قوولى بەرامبەر
نەوشىروان و كۆمىتەي ھەرىمەكان ھەيە! پاش شەھىد شىھاب
ئەو خۇي بە مىراتگرو خاوەن ھەق دەزانىت، گوايە: ئەم دەبوايە
كەسايەتى ژمارە يەكى ناو كۆمەلە بوايە! ئىدى ئىستا ئەو لە دلى
خۇيەوھە، كەس بە ھاوشانى خۇي نازانىت و لە ناخەوھە نە
نەوشىروان و نە ئىمەو نە كەس بەشايانى سەرکردايەتى كۆمەلە
نازانىت، چاۋەروانى ھەل دەكات، كەسىك توزىك بارى لار بىت.
لاي ئەو كات لە ۱/ ئەيلولى ۱۹۷۵ " لە جىنگەي خۇي
وھستاوھە يەك چركەش پاش و پىش ناكات.

* رۆژى ۱/ ئەيلولى ۱۹۷۵ ئەو رۆژەيە ئەنۋەر زۇراب دەستگىر كراو
سەرکردايەتى ئەوكاتەي كۆمەلە، پاش ھەفتەيەك بەرەو ئىزان رۇيشتن.

ژماره یه ک سهر کرده و کادری پیشکه وتوو کومه له، دوو کوبونه وهی دوورودریژیان له (زه لئی) کرد. ئاراستهی کوبونه وهکه له پر له بابتهی روزه وه بۆ بابتهیکی ستراتیژی گه شهی کرد، زۆرینه ی رها لایه نگری گۆرانکاری بوون: شیوه و ناوه رۆکی کومه له، بهرنامه و جیهانبینی وهکو خۆی نه مینیتته وه... له کوبونه وهکاندا، به چپری فۆکۆس له سهر مه سه لهی (سه ربه خۆیی) و جیابونه وهی کومه له بوو. کومه له وهکو خۆی، به بی گۆرانکاری و دهستکاری له ناو چوارچیهی (ی.ن.ک) بمینیتته وه، یان رایه ل و په یوه ندی و جیهانبینی و تیروانینی کومه له جیاواز بیت؟ کومه له له ناو به کیتیدا بمینیتته وه پتر گه شه دهکات، یان شیوه و ناوه رۆکی په یوه ندییه کان ده بی بگۆردریت؟ ئاراستهی گشتی ناو کوبونه وهکه له قازانجی مانه وه له ناو چوار دیواری به کیتیدا نه بوو، زۆرایه تی پینداگرییان له سهر ئه وه ده کرد، به زووترین کات بریاری جیابونه وه و مائاواپی له گه ل به کیتیدا بدریت. بیرورای مامناوه ندو سازشکاری و بریار دواخستن، به توندی دژایه تی ده کرا. سه یر ئه وه یه له کۆی (۵۷) کادری پیشکه وتوو، ته نیا سی کادر بۆ مانه وهی کومه له، وهکو جاران، له ناو به کیتیدا، به بی دهستکاری، دهستیان بهرز کرده وه، بۆ ئاراسته و پرۆژهی (سه ربه خۆیی ته واو) و (جیابونه وه) دهستبه جی (۵۳) کادری پیشکه وتوو دهنگیان دا! له نیوان ئه م دوو بلۆکه دا من هه لویست و تیگه یشتم جیاوازیوو. من له گه ل هیچ لایه کدا نه بووم، پاشتر زۆربه ی کادره کان بیرورای منیان بی باشت بوو.

ئه وهی راستی بیت، هه ستم کرد، کاسه که بی ژیر کاسه نییه، ئه مه ریکه وت نییه! له ئه نجامی کوبونه وه و لیکدانه وه و بیرورای

کتوپر، ئەم ھەموو دەستە بۆ جیابوونەو ھەرز ناكریتەو ھ. ئەو چركەيە، گيانى بەرپرسيارىتى سىياسى و ئەخلاقى ھانيدام، بەرامبەر مەترسيە زۆرەكان، ئەگەرە بينراو و نەبينراو ھەكانى جىابوونەو، كە نە ئامادەكارى بۆ كرابوو، نە ھىچ زەمىنەيەكى سىياسى و فيكرى بۆ خوشكرابوو، نە دامەزراو ھى تايبەتى دارايى و عەسكەرىي و رىكخراو ھىي ھەبوو، ھەر يەكسەر جىابوونەو! ھەروا بە برىارىكى سەرپىي (جىابوونەو) ھى كۆمەلە رابگەيەنریت. ئەم بۆچوونەم بە كرچ و كال و باش شەن و كەو نەكراو، پر مەترسى، ھاتە بەرچاو. دەمزانى تەقىنەو ھى دووبەرەكى و شەرى براكوژى، بەدرىژايى ميژوو چەند زىانى گەياندوو، ئەم ھەنگاوش ئەو ھەندە كاردانەو ھەو زەبروزەنگى ليدەكە ویتەو ھ.

من بە بەلگەي مەنتىقى و تۆكمە، بنەماي سەر لە بەرى پەلپ و بيانوى جىابوونەو ھى خىراو پەلە پەل ھەلوەشاندنەو، پرۆژەكەم بە ھەلەيەكى كوشندە دانا. ئەمەش پاژىكە لە بەلگەكان:

أ- ئەم كۆبوونەو ھى، دانىشتنىكى كتوپرو نااسايىيە بۆ ليكتىگەيشتن و بيروپراگۆرپىنەو ھەو زانىارى ئالوگۆرکردن كراو ھ. ئەم كۆبوونەو ھى، نە كۆنگرەيە، نە پلىنۆمە، نە جىگاي كۆنگرەو پلىنۆم دەگریتەو ھ، چونكە كۆنگرەو كۆنفرانس دەسەلاتى برىارى چارەنووسسازى ھەيە. بەگوێرەي كام پەيرەوي ناوخۆ ئەم دانىشتنەي ئىمە دەتوانیت ئەم جۆرە برىارە بدات؟

ب- ئىمە پاژىكى كەمىن لە سەرکردەو كادرە پىشكەوتوو ھەكانى كۆمەلە. كەواتە: ئىمە ناتوانىن ئەو مافە بەخۆمان بدەين، كە نوینەرايەتى ھەموو كۆمەلە دەكەين و شەرعىەتى ئەو ھەمان نييە،

بەناوی كۆمەلەۋە بېرىار بدەين. ھەر لەم كۆبونەۋەيەدا چەندىن ئەندامى ناۋەندى و سەركردايەتى ئامادە نىن ۋەكو (نەۋشىروان، سالار عەزىز، ئازاد ھەۋرامى، مەلا بەختيار...تاد) دلىابن ئەۋان لىزە بوونايە، بۆچوون و سەرنج و تىيىنى خۇيان دەبوو. ناكرىت لە پشت ھەموو ئەۋ سەركردەۋ كادرانەى لىزە نىن، ئەمجۆرە بېرىارە بدەين!

پ-بېرىارى جىابوونەۋە لە يەككىتى، ناتوانىت ھەر يەكسەرۋ بەھەلپە ھەلپ و پەلە پەل بدرىت. دەبى پىشەكى لىكۆلىنەۋەى قول و فراۋانى بۆ بكرىت و زەمىنەى بۆخۆش بكرىت. ئەۋ بېرىارەش دەبى لەناۋ كۆنگرەدا بدرىت، نەك لە دەرەۋەى دىۋارەكانى كۆنگرە. ئەندامانى كۆنگرە بە زۆرايەتى پەسەندى بكەن.

لەناۋ گەلە گورگ ۋا باۋە، ئەگەر گورگىك يەك دلۆپە خويىنى پىئوۋە بىت، ھەموو گورگەكانى تر، دەكەۋنە گىانى، لە دە لاۋە پەلامارى دەدەن و لەت و پەتى دەكەن. من چاۋەرۋانى خەلات و بەرات و پىزانىن نەبووم. ھەستى بەرپرسىيارىتى پالىپىئوۋەنام، بە چۋار رىستە، بوركانى توورەى بەشداربوۋانى كۆبونەۋەى زەلىن دابمركىنمەۋە: بېرىارى جىابوونەۋە نەدەن و ھەرچىيان ھەيە بۆ كۆنگرە ھەلىبگرن. ھەندىك لە سەركردەكان، لە برى ئەۋەى رىز لە بۆچوون و ھەلوۋىستى خۇيان بگرن، لەماۋەى بىست و چۋار سەعاتدا، بەدىۋەكەى تردا بايان دايەۋە.

پىشىنان چاكيان فەرموۋە: كورد بە بادانەۋە ماۋە. كەۋاسوۋرانى بەر لەشكرى سەربەخۆبى و جىابوونەۋە، خۇيان لە ئاۋى زەمزەمى پەشىمانى ھەلكىشاۋ شوپىتەۋارى رەخنەۋ تەپ و تۆزى نارەزاىيان پىئوۋە نەما.

زۆر كەس، كە بەناو سەر كردهی كوردن، ئەوهندهی حەزبان
 لە درۆ دەلهسهو قسهی بیسهرو بهربوو، نیو ئەوهندهش
 حەزبان لە بیستنی راستی نەبوو، بۆیه وهزعمان تا ئەمڕۆش
 ئەوهنده جوانه، به چوار قسهی ساف و لووس و بەلینی دهسته
 مۆبۆن، بڕوانامهی ئەستۆپاکیان پێبه خشرا.
 كادره كانی كۆبونه وهی زهلی لهبری ئەوهی په شیمان ببه وه،
 پاشه كشه بكن، دهبوايه بهیه كگرتووی بمینسه وه: ئەم
 پرسیارانه یان له نهوشیروان بكر دایه:

۱- رۆیشتنت به دوو (پ.م) بۆ شاره زوور ههله نەبوو؟

۲- له گوندیک دانشتوویت و نامه بۆ تایه ری عهلی والی
 دهنوسیت، مانای ئەوه نییه: وهرن بمگرن؟

۳- بۆ به دوو (پ.م) هوه دهسوورپیتته وه و ناچی بۆ ناو
 هیزه كانی یه كیتی؟

۴- له دهو رو به ری (قه ویله) ته قه بووه، دهبوايه خۆت له
 شوینیک بشاریتته وه یان زوو له گونده كه دره بچیت؟

۵- لای حسك بۆ ههلوێستی جوامیزانه و به هیزت نه نواند؟

له ماوهی بیست و چوار سه عاتدا، رهش بووه سپی و، سپیش
 رهش كرا، تا خاوهن مال دزی گرت، دز خاوهن مالی گرت. دوو
 چه مسه ری دژو ناكۆك، دوو لای به حیساب تا دوینی، له سه ر
 هه لوێستی سیاسی، شیرو تیریان له یه ك دهسوو. دهستیان
 خسته ناو دهستی یه كتری، هه ر دوولا به م ته كتیكه وه كو
 به رزه کی بانان بۆی ده رچوون. كاسه كهش به سه ر خه لگی تر دا
 شكایه وه. هه لوه شان دنه وهی كۆمه له گرنه نەبوو. بیروبا وه ریش
 لای ئەوان خرایه بن پێوه.

من به راشكاوانه دژی هه لوه شان دنه وهی كۆمه له بووم. به لام
 جیابوونه وهی كت و پڕم له یه كیتی به سه ره رۆیی ژمارد.

سەرکردە "ئۆپۆزسیۆنەكان" قەناعەتیان بەخۆیان كردبوو: "بۆچوونەكانى مامۇستا جەعفەر پىر مەترسىن" ئەم دەيەوئەت لەناو كۆنگرەدا، لەسەر مەسەلەى (سەر بەخۆيى) و (جىابوونەو)ى كۆمەلە بىر يار بىدرىت! پىشنىيازى كردوو: لىكۆلئىنەوئەى قوول لەسەر مەسەلەى جىابوونەوئەو سەر بەخۆيى بىكرىت كەواتە: ئەم پىاوه زۆر دوور دەروانىت و بىرى زۆر وردو مەترسىدارە. ئەمەكانى تر، داواى جىابوونەوئەى (فەورى)يان كردوو، ئەمە هىچ نىيە، كەفوكول و نىشانەى تووڤەيى و هەلچوونەو زوو دادەمركىتەوئەو هىچ تر.

سالار عەزىز لەكاتى بەستنى كۆبونەوئەكاندا لە شارەزوور بوو. هاتىشەوئە بەستنى كۆبونەوئەكانى پىناخۆش بوو. ئەو لەو كاتەدا وەكو نوئىنەرى (م. س) و يەكىتى و مام جەلال دەدواو هىچ هەلوئىستى هاوبەشمان نەبوو. كەچى بە هەليانزانى ئەويشيان تىوئەگلاند. مەلا بەختيار گوشارى نەخستايەتە سەر حىسك، هەر زۆر بە ئاسانى لەناويان دەبرد. ئەويش بەر نەفرەت كەوت: گوايە: بۆيە بە بەردەوامى گوشارى خستۆتە سەر حىسك بۆ ئوئەى نەوشىروان لە پەناوئە لەناو بەرن. ئەمەيە چاكەيش بىكەيت هەر بەخراپە دادەنرىت..

زۆرىنەى رەها لەسەر بابەتى ئوئەى كۆمەلە وەكو خۆي لە چوارچىوئەى (ى. ن. ك) بىمىنئەتەوئە، يان يەكسەر سەر بەخۆيى راگەينىت؟

من نۆ سال لەمەو پىش، بەكورتى لەسەر كۆبونەوئەى (زەلئى) چەند دىرىكم نووسىوئە ئىستا بەپىئوستى نازانم سەرلەنوئى لەسەر هەمان خال بنووسمەوئە!

هەلاتنى نەوشىروان بە يارمەتى ھاوړى سامان زۆراب
 ھەورامى و ھاندان و چاوپۆشى (شىخ كاوهى حەفید) له
 (گرتووخانە)ى سوورینى حزبى سۆیالیست، خەرمانەپەك
 فروسمانى دروستكردو كۆمەلەش ھەناسەپەكى قوولى ھەلكیشا.
 شەپۆلىك له سەر بەزرى و گەرانەوہى كەرامەت بۇ ناو رۆحى
 ئەندامانى كۆمەلە بە گشتى گەراپەوہ، پاش رۆژانى لىو بە
 باربوون و لووت لەئەرزخشاندن. ئىدى ئەو لەچاوخەلكى سادە
 بووہ ئەو كەسەى زىندانى (باستىل) ى شكاندووہ و ھەلاتووہ و
 دەر باز بووہ و لووتى حسكى شكاندووہ!

ھەرچى پىشتەر شمشىزى ھەلكیشابوو، بە چەپ و راستدا
 رەخنەى دەگرت، لە ھۆكارى سەفەرى دوور، بۇ سنوورى
 شارەزوور. مانەوہ بە دوو پىشمەرگەوہ لە گوندى (قەويلە) بە
 ئەو پەرى بىياكى، تا دەر كەوتنى مەفرەزەپەكى حسك لە بەردەم
 دەرگای ئەو ژوورەى لەوئى ميوان بوون..تاد.

ژمارەپەك بەناو (سەر كرده) و (كادرى پىشكەوتوو)، كە لە
 راستیدا دەر وون بەتال و موفلىسى سىاسى بوون، پىشتەر ھەزار
 ھەزار ملیان دەپەراندو شاخ و كىويان تەخت دەكردو ئالا
 ھەلگىرى جىابوونەوہ و سەر بەخۆپى كۆمەلە بوون، لە ماوہى

* ھەر كەسىك كۆتیبەكەى نەوشىروان بخوینیتەوہ، راستى لا بوون
 دەبیتەوہ، كە ھەلومەرجى زىندانەكە بەو شىئوہە نەبووہ و ئەوان بەتەماى
 ئەوہ بوون بەرەللاى بكەن، بەلام يەك دوو لىپرسراوى ناوچەكە (بەرەى
 حسك) وىستويانە ھەندى دەستكەوتيان دەست بكەویت. نەوشىروان
 مستەفا ئەمىن، پەنجەكان يەكتر ئەشكىن، بەرلین ۱۹۸۷، ل ۱۸۱ بەداوہ.
 ھەر و ھا بروانە: محەمەدى حاجى محەمود: رۆژمىزى پىشمەرگەپەك.

چەند سەعاتىكىدا بوونە ئاردى ناو دېك. پاكانە پېشكەشكراو
ھەر يەكسەرىش ئامادەبوون بە ۱۸۰ پلە ئاراستەى (ھىرش) و
(پەلامار) بگورن!

پېش كۆنفرانس

يەكەمىن كۆنفرانسى كۆمەلە، كە لەسۈنگەى پېشنىيازىكى
بەندەوہ ناوى (كۆنفرانسى ماليمۇس)ى لىنرا. فرى بەسەر
كۆنفرانس و كۆنگرەوہ نەبوو!

سەرانى بالى راسترەو و (ئۆپۆرتۇنىست) دژى ئەو بالەى
دەيانوىست كۆمەلە بە (سەربەخۆى) بمىنىتەوہ، بەناوى
كۆمەلەوہ، كودەتايەكى رەش، ئەنجامدرا. لەم رۇژەوہ ئىدى
خەونى نەزۇكى دەستەوتاقمىكى شكستخواردووى بېھەلوئىست و
بىئىروباوەر، كە خۇيان پىشتر خزاندىبووہ رىزەكانى كۆمەلەوہ،
تارادەيەك بەدىھات. ھەرچى دووپشك و كولەوہبىبابى جىھانى
سىياسەت بوو، خۇيان لەو خەلكە داماوہ كرده پەپوولە.

بەناوى گەشەپىندانى كۆمەلەو پتەوكردى رىزەكانى كۆمەلەو
شۇرش بەرەو پىشەوہ بردن، مېخىكىتريان لەتابووتى كۆمەلەدا.
دروشمى سەرەكى كۆنفرانس (بەرەو پتەوكردى رىزەكانى
كۆمەلەو راپەراندنى جەماوہرى گەلەكەمان) بەرپوہچوو.
بەپىچەوانەوہ رىزەكانى كۆمەلە لەم كۆنفرانسەوہ وا تىكدرا،
كۆمەلە بەسەر دووبەرەدا دابەش بوو. دروشم و ناوى
كۆنفرانس بۇ پرۇژەى ھەلتەكاندن و ژىرو ژووركردى كۆمەلە
بەكارھىنرا. ئەم خپركردنەوہىە لەماوہىەكى كورتدا ئەنجام درا.
ئەگىنا نەكات بۇ دارشتنى سىتراتيچ و نە بۇ پلانى بەرەو
پىشەوہبردنى كۆمەلە دانرا بوو. ئامادەكارى تەنيا بۇ ملشكاندن و

یەكتىرى ھارېن و لېدانى باالى (كۆمىتەى ھەرىمەكان) كرابوو. ئەمەش پىئوستى بەوروژاندن و پىئوى و ئاژاۋە ھەبوو. زمانى (گۆبلىز) ھەكان* لەيەك چەركەدا كرايەوھ.

ئەوان، لە پشت دىوارەكانى رىكخستى كۆمەلەوھ، ئەركىكى نا پىرۋىزان پىسپىردىرابوو: ھەنگاۋىكىتر بىۋ ھەلۋەشاندىنەوھى كۆمەلە دەبى بنىت. ھەر بەپاستىش ھەكو بىنيمان وا دەرچوو: رۇحى كۆمەلە كىشراۋ پاشان بە بىدەنگى نىژرا. لەو رۆژەوھ تىكۆشەنى (۲۰) سەلەى رىكخراۋىك لەسەر رەفە تۆزلىنىشتوھەكانى ى.ن.ك سەرەو نخوون دانرا.

پىرۋەى ھەۋلى لەناۋىردنى كۆمەلە، رۆژى ۱۹۷۷/۷/۲۰ خرايەگەر.

بەردەوام داۋا دەكرا، پلانى تۆكمەو گىشتگىر بىۋ شىۋاندن و بچووكردنەوھو لەناۋىردنى كۆمەلە دابىرەت. تا شاسوار جەلال (ئارام) مابوو، ھەر زۆر ھەكىمانەو بەئاسپاى رووبەپوو بوونەوھو مەملانىنى سەخت دەكرا. پاش ۱۹۷۸/۱/۲۱ سەنگەرى لەناۋىردنى كۆمەلە بىۋ ناۋ دلى ئەم رىكخراۋە گوزرايەوھ.

رەنگە پىسپارىك بىتە پىشەوھ: ئايا شاسوار جەلال (ئارام) و ھاورپىكانى پارپىك بوون لە (ئەسپى تەرۋادە) و رۇشنىپرو سىياسىيە دىلسۆزەكان دواى كلكى ئەسپە بۆر كەوتبوون؟

دەبى راشكاۋانە ئەو راستىيە بنووسم: لەناۋ ئەو گروپانەو لەدەرەوھى ئەو گروپانەدا ئاراستەى جىياجىاۋ ناكۆك ھەبوون: خەۋنىك ھەبووھ. كەسانىكىش ھەبوون، زىرەكانە كارىان

* يۇزىف گۆبلىز: (1897-1945) Joseph Goebbels) ۋەزىرى پىرۋپاگەندەى ھىتلەر (نازىيەكان) بوو. يەكتىك لە قسەكانى ئەوھى: درۆبەكە، درۆبەكە، تا باۋەر بەدرۆكانت دەكەن.

کردووه، جۆگای ئاوهکه یان بۆ سەر (ئاش)ی له کارکه وتووی
خۆیان گواستۆتهوه!

ئاش له خه یالیک و ئاشه وان له خه یالیک. ئه و گروپانه ی
کۆمه له یان دامه زرانده، له سهر به رنامه و هیلکی فیکری روون
ریکنه که وتبوون.

هه ریه که قسه ی ناو دلێ خۆی بۆ ئه وه کانیتر نه درکانده بوو:
ئه و شه ش سه رکرده یه، که سیان ئاگای له چۆله که ی به ر باخه لی
ئه وه کانیتر نه بووه. گروپی سه ره کی له ناو ته نگزه یه کی سیاسي
و شه خسی زۆر قوولدا بوون: دامه زرانده ی کۆمه له به (ئه سپی
ته رواده) * تیگه یشتبوون. ده یانه ویست له مبه ر بۆ ئه وه به ر
به رپه نه وه و هه یچ ئامرازیکیان به ده سه ته وه نه بوو: ریکخراویک
له چرکه ی دروستبووندا، گفتوگۆی له سه ر ده کراو ئاماده کاری بۆ
ده کرا. ئه مه ئه و چله پوشه بوو، ده ستیان پتوه گرت..

ئه وان نوینه ری ئه زم—وو نیکی سیاسي، بیته نجام،
شکسته خواردووی بیسه روبه ر بوون. ئامانجی سه ره کی ئه وان
ئه وه بوو: ده رگای قه لای (ترۆیا) یان جاریکی دی بۆ بخه ریته

* ترۆیا: Troy ته رواده: Troade: Troya: ناوی شوینه واری شاریکی
یونانی کۆنه. (ئه سپی ته رواده) چه مکیکی سیاسي باوه: (Trojan Horse
Story) شوینه واری ئه م شاره کۆنه ده که ویته باشووری ته نگزه ی
ده رده نیله وه (تورکیا) به گویره ی گیرانه وه ی (هۆمیرۆس) له داستانی
(ئۆدیسس) سوپای یونانی بۆ ماوه ی ده سال ئه م قه لایه ی که مارۆ داوه و بۆ یان
داگیر نه کراوه. ئه سپیکی دارینی گه وره دروستکراوه. ژماره یه ک سه ربازی
مه شقییکراو، له ناو ئه سپه دارینه که خۆیان ده شان نه وه. ده رگای قه لاکه یان
به بی شه رو شوپ بۆ ده خه ریته سه ر پشت.

سەرپىشت. گەرپىكى ترى خۇكۈكردنەۋە دووبارە كىردنەۋە
ئەزمونىكى ژىركە وتوو تاقىبىكەنەۋە ..

دىارە مەبەستى بىچىنەيسى ئەمانە پىكەپىنانى حىزىبىكى
شۈرپىكىرپو پۇلايىن و نويى نەبوۋە: بىروايان بەتىۋرىى ماركىسى
نەبوۋە. رقىان لەبىروباۋەرى چەپ، دىموكراسى و ئازاىخواز
بوۋە. ئەۋانە ھەر بىرىيان لاي دووبارە كىردنەۋە ئەزمونى
پىشۋويان بوۋە ھىچى تر. بەجلوبەرگى كۈنەۋە، نەياندەتۋانى،
يەك بست لەدەرگاي "قەلا" كە نىزىك بىكەۋنەۋە. ناچاربوون،
بەدىوجامەو لەناو (ئەسپى تەروادە) دا خۇيان ۋەشىرن.

ئەم ھاۋكىشەيە تا سالى ۱۹۸۱ دىرئەۋى كىشە. سالانى (۷۹-
۱۹۸۱) ئەۋان چۋار كەسىيان بەپاسەۋانى سەر سەختى قەلاى
كۆمەلە دەزانى: (سالار عەزىز، ئازاد ھەۋرامى، مەلا بەختىيار،
مامۇستا جەغفەر)، بۇيە رۇژانى پىش كۆنفرانس، دەنوۋكى
شۈرپەسۋارانى (كودەتا نەپتىيە) كەى ئەۋان لەسەر ئەم چۋارە
بوو. ئەۋان ئەم چۋارەيان بەمەترسىدار بۇ چارەنۋوسى كۆمەلە
دادەنا. پاش ھەشت نۆ سال، ئىدى پىرسىيارى ھەلۋەشاندىنەۋە
كۆمەلە، بەخشكەيى خىرايە سەر باس و خۋاس، زانرا،
كۆنفرانسەكانى كۆمەلە بۇ پىرۋژەى لەناۋىردنى بوۋە، نەك
بوژاندنەۋە ۋە پەرەپىندان و يەكپىزى..

* مام جەلال ئەندامى (م.س)ى پارتى بوو. لەكاتى دەنگدان بۇ
ھەلۋەشاندىنەۋەى بالى (م.س) كە ناۋيان لىنابوو (پارتى شۈرپىكىرپانى
كوردستان) ئەۋ بەتۋندى دۇى ھەلۋەشاندىنەۋەى ئەم 'رىكخراۋە' بوو.
ھەلۋىستى ئەۋ، شاينى لىكۆلىنەۋە و وردبوۋنەۋە نامەۋە كارى زانستى بىن
لايەنە!.

مه‌خابن زۆربه‌ی سه‌رده‌سته‌ی بیره‌وه‌رینووسان، له‌بن په‌چه‌و تارای شه‌رمه‌وه، به‌له‌نجه‌ولار، لاونیو له‌سه‌ر رووداوه‌کانیان نووسیوه! ئه‌وان خویان له‌وی بوون. به‌چاوی خویان شانۆگه‌ریی "مشت و مر" و "چه‌قه‌ردۆکی" و "چه‌له‌حانیی سه‌ر ته‌نوور" ی ناو کۆنفرانسیان بینیه‌وه. زانیاری وردو درشتیان له‌سه‌ر تان و پۆی زنجیره‌ درامای پیلانگینه‌ی پشت ده‌وه‌نه‌کان هه‌بووه.

خۆشیان تارا‌ده‌یه‌ک به‌ر نه‌فره‌تی کوده‌تاچیان که‌وتبوون. که‌رکه‌ده‌ن و مالۆسی ته‌که‌تولات، هه‌لیانده‌تیزانسه‌، شه‌فره‌ تیزه‌کانیان به‌بنده‌سه‌ت ئه‌مانیشه‌دا ده‌کرد، بۆشیان بلوايه‌ به‌روژی نیوه‌رۆ ده‌یانپلیشه‌اندنه‌وه. نازانم شه‌ش و پینج و سه‌ر لیتالۆزکانه‌ی ئه‌مان ده‌ردی پیری و به‌سالاجوونه، یان (الغایه‌ فی نفس یعقوب قضاها) سه‌ری لیتشیواندوون و وایلیکردوون، راستی به‌ژیر لیه‌وه‌ بکه‌ن؟

دیاره‌ فیل له‌میژووکردن ئاسان نییه‌: ره‌ش و سه‌پی، دره‌نگ بیت یان زوو له‌به‌رده‌م حوکی میژوودا ئاشکرا ده‌بیت.

ئه‌مانه‌ نووسیویانه، گوايه‌: ناکۆکی و ململانیی پیش کۆنفرانس و ناو کۆنفرانس بنه‌مای سیاسی و جیاوازی فیکری نه‌بووه. کیشه‌کان کیشه‌ی شه‌خسی بوون و هه‌ولده‌راوه‌ به‌رگی نایدیۆلۆژی و فیکریان تییگرن. ئه‌م لیک‌دانه‌وه‌یه‌ زۆر له‌ راستیه‌وه‌ دووره‌. سالانی پاش (٢٠٠٤) چه‌ندین جار نه‌وشیروان مسته‌قام بینیه‌وه‌ باسی زۆربانبازی و ململانیی ناو سه‌رکرده‌یه‌تی به‌کیتی کردوه‌:

"کیشه‌ی ئیستای ناو سه‌رکرده‌یه‌تی ی.ن.ک له‌سه‌ر پاره‌و ده‌سه‌لات و پشک پچراندنه‌. چاران کیشه‌کان له‌سه‌ر فکر بوون،

لهسهر هه‌لویستی سیاسی و بیروباوه‌ی بوون. ئەم شەرو شۆرو مەملەتییە ئیستا هەمووی له‌سه‌ر دەسکەوت و دەسەلاتە.. تاد. راستە جارێن هەوشیروان مستەفاو شۆینکەوتووانی کێشە ئایدیۆلۆژی و ریکخراوه‌یی و سیاسیه‌کانیان دەخستە قەلبی شەخسییه‌وه. راستیه‌کان ریک پێچه‌وانه‌ بوون.

جگه‌ له‌ هەوشیروان، خەلک‌ت‌ریش جەختیان له‌سه‌ر ئەوه‌ کردووه، که‌ ب‌الی (کۆمیتە‌ی هە‌ریمه‌کان) له‌رووی سیاسی و بیروباوه‌رەوه‌ زۆر جیاواز بوون. ئەوان ب‌الترین پله‌و پۆستی یه‌کیتی و کۆمه‌له‌یان به‌ده‌سته‌وه‌ بوو، له‌به‌ر ئەوه‌ی بیروباوه‌ری ئەوان له‌گە‌ڵ هه‌لویست و شیوه‌ی چالاکی یه‌کیتی نه‌ده‌گونجا، هه‌مویان ده‌سته‌به‌رداری کارو پله‌ی حزبی خۆیان بوون. سه‌یر ئەوه‌یه: که‌سانیک ه‌اوسه‌نگه‌ری (کۆمیتە‌ی هە‌ریمه‌کان) بوون و له‌ماوه‌ی چ‌ل سالی رابوروودا گۆران به‌سه‌ر جیهانیی و تیروانی ئەواندا هاتووه، ئەمه‌ لای من زۆر ئاساییه. ده‌ستکاری رووداوه‌کانی دوینی به‌ته‌رازووی تیگه‌یشتنی ئەم‌رو، ئەوه‌ میژوو شیواندنه‌ له‌پیناوی "چاکه‌یه‌ک، که‌ به‌ناره‌وا کراوه..

من له‌وانه‌ ده‌پرسم: گوتاری (دژی ئۆپۆتۆنیزم) هه‌لویستی سیاسی بوو، یان کێشه‌ی نێوان دوو سێ که‌س؟ باشه‌ بۆ ئەم گوتاره‌ به‌م شیوه‌یه‌ ده‌نگی دایه‌وه، که‌ ماوه‌ی هه‌شتا سه‌عاتی کۆنفرانس (٦٠) سه‌عاتی بۆ ئەم بابه‌ته‌ ته‌رخان کرا؟ نازانم کێشه‌ی سیاسی و کێشه‌ی (شه‌خسی) به‌چی تیگه‌یشتوون؟

هه‌ر بۆ ئەوه‌ی رووناکییرانی ئەم گه‌له‌ راستیه‌کان باشتر له‌به‌رچاوی خۆیان وینا بکه‌ن، هه‌ندیک لایه‌نی تری رووداوه‌کانی پیش کۆنفرانس ده‌خمه‌ به‌رچاو:

شپوهی کاری نهوان

کوده تاچییه کان وهکو شاره زهردهواله ده سوورانه وه، درویان هه لده بهست و پرؤپاگه ندهی ژه هراویان بلاوده کرده وه. له چه ندین شوین، بهریکوپیک کوریان ده بهست و قسه یان بؤ کادره کان ده کرد.* هه ر نهوانیش ئه ندای کونفرانسیان دیاری ده کرد، بهم شپوهیه ش دهرچوونی چوار کاندیدی خویان دهسته بهر کرد. ئه و سه ر کرده و کادرا نهی له ناو بالی (م.س) ته مه نیکیان به سه ر بر دبوو، له هونه ری دهسته گه ری و ته که تول و پاشقولگرتن و شهرم نه کردن له بادانه وه و قسه هه لبه ستن، له چاو نوینه رانی (کۆمیتهی هه ریمه کان) دا کارامه ترو بهرچاوو رووتترو دهسته شینتتر بوون.

* دوو روژ پیش کونفرانس، نهوشیروان جوابی بؤ ناردم پیویستی بهخوونکردنیک هه بوو، که دیته لای ئیمه و هات له ژووریکدا، که جگه له یهک پیتشمه رگه دهیزانی خواردن و چای بؤ دهربرد، کهس نهیزانی که لای ئیمه یه. ئه و دوو روژه خه ریکی نوسینه وهی راپورتیک بوو، بؤ کونفرانس، ئاخه روژ بوو، نهوشیروان لئی پرسیم: تۆ بلینی له م کونفرانسه سه رکه وین؟ ئه و به لایانه مان له کۆل بیته وه مه بهستی (سالار و جه عفر و مه لا بهختیار) بوو، منیش پیمووت: ئه گه تۆ هه قت نه بیی و به زور نه یان خه یسته وه سه رکر دایه تی به تابه تی مام جه لالیش لیزه نیه دلنه واییان با، ئه وا دلنیا به، که دهرناچن و له کۆل کومه له ده بنه وه.

نهوشیروان وتی: من هه قم به سه ریانه وه نیه و لایه نگری هیچ لایه کیشیان ناکه م، کئی دهرچوو با دهرچن، به لام ئه گه ر ئه مانه دهرچنه وه من وازنه مینم و بیر له ریکخراویکی تر ده که مه وه داییمه زرتین له که لمدای؟ بی سئ و دوو کردن وتم: له که لتام.

برایم جه لال: چه پکیک له میژووی کومه له، ج ۳، چاپخانه ی چوارچرا، سلیمانی

۲۰۱۱ ل ۲۴۴-۳۴۵.

نوینەرانی (کۆمیتەى ھەرىمەکان) سەرەتا زۆر برۆایان بەخۆیان ھەبوو، کە لەسەر رینگای راست و ھەقن و دەتوانن بەرپەرچى باڵى ئۇپۆرتۇنیست و راسترەو بدەنەو. ھەر لەیەكەم رۆژى كۆنفرانسەو، برۆایان دا بیدەنگى ھەلبژیرن.

ئەو سەرکردانە، زۆر برۆایان بەكادرو ئەندامى كۆمەلە ھەبوو پیتانابوو: گێژەلۆوكەى مەكینەى پرۆپاگەندەى ئەوان كاریان تیناکات و نایانزوییت. ھیلانەى جالجالۆكەى پیلانگێرى دەبینن و بەئاسانى تیناکەون.

پیلانەكەى ئەوان زۆر لەو گەورەتر بوو، كە ئیمە لەمیتشكى خۆماندا قەوارە، پانتایى و رووبەرەكەیمان بەرەش و سېپى ویناكردیوو. ئیمە لەناو كۆنفرانسیشدا ئەوئەندە بەھیزبووین دەمانتوانى ئەمجارەشیان پیلانەكەیان ھەلتەكێینەو. ھەلەيەك ریسەكەى لیکردنیەو بەخوری و ئەم لا گلۆلەكەى كەوتە لیژى.

ئەوان ھەر ھەموویان، یەك دەست و یەك ھەلویتست بوون: تۆپبارانى خەستى یەكەم سەنگەر (سالار عزیزو مامۇستا جەعفر) زۆر بەخەستى كرا. لیدانى سەنگەرى دووھم و سینیەم بە "پاروو"یەكى ئاسان دانرابوون.

پاژیک لەھەقالانى خۆشمان برۆایان بەتیۆریی: (ئاگرە سوورە لەخۆم دوورە) بوو.

گواپە: دوو كەس دەبنە "قوربانى" و تەنگژە خنكێنەرەكانى كۆمەلەو یەكێتى كۆتایى پیدیت. پینشتر مام جەلال چارەسەرى باشترى دانابوو. سالى ۱۹۷۹ بەخۆمى گوت: "پیمباشە پەيوەندى تۆو كاكە نەو بەشتر بیت. كاكە نەو پیاویكى خاكى و رۆشنیرو تیکۆشەرو سادەیه! سالار عزیز پیاویكى بۆرجوازی، رۆح زل، لووتبەرزى خۆبەشت زان و ناموسەقەفە. تۆو كاكە نەو پیکەو

کاربەکن، یەکیتی و کۆمەڵە باشتر بەرەو پێشەوه دەپۆن. تۆ
 پیاویکی رۆشنیرو فیداکاریت، براو کەس و کارت ھەموویان
 دەناسم. قوربانییەکی زۆرتان داوہ. بەموو لەخەبات و تیکۆشان
 لاتان نەداوہ. تۆ لەسالار عەزیزەوہ زۆر دووریت و لەکاکە
 نەوہوہ نزیکتريت. تۆ نەبیت سالار عەزیز چییە؟.

من گوتم: من ریزم بۆ تۆو کاک نەوشیروان ھەبە. من ھیچ
 کێشەبەکم لەگەڵ نەوشیروان نییە و ئیمە ئەومان وەکو برا گەورە
 داناوہ. کێشەکان شەخسی نین. من ھەست دەکەم ئەگەر بەم
 شیوہیە کار بکەین تووشی ململانی سەخت و دووبەرەکی دەبین.
 کێشەبە ئەمرۆی گەلی کورد ئەم پارچە پارچە بوونەبە.
 دوولەتبوونیکتریشی بێتە سەر، گەلی کورد مالویران دەکەین.
 دنیابە من نەرقم لەکەسەو نەپشتیوانی لەکاری ناراست و خوارو
 خێچ دەکەم.. لەکۆبوونەوہیەکی ھاوبەشی سەرکردایەتی
 کۆمەڵەو مام جەلال قسەکانی مام جەلال و خۆم دووبارە
 کردوہ، ئەو گێرانیوہەکی پشتراست کردوہ، ھەرچەند
 ھەلوئستی منی بەدل نەبوو..

سوپایەکی کۆک و تەیارو بە بەرنامە، دەتوانی باشتر شەپ
 بکات. لەچاو سوپایەکی بەھیزی بێ بەرنامە، کە لەسەرکەوتنی
 خۆی دنیای بێت و بەتەواوی پشتی لیکردبیتەوہ!

ئەوان بپاریان دابوو: شەپی مان و نەمان بکەن. من ئیستا،
 کە رووداوەکانی ئەو رۆژگارە دینمە بەرچاوی خۆم: شەپەکی
 (تاریق بن زیاد)م بێردەکەوتتەوہ، پاش لە دەریا پەرسینەوہ،
 بەسەربازەکانی گوتوہ:

(البحر من ورائکم.. والعدو امامکم) ھیزیکی سەربازی بکەوتتە
 نێوان دوو بەرداشەوہ، سوور دەزانیت زۆرباش شەپ نەکات تیا
 دەچیت.

ئىمە پىمانو ابوو: ئەوان ئەو ھىزە نىن بتوانن ھاو كىشە كانى ناو
 كۆمەلە بگۆرن. ئەوان چەند پىروپاگە ندى ۋە ھراوى بلاوبكە نەو،
 ناتوانن شاخى زەرەدە بەدەرزى كون بكن. لەناو كۆنفرانسدا،
 ئەو ھەروونات، كە ئەوان پىشېينى دەكەن!
 كەس خەيالى بۇ (پىروۋەي كودەتايەكى نھىنى) نەدەچوو،
 كۆنفرانس، كۆنفرانس نەبوو: سەعاتى سفر (.) دەستپىكردى
 كودەتاو پەلاماردان بوو. ھەنگاوى يەكلاكەرى نەخشەي
 ھەلۋەشاندىنەو ھى كۆمەلەي رەنجدەرانى كوردستان بوو*.

پىشېينى

تازە دەنگوباسى پىشېينىزى كۆنفرانسى كۆمەلە بلاودەبوو ھە.
 سالار، ئازاد ھەورامى و مەلا بەختيار بۇ تووژەلە ھاتن و كەوتىنە
 بىرورا كۆپىنەو ھە سەبارەت بە ئەگەرى بەستنى كۆنفرانس و
 پىشېينەكانى ئەندامان و كادرانى كۆمەلە.
 سالار گوتى: 'دىارە ھاوړىيان سوورن لەسەر ئەو ھى لەچەند
 ھەفتەي داھاتوودا كۆنفرانس بېسەتريت، ئىمەيش دەچىن و لەوئ
 قسەي خۇمان دەكەين!'

مەلا بەختيار ھەر زور گەشېين بوو، بەشادىەو ھى گوتى:
 'من دلىياتان دەكەمەو، ئىمە ھەر چوارمان دەردەچىن، ھىچ
 كىشە يەكمان نىيە، چونكە كادرانى كۆمەلە بەو ھەفاو دلسۆزن و
 دەزانن ئىمە چەند خەباتمان كىردو ھە؟ ئىمە بەسەر كەوتووىي

* نەوشىروان مستەفا پاش تىپەربوونى يەك چارەكە سەدە بەسەر
 ھەلۋەشاندىنەو ھى كۆمەلەدا، ئىنجا فرمىسكى پەشيمانى بەسەر گلگوى
 كۆمەلەدا ھەلدەو ھەرىتت. بىروانە: گۇفارى كولان، دىمانەي تايبەت، ژمارە
 (۷۰۷) ھەلۋىز ۲/۱۱/۲۰۰۸ ل ۳۳.

سەرکردایەتی کۆمەڵەمان کردوووە و نەمانهێشتوووە تووشی
تیکشکان و پەرتەوازەیی و دارووخان ببیت.

ئازاد گوتی: "من بۆنی جموجۆل و ئەمسەر و ئەوسەرینکی
خراب دەکەم، کاک نەوشیروان بەهەموو کەسینکی گوتوو: لەم
کۆنفرانسەدا یان من دەبم، یان کاک سالار و مامۆستا جەعفەر،
کەواتە: کۆنفرانسەکە بۆ لیدان و دەپەراندنە، نەک بۆ بەهیزکردنی
ریزەکانی کۆمەڵە."

من لەگەڵ ئازاد هاوڕابووم، بەراشکاوانە گوتم: "ئەوان
ئامادەکارییەکی چڕوپڕیان کردوووە و پڕوپاگەندەییەکی بەرفراوانیان
کردوووە ژمارەییەکی زۆر خەلکی گویڕایەلی خۆیان بانگ
کردوووە ئێمە لەجینگەیی خۆمان دانیشتووین و ئەستێزان
دەژمێرین.

بەم وەزەوێ کۆنفرانس بڕوات لەدە لاوێ پەلامارمان دەدەن.
ماوەیەک دوا بخریت و بڕیک خۆمان ئامادەکاری بکەین، رەنگە تا
ئەوکاتە بەشینک لەکێشەکان چارەسەر بکەین!"

مەلا بەختیار گوتی: (هیچ روونادات و ئێمە نابن لەبەستنی
کۆنفرانس بترسین، دلنیام ئەم چوارە دەردەچین، رەنگە مۆلازم
عومەر تۆزیک جینگەیی ترس ببیت و بەزەحمەت دەربجیت، ئەویش
چارەسەر دەکەین."

سالارگوتی: "ئەمەیی ئێستا شەپۆلێکە، نەوشیروان سواری
شەپۆلەکە بوووە بەئارەزووی خۆی قسە دەکات. ئەم شەپۆلە
رەنگە تا ئەوکاتە بنیشیتەو."

كۆنفرانسى
ماليمۆس

مالیمۆس

یه که مین کۆنفرانسی کۆمه لهی رهنجده رانی کوردستان، له ئایاری ۱۹۸۱ له گوندی کانی زهرد (سه رده شت) به سترای نیوی (کۆنفرانسی مالیمۆس) ی لئیرا و به پچر پچری نزیکه ی ده رۆژی خایاند. به سه ریه که وه (۸۰) سه عات له سه ر ئه رز به چوار مشقی دانیشتین.

هه مو وه شتا سه عات که له یه ک شویندا نه بووین، سی شوینمان گۆری، که ئه مانه ی خواره وه بوون:

۱- مالیمۆس: مالیمۆس* ناوی فه یله سووفیکی یۆنانیه. شوینه که له بن لیره واریکی سه ره و لئیزی ته ختایی بوو، که ده که ویته باکوری خۆرئاوای گوندی کانی زه رده وه. سه ره تا ئه ندامانی کۆنفرانس رویانکرده کانیایک، که ده که ویته دهستی چه بی دۆلیکی کراوه، له نزیک کانیه که دابنیشن، جووتیاریکم بینی و گوتم: ئه ری برا ئه م کانیه چی پیده لئین؟
ئو گوتی: 'کانی بۆقه!'

دهستم بۆ لای راست راکیشا: ئه ی ئو ته ختاییه نیوی چیه؟
جووتیاره که گوتی: 'نیوی مالیمۆسه!'
من به مولازم عومه ر عه بدوللا و ئازاد هه ورامیم گوت: ئه م ناوه له ناویکی ئۆروپی ده چیت، وه کو ناوی ئو شوینانه یه، که سۆسیالیسته کانی ئۆروپای سه ده ی (۱۹) کۆنگره یان تیندا

* هیکل له میژووی فه لسه فه ی یۆنانیدا ناوی مالیمۆسی هیناوه. کادریک نازانیت مالیمۆس چیه و چاوی به کادریک ده که ویت، که ناوی که مال ده بیت. لئو ده پرسیت: 'مالیمۆس چیه؟' ئه ویش ده لیت: 'هه ر شوینیک کۆنفرانسی تیندا به سترای ئیدی ناوی ئو شوینه ده نریت مالیمۆس! له و رۆزه وه کاک که مال به (که مال مالیمۆس) ناوی رویشت..

بەستقوۋە ۋەكو (گۇتا) و (يەنا)! ئەوانىش گوتيان: "كۇنفرانسى مالىمۇس مۇسسىقىترو ئەدەبىتەرە! كۇنفرانسى "كانى بۇقە" بۇ ئەدەبىيات و كارى نووسىن نەگونجاۋە..

۲- لەبەر لىزمە و باران بۇ رۇژى دوۋەم، لەمزگە ۋە تەكەى كانى زەرد دانىشتەنە كان كران. زۇربەى بەشدارانى كۇنفرانس، پىيانو ابوو: ھەر رووداۋىتك رووبدات (لىدانى فرۇكە، كارىكى تىرۇرىستى) زىانى لىدانەكە زۇر گەۋرە دەبىت.

۳- زىنۇى سوور (خرى ناۋزەنگ) دوا رۇژەكانى كۇنفرانس، ديارە لەبەر كات و نانخواردن، لە (زىنۇى سوور) لەسەرى سەرۋەى بارەگاكانى (م.س) لەخرى ناۋزەنگ بەرپوۋەچوو..
۱۸۵ . كادرو ئەندام بەشدارىيان لەكۇبوۋنە ۋە كان كرد.

. لەپوۋى تەمەنەۋە:

- ۴۹+ ئەندام ۲۰-۲۴ سال بوون.
- ۷۴+ ئەندام ۲۵-۳۰ سال بوون.
- ۱۱+ ئەندام ۳۱-۳۵ سال بوون.
- ۴۱+ ئەندام ۳۶-۴۰ سال بوون.
- ۱۰+ ئەندام سەرۋوۋى چل سال بوون.

. لەپوۋى كار و پىشەۋە:

- ۴۴+ ئەندام: كرىكار بوون
- ۱۷+ ئەندام: پىشەگەر
- ۶۵+ ئەندام: موچەخۇرى بچووك.

۹+ ئەندام: پيشهگەرى گەورە بوون *

۵۰+ ئەندام: قوتابى و خويندكارى زانكۆو پيشمەرگە بوون.

۵+ ئەندام: ژن بوون **.

كۆمەلە خۇى بەرىكخراوئىكى كرىكارى (م.ل) دادەنا. كرىكار رىژەى (۲۵%) ى تىنەپەراندووه. بەپىچەوانەوه بۆرجوازى بچووك: (مووچەخۆرى بچووك، خويندكار، پيشەگەر) رىژەى ۷۵% ى ئەندامانى كۆنفرانسەكە بوون. رىژەى ژن ۲۰.۵% ئەندامانى كۆنفرانسەكە بوون. كۆمەلە پاش (۱۱) سال تەنيا (۵) ژن مافى بەشدارى كردنى كۆنفرانسيان ھەبىت، بەلگەى عەقلىيەتى باوكسالارى و نىرىنەگەرايىه، ھەر لەسەرەتاوھ بالادەستى خۇى سەپاندووه. زۆربەى ژنەكان (ژنى مال) بوون: لەئىنتىماى حزبىدا رەدووى مېردەكانيان كەوتبوون.

دەربارەى رىژەى كرىكار: دەتوانم ئەوھ بنووسم. پاژىك لەو ھەفالاڭە بەناو كرىكارو پرۆلىتار بوون، بەكردەوھ زۆر دژى كرىكارو چىنەكەى خۇيان بوون. فەراشى قوتابخانە بەكرىكار دانانرىت. كرىكارى ئىمە كرىكارى كارگەى گەورەو كۆمپانىاى پيشەسازى نەبوون. كرىكارى كاتى و كرىگرتهى كارى رۆژانەى ناوبازار بوون.

* لام روون نىيە مەبەستى نووسەرى راگە ياندنى كۆتايى..) لە (پيشەگەرى گەورە) چىيە؟ ئەگەر مەبەست خاوەن كارگەى بچووك و بەلئىندەر بىت، ئەوھ من كەسى وام بىرناكەوتتەوھ!

** راگە ياندنى كۆتايى يەكەمىن كۆنفرانسى كۆمەلەى رەنجەدەرانى كوردستان. ئايارى ۱۹۸۱.

ژمارەيەك لە ئەهلى ھونەر و ئەتەكەيت (وەكو ئازاد ھەورامى)
ئامادەكارى باشيان كردبوو بۆ ئەو ھەي بەسروودى
(ئىنتەرناسیۆنال) كۆنفرانسەكە دەست پىيكات. ديارە ئازاد بەو
ھەموو دل ناسكیەى خۆى گووى لە ھەندى كۆمىتتى ساردو
سپووتشاو بوو، پەژىوانى لەبرى سروود ھەلبژارد.

لەو رۆژانەدا، نەوشىروان ئەو ھەندە دەسەلاتى بەخۆى دابوو.
خۆى بەتەنیا راپۆرتى سياسى بنووسىت و پىشانى كەسى نەدات،
نەو ھەك قسەى كەسىك كارى تىيكات و ھەندى بېرگەو دىر
بكوژىنئىتەو! راپۆرتىكى نووسراوى سەروبوور نەكراوى، بەپەلە
پرووزى خویندەو. ئەو چەند خالىكى خستە بەرچاو: بەشىكى
قسەى گشتى و بەشىكى بۆ وروژاندىن و دنەدان و
ئاورخوشكردن بوو، نەك بەرنامەى سياسى بىت. مام جەلال
راپۆرتى سياسى خۆى ھەمىشە بەچاپكراوى بلاودەكردەو،
كەچى نەوشىروان يەك دىرى راپۆرتەكەى بلاونەدەكردەو و
لەھىچ كوىش ئاماژەى بۆ نەكراو! ئاسمانى رۆژى يەكەم، گرژى
و مۆنى و پىشخواردنەو ھى لىدەبارى. ھەر لە يەكەم چركەو،
بەروونى ھەست بەو دەكرا: مەنجەلى زنجىر لەملى شۆرباى
پىلانكى قىزەون لەسەر ئاگر قولپەى دىت. پاژىك لە ئامادەبوون،
پىنشتەر تفىان كردبوو ھەمى يەكترەو ھەو قسەيان كردبوو يەك!
چەند كەسىك لە دەمراستەكانى گروپى زىندان، بەزەقى خۆيان
كردبوو (كەوا سوورى بەر لەشكر) و خەنجەرى تۆلەسەندنەو ھىان
لەكالان ھەلكىشاو. بەتوندى ھىرشەكە بۆ سەر (كۆمىتەى
ھەرىمەكان) بوو. پىنانوابوو: تىكشكانى سمبۆل و ئەفسانەى
(كۆمىتەى ھەرىمەكان) يەكسانە بەگەرانەو ھى ئەوان بۆ دەسەلات

و سەرکردایەتی و (کۆمیتەیی ھەریمەکان) لەسەر رێگای
بەختەوهریی ئەواندا ئاستەنگیکی گەورەییە.

ریکاری کۆنفرانسەکە، لەگەڵ شیوەی بەرپۆنەبردنی کۆنفرانس
و کۆنگرەیی ھیزە کوردستانییەکانیش جیاوازی بوو. دانیشتنەکان
لەکۆبونەوھیی سەر دەمی شیخ مەحمود و قازی مەمەدو مەحمود
پاشای جاف و بابەکر ئاغای پشدری دەچوو، تا کۆنفرانسی
ھیزیکی سیاسی مۆدیرن.

کارو ئەرکەکانی کۆنفرانس بەسەر لیژنەیی سیاسی،
پیشمەرگەیی، دارایی، ریکخستن، سکالۆ.. تاد. دابەش نەکرا.
ھەریەکە دەبویست تۆلەیی خۆی بسینیتەو، ھەر دەستەو
تاقمیکیش ھیرشی دەکردە سەر بەرەبابەکەیی تر، ئەم خەرمانی
ئەوی دەسووتاند. ئەو کلکی کەری ئەمی دەقوتاند. ھەریەکە
لەلایەکەوھ گوللەیی بەتاریکییەوھ دەنا! لەکوردەواریدا ئەم جۆرە
دانیشتن و کۆبونەوھیی بەگەرەلاوژە دادەنریت. ھەر جارە مینیک
لەبن پێی بەکینک دەتەقییەوھو ھەرکەسە لەشوینی خۆیەوھ
لیسینکی پیندا دەمالی. لەناو قسەکاندا کەسینک کەلینینکی
دەدۆزیوھو بینا قاقای کەسینکی دی دەگرت. ھەریەکە لەلایەکەوھ
بەبسی لیکدانەوھو شیکاری پەلاماری ئەو کەسەیان دەدا، کە
گلۆلەیی تازە دەکەوینتە لیژیەوھ.

ئیرە جینگەیی ئەو نئیە، من قسەکانی نەوشیروان ھەر ھەمووی
وھکو خۆی بنووسمەوھ، کە پینچەوانەیی رینبازی کۆمەلە بوون و
شیوازی بیرری کارینک و پاسۆکیشی تینەراندبوو. ھەر بۆنموونە
جاریکیان لەسەر مەسەلەیی (کریکارانی جیھان بەگرتن) و

(هاوخهباتی کوردو عه‌ره‌ب) هه‌ر زۆر به‌راشکاوانه‌ گوتی:
(عه‌ره‌ب به‌هه‌شتیشم بۆ دروست بکات، من نامه‌ویت).

سه‌باره‌ت به‌په‌په‌وه‌ندی نێوان یه‌کیتی و کۆمه‌له‌ به‌م شیوه‌یه
بیرورای خۆی دارشت:

"ئیمه‌ یه‌کیتیمان دروست کردوو. به‌هیزبوونی یه‌کیتی
به‌هیزبوونی کۆمه‌له‌یه. به‌ره‌وپیشه‌وه‌چوونی یه‌کیتی،
به‌ره‌وپیشه‌وه‌چوونی کۆمه‌له‌یه! هه‌رچی پێشمه‌رگه‌ی یه‌کیتی
هه‌یه، پێشمه‌رگه‌ی کۆمه‌له‌ن، به‌پێچه‌وانه‌شه‌وه‌ تیکشکانی یه‌کیتی،
هه‌ره‌سه‌هینانی یه‌کیتی، ده‌بیته‌ هۆی تیکشکان و هه‌ره‌س و
له‌ناوچوونی کۆمه‌له‌، که‌واته: ئیمه‌ ده‌بی به‌هه‌موو توانایه‌کمانه‌وه
یه‌کیتی به‌هیز بکه‌ین و که‌شه‌ی پێده‌ین! یه‌کیتیمان به‌هیز کرد،
ئه‌وه‌ کۆمه‌له‌مان به‌هیز کردوو. من هیچ جیاوازییه‌ک له‌نێوان
یه‌کیتی و کۆمه‌له‌دا نابینم. ئیتر ئیمه‌ بۆ باسی سه‌ربه‌خۆیی و
جیابوونه‌وه‌ی کۆمه‌له‌ بکه‌ین؟"

سه‌یر ئه‌وه‌یه‌ ئه‌و (۵۳) سه‌رکرده‌و کادره‌ی کۆمه‌له‌، سه‌ی چوار
مانگ پێش کۆنفرانس هه‌ر هه‌موویان ده‌نگیان بۆ (سه‌ربه‌خۆیی) و
(جیابوونه‌وه‌)ی کۆمه‌له‌ دابوو، به‌رامبه‌ر تیزه‌کانی نه‌وشیروان.
یه‌ک وشه‌ له‌ده‌میان‌وه‌ ده‌رنه‌چوو، به‌پێچه‌وانه‌وه‌ زۆر به‌یان
پشتیوانیان له‌تیزه‌کانی نه‌وشیروان کرد. به‌رێکه‌وت له‌کاتی
پشوویدا، یه‌کێک له‌و سه‌رکرده‌انه‌ به‌ به‌رده‌م سمیلدا تێپه‌ری. منیش
یه‌کێک له‌قه‌سه‌کانی خۆی، که‌ چهند هه‌فته‌یه‌ک پێشتر کردبووی،
بیر خسته‌وه‌: "فلان ئه‌ری جه‌نابت چهند هه‌فته‌یه‌ک
له‌مه‌وپێش به‌باسی سه‌ربه‌خۆیی و جیابوونه‌وه‌ خه‌ریک بوو
ورگمانت ده‌دپری، که‌چی ئیستا به‌دیوی ئه‌و دیودا باتداوه‌ته‌وه‌.."

ئەو گوتى: "بى قەزا بىت مامۇستا لىمان گەرى، كارەكانى
خۇمان بگەين و وەزەكەمان لى تىك مەدە!"

دژى ئۆپۆرتۇنىزم:

يەككىك لەو بابەتانەى "گروپى زىندان" و "نەوشىروان" وەكو
(بەلگەى تاوان" بەدەستىانەو ەگرت و خەلكيان پى دەوروزاند.
گوتارىك بوو بەناونىشانى (دژى ئۆپۆرتۇنىزم) كە لەگۇشارى
كۆمەلەى ژمارە (۹) سەرەتاى (۱۹۸۱) بلاوكرايەو. ئەمىش
(كراسىكى ترى عوسمان) بوو، كە ەندى خىزەومەندان خوینى
نەوشىروانىان پىدا ەلپىزانىد. بەگويزەى شىكارى و لىكدانەو
(تفسىراتى) (مفسرىن) گوايە: ئەم گوتارە دژى نەوشىروانە ئەو
خویشى بەراشكاوانە ەستايە سەرپى و گوتى (من سوورم
لەسەر ئەوەى ئەم وتارە دژى من نووسراوہ.

ەر ەموو بىروپىانوى ئەم كەسانە ئەم بىرگەيە بوو: "ەموو
تىكۆشەرىكى (م.ل) پىئوىستە ئەو راستىە بزانى كە رادەى
پەيرەوى كردن و ئىتلىزام كردن بەبىروباوہرى (م.ل) ژاوەژاو و
ەلاوبگر نىە، زمان درىژى و وتارى دورودرىژ نىە، بۆچوون و
ەلوپىست و پىراكتىكە".

ئەمە ئەو بىرگەيە بوو كە گىرى بەردايە پووش و پاوہنى
كۆنفرانسەكە. من ئەوسا و ئىستاش ئەو ەلنىم: مەبەستى
بىچىنەيى گوتارەكە (دىاردە) يەك بوو ەناو كۆمەلەدا. ئەك
كەسىك بەدىارىكراوى. وىپراى روونكردنەو ەو دلىابوونى
زۆربەى زۆرى ئامادەبووان، كە گوتارى (دژى ئۆپۆرتۇنىزم)
نووسىنىكى ئاسايىە بۇ ەوشىياركردنەو ەى ئەندامانى كۆمەلە

نوسراوه. نزيكهي ۷۵% كاتي كونفرانسسه كه بهگفتوگؤو
قسه كردن له سهر دژي ئوپورتونيزم بهريكره.. تاد.

شاخيك ره شهبا نه يهه ژاند:

ئازاد هه ورامى، مروفئيكى بوپرو سهر راست و هه لوئيس
نهگؤر بوو، به شئيك نه بوو له دياردهي دهستگهري و
فراكسيونسازي و ململاني و پاشقولگرتن و قسه هيتان و بردن.
ئو ههر زور بهرز، ههر وهك هه لو له ئاسمانه وه دهپرواني.

نه يده ويست خؤي بچوكبكاته وه، به سهر زهويدا بخشي و خؤي
له و قه وزه و ليتهي زورانبازي و شهپه دهنوكي بيتام و منالانه
بئالينيت. ئه و كاته من و سالار عه زيزو چهند هاوپئيه كي تر، له ناو
كؤبونه وهي ناوه ندي كومه له و (م.س) و (سهركردايه تي) بؤچوون
و هه لوئيس تمان له هه لوه شانده وه و پارچه پارچه كردني كومه له
روون و بيپه روا بوو. به رامبه ههر برياريكي لارو له و پير، كه
له گهل بهرژه وهندييه بالاكاني گهلي كوردستان نه ده گونجا،
بيده نكي مان هه لئه ده بژارد.

ئازاد گؤمئيكى مهنك بوو، به ئاساني هيچي نه ده دركاند،
دهمزاني ئه ويش وه كو من بيرده كاته وه، به لام تيگه يشتن و
شيكاريه كاني ئه و راسته وخؤ نه بوو،^۳ يان به سه ربرده يهك
هه لوئيسي خؤي ده خسته پروو.

* رۇستەم كەرکوكى له ناوه راستى كونفرانسسه كه رابوو، گوتى: ئهري ئه
(دژي ئوپورتونيزم) ه نه بريايه وه، به ياني، نيوه پؤ، ئيواره، باس ههر باسى
(دژي ئوپورتونيزم) ه، ئه م چوار پينچ رؤژه نه توانرا قسه له سهر هيچ شتيكي

به دريژايي رۆژاني كۆنفرانس، ئازاديش وهكو چه ندين سه ركردهي تر. به بئي ئه وهی هيچ شتيكي دژي لايه نيك كرد بيت، يان زياني به ناوي كه سيك گه يانديت، بهر لموزي ره خنه و غزه بي ته كه تولات كه وت، له مه سه له ي هه لبار دني سه ركردايه تي نويدا، له پشته وه پاليكيان پتوه نا.

خه جن يه شان:

له كۆنفرانسي "ماليموس" نه وشيروان پيشنياريكي بو ماده يه كي په پره وي ناوخو كرد، به م شيوه يه ي خواره وه ده رباره ي پيناسه ي كومه له و سروشتي چينا يه تي ئه م ريخراوه:

"كومه له ريخراوي كريكاران، جووتياران و ره نجه راني كوردستانه" به رامبه ر ئه م پيشنياره، ئيمه ئه م دارشسته مان به سه نگو ته رازووي تيوري ماركسيزم پي هه له بو، پيشنيازيكي جياواzman پيشكه ش كرد:

"كومه له ريخراوي چيني كريكاري كوردستانه، ره نجه ران و رۆشنبيрани شوپشگيريش له ژير ئالاي خويدا كوده كاته وه."

دياره له پرووي تيورييه وه، جياوازييه كي زور گه وره له نتيوان ئه م دوو دارشسته دا هه يه. ئه م دوو دارشسته، خرايه ده نگدانه وه له كۆي نزيكه ي ۱۸۵ ئه ندام، نزيكه ي ۱۷۰ كه س ده نكيان بو دارشتنی يه كه م دا، دارشتنی دووهم نزيكه ي (۱۰-۱۲) كه سيك ده نكيان بو دا، ئه وه ي راستي بيت ئه مه ئاستي تيوري و سياسي

تر دوو قسه ي به سود بكریت، به خوا له مه ودوا يه ك كه س باسي (دژي ئوپورتونيزم) بكات، يه ك سه ليه ي پتوه ده نيم.. تاد.

ئەندامانى كۆنفرانسەكە بوو، كە تەنیا سەيرى دەمى نەوشىروانىيان دەكرد، ئەو ھەرچى لەزارىيەو بەھاتايەتە دەرەو، بەبى لىكدانەو ھە شىكردنەو دەستى بۇ بەرز دەكرايەو.

بۇ پشوى نيوەپۇ لەگەل جەمالى عەلى باپىرو زىپۇى عەبدوللا رىوى و ئازاد ھەورامى و سالار عەزىز لەمالى زىپۇ لاماندا، بەرىكەوت ھەقال (خەجى يەشار) لەوى بوو، خەجى لەرووى تىۋورىى ماركسىيەو، لەگەل سەركردەكانى كۆمەلە بەراورد نەدەكرا! ئىمە ئەنجامى دەنگدانەكەمان سەبارەت بەپىئاسەى كۆمەلە بۇ گىترايەو. ئەو چاوى پەرىيە پشتى سەرى و بىروى نەدەكرد، ئەندامانى كۆمەلە ئەو ھەلە كوشندەيەيان كىردىت! ئەو پىنى لەسەر ئەو داگرت، وەكو مىوانىك بەشدارى لەكۆبوونەو ھى پاش نيوەپۇى ئەو رۇژەى كۆنفرانس بىكات. ئەو زور لەسەر جىاوازى نىوان (بۆلشەوىك) و (مەنشەوىك) دوا. بۇ ئەندامانى كۆنفرانسى سەلماندا، بىرپارەكەيان پىچەوانەى ماركسىيەتەو كۆمەلە بەرەو رىكخراوىكى فرە- چىن و پان و پۇر نەك رىكخراوى كرىكاران دەبات، ھەردوو داپشتنەكە سەرلەنوى خرايە دەنگدانەو، سەير ئەو ھى، نەوشىروان لەجارى دوو ھەمددا، دەنگى بۇ داپشتنەكەى ئىمەدا! ئەم داپشتنە لەپەيرەوى ناوخوى كۆمەلەى رەنجدەرانى كوردستان لەسالى ۱۹۸۱ جىگىر كرا. ھتد.

ئاستى ھۇشيارى:

ئەو ھى لەتەپ و تۆزى گۆشەو كەنارى ئەم كۆنفرانسە گوماناويەدا بۇ بەندە ھەلەنجرا: پىشەكى: ژەھراو رۇئىنرا بوو: سىنارىيوو شانۇگەرى ئامادەكرا بوو. كۆنفرانس جىگايەك بوو،

قوربانىيە كان پىشكەش بىكرىن بۇئەوھى دلى رەشى كودە تاچىيە كان ئاۋ بخواتەوھ. ھەر بۇ نمونە: رۇژى دووھى كۇنفرانس. ھىزىنىكى توند كرايە سەر (دژى ئۇپۇرتۇنىزم)، من ناچار بووم روونكردنه وھىەك پىشكەش بىكەم. گوتەم: (من ناوى كەسم نەھىناوھو مەبەستم ھىچ كەسىك نەبووھ: مەبەستم دياردەھەك بووھ، كە ھەھە! ئايا لەرىزەكانى كۇمەلە دوورپووى ھەھە يان نىيە؟ ئايا لەرىزەكانى كۇمەلەدا ئەمبەرو ئەوبەر ھەھە نىيە؟ كۇمەلە رىكخراۋىكى ماركسىيە: ئايا ھەموو ئەندامانى ئەم رىكخراۋە بەتئورىيى ماركسى كاردەكەن؟ ..تاد، من لەقسەكانم بوومەوھ، نەوشىروان گوتى: "راستە ئەم ھەموو دياردەھە لەناۋ كۇمەلەدا ھەھە، بەلام تۇ مەبەستت من بووھ. ئەم (مقالە)يە تۇ دوژمنانى كۇمەلە سوودى لىۋەردەگرن!"

دواتر بوار درا، كاي كۇن بەبابدا بىكرىت. لەكۇنفرانس و كۇنگرەھى ئاسايدا، لىژنەھى سكاللا دروست دەكرىت. كى سكاللا ھەھە دەتوانىت لەبەردەم ئەو لىژنەھە پىشكەشى بىكات.

لىنرە بۇ شىكاندن و رىسۋاكردىنى ئەم و ئەو، دەرگاي خىستەنپرووى قسەھى بازارى و درۇ ھەلبەستىن خرايەپوو.

بۇ نمونە: كەسىك پىشەكى فىركرابوو، ھەلسىت و خۇى وەكو قوربانى و غەدرلىكراۋىك پىشكەش بىكات. بەچەپ و راستدا دەردى دل ھەلپىژىت. ئەم كابرايە وەكو ئەكتەرىك، فرمىسك بەچاۋيا دەھاتە خوارەوھ، دلى پىبوو. گوايە: ئەندامىكى ناۋەندى - كۇمەلە مۇرەھى لىكردوۋەو بەنىياز بووھ ھەلاقەھى بىكات.

ئەم جۆرە شانۆگەرىيە ھەر بۇ ئەوھ بوو، بەرورژاندنى سۆزى
ئەندامانى كۆنفرانسەكە، بەئاسانتر لەبالى (كۆمىتەى ھەرىمەكان)
بدرىت.

نوینەرانى بالى (كۆمىتەى ھەرىمەكان) تارادەيەك پاشەكشەيان
پێوھەديار بوو. كەسانىك لەناو بەرەى ئەو ديو ھەبوو: بەدەستى
خۆى چەندىن كادرو ئەندامى دلسۆزى كوشتبوو.

كەسانىك ھەبوون ژياننامەيان پەلەى رەشى ئەوتۆى پێوھەبوو،
بەھەزار كۆنفرانس پاك نەدەكرایەوھ. كەسىك نەبوو بەسكرتىر
بلىت: تۆ بەر دەوام گالته بەماركسىيەت و سۆسىيالىزم دەكەيت،
چۆن دەتوانىت لەناو رىكخراوئىكى (م.ل) دا كاربەكەيت؟ بۇ بەدوو
پێشمەرگەوھ بۇ ناو تەلەو داوى شارەزورر چوووت؟

ئەوانەى كە دەبوايە بخرىنە قەفەزى دادگاوه، بەپێچەوانەوھ
بالى (كۆمىتەى ھەرىمەكان) يان خزانده ناو قەفەزەوھو لەمىژووى
كۆمەلە سېرىرانەوھ!

پێوھەرىكىتر لەسەر نەخشەو پلانى پېشەكى دراو: دكتور كەمال
خۆشناو بوو! يەك رۆژ پېش كۆنفرانس خۆى وھكو ئەندامى
كۆمەلە راگەياند. پېشتر ئەندامى (م.س) و نوینەرى ھىلى پان بوو.
لەماوھى ئەم سى سەلەدا، كە پىكەوھ كارمان كردووه، رۆژىك
لەرۆژان باسى ئەوھى نەكردووه، كە ئەندامى كۆمەلەيەو برۆاى
بەتسىورى (م.ل) ھەيە. كەچى ھەرچەند سەعاتىك دواى ئەوھى
خۆى وھكو ئەندامى كۆمەلە ناساند، پاش نەوشىروان زۆرتىر
دەنگى ھىنا. ديارە لەم كۆنفرانسەدا خەبات و دلسۆزى پولىكى
قەلبى نەدەھىنا. پېشەكى برىار درابوو، زۆربەى دەنگەكان بۇ سەر
كام ناو بچىت.

هەلیك سوودی لیۆهه نه گیرا

له دوا رۆژه كانی كۆنفرانس دهیان سههر كردهو كادری پیتشكه وتوی كۆمه له وهكو (سالار عهزین، ئازاد هه ورامی، مه لا بهختیار، مولازم عومەر، به كری حاجی سه فەر، دلیری سهید مهجید، جه مالی عهلی باپیر، مسته فا چاو رهش، شیخ جه عفر، حامیدی حاجی خالید، شیخ عهلی كه شكۆل، مامۆستا پشكۆ، رۆستم كه ركوكی.. تاد) هه ره مو له تووژه له كۆبوونه وه بۆ لیدوان له سههر بپاره كانی كۆنفرانس. چونكه ئەم ئەندامانه سور دهیانزانی رۆژگاریکی رهش و تاریك و پڕ مملانی و (پاكردنه وه) چاوه پروانی داها توی كۆمه له دهكهن.

نهوشیروان له سههر ئەم رووداوه، ئەم چهند دیره ی نووسیوه: 'دوای كۆنفرانس ئەم هاوڕییهانه توو په بوون و هه ره شهیان كرد كه شۆرش و كۆمه له جی ئەهلین و، ئەچن بۆ دهره وه، من چهند جارێ سهردانم كردن و، زۆرم له گه ل وتن بۆئه وه ی دلیان بهینمه وه جیگه ی خۆی و بمیننه وه كار بكهن، به لیتنم به سالارو جه عفر دا كه هه ره له م.س یه كیتی دا بیانیه ئینه وه.. تاد' * ئەم بڕگه یه بڕگه یه و بڕگه كانی تری هه رسێ به شی كتی به كه ی ئه وه ی په یه وندی به بیره وه رییه كانی خودی نوسه ره وه هه بیته نزیکه ی ۲۰% زانیاریه كان راست و واقعین. ریژه ی ۸۰% زانیاریه كان به داخه وه به ره می خه یال و فه نتازیای نووسه رن. نووسه ر و سههر كرده سیاسیه كانی ولاتانی پیتشكه وتوو، هه ولیانداوه بابه تی

* نهوشیروان مسته فا ئەمین: په نهجه كان یه كتری ئەشكین - دیوی ناوه وه ی رووداوه كانی كوردستانی عیراق ۱۹۷۹-۱۹۸۳ بهرلین - ۱۹۹۷ ل ۱۹۹.

بن و لهسه ر لایه نی رهش و دزیوی ژیانی خوشیان بی بهزه بیانه بنووسن. نهوشیروان له م سئ کتیه دا، باسی که م کهسی به باشی کردوو، قسه ی دروست کردوو و لایه نی نهرینی بۆ خه لک داتاشیوه. وینه ی کاریکاتیری بۆ کهسانی فیداکارو سه ره برزی ئه و ریکخراوه ی خۆی سکر تیزی ته به ره مه یناوه. به حیساب بۆئه وه ی له پرووی سیاسیه وه ئه و خه لکه بشکینیت.. ئه و به یه ک دیریش باسی یه ک هه له، یه ک تاوان، یه ک کاری نهرینی خۆی نه کردوو! هه ر نووسه ریک دهنووک ی له سه ر که موکورتی خه لک و قاچی خوارو گیزی ئه م و ئه و بوو، باسی که موکورتی و کاری نارپه وای خۆی نه کرد، لای خه لک ئه و نووسینه تان و پوی راستگۆیی له ده ست ده دات، ئه مه ی نه وشیروان له سه ره وه نووسیویتی، هه ولی هه لگیزانه وه ی راستیه کانه، راسته ئیستا، که من ئه م دیرانه دهنووسم، نه وشیروان کۆچی دوایی کردوو، به لام زۆربه ی ئه وانه ی به شداری دانیشتنه کان بوون ماون و راستیه کان ده زانن.

نه وشیروان، که هات دیاره زانیاری هه له ی پیگه یشتبوو، پییوابوو: ئامانجی ئه م کۆبوونه وه ی یه کتری بینینه، راگه یاندنی جیابوونه وه و دووبه ره کیه! ئه و سوور ده یزانی ئه و سه رکردانه، زۆربه ی کادرو پێشمه رگه کان پشتیوانیان لیده که ن و هه ر هه لوێستیک وه ربگرن سه رجه م پلانه کانی ئه و هه لده وه شیته وه و گر له خه رمانه که ی به رده ییت! به شپه رزه یی و هه له داوان خۆی که یانده تووژه له، قسه کانی به وه ده ستپیکرد:

ئێوه هه موو خه لکی قاره مان و تیکۆشه رن و ئێوه خاوه ن شوپش و کۆمه له و یه کتین. من پێشبینی ئه وه م نه کرد، دهنگ به م

شيوه به بدریت و به شیک له مانه ی ئیستا ده رچوون ده ر بچوونایه!
من هیوادارم ئیوه دلتان هیچ نه کات و ناماده م ئیوه هه رچی ده لین
وابکه م. وهر نه وه بۆ ناو کۆبوونه وه کان و من ناماده م له سه ر به ک
به یه کتان قسه ی باش بکه م! ئه نجامه کانی هه لبژاردنی کۆنفرانس
هه لده وه شیتته وه و سه رله نوی هه لبژاردن ده که یه وه، من خۆم به ک
به یه ک قسه ی باش له سه ر به که به یه که تان ده که م و ده لیم: ئه مانه
کۆپری رۆژی ته نگانه و رۆژه سه خته کان بوون و ئه مانه
کۆمه له یان دروستکردۆته وه و شوپرشیان هه لگیرساندوه..
قسه کانی نه وشيروان به ر به رد نه که وت و له ژیی سۆزی سالار
عه زیزدا، ئه و له بیری ئه وه ی هه له که بقۆزیتته وه و بلیت: "زۆر
سوپاست ده که یین بۆ نیاز پاکیت و ئه م پیتش نیازه ت. ئیمه یش پیمان
باشه ئه م جاره یان قسه که ت نه شکیتین و هه لبژاردن دووباره
بکریته وه و ئه گه ر خۆت هه ریبه که له کاندیده کان هه لسه نگینیت،
هه رچی هه وری گومان و دردۆنکی هه یه ده په ویتته وه".

سالار عه زیزو مه لا به ختیار زۆر سوپاسان کردو به لینیان دا،
پشتیوانی "سه رکردایه تی" نوی بکه ن و ئه مانیش هه ر هه موو وه کو
پیتشمه رگه به دل و به گیان پشتیوانیان لیبکه ن!

نه وشيروان هاتبوو بۆ ئه وه ی (تنازل) یکی گه وره بکات و
هه موو ئه نجامه کانی پیلانگیری و بریاره نه رینیه کانی کۆنفرانسی
مالیمۆس بسپریته وه و پیلانه که سه رکه وتوو نه بوو. ئه و هاتبوو
بلیت: سه نه گه ره کان چۆلکرانه وه، هه ر که س جاریکی دی بۆ
جیگه ی خۆی! هه لویتست وهر نه گرتنی ئه م هاوڕینیانه ی له تووژه له
کۆببونه وه، دوا بزمازی کوشنده بوو، که له ته رمی کۆمه له درا.
له م رۆژه وه ئیدی سه رکردایه تی کۆمه له به ره هایه راده ستی

نەوشیروان و گروپی زیندان کراو گلۆلهی (کۆمیتەیی هەریمەکان)
کەوتە لیژی...*

راستیهکی گشتی ههیه: زانین و خستنه بهرچاو زیانی بۆ کهس
نییه، خه لکی کورد دواي هیز ده که ویت، نه که دواي بییری راست و
قسه ی هه ق! سه نگه رت چۆل کردو شوینه قایمه کانت جیهیتشت،
کهس نایه ت له و دهشتاییه شه رت بۆ بکات!.

* زۆرچار له دانیشسته تاییه تیه کاند، باسی رووداوه کانی (مالیمۆس)
ده کريت. سالار عه زیزو مه لا به ختیار رووداوه کانی ناو کۆنفرانسو هانتی
نەوشیروان وه کو نه وه ی، له سه ره وه دارنێژراوه، شه نو که و کراوه. سالار
عه زیز به راشکاوانه ره خه نه ی له هه لویتستی خۆی گرتووه. خه جی یه شار
ده یان چار له سه ر کۆنفرانسی مالیمۆس پینکه وه قسه مان کردووه. دواچار
شه وی ۲۰۲۰/۶/۲۱ به تلیفۆن گێرانه وه که ی منی پشتراست کرده وه. نه
نیستا له فیه نایه و ورده کاریه کانی به باشی بیرماوه.

**تۆقاندن وهكو ئامرازی
خۆسهپاندن**

تیرۆرکردنی ئۇپۇزسىيۇنى نەيىراو

(۱)

بەيانی رۆژی (۱۹۸۱/۹/۲۲) لە بارەگای مەكتەبی راگەیاندن لە (گردە كوپان) سەرقالی بەرچایی و باسی كار و پلانی رۆژی بووین. لەپەر (بیستونی مەلا عومەر)* وەكو رەشەبا لەناكاو دەرکەوت: پیاویکی گورچ وگۆل، پیتشمەرگەي شۆرشى ئەیلوول، قسەزان و چاوەتەرس. رۆژی پیتشوتر، بەشداری رۆپەرەسمی بەخاکسپاردنی نوری حەمەعەلی لە سلیمانی کردبوو. ئەو رۆژی (۱۹۸۱/۹/۲۱) تیرۆر دەکریت و هەموو شارى سلیمانی پرسەو شینی بۆ دەگێریت. پرسەي عەبدولی سۆران جارێ بەتەواوی کۆتایی پینەهاتبوو، هەفالیکی تری ئەم تیکۆشەرە دیارەي شارى سلیمانی دەکریتە قوربانى نەزانی و دەمارگیری کۆیرانە. بیستونیش بەهەمان شیوە هەستی کردبوو، بۆ هەر کوێ دەچیت، کەسانی نەناسراو شوینپێی هەلدەگرن و بەدواوەن و بەچرپی چاودیریی دەکەن.

نوری حەمەعەلی وەكو زۆربەي هاوولاتیانی کوردستان سەر بە خیزانیکی دەستکورت بوو. سالی ۱۹۷۴ یەکیک لە چالاکترین فەرماندە بەتالیۆنەکانی هیزی پیتشمەرگەي کوردستان و یاریدەدەری فەرماندەي هیزی خەبات بوو. بەتالیۆنەکەي

* بیستون لە ناو سلیمانی لەلایەن کەسیکی نەناسراووە چەند فیشەکیکی پیۆهەنرابوو، بە ریکەوت بەرنەکەوتبوو. پاش چەند سالیک لە روداوەکەي سێروانە بە ژەهر شەهید بوو.

له زۆربەى شەپه كاندا دەورێكى كارىگەر و یه كلاكهرو بهرچاوى ههبوو. له رۆژانى نسكۆى سالى ١٩٧٥، ئەو لایهنگرى درێژهپىدانى شۆرش و چهكدانهنان و بهرهنگارى بوو. لهسالى ١٩٧٦ پهيوهندى لهگهڵ زۆربەى سهركردهو كادره پيشكهوتوهكانى كۆمهله باش بو. چەند جارێك بهنيازى چوونه شاخ، بريك نامادهكارى كردبوو. برا و كهس و كار زانىبوويان، دهيهويت بهرو شاخ بداته شقههى بال، قهقههوهمهقالبى زورىان لهگهڵدا كردبوو، ناچارى پهشيماننبوونهويان كردبوو. بيستون دلى زور پر بوو، بهلام دهرينهدهبرى. ئەو گوتى: 'پتر له بيست ههزار كهس بهدواى تهرمهكهى نورى حهمهعليهوه بوون. سهرانسهرى شار پرسه و ماته و شينگيزان بوو...'

من گوتم: 'پيوسته شۆرش تۆلهى بكاتهوه. رۆيم يهكهيهكه تيكۆشهره گهورهكانمان لهناودهبات!'

بيستون گوتى: 'رۆيم نورى حهمهعلى نهكوشتوه.'

من گوتم: 'رۆيم نورى حهمهعلى و عهبدولى سۆرانى نهكوشتويت، دهبي كى دهستى بچيته خويى ئەم كهسايهتیه دلسۆزانه؟'

بيستون گوتى: 'زۆربەى زۆرى خهلك دهليت: يهكيتى دهستى كردوه به تيرۆرى ئەوانهى رۆژى له رۆژان كادرى سياسى و عهسكەرى پارتى بوون...'

من گوتم: 'ئەگەر يهكيتى، يان ناوهندى كۆمهله ئەم بريارهيان دايت، ئەوه من ئاگادار دهبووم. دلنيا به تيرۆركردنى خهلك لهسهه بنه ماى جياوازى بيروباوهرى سياسى، ئەوه تاوانىكى

گه ورهیه و من لئی بیدهنگ نابم. من زانیاریم ههیه، نوری دۆستی
یه کیتی و کۆمهله بووه. کاتی خۆی ئیمه هه موو ئەندام و
پیشمه رگه ی پارتی بووین. یه کیتی سیاسه تی ئه وه ی نییه، به
تیرۆر ئەندام و لایه نگرانی پارتی له ناو به ریت..!

بیستوون گو تی: 'کاکه من له سه ر بنه مای زانیاری قسه
ده که م. زۆربه ی خه لک دانیان، ده ستی یه کیتی له پشت
تاوانه کانه!'

من گو تم: 'کۆمه له و یه کیتی کاری دزیوی وا ناکه ن و من هه ر
ئێستا ده پۆم، مام جه لال ده بینم. بزانه یه کیتی یان کۆمه له ئه م
کاره ی کردووه، به هه موو توانایه که وه دژی ئه م تاوانه
ده وه ستمو به یان دژی رووداوه که ده رده که م!!'

مام جلال ناگای له تاوانهکه نهبوو

(۲)

مام جلال نهوکاته له سهر وچاوهی تووژه له بوو. له بن دار
کوژیکی بهسالاچوودا کوکاره کانی ستالینی به فارسی
دهخویندهوه. منی بینی کتیبه کهی داناو به گهرمی پیشوازی
لیکردم.

من گوتم: مام جلال ناوی نوری حه مه عه لیت بیستووه؟
نهو گوتمی: نهو به پیشمه رگه به کی نازاو مروفتیکی دلسون،
نیشتمانپه روهر و پاک ناسراوه. چونی نانا سم. هر زور له
نزیکه وه دهیناسم، پیاویکی ناسراو و به ریزه!.

من گوتم: دهنگوباسی سلیمانیت پینه که یشتووه؟.

مام جلال: هینشتا هیچ دهنگوباسیکم پینه که یشتووه!.

من گوتم: نه تبیستووه، نوری حه مه عه لی شهید کرابیت؟.

مام جلال: کهی شهید کراوه؟.

من گوتم: دوینی شهید کراوه!.

مام جلال: به راستی له دله وه پیناخوشه، سه د حه یف، نه مه
کاری رژیمه، سادهترین گومان له مروفتیکی دلسون بکات له ناوی
دهیات!.

من گوتم: خه لکی سلیمانی رووداوه که بیان زور پیناخوشه،

پتر له بیست هزار کهس دواي تهرمه کهی که وتوون...!

مام جلال: بریا چوار پیاوی وه کو نهو له ناوماندا بونایه،

پیاوی وا زور به زه حه مت دروست دهیته وه...!

من گوتم: 'ئەو بیست هەزارەى دواى تەرمەكەى ئەو
كەوتون، زۆربەیان لەوە دانیان یەكیتی ئەم تاوانەى كردووه...
مام جەلال بە شلەژانەو قسەكەى پێیریم: 'بۆ یەكیتی یەكیكى
وەكو نوری حەمە عەلى بكوژیت؟'

من گوتم: 'كاتیک پتر لە بیست هەزار كەس لەو بپروایەدا بن
یەكیتی دەستی لەم تاوانەدا هەبیت، ئەمە كارەساتە. واتە: ئیمە
هەر لەئیستاوہ متمانەى سەد هەزار كەسمان لە دەست داوہ.. من
ھیوادارم راستی بۆ خەلك دەربكەوینت، یەكیتی لە جێهەجیکردنى
ئەم تاوانەدا بپهیره!'

مام جەلال: 'من بزائم یەكیتی ئەم كارەى كردووه، یان یەكینك
لەپشت مەكەب سیاسیهوہ، ئەم تاوانەى كردووه، دەپۆمە سەر
ئیزگەو دەلیم: من لەم تاوانە بیئاگامو ئەمە لەپشت مەكەبى
سیاسیهوہ كراوہ، من یەك رۆژ لەناو شۆرش نامینمەوہو هیچ
پەيوەندىەكم بەیەكیتىهوە نییە! دەپۆمو یەك رۆژ لەم ولاتە
نامینمەوہ. چۆن لەپشت ئیمەوہ كەسانى دلسۆز و
نیشتمانپهروەر دەكوژن؟'

من گوتم: 'لە سەرکردایەتى نوێى كۆمەلە، كەس قسەیهكى بە
گویتا نەداوہ. با كەسانى سەر بە پارتى، یان ئەوانەى كۆن لەناو
پارتیدا بەرپرسيارىتیا ن هەبووہ، لەپەناوہ بكوژرین...؟'

مام جەلال: 'یەكینك چەكى پینوو هاتە سەرت، ئەوہ ناچارى
داكۆكى لەخۆت بكەیت. كەسینك لەمالى خۆى دانیشتیبت و هیچى
نەكردیبت، بەگوێزەى كام قانون و كام بپریار تو لەسەر بنەمای
گومان خەلكى بیتاوان بەر گوللە دەدەیت؟ شۆرش چۆن وا
دەكریت؟'

من دُنیا بووم مام جه لال ئاگای له هیچ نه بووه و به توندی
دژی ئه و زنجیره تیرۆرکردنی ژنان و ئەندامانی حزب و
ریکخراوی ئەیارێ یه کیتییه. من دووباره م کردهوه: ئایا
سه رکردایه تی ناوخ مافی ئه و هیان ههیه، لیژنه ی ئیغتیالات
دروست بکه و لیستی ناویان بدریتی؟

مام جه لال: من تا ئه و رۆژه ی له دنیا دا بمینم، به که سینک
نالیم: برۆ له سه ر بیروباوه، که سینک بکوژه! ئه ی تۆ له ناو
سه رکردایه تی و کادره کانی کۆمه له هیه ت نه بیستوه؟
من گوتم: من ته نیا سه ر قالی کاروباری مه کته بی
راگه یاندم!

مام جه لال گوتی: با برۆین بۆ لای براییانی کۆمه له، ره نگه
ئه وان زانیارییه کی ئه و تو یان هه بیت، بتوانین سه ر له م مه ته له
ده ربکه ی!

به دریزایی رینگای نیوان توژه له و خپینۆزه نگ مام جه لال
زوخواوی هه لده رشت و دو عای ده کرد، که سینک له سه رکرده کان،
ده ستی له م رووداوه قیزه و نانه دا نه بیت.

له وئ فه ره ی دوون عه بدولقادر پیشوازی لیکردین. مام جه لال
تۆزی به حیده ته وه باسی رووداوه کانی کرد. هه ره شه که ی
دووپا تکرده وه ئەگه ر بزانه م که سینک له پشت (م.س) وه بریاری
کوشتنی خه لک، ده رکردییت، ئه وه من به یانیک له ئیزگه وه
ده رده که م و جانتا کانه م ده پنجه مه وه و ده پۆم و یه ک رۆژ له ناو
شوێشدا نامینمه وه...

فه ره ی دوون ویستی، سه رجه می حه مله ی تیرۆری سه رکرده و
کادره عه سه که ری و سیاسیه کانی (پ.د.ک) بۆ هه لومه رچی

بارگرژی و دەرھاویشتهکانی (کارهساتی ههکاری) و شیوهی راگه یاندنی یه کیتی، که به رامبهه به پارتی زور تونده، بگنرپیته وه. قسهکانی ئه وه له م گوئی مام جه لاله وه چوو، له وه که یانه وه دەرچوو. مام جه لال گوئی: ئیمه له سالی (۱۹۷۶) وه له سهه یه کتری دهنووسین و چه ندین شهه ی قورس له نیوان ئیمه و قیاده موه قه ته دا روویداوه. به لام ئیمه وه کو (م.س) داوامان له ریکخستن و سهه رکردایه تی ناوخو، یان لیژنه ی ئیغتیا لات نه کردوه، سهه رکردوه کادری پارتی یان خه لکی بیتلایه ن بکوژن. من ئه وه ده خوینمه وه: له پشت ئیمه وه، به لاپیدا چوون و کاری لابه لا هیه. تو ده ته وی بلییت: که سانیک، له بن کاریگه ری راگه یاندنی ئیمه، له خویانه وه، ده ستیان به له ناوبردنی دوست و لایه نگرانی پارتی کردوه؟ ئه مه ی کراوه کاریکی (ریکخراوه): بپیار دەرچوووه بۆ لیژنه یه ک: لیستی ناو خراوته به رده ستیان: چه ک، ته قه مه نی، ئۆتۆمییلیان بۆ دابین کراوه. ئه مه ریکه وت و کاری خۆرسک نییه. ئه مه ی کراوه هه مووی به پلان و بپیری پیشه کی دراو کراوه.

چۆن خه لک ده چیت نوری هه مه عه لی، عه بدولی سۆران، بله ی هه مه خورشه، به روژی نیوه رۆ، له به رده م ده رگای ماله که ی خویاندا ده کوژیت؟ من وه کو سکر تیری گشتی هیه پاساویکی مه نتیقی بۆ ئه م کارانه نادرۆمه وه. به راشکاوانه ئه وه تان پیده لیم: من به توندی ئیدانه ی ئه م تاوانانه ده که م و ئه وه ی کردوو یه تی ده بی مو حاسه به بکریت. ئه مپروش به ناوی مه کته بی سیاسه وه به یانیک دهرده که م..

بەيانىك ژۇر بەرەى خستە سەر بەرە

(۳)

ھەردووکمان پىكەوھ گەراينەوھ. بەدریژایی رىگاگە مام جەلال
ھەر پىشىدەخواردەوھ.لە ناوھندى نوئی كۆمەلە تىگەيشتم:
كاسەكە بى ژۇر كاسە نييە: (دايكەكەى دايمك چارۆكە ماوى،
دەستە چەرەكەت بە مندا ئەساوى)! مام جەلال لە قسەكانى
فەرەيدوون باش باش تىگەيشت: برون لەناو كاديندا بۆ دەرزی
بگەريڤ!

پاش سەعاتىك مام جەلال بەيانىكى يەك لاپەرەيى بۆ رەوانە
کردم: توورەيى، ھەلچوون و پەلەپەلى پىئوھ ديار بوو: ھەستم
کرد ئەو بە راستەوخۆ دەيەويت: تاوانەكانى بخاتە ئەستۆى
كەسانىك، گوايە: ئەوان بەناوى شۆرشەوھ ئەم كارەيان كرددوھ،
ئەمەش زيان بە ناو و ناوبانگى شۆرش دەگەيەنيت.من پىموايوو:
بلاوكردەوھى بەيانىك بەم شىئوھيە زيان بە ناووناوبانگى
شۆرش دەگەيەنيت، تەنيا لەبەر يەك ھۆى سەرەكى:
لېتوويژينەوھ و لىپىچينەوھى ورد نەكراوھ و لايەنى بپياردەر
نەدۆزراوھتەوھ..بەيانەكەم* بە كاوھخۆ سەرلەنوئى داپشەتەوھ،
بەلام بە لۆجىكو تىزوانىنىكى زۆر جياواز. ئەوھى بىرم مايتت،
بەم شىئوھيە نووسرابوو:

.. لە چەند مانگى رابوردوودا زنجيرەيەك تاوانى گەرە لە
سليمانى ئەنجام دراون. چەند تىكۆشەرىكى ناسراوى وەكو
(نورى ھەمەعەلى و عەبدولى سۆران و..) شەھيد كراون. ئەم

* ئەم بەيانە لە ئەرشىفى ھاورىيەكى ئازيز تا ئەمرو پارىزراوھ.

شەھیدانە كەسانى دلسۆزۈ نىشتىمانپەرۋەرۈ ئازىادىخواز بوون.
ئەمانە كەسانىك بوون بەدرىژايبى ژيانيان دژى رژىمى فاشى
بەغدا خەباتيان كىردوۋە قوربانىيەكى زۆريان داۋە. رژىم
زانىارى وردى لەسەريان هەبوۋە، ئەمانە پاش ماۋەيەكى كورت
دەچنە رىزى شۆرشەۋە. بۆيە رژىم بە دەستىكى رەش ئەم
تىكۆشەرۈ نىشتىمانپەرۋەرۈ ئەنە تىرۈر كىردوۋە.

ئىمە لەكاتىكدا بەتوندى ئىدانەى ئەم تاۋانانە دەكەين، دلناتان
دەكەينەۋە خەباتى گەلەكەمان تا روۋخاندنى رژىم بەردەوام
دەبىت..

بەيانەكە زۆر بە وردىيى، لۆجىكى، حەماس، بەسۆزەۋە
دارىژرابوو. دەستە چەورەكانى كەسانى ناسراۋى نەناسراۋمان
بە پشت مىلى پىاۋانى رژىمدا سۈي. هەردوۋ دەقەكەم رادەستى
ئومىدى سەئىد گەۋهەر كىرد، بۆئەۋەي پىشكەشى مام جەلالى
بكات. بەھىۋاى ئەۋەي خۆيى هەردوۋ دەقەكە بخۈينىتەۋە
بەراوردىان بكات. دەقەكەي خۆيى بەدەستكارىيەۋە رەۋانەمان
بكاتەۋە. كەچى ئەۋ دارشتنەكەي مىنى زۆر بەدل بوو.
دەستخۇشى لىكردمۈ بە حاجى ئومىدى گوتبوو: دەقەكەي
مامۇستا جەغفەر تايپ بكنۈ با يەك هەفتە لە ئىستگە لىنى
بدرىتەۋە..

من دلنابووم مام جەلال بەھىچ شىۋەيەك ئاگاي لە
بەبابەتەكە نىيە. لە سالارەزىز و مەلا بەختىارۈ مولازم
عومەرىشم پرسى، بىئاگايى خۆيان راگەياند. ھىچ سەرەداۋىكم
دەست نەكەوت. ھەستم دەكرد: يەكىك بەبى ئاگادارى (م.س) و
(ناۋەندى كۆمەلە) و لەپشت سەرکردايەتى ناۋخۆۋە، لىژنەيەكى
ئىقتىالاتى تايبەتى پىكھىناۋە، مىلى كەسانى جىاجىباي ناۋ يەكىتى و

دەرەوہی یه کیتی دروینه دهکات. گومان له فلان و فیسار دهکرا. بهلام گومان و گریمانہ بۆ لیکۆلینهوہی فلسەفی و سیاسی پیوستن و بهکاردههیترتین: بۆ دهستنیشانکردنی کهسانی خاوهن بریارو ئامرازهکانی جییهجیکردن، دهبسی (بهلگهی تاوان)ی یه کلاکه به دهستهوه بن.من له بهرئهوہی بهدریژایی ژیانم بروام به تیرۆر نهبووه، تهنانهت دژی کوشتنی کهسانی سه به رژیمیش نهبووم. ئەم جۆره بیرو کاره لهگهله که شهکردنی سروشتی کۆمهله ناگونجیت و زیان به بزافی سیاسی ئازادبخواز دهگهیهنیت. مارکس دژی تیرۆر بووه. لینین برۆای به زهبروزهنگو شوړش ههبووه، که چی بهتوندی دژی تیرۆری سیاسی بووه.

وریاری وهستا وههاب

(٤)

عبدالرہزاقی وهستا وههابی نهقار (١٩٥٦-١٩٨٣) که به (شهید وریا) یان (وریای وهستا وههاب) لهناو کۆمهلانی خه لکدا ناسراوه، من وهکو (دیارده) یهک نووکی قه له مه که می دهخمه سهر، نهک وهکو رووداویکی ئاسایی. پارێکی دیاریکراو مه له فه که یان به دهسته وه بووه: زنجیره یهک هه له یان کردووه و هه له کانیشیان به هه له ی قورستر چاره سهر کردووه: بزافێکی سیاسی شوێر شگێری ئازادبخواز، پێویستی به تیروری سیاسی و ناسیاسی نییه. پێویستی به وه نییه ئه ندایکی خۆی بکاته بکوژو پاشان به درنده ترین شیوه، ئه و ئه ندامه فیداکارو بویره ی خۆی بکوژیته وه!

به یانه که ی (م.س) کۆتایی به (لیژنه ی ئیفتیالات) و چالاکو و جموجولو تیروری (ریکخراوی) ئه وان هینا. سه هر کردایه تی ناوخو ناچار بوو، ده سته برداری ریکخراوی چه کرداری شارایی ببیت و نه ویریت له خۆیه وه یان به فرمانی (سه هر کرده) یهک، له پشت ده زگای (م.س) وه بریاری کوشتنی ئه م و ئه و ده ربکات. هیچ ئه ندام و پێشمه رگه یه کیش نه یده ویرا له خۆرا، به شداری له م جوړه چالاکیا نه بکات. ئه و له ناو شار ده بیته، کاتیک له رادیو وه گوینی له به یانه که ی (م.س) ده بیته. یه کسه ر په یوه ندی به هاو پیکانی و کۆمیته ی سه هر کردایه تی ناوخو وه ده کات، که خۆیشی ئه ندامی ئه و کۆمیته یه بووه و لپه رسراوی ریکخراوی چه کرداری ناو شاریش بووه، که لیژنه ی ئیفتیالاتی پنده گوترا.

لای ھەر ھەموویان سەرسامیی خۆی پێشان دەدات: ئێو بە نامەی سەرکردایەتی ناوخواو سکریتیری کۆمەلە، داواتان لێکردم کۆمەلێک جاسووس و بەکرێگیراو و پیاوخرابو خاين بکوژم، کەچی مەکتەبی سیاسی یەکییتی ئەمانەیی ھەموو بە شەھیدی نیشتمانپەرور و دڵسۆز داناو! کێ راست دەکات، ئێو و سکریتیری کۆمەلە، یان (م.س)؟ ئەوان نوسیبویانە: بەکرێگیراوەکانی رژیم ئەم تیکۆشەرانیان شەھید کردووە! کەواتە: من بەکرێگیراوەکەم و ئەو ی بپارەکەشی دەرکردووە ئویش دەستی لەگەڵ رژێمدا ھەیە!

وریا سالی ۱۹۸۱ تەمەنی (۲۵) سال بوو. تا پۆلی (شەشەمی ئامادەیی بەشی ئەدەبی) خویندووە. لەسالی (۱۹۷۵) ھو ئەندامی کۆمەلە بوو و ھەر لەوکاتەو، بەبەردەوامی دەمانچەیی پێینراو.

سەرەتای ئۆکتۆبەری (۱۹۸۱) روودەکاتە قەرەداخ و ھەست دەکات رووبەرۆوی کیشەییکی گەرە دەبیتەو. نزیکەی (۴۰) نامەو لیستی لا بوو، کە داوای لێکراو، ئەو ی ناوی لە لیستەکاندا ھاتوو، بەزووترین کات لەناو بێرین. چەند ئەندامییکی سەرکردایەتی و کادری پێشکەوتوو، دەزانن وریا نامەکانی بەجوانی پاراستوو و پێشانی ھاوڕۆی و دۆستەکانی داو. ئەوان بەبەردەوامی داوای نامەکانی لێدەکەنەو، ئویش دەلیت: نامەکان بۆ من ھاتون، من پیاویکی حزبیمو گوێرایەلی بپارەکانی ریکخستتم: من کیشەم لەگەڵ سکریتیری کۆمەلەدا ھەیە. ناتوانم نامەکان رادەستی ئەو بکەمەو. چاوەروانی بەستی کۆنفرانسی دووھمی کۆمەلەم. لەوی ھەر چل نامەکە رادەستی کۆنفرانس دەکەم.

وەستا وەھابى نەقار (۱۹۲۹-۲۰۰۱) چەند جارىك وريا دەبينىت و بەكراوھى قسەى لەگەلدا دەكات: (كوپم چارەنووسى تۆ لەم ولاتە ئيتىر زۆر زەحمەتە: نامەكان رادەستيان بکەيتەو، ھەر دەتكوژنو رادەستيان نەكەيتەو ھەر دەتكوژن. چاكرين چارەسەر بۆ تۆ ئەوھىە بۆ ئوروپا بېرۆيت و جارىكى تر روونەكەيتەو ئيرە. من بارى داراييم زۆر باشە، چەند پارەت دەوى دەتدەمى، ھەموو پشتيوانىەكت ليدەكەم، ليزە مەمينەو!).
 دەيان پيشمەرگەى دلسۆز ئامۆژگاريان کردووه، خۆى لە کيشەو بەلاى ناگەھان بپاريزيت، کەچى ئو لەسەر رووبەروو بوونەو لەگەل خاوەن بپيارو نامەكان سوور بوووه و خۆى بۆ دووھەمىن کونفرانسى کۆمەلە نامادە کردووه.
 ئەوان داواى ليدەكەن نامەكانيان بداتەو، ئەميش دەزانيت نامەكانيشيان بداتەو ھىچ سوودىكى ئەوتوى نيە. سكرتيرى كۆمەلە زۆر پەست دەبيت لە ھەلويسست و گوتارە ئاگرينه راستەكاني لئپرسراوى ريكخراوى چەكدارى ناوشار.وريا لە گوندى ھەلەدن بۆ ئىوارەخوانىك، رۆژى (۱۹۸۳/۹/۱۱) بانگھيشت دەكریت. ئەوان پينج كەسى بەھيز و قايموقول بوون. ئەم بچووكو لاوازو رەقەلە بوو، كيشى (۵۰) كغم كەمتر بوو. ئەوان بە پلان بۆ ئەو مالە تايبەتە بانگى دەكەن. وريا پيشيىنى ئەوھى نەکردووه، ھاوپىكاني لەپشتەو خەنجەرى ژەھراوى ليدەن. ئەوان دلنيا دەبن وريا دەستى بگاتە دەمانچەكەى بەئاستەم بوارى دەربازبوونيان دەبيت. لەپەر ھەر چواريان پەلامارى دەدەن و ھەردوو دەستى توند توند دەگرن (غ)

(*) ته وریک به پشته سه ریا ده مالیت و بو ناو گه وریک رابده کیشن و کوتایی به ژیانی ده هینن. به بیگیانی گیرفانه کانی ده گه پین، هیچ نادوزنه وه! نه نامه و نه به لگه نامه یان پی ده دوزریتته وه. نه وانه ی بریاریان داوه و تاوانه که یان جیبه جی کاردووه، بیره وه رییان نووسیوه، به یه ک دیریش نه م رووداوه یان به سه ر نه کردوته وه. نه وانه سوور زانیویانه نه م کاره درندانه نامرؤفانه یه مایه ی خووه لکیشان و شانازی نییه: مرؤف وهکو مرؤف کیشه کان چاره سه ر ده کات!

به م رهفتارو کرداره وریا جاریکتر ده بیته قوربانی:

- جاری یه که م: له بری نه وه ی گه نجیک فیری خه باتی سیاسی و رووناکییری بکریت، فیری تیروری ره شی بیسوودو بیه وده ده کریت.

- جاری دوهم: له بری نه وه ی نه و که سانه بریاری کوشتن و لیستی قوربانیان ریکخستووه، لپرسینه وه یان له گه لدا بکریت، لپرسراوی ریکخراوی پینشمه رگی ناوشار له ناوده بریت، ته نیا له بهر یه ک هؤکاری سه ره کی ته واوی شوینپه نجه و شوینه وارو (به لگه ی تاوان) له هیچ شوینیکدا نه مینیتته وه!

دوای دیارنه مانی وریا، که سوکاری ده که ونه ده ریای خه م په ژاره وه: ئای وریا چیت لپه سه ره ات؟ زه وی قووتی دای، ئاسمان هه لیلووشیت! وه ستا وه هابی نه قار، ئایشه حه سه ن وه یسی، سر وه وه هابو گولزاری حه مه ساییری هه له بجه یی

* ده یان که س ناوه کانی لایه.. من ناوه کان بنووسم و نه نووسم هیچ نرخیکی نه وتوی نییه. بریا نه وانه ی بیره وه رییان نووسیوه و به شدار بوون له رووداوه کاندا، نه وه نده بویر بونایه و دانیان به هه له کانی خویندا بنایه!

هاوسه‌ری وریا، دەرگا نامینیت لئینه‌دهن و کون نامینیت سه‌ری پیندا نه‌که‌ن. چوار پینچ جار سه‌ردانی سکرتری کۆمه‌له‌ ده‌که‌ن. هەر جاره قسه‌یه‌ک ده‌کات: جارێک ده‌لایت: ده‌ستبه‌سه‌ره‌و چل نامه‌مان لایه‌تی و ده‌بی بمانداته‌وه. جارێک ده‌لایت: بو ئیتران رویشتووه.

بو دواجار له‌ باليسان سه‌ردانی ده‌که‌نه‌وه. قسه‌کانی سکرتر بونی ئه‌وه‌ی لیدیت، کورکه‌یان له‌ ژیاندا نه‌ماییت. وه‌ستا وه‌هاب وه‌کو شیریکی بریندار به‌گژیا ده‌چیت و به‌رۆکی یه‌کتری ده‌گرن و نه‌ره‌ نه‌رو هات وهاوار به‌رزده‌بیته‌وه. ژنه‌کان ده‌ست ده‌که‌نه‌ رو له‌رۆو قیژه‌قیژو گریان. به‌رده‌م دەرگاکی لیده‌گرن و جوینبارانی ده‌که‌ن. نه‌وشیروان به‌پی‌خاوسی دینه‌ده‌ره‌وه‌و ده‌مانچه سمسه‌که‌ له‌ کیفه‌که‌ی ده‌رده‌کات و په‌لاماریان ده‌دات و هاوار ده‌کات: 'ده‌بی چلی تریشتان لیکوژم. تا نامه‌کانم بو نه‌هیننه‌وه وازتان لیتاهینم!'

'...ده‌یه‌ویت به‌ ده‌مانچه‌وه په‌لاماری وه‌ستا وه‌هاب بدات، سروه‌ خان به‌رده‌می ده‌گریت. تا هیزی تیدابیت یه‌ک شه‌ق به‌ناوگه‌لی سروه‌خاندان ده‌کیشیت.. ئه‌مه‌ گه‌ی‌رانه‌وه‌ی پیتشمه‌رگه‌یه‌که، که‌ خۆی له‌وئ بووه. من داوام له‌ سروه‌ خان کرد، که ئیستا له‌ ئوسترالیا ژیان به‌سه‌رده‌بات روژی (۲۰۲۰/۳/۱۱) رووداوه‌که‌ی وه‌کو خۆی پشتراست کرده‌وه.

ژماره‌یه‌ک ئه‌ندامی سه‌رکردایه‌تی له‌وئ بوون و نه‌یانه‌یشتووه کیشه‌که‌ گه‌وره‌تر بکریته‌وه‌و داویان لیکردوون سه‌ردانی مام جه‌لال له‌ خه‌تی بکه‌ن.

ترسو تارمایی

(۵)

گهلانی رۆژاوايي، هر رووداويک لايان رووبدات، به درؤو دهلهسه پهردهپوشي ناکه ن و له هه موو روويه که وه له سهري دهنووسنو کاری له سه ر ده که ن. له رۆژه لات رووداويک پيش (۱۰۰۰) سال روويداييت، سالي (۲۰۲۰) ريگهت پينادرييت به شيويه کي بابه تي له سهري بنووسيت!

به من بيت، منيش وهک ئه وه کاني تر بينهنگي هه لده بژيرم! له ولاتيک پياوکوژ به "ئازا" و "پاله وان" دابنرييت. دزو ساخته چي و دهستبر به "که ياسه تي" گه ره و هيژا دابنرييت. مروفي رووناکبيري بويرو ره خنه گر، به بينکه لکو بووده له و چه نه باز دابنرييت. سياسه تي: به رد له سه ردانان، گونجاوترين سياسه ته بۆئه وه ي گه ردنت به شکانن نه چييت.

له بن ساباتي بيره وه رييه کانمدا، جيگايه ک بۆ هه لواسيني شيعري پاكانه نادۆزمه وه. پاكانه نووسين ئه رکي ئه وان هيه، که تا ئانيشکيان له خويني هاييل سووره. من له (قاييل) هکان بينهنگ نه بووم. ئه وه ي له دهستم هاتييت کردوومه و چه پله م بۆ هيچ (قاييل) يک ليته داوه و ميدالياي سهروهري و ستايشم له به رۆکي خويناوي هيچ که سيکيان نه داوه.

که ساني بيويژدان، مشه خۆرو ماستاوچي، به بۆنه و به بن بۆنه، دهنووسن (مامۆستا جه عفر ئه ندامي ناوه ندي کۆمه له و م.س بووه، که واته: ئه ويش له تاوان و تيرۆري ئه و خه لکه دا به پرسياريتي ده که ويته ئه ستوا!). که سانیک (لغايه في نفس يعقوب

قضاها) له پشت سكرتيري گشتي و دامه زراوهي مهكته بي سياسيوه، باندی تيروريان دروستكردبیت، له بربى كوردايه تي كه سانی كوردپه روهريان تيرور كردبیت، منی (داماوی به سزمان) به گویره ی كام قانون و دهستور، ده بی هاوبه شو هاوپشكي به پرسياريتي زنجيره ی تاوانه كانی ئه وان بم؟!

له چركه پر شه رمه زاربييه كانی ئاشكرا بوونی كه تن و تاوان، ئه وه ده بی منيش هاوبه شی به رپرسياريتي ئه و كاره دزيوانه بم. به لام كاتيك گه زو ده باريت و به (۱۰) مليون و (۲۰) مليون دؤلار به سهر ئه مانه دا، له ككه ی هه وری ئاله وه، هه رهس ده هيتی، ناوی ئيمه له ناواندا نييه! له مه دا ئيمه هاوپشك نه بووین و ناومان له كوله كهی ته ريشدا به رچاو ناكه ویت. كه سيك پرسيارى ئه وه ی ليكردن بو له فلانه شوین ئه و تاوانه كراوه، به كسه ر ناوی كه سيكه ی وه كو من ده بی به رزبكریته وه. پيشينان چاكیان فرمووه: له شه را شه ريكين و له خيرا ته ريكين!

كارى ليكوليارى راستگۆ ئه وه يه: ليستی ناوی قوربانیه كان، ناسنامه ی سياسی و كاراكته ره كانیان له بن زه ره بين دا بنیت. ئینجا كه سایه تی له رزوكو مؤتیفی كه سانی بریار به ده ست له م بواره دا بو ده رده كه ویت. من نامه ویت شيكاری ده روونی بو كه سایه تیه كان و پالنه ری راسته قینه ی ئه وان بكه م: بو دهنوكیان له سه ر ئه و ناوانه ی له لیسته كاندا ناویان ها تووه، داناوه. ئه مه كارى من نييه و ئه ركی ئه وان ه یه نامه ی ماجستیر و دكتورا له بواری میژوودا دهنوسن!

من بیره وه ری دهنوسم و له سه ر تاوانيك پيش چل سال روويداوه، مه له فی ليپچینه وه پيکه وه نانیم. بیره وه ری دهنوسم! له بن بروسكه و چه خماخه ی رم و خه نجه رو ده مانچه ی بيده نگدا،

رووبه‌ری گیرانه‌وه‌کانم یه‌ک له‌سه‌د تینا‌په‌رینیت. قه‌له‌مبه‌ده‌ست و ره‌خه‌گرانی (حزبی) ریژهی یه‌ک له‌سه‌دیش به‌بنده‌روا نابینن. نه‌توانم له‌سه‌ر یه‌ک له‌سه‌دی رووداو و گریکویره‌کان بنووسم: بوون و نه‌بوونی بیره‌وه‌رییه‌کانم وه‌کو یه‌ک وایه!

پاژیک له‌لیسته‌کانم بینووه . تیشک ده‌خه‌مه‌سه‌ر رووبه‌ریکی زۆر بچوکی ژیاننامه‌ی چوار پینج قوربانی له‌قوربانیه‌کان. پی‌نان له‌هه‌له‌و خه‌وش و که‌م و کورتی، که‌تن و ئاست نزمی و که‌چکردنی به‌ها ئه‌خلاقیه‌کان نییه! ئینکاری و پی‌لی نه‌نان له‌م سه‌رده‌مه‌دا، لیکه‌وته‌ی سیاسی زۆر خراپی هه‌یه: هه‌ر بۆ نمونه: هه‌لوئستی ده‌وله‌تی تورکیا له‌جینۆسایدی ئه‌رمه‌ن، له‌ناوه‌وه‌و ده‌روه‌و، زیانی به‌تورکیا که‌یاندووه‌و، هه‌یچ قازانجیکی ئه‌وتۆی لینه‌کردووه‌!

۱- شه‌فیق ئاغای ئه‌حمه‌د ئاغای فه‌تاح چه‌له‌بسی (۱۹۱۲-۱۹۸۰) له‌ته‌مه‌نی (۶۸) سالیدا روژی (۱۹۸۰/۶/۲۷) تیرۆر کرا. له‌شه‌سته‌کانی سه‌ده‌ی پینشوودا نوینه‌ری مه‌لا مسته‌فای بارزانی بووه‌ تا سالی ۱۹۷۰.

سالانی (۱۹۷۰-۱۹۷۴) ئه‌ندامی لقی چواری سلیمانی بووه. له‌کاتی شوڤش (۱۹۷۴-۱۹۷۵) به‌پاریزگاری سلیمانی و که‌رکوک داده‌نریت. فه‌ره‌یدوون عه‌بدولقادر جیگری بووه.

۲- سدیق ئه‌فه‌ندی (؟؟؟-۱۹۸۰) تا سالی ۱۹۷۰ لیب‌رسراوی لقی چواری سلیمانی بووه. پاش به‌یانی ۱/ ئازاری ۱۹۷۰ به‌لیب‌رسراوی لقی سبی که‌رکوک داده‌نریت. ئه‌ندامی کۆمیته‌ی ناوه‌ندی پارتی بووه. روژی (۱۹۸۰/۶/۲۹) تیرۆر کراوه.

۳- برایم محمه‌د شه‌ریف: ناسراو به‌(بلی حه‌مه‌خورشه‌) (۱۹۲۲-۱۹۸۰) نووسینگه‌ی به‌لینه‌درايه‌تی هه‌بووه. له‌ناوه‌راستی

شەستەکاندا لئیرسراوی پینشمەرگەى ناو شارى سلیمانى بوو. پینشمەرگەى یەکیتى بۆ ناو شار گەرابیتەو، دوو سى شەو لەمائی برايم ماونەتەو. دوو سى مانگ پيش تیرۆرکردنى لە رۆژى (١٠/١٠/١٩٨٠) مام جەلال نامەیهکی بۆ دەنیریت و داوای بېرى سى هەزار دینارى لیدەکات. ئەو، ئەو بېرەى نابیت، دەچیت قەرزى بۆ دەکات و بۆى رەوانە دەکات.

”.. تیرۆرکردنى ئەم پیاوھ پەيوەندى بە (سیاسەت) و (کوردايهتى) ھوھ نەبوو. لەکوئایى شەستەکاندا لە بارەگای بالی (م.س) نەوشیروان قسەیهکی رەق بەرامبەرى دەکات، ئەمیش ھەرەشەیهکی زۆر توندی لیدەکات و پیندەلێت: (جاریکی تر قسەى وا بکەیت... تاد) ئەمە قسەى یەکیکە لە ھاورپی نزیکەکانى بلەى ھەمە خورشە بۆى گێرامەو!

٤- ئەنۆھرى کەرىم ئەفەندى ئابلاخى. بریندار کراو، بەرە بەرە چاکبۆتەو. لە مام جەلالەوھ زۆر نزیک بوو. سالى ١٩٧٤ دەچیتە ریزی شۆرشەو. بە گومانى ئەوھى لەناو ریکخراویکی نھینى کار دەکات، ماوھى ھەشت نو مانگ دەستبەسەر دەبیت.

٥- عەبدولى سۆران (١٩٣٥-١٩٨١) دواى ١١/ى ئازارى ١٩٧٠ بە سەرۆکی شارەوانى سلیمانى دامەزینراو. لئیرسراوی لقی چواری سلیمانى پارتى و ئەندامى کۆمیتەى ناوھندى بوو. تا دواوۆژى ژيانى، خۆى بە چەپ و مارکسى داناو. رۆژى (١٨/٩/١٩٨١) تیرۆر کراو. ھادی ھەمەرەشید ئاغا، کە بە ھادیە سور ناسراو، ماوھیهک بەرپۆھبەرى گشتى پۆلیسى سلیمانى بوو و ھاورپى زۆر نزیکى عەبدولى سۆران و نوری ھەمەھەلى و جەزای ھەلى کاتب بوو. گوئى: ”ئیمە ئەم چوارە زوو زوو یەکتريمان دەبینى. رۆژیک پینانگوتم: ئیمە

ھەرسىكىمان يەكيتىن. لەوہ تىناگەين: بۇ يەكيتى دەيەويت
بمانكوژيت؟ من چەندىن جار لە ھادى و براى ترم پرسىووە:
سالى ۱۹۸۱ ئەم سىانە يەكيتى يان پارتى بوون؟ ھەموو گوتيان
كاتى خۇى پارتى و دواى ۱۹۷۶ ئەندامى يەكيتى بوون.
عەبدولى سۆران سالى ۱۹۵۹ وىراى شىھابى شىخ نورى
سەر بە بالى ھەمزە عەبدوللا بوون. ئەم ھاورىيەتە تا گرتتى
شىھابى شىخ نورى بەردەوام بووہ.

کولتووری بکوژپەرستی

(۶)

بۇ دەبی کولتووری بکوژپەرستی بەناو تونیلی ترسو
توقاندندا تینپەریت؟ ئایا لەناو حزبی سۆسیال دیموکراتی سویدی
دیاردە ی بکوژپەرستی بەدی دەکریت؟

کولتووری بکوژپەرستی پەیوهندی بە دواکەوتنەو ەهە، یان
سیاسەتیکی دیاریکراو زەمینە ی لەباری بۇ خوش دەکات؟

راسستیەکی زەقو زۆپ ەهە، لەئەنجامی میکسانیزمی
داگیرکراوی و ژیردەستەیی، کۆمەلی کوردی گەشەکردنی
سروشتی و ئاسایی بەخۆیەو ەبیینیو ە. ژمارەیک رووناکییر
ویستویانە ەیزیکی مەدەنی شاری دروست بکەن و باسی چەکو
تەقەمەنی لەئارادا نەبوو ە، کەچی لەبەر لاوازی چینی
مامناو ەند و سیاسەتی زەبروزەنگو پاکتاوی نەتەو ەیی و
رەگەزپەرەستی، لایەنی مەدەنی (سقیل) لەبەرچاو بزر بوو ە
لایەنی چەکدار سەر شانۆی سیاسی بۇ خۆی داگیرکردوو ە.

ەیزی سیاسی مەدەنی، بەرگی ەیزی سەربازی لەبەرکردو
تفەنگی کردە شانی، بیرى سیاسی، ئەخلاق، فەرەنگو کولتوور
و نەریتی کۆمەلایەتیش گۆرانی بەسەردا ەات. لوولە ی تفەنگ،
فەرەنگو نەریت و پێو ەری تایبەت بەخۆی بەرەمەدە ەینیت: بۇ
شەری پارتیزانی کوردی: بلە، خەلو ەلە، ەزار ئەو ەندە ی
ئەلبیرت ئاینشتاین گرنگترن. دەمانچە یەکی چواردەخوری سی
لەسەر سی، ەموو کتیبەکانی پێشەنگای کتیبی نیودەولەتی
فرانکفورت دە ەینیت.

من نازانم به پیروزکردنی تیرۆری سیاسی لای کۆمهله
لهکۆیهوه سههرچاوهی گرتووه؟ کۆمهله بهحیساب ریکخراویکی
مارکسی بوو. تیرۆری سیاسی لای مارکس زۆر نامۆیه. لینین
بروای به شۆرش وراپهپینی چهکداری ههبووه، ئهویش زۆر
دژی تیرۆری سیاسی بووه. رۆزا لوکسمبورگ بروای به (حزبی
پۆلاین)ی لینینی نهبووهو شوراو ئهجومهنی شۆرشگیرانهی لا
گرنگ بووه!

سالی ۱۹۷۶ و ۱۹۷۷ ئاراستهیی دهم لوهی دهمانچهی
گروپه چهکدارهکانی ناو شار، سههر سنگی سمبۆلهکانی رژیم
بوو. سههرتای شۆرش دهستبردن بۆ تیرۆر دژی رهزهمهکانی
رژیم پاساوی خۆی ههبوو: گوايه: پارسهنگیک بۆ ناهاوسهنگی
سهربازیو تهکنۆلۆژی نیوان شۆرشو رژیم دروست دهکریت.
پاش ئهم دوو ساله، دهمی لوهی دهمانچهکان، بهم لادا
وهچهرخینران. کهسانی نیشتمانپهروه، دلسۆزو کادری
پیشکەوتووی کۆمهله، بهکیتی، حسیک، به رۆژی نیوهپۆ،
بهبههرچاوی خهلهکهوه ساردکرانهوه.

پاژیک له بازنهی لیکۆلیارو چاودیره سیاسیهکانی ئەوساو
ئهمرۆ پێیانوايه: زۆربهی قوربانیهکان، پیشتر سههرکردهو کادری
ناوداری پارتی بوون. ئهو کهسهی له دوورهوه، به نووکه قهلهم،
لهپشت شاخهکانهوه، بریاری تیرۆرکردنی داوه، ههنگاویکی
پیشوهختی ناوه، پیش ئهوهی پارتی ببوژیتهوه، بهزوتترین کات
لهمیان بدریت. ئهم ههنگاوه به ئینگلیزی پێی دهگوتریت:
(Prevent War - واتا: شهپی پیشلیگرتن)! گوايه: ئهو کهسه
چاوی لهسههر داهاوتوو بووه. ترسی ئهوهی ههبووه: پارتی بۆ
سههر شانۆی سیاسی بگهڕیتهوه.

پاڙيڪي تر پٺيانوايه: ٺو ڪه سهه ته نيا چاوي له سهه
تارمايه ڪاني رابوردو و بووه: ويسٽويه تي به ده سهه لاتي
'ٺو ڪاته' ي ٽوله له مؤته ڪه و تارمايه ڪاني رابوردو و بڪاته وه.
قوربانيه ڪاني به ريڪه وت و 'ره شبگير' به رڪه وتوون، يان يه ڪه
يه ڪه هه لٽير دراون؟ ٺو وه ي من بيسٽوومه: پاڙيڪيان 'داخ' يان
به دليوه ناوه: نوري حه مهه عه لي پاش ۱۹۷۶ په يوه ندي به
ڪومه له و يه ڪيتيه وه ده ڪات. سالي ۱۹۷۴-۱۹۷۵ له شهري
به رهنگاري دا وه ڪ پاله وانتي ڪه موينه ناوي ده رڪرد. بله ي حه مهه
خورشه ڪه سايه تي ناسراوي بالي (م.س) بوو، لٽير سراوي
پيشمه رگه ي ناو شار بوو. جاريڪيان له ناو باره گاي لقي سليماني
به بهر چاوي خه لڪه وه، ٺو قسه يه ڪي بيتام به رام بهر براي حه مهه
شهريف ده لٽيت. ٺو ويش حيسابي پووشيڪي بو نه ڪردو وه و
هه ره شهيه ڪي ٺو وتوي لينده ڪات، تا دا روڙي ڙياني بي ري
نه چي ته وه.. به گوي ره ي ٺم خويندنه وه يه بيت، ٺو نه يتواني وه
به سهه په رڙينه در ڪاويه ره شه ڪاني رابوردو دا باز بدات.
تير وانيني من ٺو وه يه: ٺو ويسٽويه تي به تيرنڪ دوو نيشان
بشڪينيت: به شيريڪي ڙهنگاوي ڪه په ره وه، شهري دؤراوي
ناشه با بالداره ڪاني رابوردوي ڪردو وه. خوينر شتني ڪه ساني
دلسوزو نيشتمان په ره ر نيشانه ي سهه رڪه وتن نييه. من تيوري
Prevent War به گونجاو نازانم، ده رهاويشته و ٺه انجامگيري
ده ڪه مهه پتوهه. ڪرده وه رهفتاري ٺو له شاخو له شار، پارتي
به هينتر ڪرد. ٺم قسه يه سالي ۱۹۷۹ له ناوه ندي ڪومه له
گوتومه. ميڙوو، درهنگ بيت يان زوو، له غه درو تاوان و بيدادي
چاوپوشي ناڪات.

ئەو بېرىلگەن دەستە ويستويەتى ترسو تۇقاندن بېچىتت. پىش
ئەۋەى پى بخاتە شۈينىكەۋە، دەنگوباسى دىلكوشتن، فېشەك
بەناۋ دەمەۋە نان، دەستپارىزى نەكردن لە كەسانى بەتەمەن،
كەسانى تىكۆشەر، كادرى كۈمەلە.. ئەم شىۋازە لە زەبروزەنگ
جەنگىزخان، ھۆلاكو، تەيمورلەنگ، زەرقاۋى و بەغدادى كرده
خاۋەن ھىزىكى ترسناكو تۇقىنەرى بۇ دروستكردن. لەشكرو
قەلەبالغى لەسەر زەۋى رۇژھەلاتدا، لە ھەلومەرجى مېژوۋىيى
تايپەتدا، بە قسەى خۆش و شىعر ھۈننەۋە نەھاتۆتە دى،
رووبارى خۈين، قەلاى لە كەللەسەر دروستكراۋ، دەبىتە
بزۈينەرى قەلەبالغى و لەشكرى شىتت و ھارو تىكدەرۈ شىۋينەر.

ماموستا جعفر (فازیل گهریم نه حهههه)

— بېروانامه ی ماستەر له سالې ۱۹۹۲ له سوښوؤلؤگيا زانستی و سیاسیدا - له بهشی په یوه نډیه نیوده وله تیه کان له زانکوی (جورج ئوگست) له نه لمانیا وهرگرتووه.

— ۱۹۷۰ په که م وتاری به زمانی عه ره بی له گوڤاری (الف باء) ی به غدا پیدا بلا وکردو ته ووه.

— هر له هه مان سالدا په یوه نډی به (په کیتی قوتاییانی کوردستان) هوه کردووه.

— لپرسراوی لیژنه ی ناوچه ی خانه قی په کیتی قوتاییانی کوردستان بووه.

— له سالې ۱۹۷۱ دا بووه به ئەندامی لقی دیالای په کیتی قوتاییانی کوردستان.

— له سالې ۱۹۷۱ دا په یوه نډی کردووه به کومه له ی ره نډه رانی کوردستانه وه، که پیشتر ناوی (کملک) بوو.

— له سالې ۱۹۷۴ — ۱۹۷۵ دا په یوه نډی کردووه به هیزی پیشمه رگه وه، که ئه وکاته (پ. د. ک) به سه روکایه تی مه لا مسته فا به زانی ریبه رایه تی ده کرا.

— ئەندامی لقی په کیتی لاوانی کوردستان - لقی دیالا.

— بووه ته ئەندام له (په کیتی نوسه رانی کورد).

— ئەندامی کۆمیته ی باوهر لقی خانه قی (کومه له ی ره نډه رانی کوردستان).

— ئەندامی (کۆمیته ی ههریمی پیشره و) لقی به غدا و خانه قی له سالې ۱۹۷۷.

— دامه زانندی ریکخراوی (هه لوی سوور) له به غدا.

- . سالی ۱۹۷۷ چووته شاخو به شداری له دهسته چه کداره کانی نه رده اغو گه رمیان کردوو.
- له سالی ۱۹۷۸ دا بوووته ئەندامی (ناوهندی کۆمه له) که بیکهاتبون له (نهوشیروان مسته فا، ئازاد هه ورامی، م. جه عفر) . ئەندامی مه کته بی سیاسی به کیتی نیشتمانی کوردستان بووه.
- ۱۹۷۹ لپرسراوی ناوهندی راگه یاندنی به کیتی نیشتمانی کوردستان.
- ۱۹۸۲ به رهو ئەلمانیا کۆچی کردوو.
- ۱۹۹۱ ئەندامی ریکخراوی به کیتی نوسه رانی جیهان (PEN) .
- ئەندامی دهسته ی نوسه رانی گوشاری رووناکییری بووه، که نه وکات له ستوکهۆلم دهرده چوو.
- به شداری له چه ندین سیمینارو کۆنگره ی جیهانیدا دهرباره ی مه سه له ی کورد له شماره کانی (برین، لۆزان، بۆن، دۆسلدۆرف، ئەمسته ردام، به رلین، گویتنگن.. هتد) کردوو.
- ئەندام بووه له لیژنه ی دامه زینه ری ریکخراوی دۆستایه تی ئەوروپی - کوردی.
- سالی ۲۰۰۰ پیشاندانی فیلمی (نالی) که سیناریۆکه ی له نووسینی مامۆستا جه عفره.
- له (۲۰۰۳) گه راوه ته وه کوردستان
- له (۲۰۰۴) بوووته لپرسراوی مه کته بی بیروهوشیاری (ی. ن. ک)
- به کینکه له دهسته ی دامه زینه ی (بنکه ی ژین) بو چاپکردنو بلاوکردنه وه ی به لگه نامه و بلاوکاروه ی کوردی.
- له کاتی ئیستادا لپرسراوی ناوهندی میژووی (ی. ن. ک)ه.

بەرھەمو بلاوکراوەکانی:

١. خۆرگیران - کورتە چیرۆک خڕینیوزەنگ ١٩٨١
٢. راوێ ماسی - رۆمان ستۆکھۆلم ١٩٨٦
٣. لەگیزاودا - کورتە چیرۆک ستۆکھۆلم ١٩٨٨
٤. ھەلوی سوور - (سیناریۆ) ٢٠٠١
٥. پینکھانتی چوارچێوەی ئابوری و سیاسی - چینی بۆرجوازی لەشاری سلیمانی ٢٠٠٣
٦. التيارات والاتجاهات الادبيه والفكرية في القرن التاسع عشر - التأخي ١٩٧٢
٧. خانقین خلال ربع قرن (١٩٠٠-١٩٢٥)، خمس حلقات - (التأخي) ١٠ و ١١ و ١٢ و ١٣ و ١٤ حزيران ١٩٧٣
- (خانقین خلال ربع قرن (١٩٠٠-١٩٢٥) بحث میدانی - السليمانيه - ٢٠٠٥
٨. الرومانتيكيه في الادب الكردي - مجلة الثقافة، عدد (١) س (٤) ص (١٠١) بغداد - ١٩٧٤
٩. لمانا سادت اللهجه الكورانيه في الادب الكردي - مجلة الثقافة - بغداد ١٩٧٣
١٠. چەند لیکۆلینە وەبەک دەربارە ی شەری پارتیزانی - خری نیوزەنگ. ١٩٨١ -
١١. Fadil Ahmad: Die Stellung der Frau in der Kurdischen Gesellschaft
In: VIA Magazin (Bonn), 3 (1991) S. 1-120
- گوتاری: دەوری ژن لە کۆمەڵی کوردستاندا (بە ئەلمانی) لە گۆڤاری (V1A) دا بلاوکراوەتەو.
١٢. Fadil Ahmad: LUTTE ARMEE ENTRE LE MYTHE ET LAREALITE

In: HALKAWT HAKIM Les Kurdes par- dela 1.
.Exode. Paris 1993

• وتاری خهباتی چه کدار له نیوان ئەفسانه و راستیدا. له لایه ن (د).
هه لکه وت چه کیم) وه کراوته فره نسی و له کتیبینکدا سالی ۱۹۹۲
له پاریس بلاو کراوته وه. ئەم وتاره له گوژاری یه کگرتندا
بلاو کراوته وه و چه ندین کهس له سهریان نووسیوه.

Fadil Ahmad Die Kurdische Befreiungsbewegung ۱۲
zwischen
Stammeskultur und politischer Erneuerung.
Hildesheim. 1994

• کتیبی: بزوتنه وهی رزگاری گه لی کورد له نیوان که لتووری
عه شره تگه ری و مؤدیر کردنه وهی سیاسیدا. ئەمه نامه ی ماجستیره و
سالی (۱۹۹۴) ه و له شاری هلدسه ایم چاپکراوه و بلاو کراوته وه.

۱۴. ئەلوه ن و ئەفسانه رۆمان، سلیمانی، ۲۰۰۴

۱۵. میژووی بیبری کوردی، لیکۆلینه وه، سلیمانی ۲۰۰۵

۱۶. الصقر الاحمر (سیناریو) (ترجمة: شهاب القره لوسی)،
السلیمانیة ۲۰۰۵

۱۷. میژووی خانه قین، بهرگی یه که م.

۱۸. مانفستی مه کته بی بیروه و شاری بۆ مؤدیرن کردنه وهی (ی. ن.
ک) سلیمانی ۲۰۰۶.

۱۹. شاری سلیمانی، ململانیی گروپه کومه لایه تییه کان ۱۸۲۰ - ۱۹۲۰،
سلیمانی، ۲۰۰۶.

۲۰. هه لوی سوور (چاپی دووه م) سلیمانی - ۲۰۰۷.

۲۱. ئەزموونی سۆسیال دیموکراتی ئەله مانیا - سلیمانی ۲۰۰۷

۲۲. مام جه لال - سلیمانی، چاپی یه که م، ۲۰۰۷

۲۳. هه ریمی کوردستان و تورکیا - سلیمانی، ۲۰۰۸

٢٤. كەركوك بۆ مینژوو دەدوینت - ئا: عەدنان كاكە رهش -
سەرپەرشتیار: ماموستا جەعفەر - سلیمانی، ٢٠٠٧
- ٢٥- گۆران لەیادەوهری هاوچەرخیەکانیدا، کتیبینیکی هاوبەش لەگەڵ
رییوار حەمە توفیق، ب ١ - سلیمانی، ٢٠٠٧
- ٢٦- کوردستان و السیاسة السوفیة فی الشرق الاوسط - تالیف فاضل
رسول - ترجمه: غسان نەسان - تقدیم و مراجعة: ماموستا جعفر -
السلیمانیة، ٢٠٠٨
- ٢٧- مسالة ابادة الارمن امام المحكمة - الطبعة الاولى - ترجمه: غسان
نەسان - تقدیم و مراجعة: ماموستا جعفر - السلیمانیة - ٢٠٠٨
- ٢٨- مسالة ابادة الارمن امام المحكمة - الطبعة الثانية - ترجمه: غسان
نەسان - تقدیم و مراجعة: ماموستا جعفر - السلیمانیة ٢٠٠٨
- ٢٩- قیام نظام الاماراتی وسقوطه - د. سعد بشیر اسکندر - ط ٢ -
تقدیم: م جعفر (فاضل کریم احمد)
- ٣٠- ئیدارەى کوردی، سلیمانی، ٢٠٠٩
- ٣١- تاراوگەو گولە ژاکاوەکانی بەهەشت - کورتە چیڕۆک، سلیمانی،
٢٠٠٩
- ٣٢- دەربارەى کورتە چیڕۆکەکانی ماموستا جەعفەر ئەم کتیبە
بلاوکراوەتەوه، غسان نەسان ، قصص فاضل کریم أحمد، تأبی المنفی
اینما رحلت، السلیمانیة ٢٠٠٩
- ٣٣- بەرەو ستراتیژیکى نوینی هینزه سیاسییهکانی گەلی کوردستان،
نامەیهک بۆ سەرکردایەتی حزبه کوردستانییهکان، چاپی یه کهم، سالی
٢٠٠٩
- ٣٤- پاش بوومەلەرزەى هەلبژاردن، مەکتەبی بیروەهوشیاری، دەزگای
چاپ و پەخشى حەمدی، سلیمانی ٢٠٠٩
- ٣٥- ماموستا جعفر (فاضل کریم أحمد)، تاریخ الفكر الكردي، ترجمه:
د. بندر مندلاوی، مطبعه حمدی، السلیمانیة، ٢٠١١

- ۳۶- هەوریکى نەزۆک و میژوویەکی ناکۆک، مامۆستا جەعفەر، سلیمانی، ۲۰۱۱
- ۳۷- دەسلاتی کوردی و ئۆپۆزسیۆنی بیتدەولەت، مامۆستا جەعفەر، ۲۰۱۱
- ۳۸- سەرۆک وەزیران و تەکنیکی بەرپۆهبردنی حکومەتی هەریمی کوردستان، دەزگای چاپ و پەخشی هەمدی، سلیمانی ۲۰۱۲
- ۳۹- گوران لەیادەوهری هاوچەرخیەکانیدا، بەرگی دووهم: بەهاوبەشی لەگەڵا عەبدوللا زەنگەنەو ریبوار حەمە توفیق، سلیمانی ۲۰۱۲
- ۴۰- کتیبی (کۆمەلە لەسێدارەو بەرەو راپەرین)، بەشینک لەژیاننامە شەهیدان (خالە شیباب و جەعفەر و ئەنوەر) ئامادەکردن و پیشەکی نووسین (مامۆستا جەعفەر) چاپی یەکەم و دووهم ناوەندی میژووی (ی. ن. ک)، سلیمانی ۲۰۱۳
- ۴۱- کتیبی (عەلی عەسکەری و بزوتنەو هە سۆسیالیستی کوردستان)، ئامادەکردن و پیشەکی بۆ نووسین مامۆستا جەعفەر، چاپی یەکەم، بلاوکراوەکانی ناوەندی میژووی (ی. ن. ک)، سلیمانی ۲۰۱۳
- ۴۲- سلیمانی و مەملانی گروپە کۆمەلایەتیەکان، چاپی سینیەم، ۲۰۱۴.
- ۴۳- میژووی بیرى کوردی، بەشی دووهمی لەژێر چاپدا.
- ۴۴- میژووی خانەقی، لە (۱۵) بەرگ پیکهاتوو و ئامادەیه بۆ چاپ.

مامۇستا جەغفەر
(فازىل كەرىم ئەحمەد)

بىرەۋەرىيەكانى مامۇستا جەغفەر وردترىن و پر
زانيارىترىن نووسىنە دەربارەى سەرەتاكانى شۆرش و
چالاكى رىكخراوى (هەلۋى سوور) و دوا رۆژەكانى ژيانى
شەھىد ئارام و قۇناخى (ھەملەى ھەكارى) و پرۆسەى
ھەلسانەۋەى قەندىل و پاژىك لەژياننامەى شەھىدو
كەسايەتییەكانى ئەو سەردەمە تۆمار كىردوۋە..
رووداۋەكان بەبى رتووش و ئارایش و جوانكارى
خراونەتە بەرچاۋ، بە تەكنىك و زمانىكى ئەدەبى
مۆدىرن داپىژراون.

نرخى
8000 دىنار